

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

РОЗ'ЯСНЕННЯ ЩОДО ФІНАНСОВОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунку)

13.11.2023

№ 4

Правила декларування встановлює та змінює виключно Верховна Рада України.

Останні зміни у правила декларування Верховна Рада України внесла Законом України від 20.09.2023 № 3384-ІХ «Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану», який набрав чинності 12.10.2023.

Відповідно до п. 15 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про запобігання корупції» Національне агентство з питань запобігання корупції надає рекомендаційні роз'яснення, методичну та консультативну допомогу, зокрема, щодо застосування положень Закону та прийнятих на його виконання нормативно-правових актів.

Ці Роз'яснення надані для забезпечення однакового застосування положень Закону стосовно заходів фінансового контролю, мають рекомендаційний характер, не містять правових норм і відображають правозастосовну практику.

Ці Роз'яснення актуальні станом на 13.11.2023.

Національне агентство періодично оновлює роз'яснення відповідно до законодавчих змін та доповнює їх, ґрунтуючись на запитах декларантів. З актуальною версією роз'яснень завжди можна ознайомитись у Базі знань на офіційному вебсайті Національного агентства.

З 13.11.2023 втрачають чинність:

- Роз'яснення щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунку) від 29.12.2021 № 11;

- Роз'яснення щодо подання декларації «кандидата на посаду» та проведення спеціальної перевірки в умовах воєнного стану від 01.03.2022 № 3;

- Роз'яснення щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю в умовах воєнного стану (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунку, проведення перевірок) від 07.03.2022 № 4;

- Роз'яснення щодо проведення спеціальних перевірок до перемоги України над російською федерацією від 12.05.2022 № 7.

У цих Роз'ясненнях вживаються такі скорочення:

Порядок № 449/21 – Порядок заповнення та подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, затверджений наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 23.07.2021 № 449/21;

Порядок № 450/21 – Порядок інформування Національного агентства з питань запобігання корупції про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування, затверджений наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 23.07.2021 № 450/21;

Порядок № 451/21 – Порядок інформування Національного агентства з питань запобігання корупції про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента, затверджений наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 23.07.2021 № 451/21;

Закон – Закон України «Про запобігання корупції»;

Закон № 3384-IX – Закон України від 20.09.2023 № 3384-IX «Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану»;

Закон № 1780-IX – Закон України від 23.09.2021 № 1780-IX «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)»;

декларація – декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Види декларацій передбачені Законом та Порядком № 449/21;

щорічна декларація (продовжується діяльність) – декларація, яка подається відповідно до ч. 1 ст. 45 Закону (щороку);

щорічна декларація (після звільнення) – декларація, яка подається відповідно до абз. 2 ч. 2 ст. 45 Закону;

декларація при звільненні – декларація, яка подається відповідно до абз. 1 ч. 2 ст. 45 Закону;

декларація кандидата на посаду – декларація, яка подається відповідно до абз. 1 ч. 3 ст. 45 Закону;

діяльність, яка передбачає обов'язок подання декларації – діяльність, пов'язана з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або інша діяльність, зазначена у пп. «а», «в» – «г» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону, а також перебування на посадах (у статусах), зазначених у п. 1, пп. «а», «в» – «г» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону;

Національне агентство – Національне агентство з питань запобігання корупції;

Ресстр – Єдиний державний ресстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

ПМ – прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб на 01 січня звітного року (визначається законом про Державний бюджет України на відповідний рік);

ПСЗ – повідомлення про суттєві зміни в майновому стані;

ПВВР – повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента;

ЦК України – Цивільний кодекс України;

ГК України – Господарський кодекс України;

КЗпП України – Кодекс законів про працю України;

ПК України – Податковий кодекс України;

КК України – Кримінальний кодекс України;

КПК України – Кримінальний процесуальний кодекс України;

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення;

ЗК України – Земельний кодекс України;

СК України – Сімейний кодекс України;

ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини.

! Дотримуйтеся послідовності заповнення відомостей у відповідних розділах декларації, яка визначена у Порядку № 449/21, з метою уникнення логічних помилок під час заповнення декларації.

Розмір прожиткових мінімумів для працездатних осіб на 1 січня відповідного року:

	1 ПМ	5 ПМ	50 ПМ	100 ПМ
2020 рік	2 102 грн	10 510 грн	105 100 грн	210 200 грн
2021 рік	2 270 грн	11 350 грн	113 500 грн	227 000 грн
2022 рік	2 481 грн	12 405 грн	124 050 грн	248 100 грн
2023 рік	2 684 грн	13 420 грн	134 200 грн	268 400 грн
2024 рік	3 028 грн	15 140 грн	151 400 грн	302 800 грн

I. Види декларацій та порядок їх подання

1. Які види декларацій існують, коли їх слід подавати і який звітний період вони охоплюють?

Законом та Порядком № 449/21 передбачено три види декларацій:

1) **щорічна декларація** – декларація, яка подається відповідно до ч. 1 ст. 45 Закону, або абз. 2 ч. 2 ст. 45 Закону в період з 00 годин 00 хвилин 01 січня до 00 годин 00 хвилин 01 квітня року, наступного за звітним роком. Така декларація охоплює звітний рік (період з 01 січня до 31 грудня включно), що передує року, в якому подається декларація, та за загальним правилом містить інформацію станом на 31 грудня звітного року (додатково див. відповіді на *запитання 72 та 74 цих Роз'яснень*).

! Законом можуть бути встановлені інші строки подання щорічної декларації (див. відповіді на *запитання 4 та 11 цих Роз'яснень*).

Обов'язок подавати щорічну декларацію виникає в суб'єкта декларування:

- щороку протягом строку здійснення діяльності, яка передбачає обов'язок подання декларації, або перебування на посаді, яка зумовлює здійснення такої діяльності (щорічна декларація (продовжується діяльність)).

Для цього у розділі I «Вид декларації та звітний період» декларації слід обрати позначку «я продовжую виконувати функції держави або органу місцевого самоврядування»;

- наступного року після припинення діяльності, яка передбачає обов'язок подання декларації, або перебування на посаді, яка зумовлює здійснення такої діяльності (щорічна декларація (після звільнення)).

Для цього у розділі I «Вид декларації та звітний період» декларації слід обрати позначку «я припинив(ла) виконувати функції держави або органу місцевого самоврядування (після звільнення)»;

2) **декларація при звільненні** – декларація, яка подається відповідно до абз. 1 ч. 2 ст. 45 Закону протягом 30 календарних днів з дня припинення діяльності.

Така декларація подається за період, який не був охоплений деклараціями, раніше поданими суб'єктом декларування, та містить інформацію станом на останній день такого періоду, яким є останній день здійснення діяльності, яка передбачає обов'язок подання декларації, перебування на посаді, яка зумовлює здійснення такої діяльності.

Під раніше поданими деклараціями розуміються декларації, що були подані до Реєстру, крім декларації кандидата на посаду (абз. 1–3 пп. 2 п. 2 розділу II Порядку № 449/21).

Днем припинення діяльності є останній день виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або іншої діяльності, зазначеної у пп. «а», «в» – «г» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону, у тому числі перебування на посадах, зазначених у п. 1, пп. «а», «в» – «г» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону.

Відлік строку подання декларації при звільненні починається з 00 годин 00 хвилин дня, наступного за днем припинення діяльності.

Якщо в особи упродовж звітного періоду були підстави для подання **декларації при звільненні декілька разів**, кожна з них має бути подана за період, який не був охоплений раніше поданими деклараціями.

Приклад

Особа подала декларацію при звільненні за період з 01.01.2023 до 01.03.2023, а потім була прийнята на іншу роботу, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, з якої була звільнена 02.12.2023. Така особа зобов'язана подати декларацію при звільненні за період з 02.03.2023 до 02.12.2023 включно.

Особливості припинення діяльності військовослужбовцями наведені у відповіді на *запитання 193 цих Роз'яснень*. Також ці особливості поширюються на посадових та службових осіб Служби безпеки України, що зазначені у пп. «е» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону (див. відповідь на *запитання 195 цих Роз'яснень*), які:

- здійснюють функції представників влади, тобто виконання завдань та обов'язків, визначених у ст.ст. 2, 24 Закону України «Про Службу безпеки України»;
- обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій.

! Випадки, у яких декларація при звільненні не подається, наведені у пп. 2 п. 2 розділу II Порядку № 449/21 (додатково див. відповіді на *запитання 7 та 9 цих Роз'яснень*);

3) **декларація кандидата на посаду** – декларація, яка подається відповідно до абз. 1 ч. 3 ст. 45 Закону та охоплює звітний період з 01 січня до 31 грудня включно, що передусе року, в якому особа подала заяву на зайняття посади, якщо інше не передбачено законодавством та за загальним правилом містить інформацію станом на 31 грудня звітного року (додатково див. відповіді на *запитання 72 та 74 цих Роз'яснень*).

Як правило, така декларація подається після визначення особи переможцем конкурсу, до дня призначення або обрання особи на посаду. Водночас необхідно звертати увагу на вимоги спеціальних законів.

Так, особа, яка бажає взяти участь у конкурсі на посаду державної служби категорії «А», зобов'язана подати до конкурсної комісії підтвердження подання декларації за минулий рік (п. 8 ч. 1 ст. 25 Закону України «Про державну службу»).

Якщо особа стає переможцем конкурсу на декілька посад в одному органі та раніше не подавала декларацію за минулий рік, вона подає одну декларацію кандидата на посаду, вказуючи посаду, на яку має намір бути призначеною.

Якщо особа, у якої виник обов'язок подати декларацію кандидата на посаду, незалежно від обставин вже подала щорічну декларацію (з будь-якою позначкою) за минулий рік, декларація кандидата на посаду за цей період не подається (пп. 3 п. 2 розділу II Порядку № 449/21).

! Водночас, якщо подана декларація кандидата на посаду охоплювала попередній звітний рік, а в особи виник обов'язок подати щорічну декларацію за той самий звітний період, то особа зобов'язана подати щорічну декларацію.

Особи, зазначені у пп. «в» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону, у разі входження до складу відповідної комісії, Громадської ради доброчесності подають декларацію кандидата на посаду за минулий рік протягом 10 календарних днів після входження (включення, залучення, обрання, призначення) до складу комісії, Громадської ради доброчесності (абз. 2 ч. 3 ст. 45 Закону).

Днем входження (включення, залучення, обрання, призначення) особи до складу відповідної комісії, Громадської ради доброчесності є день видання (прийняття) документа, на підставі якого особа увійшла (включена, залучена, обрана, призначена) до складу відповідної комісії, Громадської ради доброчесності.

Особи, зазначені у пп. «г» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону, подають декларацію кандидата на посаду за минулий рік у разі включення їх до Реєстру осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів) – протягом 10 календарних днів з дня включення до Реєстру (абз. 4 ч. 3 ст. 45 Закону). Функціонування та забезпечення можливості наповнення вищевказаного Реєстру заплановано через три місяці з дня припинення / скасування воєнного стану (План заходів щодо запобігання зловживанню надмірним впливом особами, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархами), затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.11.2021 № 1582-р).

Тобто відлік строку подання декларації такими особами починається з 00 годин 00 хвилин дня, наступного за днем входження (включення, залучення, обрання, призначення) особи до складу відповідної комісії, Громадської ради доброчесності, включення їх до Реєстру осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів).

Особи, зазначені у пп. «г» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону, подають декларацію кандидата на посаду за минулий рік протягом 10 календарних днів з дня включення до складу відповідної комісії (абз. 5 ч. 3 ст. 45 Закону).

Особливості зазначення відомостей в декларації визначені Порядком № 449/21.

Приклад

Декларація кандидата на посаду була подана у січні 2024 року й охоплювала попередній звітний рік (2023 рік). Особу було призначено на посаду до 31 березня 2024 року включно. Така особа має обов'язок подати щорічну декларацію (продовжується діяльність) за 2023 рік.

1-1. Які декларації слід подати після відновлення обов'язку подання декларацій?

За загальним правилом до 31.01.2024 слід подати:

- щорічні декларації (з будь-якою позначкою) за 2021–2022 звітні періоди;
- декларацію при звільненні за 2022–2023 роки (якщо обов'язок подання декларації настав до 11.10.2023 включно);
- декларацію кандидата на посаду за 2021 та 2022 звітні періоди (якщо кінцевий строк їх подання настав у період з 24.02.2022 по 11.10.2023 включно).

Особливості подання декларацій кандидата на посаду та декларацій при звільненні наведено у відповідях на запитання 2-1 та 2-2 цих Роз'яснень.

! З 1 січня до 31 березня 2024 року включно суб'єкти декларування (крім тих, які мають право на відтермінування) повинні подати щорічні декларації за 2023 звітний період.

Декларації, подані в період з 24.02.2022 до 11.10.2023 включно вважаються такими, що були подані на виконання обов'язку, передбаченого ст. 45 Закону (абз. 2 п. 2-7 розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону). Повторне їх подання не вимагається та є технічно неможливим.

Які декларації потрібно подати після відновлення декларування?

2. Чи можна подати виправлену декларацію або іншим чином виправити інформацію, зазначену в декларації?

Так, виправлену декларацію можна подати впродовж 30 днів після подання декларації (ч. 4 ст. 45 Закону).

Для цього не треба звертатися до Національного агентства. Слід натиснути кнопку «Подати виправлену декларацію», яка є активною упродовж відповідного строку в персональному електронному кабінеті суб'єкта декларування у полі поданої декларації.

Після спливу цього строку подати декларацію з достовірними відомостями (виправлену) можливо лише за результатами проведеної Національним агентством повної перевірки декларації або контролю щодо повноти заповнення декларації.

Попри це, якщо суб'єкт декларування виявив у декларації недостовірні відомості після 30-денного строку, він може звернутися до Національного агентства з листом із поясненням причин, що призвели до внесення недостовірних відомостей та неподання виправленої декларації у зазначений строк, додавши підтвердні документи (абз. 3 ч. 4 ст. 45 Закону) та через персональний електронний кабінет Реєстру. Для цього необхідно створити нове повідомлення у вкладці «Мої повідомлення». Слід деталізовано описати виявлені неточності або помилки, пояснити причини зазначення недостовірних відомостей, додати підтвердні документи (за наявності).

Надання письмової відповіді Національним агентством на такий лист / повідомлення в персональному електронному кабінеті законодавством не передбачено. Водночас подані таким чином відомості мають бути розглянуті Національним агентством під час повної перевірки цієї декларації, у випадку їх подання до початку проведення Національним агентством повної перевірки декларації (абз. 3 ч. 4 ст. 45 Закону).

2-1. Чи потрібно подавати дві декларації: декларацію кандидата на посаду і щорічну декларацію (з будь-якою позначкою), за один і той самий звітний період, якщо обов'язок подання виник з 24.02.2022 до 11.10.2023?

Ні, у випадку подання першою щорічної декларації (з будь-якою позначкою).

Якщо особа подала щорічну декларацію за минулий рік, декларація кандидата на посаду за цей період не подається (пп. 3 п. 2 розділу II Порядку № 449/21 від 23.07.2021).

Якщо у суб'єкта декларування одночасно існує обов'язок подати декларацію кандидата на посаду та щорічну декларацію (з будь-якою позначкою) за один і той самий звітний період, то у випадку подання першою щорічної декларації, декларація кандидата на посаду за цей самий період не подається.

! Зазначене правило стосується лише декларацій кандидата на посаду за 2021–2022 роки, але не стосується декларацій за 2023 рік.

Приклад

Особа стала суб'єктом декларування в період з 01.01.2023 до 31.03.2023 включно. Якби декларування не було призупинено, вона перед призначенням подала б декларацію кандидата на посаду за 2022 рік, а до 31.03.2023 включно – також щорічну декларацію, теж за 2022 рік. Після відновлення обов'язку подання декларацій (12.10.2023) всі, хто у 2022–2023 роках не подав декларації, зобов'язані подати їх не пізніше 31.01.2024. Однак з огляду на положення Порядку № 449/21 такий новопризначений декларант може подати лише щорічну декларацію за 2022 рік і не подавати декларацію “кандидата на посаду” за такий самий звітний період.

2-2. Які декларації та в якій строк подають особи, які звільнились у 2022, 2023 роках?

Звільнились у період з 24.02.2022 до 31.12.2022 – подають:

1) щорічну декларацію з позначкою «я продовжую виконувати функції держави або місцевого самоврядування» за 2021 рік – до 31.01.2024 (якщо така декларація не подана раніше);

2) декларацію при звільненні за період, не охоплений раніше поданими деклараціями – до 31.01.2024;

3) декларацію з позначкою «я припинив(ла) виконувати функції держави або органу місцевого самоврядування (після звільнення)» за 2022 рік – до 31.01.2024.

Звільнились у період з 01.01.2023 до 11.10.2023 (включно) – подають:

1) декларацію за 2021 рік (щорічну декларацію з позначкою «я продовжую виконувати функції держави або місцевого самоврядування» або кандидата на посаду – за потреби та якщо відповідна декларація не подана раніше) – до 31.01.2024;

2) щорічну декларацію з позначкою «я продовжую виконувати функції держави або місцевого самоврядування» за 2022 рік – до 31.01.2024 (якщо така декларація не подана раніше);

3) декларацію при звільненні за період, не охоплений раніше поданими деклараціями – до 31.01.2024;

4) декларацію з позначкою «я припинив(ла) виконувати функції держави або органу місцевого самоврядування (після звільнення)» за 2023 рік – до 31.03.2024.

Звільнились у період з 12.10.2023 до 31.12.2023 – подають:

1) декларацію за 2021 рік (щорічну декларацію з позначкою «я продовжую виконувати функції держави або місцевого самоврядування» або кандидата на посаду – за потреби та якщо відповідна декларація не подана раніше) – до 31.01.2024;

2) щорічну декларацію з позначкою «я продовжую виконувати функції держави або місцевого самоврядування» за 2022 рік – до 31.01.2024 (якщо така декларація не подана раніше);

3) декларацію з позначкою «при звільненні» за період, не охоплений раніше поданими деклараціями – протягом 30 днів з дня припинення перебування на посаді / в статусі, що визначені ст. 3 Закону;

4) декларацію з позначкою «я припинив(ла) виконувати функції держави або органу місцевого самоврядування (після звільнення)» за 2023 рік – до 31.03.2024.

! У випадку переведення суб'єкта декларування на іншу посаду декларація при звільненні не подається.

Чи подається декларація при звільненні, якщо нова посада (в одному або різних органах, закладах, установах, організаціях) також зумовлює обов'язок подання декларації див. відповідь на запитання 7 цих Роз'яснень.

2-3. Відтермінування подання декларацій на період війни

Подання декларацій відтерміновано для:

- *більшості військовослужбовців (крім деяких категорій), полонених, інтернованих, осіб, які перебувають на тимчасово окупованих територіях (ТОТ), на лікуванні внаслідок поранення тощо (ч.ч. 7–13 ст. 45 Закону);*
- **членів сімей** зазначених осіб (ч. 14 ст. 45 Закону).

Таким декларантам слід подати відповідні декларації (у тому числі за 2021, 2022, 2023 роки) не пізніше 90 днів після зміни умов, які надають право на відтермінування.

Надаючи декларантам право на відтермінування подання декларацій за ч. 14 ст. 45 Закону, законодавець вжив поняття «**члени сім'ї**», яке в розумінні Закону є не тільки відмінним від поняття «близькі особи», а й набагато вужчим. Тому декларанти мають право на відтермінування виключно у випадках, якщо інформація про відповідних осіб – членів сім'ї та їхні активи підлягає відображенню у деклараціях.

При цьому важливо звертати увагу на звітні періоди та розмежовувати право на відтермінування подання декларацій від права на вилучення декларацій з публічного доступу:

- право на **відтермінування** подання декларацій за 2021–2023 роки декларанти мають виключно у випадках, якщо інформація про відповідних осіб – членів сім'ї та їхні активи підлягає відображенню у деклараціях саме за ці звітні періоди;
- **вилученню** з відкритої частини Реєстру підлягають декларації, якщо інформація про відповідну особу – члена сім'ї відображалась у розділі 2.2 «Інформація про членів сім'ї суб'єкта декларування» декларації за будь-який звітний період або відомості про таких членів сім'ї підлягають відображенню у розділі 2.2 декларацій за 2021, 2022 роки чи наступні звітні періоди (до завершення чи скасування воєнного стану).

! Належність особи до переліку таких, які мають право на відтермінування, визначається станом на день подання декларації.

! Особам, які подають декларацію після закінчення відповідної кампанії декларування, рекомендується звернутися до Національного агентства через персональний електронний кабінет Реєстру (створивши нове повідомлення у вкладці «Мої повідомлення») та вказати причину подання декларації за межами строків щорічної кампанії декларування, додавши при цьому підтвердні документи.

Особливості декларування окремих категорій суб'єктів (військовослужбовців, осіб, які перебувають на ТОТ, інтернованих, полонених тощо) див. у розділі XX цих Роз'яснень.

Детальніше про строки та умови відтермінування подання декларацій див. відповіді на запитання 197-1 – 197-6 цих Роз'яснень.

Відтерміновано подання декларацій для декларантів:

! Термін подання декларації цими особами — не пізніше 90 календарних днів з дня настання першої із зазначених обставин (крім тих декларантів, на яких відтермінування не поширюється) (п.п. 1-4 ч. 7 ст. 45 Закону)

військовослужбовці Держспецзв'язку, Держприкордонслужби ЗСУ, інших військових формувань, поліцейських особливого призначення, які залучені до ведення бойових дій	<ul style="list-style-type: none"> припинення або скасування воєнного стану звільнення з військової служби (служби в поліції) (абз. 1 п. 2-7 розділу XII «Принципи положення», абз. 1 ч. 7 ст. 45 Закону)
на яких поширюється дія ст. 52-1 Закону (як подіють декларації не в публічній Ресурсі)	<ul style="list-style-type: none"> припинення чи скасування воєнного стану звільнення з військової служби в межах строк, визначений порядком здійснення заходів фінансового контролю, передбаченим абз. 1 ст. 52-1 Закону (абз. 1 п. 2-7 розділу XII «Принципи положення», п. 5 ч. 7, абз. 12 ч. 7, ч. 8 ст. 45 Закону)
які для здійснення службових повноважень на постійній основі перебувають на територіях активних бойових дій	<ul style="list-style-type: none"> припинення чи скасування воєнного стану звільнення (припинення повноважень) визначення дати завершення бойових дій для території активних бойових дій, на якій декларант перебуває (абз. 1 п. 2-7 розділу XII «Принципи положення», ч. 9 ст. 45 Закону)
які перебувають на тимчасово окупованих територіях	<ul style="list-style-type: none"> припинення чи скасування воєнного стану визначення дати завершення тимчасової окупації для ТОТ, на якій декларант перебуває (абз. 1 п. 2-7 розділу XII «Принципи положення», ч. 10 ст. 45 Закону)
які направлені до інших держав для участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки у складі національних контингентів або національного персоналу	<ul style="list-style-type: none"> звільнення (припинення повноважень) повернення до місця проживання/служби/роботи (абз. 1 п. 2-7 розділу XII «Принципи положення», ч. 11 ст. 45 Закону)
які є полоненими, інтернованими	<ul style="list-style-type: none"> з дня повернення на підконтрольну Україні територію (абз. 1 п. 2-7 розділу XII «Принципи положення», ч. 12 ст. 45 Закону)
які внаслідок поранення, контузії, каліцтва, захворювання, пов'язаних з виконанням обов'язків військової служби чи інших службових повноважень, перебувають на стаціонарному лікуванні, у відпустці для лікування та/або реабілітації	<ul style="list-style-type: none"> з дня завершення відповідного стаціонарного лікування чи відпустки (абз. 1 п. 2-7 розділу XII «Принципи положення», ч. 13 ст. 45 Закону)
які серед членів сім'ї у відповідному звітному періоді мають осіб, щодо яких наведені вищезазначені обставини	<ul style="list-style-type: none"> з дня настання однієї з вищезазначених обставин (абз. 1 п. 2-7 розділу XII «Принципи положення», ч. 14 ст. 45 Закону)

Перелік осіб, на яких **відтермінування** подання декларацій на період війни **не поширюється** визначено в п.п. 1–4 ч. 7 ст. 45 Закону.

Вказані в цих пунктах особи подають декларації за 2021, 2022, 2023 роки до 31.03.2024 (абз. 12 ч. 7 ст. 45, абз. 1 п. 2-7 розділу «Прикінцеві положення» Закону).

Не поширюється відтермінування подання декларацій для декларантів з числа військовослужбовців (п.п. 1-4 ч. 7 ст. 45 Закону):

→ які проходять військову службу на посадах міністрів, їхніх заступників, керівників ЦОВВ, місцевих органів виконавчої влади та їх заступників, на інших посадах в апаратах міністерств, інших ЦОВВ та місцевих органів виконавчої влади, органів системи правосуддя або відряджені на такі посади

→ які входять до складу військово-лікарських комісій (ВЛК), лікарсько-льотних комісій (ЛЛК) або відряджені до них

→ які здійснюють (беруть участь у здійсненні) закупівлі, укладання договорів, контроль за якістю товарів, робіт, послуг оборонного призначення

→ які проходять службу у територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки (ТЦК та СП) або відряджені до них (крім осіб рядового складу підрозділів охорони відповідних центрів)

Ці категорії подають декларації за 2021, 2022, 2023 роки до 31 березня 2024 р.

Приклад 1

Дружина декларанта перебуває на ТОТ станом на листопад 2023 року. За загальним правилом до 31.01.2024 декларант мав би подати раніше не подану декларацію за 2022 рік. Проте оскільки відомості про дружину та її активи підлягають декларуванню в декларації за 2022 рік, але вона перебуває на ТОТ, у декларанта є право на відстрочку подання декларації за 2022 рік до припинення / скасування воєнного стану або визначення дати завершення тимчасової окупації відповідної території.

Декларант також має право на вилучення своїх декларації з публічної частини Реєстру.

Приклад 2

Декларант проживав разом з батьком до 2020 року і в деклараціях за 2019, 2020 роки декларував відомості про батька та його активи (в цих деклараціях батько відображений як член сім'ї суб'єкта декларування). З початку 2022 року декларант та його батько проживають окремо: декларант – на підконтрольній території України, батько – на ТОТ (станом на листопад 2023 року).

Декларант не має права на відтермінування подання раніше не поданої декларації за 2022 рік, оскільки для цієї декларації батько не є членом сім'ї, відомості про нього та його активи не підлягають відображенню в декларації за 2022 рік.

Однак декларант має право на вилучення своїх декларації з публічної частини Реєстру. У разі, якщо декларації за попередні звітні періоди будуть вилучені з публічної частини Реєстру декларацій, то подана в передбачений Законом строк (до 31.01.2024) декларація за 2022 рік також не відобразатиметься у відкритій частині Реєстру, з метою дотримання заходів безпеки колишнього члена сім'ї декларанта.

Приклад 3

Декларант проживає у квартирі, яка належить його батькові. Батько перебуває на ТОТ (станом на листопад 2023 року), живе в приватному будинку. Декларант не відобразив відомості про батька як члена своєї сім'ї (в розділі 2.2 «Інформація про членів сім'ї суб'єкта декларування») в жодній з поданих до Реєстру декларацій. Батько і на теперішній час не є членом сім'ї декларанта для цілей декларування. Водночас інформація про батька зазначається в розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації, оскільки він є власником житла, яким користується декларант.

Декларант не має права ні на відстрочку подання декларацій, ні на вилучення декларацій з публічної частини Реєстру.

3. Коли подають декларації кандидата на посаду особи, обрані депутатами місцевих рад, сільськими, селищними, міськими головами?

Особа, обрана депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатом місцевої ради, подає декларацію кандидата на посаду за минулий рік упродовж 15 календарних днів з дня відкриття першої сесії Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради (абз. 16 ч. 1 ст. 1, пп. «б» п. 1 ч. 1 ст. 3, ч. 3 ст. 45 Закону, ч. 1 ст. 3 Закону України «Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим», ч. 2 ст. 4 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад»).

Особа, обрана сільським, селищним, міським головою, подає декларацію кандидата на посаду за минулий рік упродовж 15 календарних днів з моменту складення нею присяги відповідно до Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» на пленарному засіданні сільської, селищної, міської ради, на якому відповідною територіальною виборчою комісією були оголошені рішення щодо її обрання та реєстрації (абз. 16 ч. 1 ст. 1, пп. «б» п. 1 ч. 1 ст. 3, ч. 3 ст. 45 Закону, ч. 1 ст. 42 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»).

! Якщо обрана особа незалежно від обставин уже подала щорічну декларацію (з будь-якою позначкою) за минулий рік (який передує року обрання), подання декларації кандидата на посаду не вимагається.

! З наступного після обрання року зазначені особи зобов'язані подавати щорічні декларації (детальніше див. відповідь на *запитання 1 цих Роз'яснень*).

4. Які є особливості декларування для осіб, що звільняються у період щорічної кампанії декларування?

Якщо суб'єкт декларування звільняється або іншим чином припиняє діяльність до закінчення щорічної кампанії декларування (тобто до 31 березня включно), то йому рекомендується:

- подати спочатку декларацію щорічну (продовжується діяльність) за попередній рік;
- після цього подати декларацію при звільненні за період з 01 січня поточного року до дати, яка є днем припинення діяльності включно (тобто за період, який не був охоплений раніше поданими деклараціями).

Це зумовлено тим, що у різні звітні періоди (роки) застосовуються різні розміри ПМ.

! Оскільки строк подання декларації при звільненні становить 30 календарних днів, то з огляду на зазначене вище щорічну декларацію (продовжується діяльність) за рік, що передує року звільнення, слід подати в межах строку, відведеного на подання декларації при звільненні – якщо такий термін настає раніше визначеного Законом загального терміну подання щорічних декларацій, але в будь-якому разі не пізніше визначеного Законом терміну подання щорічної декларації (продовжується діяльність).

Додатково див. відповідь на *запитання 1 цих Роз'яснень*.

Приклад 1

Державний службовець звільняється з посади 04.01.2024 і надалі не буде суб'єктом декларування. Днем припинення діяльності в такому разі є 04.01.2024, а кінцевим строком подання декларації при звільненні – 03.02.2024.

Йому слід:

- подати щорічну декларацію (продовжується діяльність) за 2023 рік – у строк до 03.02.2024 включно,
- подати декларацію при звільненні за період з 01.01.2024 до 04.01.2024 включно – у строк до 03.02.2024 включно.

Приклад 2

Державний службовець звільняється з посади 22.03.2024 і надалі не буде суб'єктом декларування. Днем припинення діяльності в такому разі є 22.03.2024, а кінцевим строком подання декларації при звільненні – 21.04.2024.

Йому слід:

- подати щорічну декларацію (продовжується діяльність) за 2023 рік – у строк до 31.03.2024 включно,
- подати декларацію при звільненні за період з 01.01.2024 до 22.03.2024 включно – у строк до 21.04.2024 включно.

5. Які є особливості декларування для осіб, що звільняються або іншим чином припиняють діяльність, яка передбачає обов'язок подання декларації, 31 грудня?

Вони зобов'язані подати декларацію при звільненні до 30 січня включно та, за певних умов, можуть не подавати щорічної декларації (після звільнення).

Декларація при звільненні таких осіб охоплює період з 01 січня до 31 грудня (включно) звітного року. За умов (у сукупності), що декларація при звільненні:

- охоплює період з 01 січня до 31 грудня (включно) звітного року (тобто весь рік),
- містить дані про об'єкти декларування станом на кінець доби останнього дня року,

вважається, що особа при поданні такої декларації виконала вимоги абзаців 1 та 2 ч. 2 ст. 45 Закону одночасно. Відповідно, така особа може не подавати щорічної декларації (після звільнення).

6. Які є особливості декларування для осіб, які звільнились, але до 01 квітня наступного після звільнення року знову набули статусу суб'єкта декларування?

Якщо особа звільнилась або іншим чином припинила виконувати діяльність, яка передбачає обов'язок подання декларації, минулого року, але до 31 березня включно поточного року знову набула статусу суб'єкта декларування, то їй слід подати лише щорічну декларацію (продовжується діяльність).

Те саме правило діє у випадку, коли особа обіймала **одночасно дві посади**, що передбачали здійснення діяльності, яка передбачає обов'язок подання декларації, але протягом року звільнилась або іншим чином припинила перебувати на одній із таких посад.

7. Чи подається декларація при звільненні, якщо нова посада (в одному або різних органах, закладах, установах, організаціях) також зумовлює обов'язок подання декларації?

Ні, якщо на нову посаду особу призначено / обрано протягом 30 календарних днів (п. 2 п. 2 розділу II Порядку № 449/21).

У разі переведення суб'єкта декларування на іншу посаду, яка також передбачає здійснення діяльності, декларація при звільненні не подається.

Звільнення особи за переведенням або у разі, якщо особа стала переможцем конкурсу та через це звільнилась з посади в одному органі (закладі, установі, організації) й упродовж 30 календарних днів прийнята на посаду, яка також зумовлює здійснення діяльності, яка передбачає обов'язок подання декларації, в іншому органі (закладі, установі, організації), не вважається припиненням діяльності, оскільки у такому випадку відбувається лише зміна посади або інших істотних умов праці. У таких ситуаціях обов'язку подати декларацію при звільненні не виникає.

Якщо особа, яка одночасно обіймала **дві посади**, пов'язані з декларуванням, але протягом року звільнилась або іншим чином припинила перебувати на одній із таких посад, декларація

при звільненні не подається, оскільки особа продовжує обіймати іншу посаду, яка зумовлює здійснення діяльності, яка передбачає обов'язок подання декларації.

8. Особливості подання декларацій при переведенні

Якщо особа обіймала посаду, що зумовлює здійснення діяльності, яка передбачає обов'язок подання декларації, а потім була переведена в тому самому органі (без звільнення) на іншу посаду, що не зумовлює здійснення такої діяльності, то їй слід спочатку подати декларацію при звільненні, а наступного року – щорічну (після звільнення).

Це зумовлено тим, що обов'язок подання декларацій виникає у зв'язку зі здійсненням особою діяльності, яка передбачає обов'язок подання декларації, або зайняттям посади, що передбачає здійснення такої діяльності, а не у зв'язку зі звільненням особи з конкретного органу (закладу, установи, організації).

Особливості подання декларацій наведено у відповіді на *запитання 1 цих Роз'яснень*.

8-1. Коли подають декларацію при звільненні особи, які припинили діяльність в період з 12.09.2023 до 11.10.2023 включно?

Особи, які припинили діяльність менше ніж за 30 календарних днів до дня набрання чинності Законом № 3384-IX (12.10.2023), подають декларацію при звільненні до 31.01.2024 (абз. 3 пп. 15 п. 1 розділу I Закону № 3384-IX).

9. Чи потрібно подавати декларації, якщо особа перестала бути суб'єктом декларування у зв'язку зі змінами, внесеними до Закону, чи у зв'язку зі зміною статусу юридичної особи публічного права на юридичну особу приватного права?

Ні, адже у цих випадках особа втрачає статус суб'єкта декларування і вимоги фінансового контролю більше не поширюються на неї (пп. 2 п. 2 розділу II Порядку № 449/21).

Приклад 1

Помічники суддів були суб'єктами декларування у період з 18.10.2019 (дата набрання чинності Законом України від 02.10.2019 № 140-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції», згідно з яким вони належать до суб'єктів декларування) до 23.10.2020 (дата набрання чинності Законом України від 17.09.2020 № 912-IX «Про розвідку», відповідно до якого їх вилучено з числа таких суб'єктів). У вказаний період на них поширювалися вимоги ст. 45 Закону щодо подання декларацій.

З 24.10.2020 помічники суддів, а також особи, які звільнилися з цієї посади, не зобов'язані подавати декларації будь-якого виду.

Приклад 2

Керівники, заступники керівників самостійних структурних підрозділів, філій, інші працівники юридичних осіб публічного права, які мають повноваження здійснювати організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції, були суб'єктами декларування до 11.10.2023 включно.

З 12.10.2023 (дата набрання чинності Законом № 3384-IX) їхні посади вилучено з числа суб'єктів декларування, тому такі особи не зобов'язані подавати декларації будь-якого виду (у т. ч. декларації при звільненні, щорічні декларації за 2021, 2022, 2023 роки).

10. Порядок подання декларації особою, яка претендує на зайняття посади, для проведення спеціальної перевірки

Для проведення спеціальної перевірки використовується декларація, яка повністю охоплює попередній рік (період з 01 січня по 31 грудня включно).

Особа, яка претендує на зайняття посади, яка передбачає зайняття відповідального або особливо відповідального становища, а також посади з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків, подає до Національного агентства в порядку, визначеному ч. 1 ст. 45 Закону, декларацію за минулий рік (ст. 56, ч. 2 ст. 57 Закону та Порядок проведення

спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 171).

Для проведення спеціальної перевірки може бути використана щорічна декларація (з будь-якою позначкою), декларація кандидата на посаду.

Декларацію при звільненні Національне агентство може використати для спеціальної перевірки, лише якщо вона охоплює період з 01 січня до 31 грудня включно.

Під час здійснення спеціальної перевірки Національне агентство перевірятиме декларацію за попередній рік, яка була подана останньою, без врахування її виду.

Якщо особа, яка перемогла у конкурсі, раніше не подавала декларацію за минулий рік, їй необхідно подати декларацію кандидата на посаду.

У такій декларації потрібно вказати назву майбутнього місця роботи та майбутньої посади, у зв'язку з якою в особи виник обов'язок подати декларацію, тип і категорію посади, на яку вона претендує, інші статуси, які зазначаються, зважаючи на статус посади, на яку особа претендує (приналежність до переліку посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, відповідно до ст. 56 Закону; посад, пов'язаних з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків; публічних діячів).

10-1. Чи можна виправити інформацію, зазначену в декларації, за результатом проведення спеціальної перевірки?

Ні.

У разі встановлення за результатами спеціальної перевірки факту розбіжностей у поданих претендентом на посаду автобіографії та/або декларації за минулий рік посадовою особою (органом), яка (який) організовує проведення спеціальної перевірки, надається можливість претенденту на посаду протягом 5 робочих днів надати письмове пояснення за таким фактом та/або виправити таку розбіжність (ч. 2 ст. 58 Закону).

Зазначене положення Закону про надання можливості «виправити таку розбіжність» стосується відомостей, що містяться в автобіографії.

За яких обставин можна подати виправлену декларацію / виправити інформацію, зазначену в декларації, див. у відповіді на *запитання 2 цих Роз'яснень*.

11. Які декларації необхідно подати суб'єкту декларування, поновленому на роботі за рішенням суду?

Залежно від дати поновлення, а також того, чи продовжує особа працювати на посаді, на якій її поновлено.

За загальним правилом щорічна декларація за час вимушеного прогулу не подається (п. 1 п. 2 розділу II Порядку № 449/21).

Водночас необхідно враховувати таке.

Суб'єкт декларування, **поновлений** на роботі за рішенням суду після завершення кампанії декларування, до 01 квітня року, наступного за роком, у якому відбулося поновлення, подає щорічну декларацію (продовжується діяльність) за рік, у якому відбулось поновлення.

Якщо особа **поновлена** на роботі до завершення кампанії декларування (тобто в період з 01 січня до 31 березня включно), то вона зобов'язана подати щорічну декларацію (продовжується діяльність) за минулий рік.

Якщо після поновлення особа **звільняється** або іншим чином припиняє діяльність, яка передбачає обов'язок подання декларації, до завершення щорічної кампанії декларування (тобто останнім днем здійснення діяльності є 31 березня або раніша дата), то їй необхідно подати декларацію за період, не охоплений раніше поданими деклараціями.

Одночасно необхідно враховувати, що строк подання декларації при звільненні становить 30 календарних днів, і з огляду на зазначене вище щорічну декларацію (продовжується діяльність) за рік, що передує року звільнення, слід подати раніше – в межах строку, відведеного на подання декларації при звільненні, але не пізніше визначеного Законом терміну

подання щорічної декларації (продовжується діяльність) – тобто не пізніше 31 березня включно.

Коли особа набуває статусу суб'єкта декларування у разі поновлення її судом на посаді – див. відповідь на *запитання 28 цих Роз'яснень*.

Приклад 1

Особу поновлено на посаді з 02.02.2024 відповідно до наказу від 01.02.2024, а звільнено з посади з 03.02.2024.

У такому випадку особі слід подати:

щорічну декларацію (продовжується діяльність) за 2023 рік – до кінцевого строку подання декларації при звільненні (у цьому прикладі – до 03.03.2024 включно. Скорочений термін подання щорічної декларації в цьому випадку пов'язаний з тим, що декларація при звільненні подається за період, не охоплений раніше поданими деклараціями (який більше 1 календарного року), і при цьому строк подання декларації при звільненні становить 30 календарних днів з дня припинення діяльності);

декларацію при звільненні за період з 01.01.2024 до 02.02.2024 включно – не пізніше 03.03.2024 (охоплює період року, в якому відбулося звільнення);

щорічну декларацію (після звільнення) за 2024 рік – до 00 годин 00 хвилин 01.04.2025.

Приклад 2

Особу поновлено на посаді з 02.06.2024 відповідно до наказу від 01.06.2024, а звільнено з посади з 03.06.2024.

У такому випадку особі слід подати:

декларацію при звільненні за період з 01.01.2024 до 02.06.2024 включно – не пізніше 02.07.2024. Зауважуємо, що згідно з пп. 1 п. 2 розділу II Порядку № 449/21 щорічна декларація за час вимушеного прогулу не подається. Тому навіть якщо особу було звільнено, наприклад, у 2017 році, декларація при звільненні все одно подається лише за період з 01 січня до дати фактичного звільнення (включно), яке відбулось після поновлення на роботі;

щорічну декларацію (після звільнення) за 2024 рік – до 00 годин 00 хвилин 01.04.2025.

11-1. Які декларації необхідно подати членам ВЛК, МСЕК, ЛЛК, ЛКК?

Про суб'єктність членів ВЛК, МСЕК, ЛЛК, ЛКК див. відповідь на *запитання п. 45-1 цих Роз'яснень*.

Вид декларацій і строк їх подання такими декларантами залежить від того, коли та в яку комісію вони були включені.

1. Подання декларацій особами, які станом на 11.10.2023 включно вже перебували у складі відповідних комісій

Особам, які до набрання чинності Законом № 3384-IX вже перебували і продовжують перебувати у складі відповідних комісій (пп. «г» п. 1, пп. «г» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону), слід подати лише щорічну декларацію з позначкою «я продовжую виконувати функції держави або місцевого самоврядування» за 2023 рік до 31.03.2024 включно.

2. Подання декларацій особами, які були включені до відповідних комісій у період з 12.10.2023 до 31.12.2023

2.1. Особам, призначеним з 12.10.2023 до особового складу штатних ВЛК (пп. «г» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону), слід подати:

- декларацію кандидата на посаду за 2022 рік – до призначення;
- щорічну декларацію з позначкою «я продовжую виконувати функції держави або місцевого самоврядування» за 2023 рік – до 31.03.2024 включно.

2.2. Особам, включеним з 12.10.2023 у склад ЛКК і МСЕК, позаштатних постійно діючих ВЛК і ЛЛК (пп. «г» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону), слід подати:

- декларацію кандидата на посаду за 2022 рік – протягом 10 календарних днів з дня включення до складу відповідної комісії;
- щорічну декларацію з позначкою «я продовжую виконувати функції держави або місцевого самоврядування» за 2023 рік – до 31.03.2024 включно.

3. Подання декларацій особами, які будуть включені до відповідних комісій у період з 01.01.2024 до 31.03.2024

3.1. Особам, призначеним до особового складу штатних ВЛК (пп. «Г» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону), слід подати:

- декларацію кандидата на посаду за 2023 рік – до призначення;
- щорічну декларацію з позначкою «я продовжую виконувати функції держави або місцевого самоврядування» за 2023 рік – до 31.03.2024 включно.

3.2. Особам, включеним у склад ЛКК і МСЕК, позаштатних постійно діючих ВЛК і ЛЛК (пп. «Г» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону), слід подати:

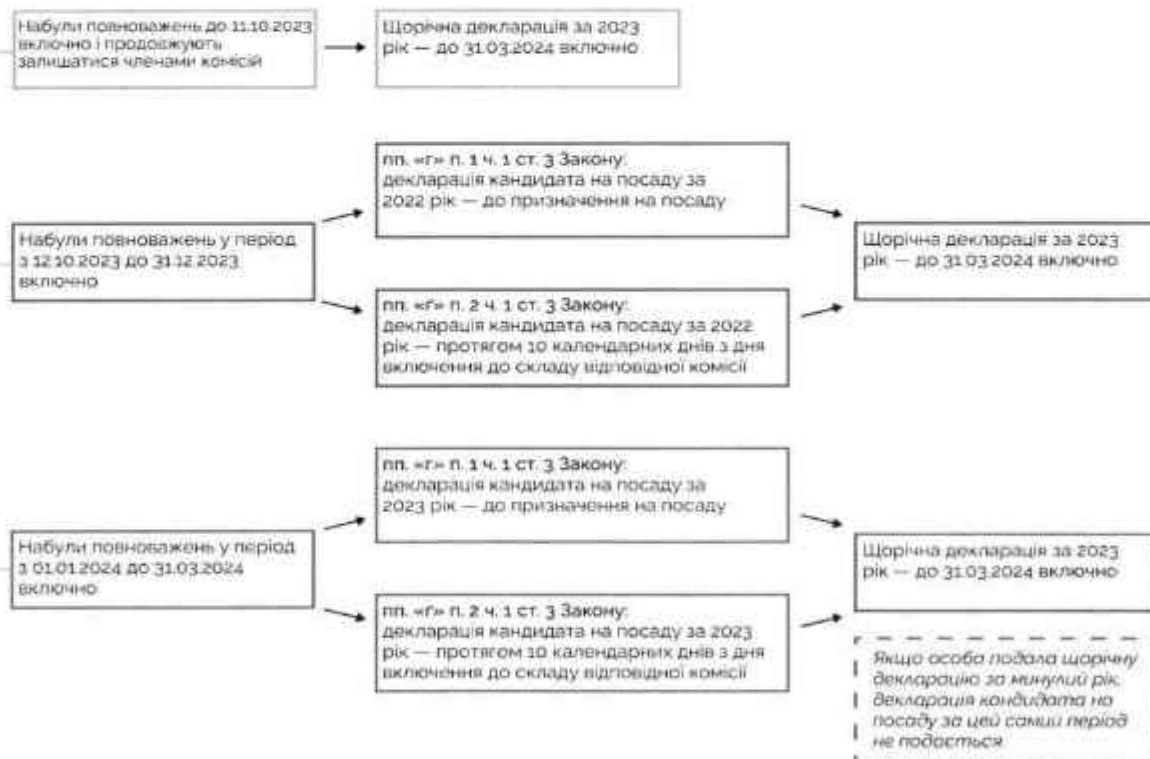
- декларацію кандидата на посаду за 2023 рік – протягом 10 календарних днів з дня включення до складу відповідної комісії;
- щорічну декларацію з позначкою «я продовжую виконувати функції держави або місцевого самоврядування» за 2023 рік – 31.03.2024 включно.

Додатково див. відповідь на запитання 1 цих Роз'яснень.

! Частина 5 ст. 45 Закону на цих декларантів не поширюється.

Нові суб'єкти декларування: які декларації подавати

пп. «Г» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону: особовий склад штатних військово-лікарських комісій (ВЛК)
пп. «Г» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону: голови та члени лікарсько-консультативних (ЛКК) і медико-соціальних експертних комісій (МСЕК), а також голови, їх заступники, члени та секретарі позаштатних постійно діючих військово-лікарських комісій (ВЛК) і лікарсько-льотних комісій (ЛЛК), які при цьому не є особами, зазначеними у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону

12. Станом на яку дату зазначається інформація в декларації про суб'єкта декларування?

За загальним правилом інформація у декларації зазначається станом на останній день звітного періоду (за винятком окремих об'єктів декларування), зокрема відомості про:

- ідентифікаційні дані у блоках полів «Для ідентифікації в Україні» та «Для ідентифікації за межами України»;
- місце роботи та посаду суб'єкта декларування, тип і категорію посади;
- наявність / відсутність громадянства (підданства) іноземної держави;

- належність суб'єкта декларування до осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище (додатково див. відповідь на *запитання 22 Роз'яснень*);
- належність посади суб'єкта декларування до посад, пов'язаних з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків (додатково див. відповідь на *запитання 23 цих Роз'яснень*);
- належність суб'єкта декларування до національних публічних діячів (додатково див. відповідь на *запитання 24 цих Роз'яснень*).

Водночас, враховуючи те, що обов'язок подавати декларацію як такий пов'язаний і виникає лише у зв'язку із зайняттям певної посади / здійсненням відповідної діяльності, існують винятки з цього загального правила.

Виняток 1

Якщо особа подає декларацію кандидата на посаду за попередній рік, вона повинна зазначити назву майбутнього місця роботи та посади, у зв'язку з якою у неї виник обов'язок подати декларацію, тип і категорію посади, на яку вона претендує, а не місце роботи та посаду, на якій вона фактично перебувала станом на кінець звітного періоду. Тому всі інші перелічені у запитанні статуси зазначаються, зважаючи на статус посади, на яку особа претендує, а не на якій перебувала на кінець року, за який подається декларація.

Виняток 2

Особа була призначена на посаду у період з 01 січня до 31 березня включно і повинна подати першу щорічну декларацію за попередній рік до 01 квітня.

У цьому випадку особа повинна зазначити назву її місця роботи, посади та її тип і категорію посади, яку вона обіймає на момент подання першої щорічної декларації. Тому всі інші перелічені у запитанні статуси вказуються нею, зважаючи на посаду, яку особа обіймає на момент подання такої декларації.

Виняток 3

У разі припинення діяльності та подання декларації у наступному після цього році (щорічна декларація (після звільнення)) особа повинна зазначити назву місця роботи, посаду, тип і категорію посади, у зв'язку з якою у неї виник обов'язок подати таку декларацію, а не місце роботи та посаду, на яких вона перебувала станом на останній день звітного року чи на момент подання декларації. Тому всі інші зазначені у запитанні статуси вказуються, зважаючи на посаду, яку особа обіймала на момент звільнення.

13. Як коректно заповнити блок полів «Для ідентифікації за межами України»?

У блоках полів «Для ідентифікації за межами України» розділу 2.1 «Інформація про суб'єкта декларування» декларації та «Прізвище, ім'я, по батькові для ідентифікації за межами України, документ, що посвідчує особу» розділу 2.2 «Інформація про членів сім'ї суб'єкта декларування» декларації зазначаються відомості про варіанти написання **латиницею** прізвища, імені, по батькові (за наявності), а також відомості про відповідні документи, які посвідчують особу (пп. 3 п. 2, пп. 3 п. 3 розділу IV Порядку № 449/21).

Для цього у відповідному блоці полів розділів 2.1 та/або 2.2 декларації слід обрати позначку «Дані наявні» і після цього натиснути кнопку «Додати».

! Такі документи можуть бути видані державою Україна або будь-якою іншою державою.

Відомості про написання прізвища, імені, по батькові (за наявності) латиницею можуть бути зазначені в таких документах, виданих державою Україна:

- паспорт громадянина України для виїзду за кордон;
- дипломатичний паспорт України;
- службовий паспорт України;
- посвідчення особи моряка;
- посвідчення члена екіпажу;
- посвідчення особи на повернення в Україну;
- тимчасове посвідчення громадянина України;

- посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон;
- посвідка на постійне проживання;
- посвідка на тимчасове проживання;
- картка мігранта;
- посвідчення біженця;
- проїзний документ біженця;
- посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту;
- проїзний документ особи, якій надано додатковий захист;
- посвідчення водія

(ч. 1 ст. 13 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус»).

Щодо документів, виданих іноземною державою – це можуть бути посвідки на проживання, документи, що посвідчують приналежність предків до певного народу, посвідчення водія тощо (у різних державах такі документи називаються по-різному. Республіка Польща, наприклад, видає *Kartę stałego pobytu* та *Kartę polaka*).

! **PESEL** (*Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności*) – це ідентифікаційний номер особи; є аналогом українського Реєстраційного номера облікової картки платника податків. PESEL не є документом, що посвідчує особу. Тому відомості про нього підлягають відображенню у полі «Ідентифікаційний номер (за наявності)» блоку полів «Ідентифікація за межами України» розділів 2.1 «Інформація про суб'єкта декларування» та 2.2 «Інформація про членів сім'ї суб'єкта декларування» декларації під час заповнення відомостей на підставі інших документів, що посвідчують особу, виданих Республікою Польща.

За наявності **декількох документів**, виданих **в одній державі**, у яких варіанти написання прізвища, імені, по батькові (за наявності) **збігаються**, у блоці полів щодо документа, що посвідчує особу, зазначаються відомості про один із документів, пріоритет з яких має паспорт або посвідка на проживання. Якщо в особі є кілька дійсних паспортів громадянина України для виїзду за кордон або кілька видів паспортів (наприклад, громадянина України для виїзду за кордон та службовий), у декларації відображаються відомості про будь-який із них.

За наявності в особі **кількох документів**, виданих **в одній державі**, у яких варіанти написання прізвища, імені, по батькові (за наявності) **не збігаються**, у декларації слід вказати всі такі документи.

За наявності документів, що посвідчують особу, виданих **у різних державах**, зазначаються всі такі документи, незалежно від варіантів написання прізвища, імені, по батькові (за наявності).

У полі «Ідентифікаційний номер (за наявності)» вказується номер, присвоєний особі іноземною державою. За відсутності такого слід обрати позначку «Не застосовується».

Крім того, Указом Президента України від 04.03.2021 № 85/2021 введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони від 26.02.2021 «Про невідкладні заходи щодо протидії загрозам національній безпеці у сфері громадянства».

У пп. «й» пп. 2 п. 1 вищевказаного рішення вирішено запровадити у деклараціях відображення інформації про відсутність громадянства (підданства) іноземної держави, а також документів, які дають право на постійне проживання на території іноземної держави.

Під час заповнення блоку полів «Для ідентифікації за межами України» суб'єкт декларування зобов'язаний підтвердити відсутність громадянства (підданства) іноземної держави / права на постійне проживання на території іноземної держави шляхом проставлення **позначки «У мене відсутнє громадянство (підданство) іноземної держави, а також документи, які дають право на постійне проживання на території іноземної держави»**, або – у разі наявності громадянства / права на постійне проживання – зазначити відповідні відомості у полях декларації.

Проставлення цієї позначки не залежить від наявності чи відсутності в особі відомостей про варіанти написання латиницею прізвища, імені, по батькові та відомостей про відповідні документи, які посвідчують особу.

! Інформація у блоці полів «Для ідентифікації за межами України» зазначається станом на кінець звітного періоду.

14. Як заповнювати відомості про унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі (УНЗР)?

У декларації зазначаються відомості про унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі суб'єкта декларування та членів його сім'ї (п. 1 ч. 1 ст. 46 Закону).

Порядок ведення Єдиного державного демографічного реєстру (далі у цьому запитанні – Реєстр) та надання з нього інформації, взаємодії між уповноваженими суб'єктами, а також здійснення ідентифікації та верифікації затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 18.10.2017 № 784.

Внесення до Реєстру інформації про особу та видані їй документи здійснюється уповноваженими суб'єктами у разі (п.п. 8 та 9 вказаного вище Порядку):

- оформлення документів, якщо на цей час зазначена інформація не внесена до Реєстру або змінилася;
- реєстрації місця проживання чи місця перебування;
- реєстрації актів цивільного стану;
- за бажанням особи, якщо інформація про неї не внесена до Реєстру.

Унікальний номер запису в Реєстрі є незмінним.

Відомості про унікальний номер запису в Реєстрі містяться в паспорті громадянина України у формі ID-картки та паспорті громадянина України для виїзду за кордон, оформлених засобами Реєстру.

У разі відсутності у суб'єкта декларування або членів його сім'ї унікального номера запису в Реєстрі його отримання з метою заповнення декларації не вимагається; у відповідному полі декларації слід обрати позначку «Не застосовується».

15. Як декларувати відомості про місце проживання та адресу для листування?

Відомості про зареєстроване та фактичне місце проживання зазначаються станом на кінець звітного періоду, а для адреси для листування – на дату подання декларації (абз. 16 пп. 2 п. 2 розділу IV Порядку № 449/21).

Якщо зареєстроване та місце фактичного проживання суб'єкта декларування на кінець звітного періоду **збігаються**, після заповнення відомостей про зареєстроване місце проживання необхідно обрати позначку «Збігається з місцем фактичного проживання».

Коли адреси зареєстрованого та фактичного місця проживання **не збігаються**, слід зазначити окремо відомості про зареєстроване місце проживання та заповнити блоки полів «Місце фактичного проживання або поштова адреса, на яку суб'єкту декларування Національним агентством може бути надіслано кореспонденцію». При цьому додатково обрати такі позначки:

- «це адреса місця фактичного проживання» – у разі, якщо вказана адреса є адресою місця фактичного проживання (незалежно від того, чи знаходиться вона на території України чи за її межами);
- «це адреса для листування» – у разі, якщо вказана адреса є адресою для листування з Національним агентством, при цьому не є адресою місця фактичного проживання.

Якщо адреса місця фактичного проживання збігається з адресою для листування з Національним агентством, рекомендується обрати позначку «це адреса місця фактичного проживання». Додатково обирати позначку «це адреса для листування» не потрібно.

Вищезазначені правила визначені абзацами 10–14 пп. 2 п. 2 розділу IV Порядку № 449/21.

Чинним законодавством не обмежено можливість зазначити в розділі 2.1 «Інформація про суб'єкта декларування» декларації фактичним місцем проживання адресу **об'єкта незавершеного будівництва** (об'єкта, не прийнятого в експлуатацію або об'єкта, право власності на який не зареєстроване в установленому законом порядку). Водночас у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації такий об'єкт не відображається.

Додатково див. відповідь на запитання 79 цих Роз'яснень.

16. Як зазначати інформацію про місце проживання внутрішньо переміщеним особам (ВПО)?

Особа одночасно може мати лише одне задеклароване або одне зареєстроване місце проживання (перебування) (ч. 1 ст. 4 Закону України «Про надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні»).

Водночас на період тимчасової окупації території України, а також на період віднесення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, територіальних громад до територій, на яких ведуться (велися) бойові дії вказані вище вимоги не поширюються на осіб, місце проживання яких зареєстроване у житлі, що знаходиться на тимчасово окупованій російською федерацією території України, а також на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії. Така особа може задекларувати або зареєструвати місце свого проживання без зняття з реєстрації місця свого попереднього проживання (п. 10 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні»).

У разі наявності у внутрішньо переміщених осіб **двох зареєстрованих місць проживання**, обидва з яких знаходяться **на території України**, таким особам у блоці полів «Зареєстроване місце проживання» розділу 2.1 «Інформація про суб'єкта декларування» декларації рекомендується зазначити інформацію про задеклароване (зареєстроване) місце проживання у житлі, що розташоване за межами тимчасово окупованих територій / територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

У разі наявності у внутрішньо переміщених осіб **кількох зареєстрованих місць проживання**, в тому числі **за кордоном**, таким особам у блоці полів «Зареєстроване місце проживання» розділу 2.1 «Інформація про суб'єкта декларування» декларації рекомендується зазначити інформацію про задеклароване (зареєстроване) місце проживання у житлі, що розташоване на території України.

Відомості щодо фактичного місця проживання у розділі 2.1 «Інформація про суб'єкта декларування» декларації зазначаються за загальними правилами (див. відповідь на *запитання 15 цих Роз'яснень*).

17. Чи можна вказувати абонементну скриньку як адресу для листування?

Так.

Для цього слід:

- прибрати позначку «Збігається з місцем фактичного проживання»;
- у блоці полів «Місце фактичного проживання або поштова адреса, на яку суб'єкту декларування Національним агентством може бути надіслано кореспонденцію» обрати позначку «це адреса для листування»;
- у блоці полів «Поштовий індекс» вказати індекс об'єкта (відділення) поштового зв'язку, у якому розміщено абонементну скриньку;
- зазначити відповідний населений пункт;
- у полі «Номер корпусу/секції/блоку» зазначити номер абонементної скриньки у форматі «а/с №»;
- у полях «Тип», «Назва», «Номер будинку», «Номер квартири/кімнати» цього блоку полів обрати позначку «Не застосовується».

18. Як заповнювати поля «Тип посади» та «Категорія посади»?

Під час заповнення розділу 2.1 «Інформація про суб'єкта декларування» декларації суб'єкту декларування необхідно обрати один із типів посад, яку він обіймає, а саме: посада державної служби, посада в органах місцевого самоврядування, посадова особа юридичної особи публічного права, дипломатична посада, політична посада.

Категорії посад державної служби визначено у ст. 6 Закону України «Про державну службу».

Категорії посад в органах місцевого самоврядування визначено у ст. 14 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування».

Які посади є дипломатичними, а також категорії дипломатичних посад закріплено у ст.ст. 8, 9 Закону України «Про дипломатичну службу».

До політичних посад належать посади, яким притаманні такі ознаки в сукупності:

- призначення (обрання) на посаду, звільнення з посади (припинення повноважень) здійснюється в особливому порядку;
- особа, яка займає політичну посаду, несе публічну відповідальність за наслідки своєї діяльності (перед главою держави, парламентом, а також у певних формах – перед населенням);
- на осіб, які займають політичні посади, не поширюється трудове законодавство та законодавство України про державну службу;
- до осіб, які займають політичні посади, як правило, не застосовується вимога щодо політичної нейтральності.

Зокрема, до політичних посад належать посади членів Кабінету Міністрів України (ч. 3 ст. 6 Закону України «Про Кабінет Міністрів України»), першого заступника міністра та заступників міністра (ч. 5 ст. 9 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади»), Президента України, голів, перших заступників та заступників голів місцевих державних адміністрацій, інші посади.

У разі коли посада, яку обіймає суб'єкт декларування, не належить до жодного з наведених у переліку типів посад (наприклад, поліцейські, військові посадові особи Збройних Сил України, судді тощо), у полях «Тип посади» та «Категорія посади» слід обрати позначку «Не застосовується».

Зокрема, це стосується народних депутатів України, депутатів місцевих рад, оскільки вони хоч формально і підпадають під зазначені вище ознаки, однак не є посадовими особами, а натомість наділені представницькими функціями і володіють представницьким мандатом.

19. Особливості декларування для осіб, які одночасно обіймають дві посади (обидві або одна з яких пов'язані з декларуванням)?

У декларації зазначаються, зокрема, відомості про місце роботи (проходження служби) суб'єкта декларування, займану ним посаду (п. 1 ч. 1 ст. 46 Закону), а також про посаду чи роботу, що виконується або виконувалася суб'єктом декларування за сумісництвом у звітному періоді (п. 11 ч. 1 ст. 46 Закону).

Якщо одна з посад, які займає особа, передбачає зайняття відповідального та особливо відповідального становища або належить до посад, пов'язаних з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків, то у розділі 2.1 «Інформація про суб'єкта декларування» декларації вказується саме така посада.

Якщо жодна з посад, які обіймає особа, не передбачає зайняття відповідального та особливо відповідального становища і не належить до посад, пов'язаних з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків, то в розділі 2.1 «Інформація про суб'єкта декларування» декларації вказується та посада, яка є основним місцем роботи суб'єкта декларування, у дужках зазначається інша займана посада. Посада за сумісництвом також вказується у розділі 15 «Робота за сумісництвом суб'єкта декларування» декларації.

Якщо лише одна з посад, які обіймає особа, передбачає здійснення діяльності (це стосується, наприклад, членів наглядових рад державних чи комунальних підприємств, депутатів місцевих рад, які не працюють у раді на постійній основі), то у декларації слід вказати ту посаду, у зв'язку з якою виник обов'язок подати декларацію.

Такі самі правила застосовуються при поданні декларації кандидата на посаду.

20. Які місце роботи та посаду вказувати членам конкурсних, дисциплінарних комісій?

Слід зазначити інформацію про відповідну комісію, до складу якої входить особа, – за умови, що така особа не є суб'єктом декларування відповідно до п. 1, пп. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону.

Особи, які входять до складу конкурсних та дисциплінарних комісій і при цьому не є суб'єктами декларування відповідно до п. 1, пп. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону (додатково див. відповідь на запитання 45, 19 цих Роз'яснень):

- у полі «Найменування місця роботи або проходження служби (або місця майбутньої роботи чи проходження служби для кандидатів)» розділу 2.1 «Інформація про суб'єкта декларування» декларації зазначають відомості про відповідну конкурсну або дисциплінарну комісію, членами якої вони є;
- у полі «Займана посада (або посада, на яку претендуєте як кандидат)» зазначають членство у такій комісії;
- у полі «Код в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань місця роботи або проходження служби (або місця майбутньої роботи чи проходження служби для кандидатів)» обирають позначку «Не застосовується».

20-1. Які місце роботи та посаду вказувати олігархам?

Слід зазначити інформацію про правовий статус, визначений Законом № 1780-IX, за умови, що така особа не є суб'єктом декларування відповідно до п. 1, пп. «а», «в» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону.

Особи, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархи), і при цьому не є суб'єктами декларування відповідно до п. 1, пп. «а», «в» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону:

- у полі «Найменування місця роботи або проходження служби (або місця майбутньої роботи чи проходження служби для кандидатів)» розділу 2.1 «Інформація про суб'єкта декларування» декларації зазначають відомості про правовий статус – «Особа, яка має значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігарх)»;
- у полі «Займана посада (або посада, на яку претендуєте як кандидат)» зазначають ознаки, передбачені ч. 1 ст. 2 Закону № 1780-IX, на підставі яких особу включено до Реєстру осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів);
- у полі «Код в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань місця роботи або проходження служби (або місця майбутньої роботи чи проходження служби для кандидатів)» обирають позначку «Не застосовується».

Додатково див. відповіді на запитання 1 та 19 цих Роз'яснень.

21. Як зазначити відомості про місце роботи особам, відповідальним за режимно-секретну роботу?

Інформацію про місце роботи осіб, посада яких **не становить** державної таємниці, проте діяльність яких пов'язана з державною таємницею, у зв'язку з чим вони є секретноносцями (спеціаліст з режимно-секретної роботи державного органу, установи чи організації), слід відображати без назви підрозділу (посади).

Наприклад, головному спеціалістові з режимно-секретної роботи Конституційного Суду України відомості про місце роботи у розділі 2.1 «Інформація про суб'єкта декларування» декларації слід зазначити таким чином:

- у полі «Код в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань місця роботи або проходження служби (або місця майбутньої роботи чи проходження служби для кандидатів)» зазначити «00013534»;
- у полі «Найменування місця роботи або проходження служби (або місця майбутньої роботи чи проходження служби для кандидатів)» зазначити «Конституційний Суд України»;
- у полі «Займана посада (або посада, на яку претендуєте як кандидат)» вказати «головний спеціаліст».

! Спеціалістам з режимно-секретної роботи, які є військовослужбовцями, під час зазначення відомостей про місце проходження служби слід керуватись положеннями, зазначеними у відповіді на *запитання 198 цих Роз'яснень*.

II. Суб'єкти декларування

22. Хто належить до службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище?

Службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, є (примітка до ст. 51-3 Закону):

- 1) Президент України;
- 2) Прем'єр-міністр України, член Кабінету Міністрів України, перший заступник або заступник міністра;
- 3) член Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення;
- 4) член Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;
- 5) член Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку;
- 6) член Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку;
- 7) член Антимонопольного комітету України;
- 8) уповноважений з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель;
- 9) Голова Державного комітету телебачення і радіомовлення України;
- 10) Голова Фонду державного майна України, його перший заступник або заступник;
- 11) член Центральної виборчої комісії;
- 12) член, інспектор Вищої ради правосуддя;
- 13) член, інспектор Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
- 14) народний депутат України;
- 15) Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
- 16) Уповноважений із захисту державної мови;
- 17) члени Національної комісії зі стандартів державної мови;
- 18) Директор Національного антикорупційного бюро України, його перший заступник та заступник;
- 19) Голова Національного агентства з питань запобігання корупції та його заступники;
- 20) Генеральний прокурор, його перший заступник та заступник;
- 21) Голова Національного банку України, його перший заступник та заступник;
- 22) член Ради Національного банку України;
- 23) Секретар Ради національної безпеки і оборони України, його перший заступник та заступник;
- 24) Керівник Офісу Президента України, його перший заступник та заступник;
- 25) Постійний Представник Президента України в Автономній Республіці Крим, його перший заступник та заступник;
- 26) радник або помічник Президента України, Прем'єр-міністра України;
- 27) особи, посади яких належать до посад державної служби категорії «А» або «Б»;
- 28) особи, посади яких згідно з ч. 1 ст. 14 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» віднесені до 1 – 3 категорій;
- 29) судді, судді Конституційного Суду України;
- 30) прокурори, слідчі і дізнавачі;
- 31) керівники, заступники керівників державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, їх апаратів та самостійних структурних підрозділів;
- 32) керівники, заступники керівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію однієї або кількох областей, Автономної Республіки Крим, міст Києва або Севастополя;
- 33) керівники державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію одного або кількох районів, міста республіканського в Автономній Республіці Крим або обласного значення, району в місті, міста районного значення;

34) військові посадові особи вищого офіцерського складу.

Інформація про те, чи належить суб'єкт декларування до службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, зазначається станом на останній день звітного періоду.

Розмежування службових осіб, які займають відповідальне становище, та осіб, які займають особливо відповідальне становище, Законом не передбачено.

22-1. Хто з працівників поліції належить до службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище?

Службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, серед інших, є (примітки до ст.ст. 51-3 та 56 Закону):

- 1) керівники, заступники керівників державних органів, їх апаратів та самостійних структурних підрозділів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України;
- 2) керівники, заступники керівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію однієї або кількох областей, Автономної Республіки Крим, міст Києва або Севастополя;
- 3) керівники державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію одного або кількох районів, міста республіканського в Автономній Республіці Крим або обласного значення, району в місті, міста районного значення;
- 4) особи, посади яких належать до посад державної служби категорії «А», «Б»;
- 5) слідчі і дізнавачі.

Державний орган – орган державної влади, в тому числі колегіальний державний орган, інший суб'єкт публічного права, незалежно від наявності статусу юридичної особи, якому згідно із законодавством надані повноваження здійснювати від імені держави владні управлінські функції, юрисдикція якого поширюється на всю територію України або на окрему адміністративно-територіальну одиницю (ст. 1 Закону).

Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади (ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію»).

Систему поліції складають центральний орган управління поліції і територіальні органи поліції (ч. 1 ст. 13 Закону України «Про Національну поліцію»).

До складу апарату центрального органу управління поліції входять організаційно поєднані структурні підрозділи (ч. 2 ст. 13 Закону України «Про Національну поліцію»).

Територіальні органи поліції утворюються як юридичні особи публічного права в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах та як міжрегіональні (повноваження яких поширюються на декілька адміністративно-територіальних одиниць) територіальні органи у межах граничної чисельності поліції і коштів, визначених на її утримання (ч. 1 ст. 15 Закону України «Про Національну поліцію»).

З огляду на зазначене для цілей застосування положень приміток до ст.ст. 51-3 й 56 Закону Національна поліція України та міжрегіональні територіальні органи поліції (Департамент патрульної поліції, Департамент стратегічних розслідувань, Департамент кіберполіції, Департамент боротьби з наркозлочинністю, Департамент внутрішньої безпеки, Поліція охорони) є державними органами, юрисдикція яких поширюється на всю територію України. Міжрегіональні територіальні органи належать до цієї категорії, оскільки до структури кожного з них входять по 25 територіальних (відокремлених) підрозділи, які утворені в областях. Тобто юрисдикція кожного з шести міжрегіональних територіальних органів поліції фактично поширюється на всю територію України.

Територіальні (відокремлені) підрозділи міжрегіональних територіальних органів поліції (тобто обласні управління ДСР, ДВБ та ін.), а також територіальні органи поліції (тобто Головні управління поліції в областях України, м. Києві, АРК та м. Севастополі) є державними органами, юрисдикція яких поширюється на територію однієї або кількох областей, Автономної Республіки Крим, міст Києва або Севастополя.

Територіальні (відокремлені) підрозділи ГУНП в областях, відділення (відділи) поліції районних управлінь (відділів) поліції ГУНП в областях є державними органами, юрисдикція

яких поширюється на територію одного або кількох районів, міста республіканського в Автономній Республіці Крим або обласного значення, району в місті, міста районного значення.

Отже, службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, у Національній поліції є:

1.1.1) Голова Національної поліції, його перший заступник та заступники – як керівник, заступники керівника державного органу, юрисдикція якого поширюється на всю територію України;

1.1.2) керівник, заступники керівника Центрального органу управління поліції – як керівник, заступники керівника апарату державного органу, юрисдикція якого поширюється на всю територію України;

1.1.3) керівники, заступники керівників самостійних структурних підрозділів Центрального органу управління поліції (наприклад, керівник та заступник(-и) керівника Департаменту забезпечення діяльності Голови) – як керівники, заступники керівників самостійних структурних підрозділів апарату державного органу, юрисдикція якого поширюється на всю територію України;

1.2.1) керівники, перші заступники (за наявності) та заступники керівників міжрегіональних територіальних органів поліції (наприклад, керівник та заступник(-и) керівника Департаменту стратегічних розслідувань) – як керівники, заступники керівників державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України;

1.2.2) керівники, перші заступники (за наявності) та заступники керівників апаратів міжрегіональних територіальних органів поліції (наприклад, керівник, заступник(-и) керівника апарату Департаменту патрульної поліції) – як керівники, заступники керівників апаратів державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України;

1.2.3) керівники, заступники керівників самостійних структурних підрозділів апаратів міжрегіональних територіальних органів поліції (наприклад, керівник та заступник(-и) керівника Управління кадрового забезпечення апарату Департаменту патрульної поліції) – як керівники, заступники керівників самостійних структурних підрозділів апарату державного органу, юрисдикція якого поширюється на всю територію України;

2.1) керівники, перші заступники (за наявності) та заступники керівників територіальних (відокремлених) підрозділів міжрегіональних територіальних органів поліції (наприклад, керівник, заступник(-и) керівника Управління патрульної поліції у Вінницькій обл. Департаменту патрульної поліції) – як керівники, заступники керівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію однієї або кількох областей, Автономної Республіки Крим, міст Києва або Севастополя;

2.2.) керівники, перші заступники (за наявності) та заступники керівників територіальних органів поліції (тобто керівники, заступники керівників Головних управлінь Національної поліції в областях, Автономній Республіці Крим, містах Києві та Севастополі) – як керівники, заступники керівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію однієї або кількох областей, Автономної Республіки Крим, міст Києва або Севастополя;

3.1) керівники територіальних (відокремлених) підрозділів Головних управлінь Національної поліції в областях, Автономній Республіці Крим, містах Києві та Севастополі – як керівники державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію одного або кількох районів;

3.2) керівники інших підрозділів територіальних (відокремлених) підрозділів Головних управлінь Національної поліції – як керівники державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію міста республіканського в Автономній Республіці Крим або обласного значення, району в місті, міста районного значення;

4) посадові особи Національної поліції, посади яких належать до посад державної служби категорії «А», «Б»;

5) слідчі та дізнавачі (в тому числі, слідчі-криміналісти, до функціональних обов'язків яких належить здійснення досудового розслідування, користуючись при цьому всіма правами слідчого, з наявними ознаками, що визначені п. 17 ч. 1 ст. 3 КПК України).

22-2. Чи належать оперуповноважені органи Національної поліції України до службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище?

Ні.

Призначення на посади поліцейських здійснюють посадові особи органів (закладів, установ) поліції відповідно до номенклатури посад, яку затверджує Міністерство внутрішніх справ України (ч. 1 ст. 47 Закону України «Про Національну поліцію»).

У Національній поліції України посади «слідчий», «дізнавач», «оперуповноважений» є різними посадами.

До службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище (примітка до ст. 51-3 Закону) належать особи, які призначені та перебувають на посаді, зокрема, слідчого, дізнавача.

23. Які посади належать до посад, пов'язаних з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків?

Перелік посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків затверджено рішенням Національного агентства від 17.06.2016 № 2 «Про затвердження Переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків».

! Наведений перелік Національне агентство може змінювати.

До таких посад належать посади:

- 1) Керівника Офісу Президента України, його першого заступника та заступника;
- 2) керівників та заступників керівників структурних підрозділів у складі самостійних структурних підрозділів центрального апарату Національного банку України;
- 3) керівників та заступників керівників самостійних структурних підрозділів територіальних управлінь Державної судової адміністрації України;
- 4) керівників державних підприємств, установ, організацій, інших суб'єктів господарювання державної форми власності та їх заступників, призначення яких здійснюється державними органами;
- 5) державної служби, визначені структурою державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, у разі недоцільності утворення структурних підрозділів;
- б) в органах місцевого самоврядування:
  - 6.1) перших заступників, заступників міських (міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим, районного значення) голів, заступників сільських, селищних голів;
  - 6.2) заступників голів районних, районних у містах рад;
  - 6.3) секретарів міських (міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим, районного значення), сільських, селищних рад;
  - 6.4) керуючих справами виконавчих комітетів міських (міст – обласних центрів та міста Сімферополя, міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим значення) рад;
  - 6.5) голів постійних комісій з питань бюджету обласних, Київської та Севастопольської міських рад (у разі, коли вони працюють у раді на постійній основі).

Окремі пункти наведеного Переліку потребують додаткового роз'яснення.

Так, до **п. 4 вказаного Переліку** належать особи, яким притаманні такі ознаки в сукупності:

- обіймають посаду керівника, заступника керівника;
- обіймають посаду на державному підприємстві, установі, організації, іншому суб'єкті господарювання державної форми власності;

- призначення особи на посаду здійснюється державним органом, у тому числі Кабінетом Міністрів України (посадовою особою державного органу).

Визначення поняття «суб'єкт господарювання» наведено у ст. 55 ГК України.

Визначення поняття «державний орган» міститься у ст. 1 Закону.

Поняття «призначення на посаду» розуміється в широкому сенсі та означає прийняття кінцевого рішення про заміщення посади – призначення на посаду шляхом видання акта розпорядчого характеру, укладення договору (контракту) з переможцем конкурсу тощо. Призначення на посаду відбувається у межах реалізації конкретним державним органом його повноважень та у спосіб, передбачений чинним законодавством.

Особи, призначення яких здійснюється за погодженням державного органу (його посадової особи), не належать до вищевказаного Переліку.

До **п. 5 вказаного Переліку** належать особи, яким притаманні такі ознаки в сукупності:

- обіймають посаду державної служби;
- не перебувають у складі структурних підрозділів – є самостійними у своїй діяльності, підпорядковуються безпосередньо керівнику або заступнику керівника;
- юрисдикція державного органу, у структурі якого передбачено посаду, поширюється на всю територію України.

Дія п. 5 Переліку може поширюватися, наприклад, на спеціаліста з питань публічних закупівель, уповноважену особу з питань запобігання та виявлення корупції, спеціаліста з питань внутрішнього контролю тощо, – якщо вони відповідають вищезазначеним критеріям.

Розмежування осіб, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, та осіб, які займають посади, пов'язані з підвищеним рівнем корупційних ризиків, Законом та/або зазначеним Переліком не передбачено.

24. Хто належить до національних публічних діячів?

У декларації зазначаються відомості про належність до національних публічних діячів відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (п. 1 ч. 1 ст. 46 Закону).

Національні публічні діячі – фізичні особи, які виконують або виконували в Україні визначні публічні функції, а саме (п. 37 ч. 1 ст. 1 Закону України від 06.12.2019 № 361-IX «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»):

- 1) Президент України, Прем'єр-міністр України, члени Кабінету Міністрів України та їх заступники;
- 2) керівник постійно діючого допоміжного органу, утвореного Президентом України, його заступники;
- 3) керівник та заступники керівника Державного управління справами;
- 4) керівники апаратів (секретаріатів) державних органів, що не є державними службовцями, посади яких належать до категорії «А»;
- 5) Секретар та заступники Секретаря Ради національної безпеки і оборони України;
- 6) народні депутати України;
- 7) Голова та члени Правління Національного банку України, члени Ради Національного банку України;
- 8) голови та судді Конституційного Суду України, Верховного Суду, вищих спеціалізованих судів;
- 9) члени Вищої ради правосуддя, члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, члени Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів;
- 10) Генеральний прокурор та його заступники;
- 11) Голова Служби безпеки України та його заступники;
- 12) Директор Національного антикорупційного бюро України та його заступники;
- 13) Директор Державного бюро розслідувань та його заступники;
- 14) Директор Бюро економічної безпеки України та його заступники;
- 15) Голова та члени Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення;

- 16) Голова та члени Антимонопольного комітету України;
- 17) Голова Національного агентства з питань запобігання корупції та його заступники;
- 18) Голова та члени Рахункової палати;
- 19) Голова та члени Центральної виборчої комісії;
- 20) голови та члени інших державних колегіальних органів;
- 21) надзвичайні і повноважні послы;
- 22) начальник Генерального штабу – Головнокомандувач Збройних Сил України, командувачі Сухопутних військ Збройних Сил України, Повітряних Сил Збройних Сил України, Військово-Морських Сил Збройних Сил України;
- 23) державні службовці, посади яких належать до категорії «А»;
- 24) керівники органів прокуратури;
- 25) керівники обласних територіальних органів Служби безпеки України;
- 26) голови та судді апеляційних судів;
- 27) керівники адміністративних, управлінських чи наглядових органів державних та казенних підприємств, господарських товариств, державна частка у статутному капіталі яких прямо чи опосередковано перевищує 50 відсотків;
- 28) члени керівних органів політичних партій.

Інформація про те, чи належить суб'єкт декларування до національних публічних діячів, зазначається станом на останній день звітного періоду.

! Національне агентство не є держателем та/або адміністратором Відкритого реєстру національних публічних діячів України. Питання щодо включення до / виключення з цього Реєстру не належить до повноважень Національного агентства.

25. Хто вважається посадовими і службовими особами державних органів відповідно до пп. «и» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону?

У цілях визначення суб'єктів, на яких поширюється дія Закону (відповідно до пп. «и» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону), під «посадовими та службовими особами» слід розуміти працівників державних органів, які:

- 1) здійснюють функції представників влади;
- 2) обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій.

До представників влади належать, зокрема, працівники державних органів, які наділені правом у межах своєї компетенції ставити вимоги, а також приймати рішення, обов'язкові для виконання юридичними і фізичними особами незалежно від їх відомчої належності чи підлеглості (п. 1 постанови Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 5 «Про судову практику у справах про хабарництво»).

Адміністративно-господарські функції (обов'язки) – це обов'язки з управління або розпорядження державним, комунальним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації забезпечення контролю за цими операціями тощо). Такі повноваження в різному обсязі є у начальників планово-господарських, постачальницьких, фінансових відділів і служб, їхніх заступників, керівників відділів підприємств тощо.

Організаційно-розпорядчі функції (обов'язки) – це обов'язки щодо здійснення керівництва галуззю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форм власності. Такі функції виконують, зокрема, керівники міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, державних, комунальних підприємств, установ, організацій, структурних підрозділів, їхні заступники, особи, які керують ділянками робіт.

Щодо інших працівників державних органів, які виконують функції з обслуговування або технічні функції, то їх можна визнати посадовими чи службовими особами лише за умови, що разом із цими функціями вони виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції (обов'язки).

25-1. Чи є працівники Національної поліції України (НПУ), які працюють на умовах трудового договору (цивільні працівники), особами, на яких поширюється дія Закону?

Так, якщо вони є посадовими і службовими особами державного органу (виконують організаційно-розпорядчі та/або адміністративно-господарські функції та/або є представниками влади).

Органи, що складають систему Національної поліції України, є державними органами в розумінні Закону, а їх посадові та службові особи, які є працівниками на умовах трудового договору (цивільний персонал (цивільні працівники)) – суб'єктами, на яких поширюється дія Закону відповідно до пп. «и» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону.

Додатково див. відповіді на запитання 22-1, 25 цих Роз'яснень.

25-2. Чи є працівники військових адміністрацій особами, на яких поширюється дія Закону?

Так, за загальними правилами.

Залежно від того, в межах якої території утворюються військові адміністрації, існують:

1) **військові адміністрації населених пунктів** – утворюються в межах територій територіальних громад, у яких сільські, селищні, міські ради та/або їхні виконавчі органи, та/або сільські, селищні, міські голови не здійснюють покладені на них Конституцією та законами України повноваження, а також в інших випадках, передбачених Законом про воєнний стан (абз. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»);

2) **районні, обласні військові адміністрації**. У районі, області військові адміністрації утворюються у разі нескликання сесії відповідно районної, обласної ради у встановлені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» строки або припинення їх повноважень згідно із законом, або для здійснення керівництва у сфері забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку (ч. 4 ст. 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»).

У зв'язку із особливим порядком створення, формування та функціонування військових адміністрацій на працівників таких адміністрацій дія Закону може поширюватися за різними посадами / правовими статусами, визначеними ст. 3 Закону.

1. Суб'єктність працівників військових адміністрацій населених пунктів

У складі військових адміністрацій **населених пунктів** можуть бути особи, які:

- до відрадження у військову адміністрацію населеного пункту, були суб'єктами декларування і ними залишаються (наприклад, особи начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейські тощо). Такі особи залишаються суб'єктами декларування за відповідним підпунктом п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону, а також можуть набути дуального статусу у разі, якщо посада, яку така особа обіймає у військовій адміністрації населеного пункту, передбачає здійснення функцій представників влади та/або виконання організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій (пп. «и» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону);

- є посадовими особами місцевого самоврядування / державними службовцями, які перебувають у відпустці без збереження заробітної плати, у простої або з якими призупинено дію трудового договору. Такі особи залишаються суб'єктами декларування за пп. «в» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону, а також можуть набути дуального статусу у разі, якщо посада, яку така особа обіймає у військовій адміністрації населеного пункту, передбачає здійснення функцій представників влади та/або виконання організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій (пп. «и» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону);

- до працевлаштування у військову адміністрацію населеного пункту не були суб'єктами декларування. На таких осіб дія Закону поширюватиметься відповідно до пп. «и» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону як на посадових та службових осіб державного органу, у разі, якщо вони здійснюють функції представників влади та/або обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій.

2. Суб'єктність працівників районних, обласних військових адміністрацій

У складі **районних, обласних** військових адміністрацій можуть бути особи, які:

- до відрядження у районну, обласну військову адміністрацію були суб'єктами декларування і ними залишаються (наприклад, особи начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейські тощо). Такі особи залишаються суб'єктами декларування за відповідним підпунктом п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону, а у разі заміщення посад державної служби набувають дуального статусу за пп. «в» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону;

- є державними службовцями, які перебувають у відпустці без збереження заробітної плати, у простої або з якими призупинено дію трудового договору. Такі особи залишаються суб'єктами декларування за пп. «в» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону, а також можуть набути дуального статусу у разі, якщо посада, яку така особа обіймає у районній, обласній військовій адміністрації, передбачає здійснення функцій представників влади та/або виконання організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, та не належить до посад державної служби (пп. «и» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону);

- до працевлаштування у районну, обласну військову адміністрацію не були суб'єктами декларування. На таких осіб дія Закону поширюватиметься відповідно до пп. «и» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону як на посадових та службових осіб державного органу, у разі, якщо вони здійснюють функції представників влади та/або обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, за умови, що така посада не належить до посад державної служби.

Звертаємо увагу, що зазначені вище правила визначення суб'єктності поширюються й на начальників військових адміністрацій.

Додатково див. відповіді на *запитання 25 цих Роз'яснень*.

26. Критерії визначення юридичних осіб публічного права

Юридичні особи, залежно від порядку їх створення, поділяються на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права (ст. 81 ЦК України). Отже, основним нормативним критерієм поділу юридичних осіб є саме порядок їх створення.

Держава, територіальні громади можуть створювати юридичні особи як публічного, так і приватного права (ст.ст. 167, 169 ЦК України).

! Згідно з положеннями ч. 2 ст. 167 та ч. 2 ст. 169 ЦК України державні та комунальні підприємства, а також навчальні заклади, спільні комунальні підприємства належать саме до юридичних осіб публічного права, безвідносно до мети їхньої діяльності.

Стосовно інших юридичних осіб.

Чинні в Україні нормативно-правові акти не містять інших, ніж порядок створення, критеріїв розмежування юридичних осіб на юридичних осіб публічного права та юридичних осіб приватного права.

Водночас джерелом права в Україні є практика ЄСПЛ (ст. 1 Закону України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції», ч.ч. 1, 5 ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»).

ЄСПЛ розмежовує «неурядові організації» від «урядових організацій».

Для того щоб визначити, чи належить конкретна юридична особа до певної категорії, необхідно проаналізувати її юридичний статус та, у разі доцільності, права, які надає цей статус, характер діяльності юридичної особи та контекст, за якого ця діяльність здійснюється, а також ступінь незалежності від органів влади^{1,2}.

Зокрема, на думку ЄСПЛ, юридична особа є «неурядовою організацією», якщо вона керується в основному цивільним законодавством («company law»), не користується у своїй

¹ Case of Radio France and others v. France, 2004: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-61686>

² Ухвала щодо прийнятності, 12.03.2009, Державна холдингова компанія «Луганськвугілля» проти України <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-91343>

діяльності повноваженнями, що виходять за межі тих, які надаються загальним приватним правом («ordinary law»), і підпадає під юрисдикцію загальних, а не адміністративних судів³.

Отже, для інших юридичних осіб (крім тих, які відповідно до ЦК України безумовно є юридичними особами публічного права), слід брати до уваги такі ознаки:

1) характер діяльності юридичної особи (зокрема, вид діяльності, сферу / галузь, в якій така діяльність здійснюється). Для юридичної особи публічного права характерним є здійснення діяльності у сферах / галузях, які становлять публічний інтерес: інтерес держави, суспільства, територіальної громади, а також важливі для великої кількості осіб інтереси та потреби. Йдеться, зокрема (але не тільки), про гірничодобувну, енергетичну, транспортну галузі^{4, 5, 6}, сферу надання житлово-комунальних послуг^{7, 8}.

2) контекст діяльності юридичної особи. Юридична особа, яка здійснює фактичну основну діяльність як монополіст у певній сфері або у сфері певних монополій чи у сфері, яка повністю або значною мірою регулюється державою / територіальною громадою, має ознаки юридичної особи публічного права;

3) ступінь інституційної залежності юридичної особи від держави / територіальної громади. Йдеться про ситуації, коли у статутному капіталі юридичної особи частка державної чи комунальної власності перевищує 50% чи становить величину, яка забезпечує відповідним органам державного управління або місцевого самоврядування право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів / дозволяє державі / територіальній громаді одноосібно формувати волю юридичної особи, коли держава / територіальна громада є активним учасником, впливає на справи юридичної особи, бере участь в оперативному управлінні тощо^{9, 10, 11}.

Ця ознака стосується також і тих юридичних осіб (незалежно від їх організаційно-правової форми), які інституціонально залежать від держави опосередковано (через інші юридичні особи публічного права);

4) рівень втручання держави / територіальної громади у фінансові справи юридичної особи. Вплив держави на формування / відновлення фінансової спроможності юридичної особи свідчить про наявність у неї ознак юридичної особи публічного права^{12, 13, 14}.

5) функціональну залежність юридичної особи від держави / територіальної громади. Така залежність може полягати в тому, що держава / територіальна громада має високий ступінь державного нагляду і контролю¹⁵ за найважливішими аспектами діяльності юридичної особи.

³ Case of Islamic Republic of Iran Shipping Lines v. Turkey, 13.03.2028, § 81: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-83951>

⁴ Справа «Ромашов проти України», 2004, §§ 46-47: https://zakon.rada.gov.ua/go/980_227

⁵ Справа «Кучеренко проти України», 2005, § 25: https://zakon.rada.gov.ua/go/980_422

⁶ Справа «Лисянський проти України», 2006, § 19: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_048

⁷ Case of Liseytseva and Maslov v. Russia, 2015, §§ 208-210: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-146774>

⁸ Case of Yershova v. Russia, 2010, §§ 57-62: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-98130>

⁹ Справа «Компанія «Регент» проти України», § 7: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_426

¹⁰ Справа «Риженков та Зайцев проти України», 2005, § 5, https://zakon.rada.gov.ua/go/974_179

¹¹ Case of Khachatryan v. Armenia, 2010, §§ 51-54: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-95905>

¹² Case of Cooperativa Agricola Slobozia-Hanesei v. Moldova, 2007, §§ 17-19: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-79992>

¹³ Case of Liseytseva and Maslov v. Russia, 2015, §§ 191-192: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-146774>

¹⁴ Справа «Михайленки та інші проти України», 06.06.2005, § 43: https://zakon.rada.gov.ua/go/980_231

¹⁵ <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-91343>

Наприклад, держава / територіальна громада в особі державних органів або органів місцевого самоврядування¹⁶:

- призначає керівництво такої юридичної особи;
- надає обов'язкові до виконання юридичною особою вказівки;
- здійснює контроль над активами юридичної особи;
- може використовувати активи юридичної особи на власний розсуд;
- може покладати на юридичну особу виконання своїх завдань, функцій;
- погоджує, затверджує угоди юридичної угоди тощо.

Юридична особа залежить від держави / територіальної громади через юридичні, організаційні, фінансові тощо аспекти, які втілені в особливостях утворення (формування) її органів управління, високу роль держави / територіальної громади в управлінні юридичною особою.

Термін «урядові організації», на відміну від «неурядових організацій», включає юридичних осіб, які беруть участь у здійсненні державних повноважень або керують державною службою під контролем уряду (Рішення щодо прийнятності, заява № 23938/05, Державна холдингова компанія «Луганськвугілля» проти України¹⁷).

Виконання певних публічних функцій під наглядом держави (органів державної влади) також свідчить про те, що юридична особа є «урядовою»¹⁸.

! Юридичній особі публічного права не обов'язково мають бути притаманні усі зазначені ознаки.

Для з'ясування питання, чи належить та чи інша юридична особа (об'єднання юридичних осіб) до юридичних осіб публічного права, необхідно аналізувати всю сукупність нормативно-правових актів та правовстановлюючих документів, які визначають правовий статус безпосередньо цієї юридичної особи (об'єднання).

Нижче, для зручності, наводяться цитати з деяких рішень ЄСПЛ, посилання на які міститься вище.

Додатково інформуємо, що деякі з вищевказаних справ проаналізовані в Огляді рішень Європейського суду з прав людини щодо відповідальності держави за борги державних підприємств (За період із червня 2002 року по вересень 2019 року), підготовленому Верховним Судом¹⁹.

Справа «Михайленки та інші проти України»²⁰: ЄСПЛ констатував, що «Підприємство-боржник функціонувало у високорегульованій галузі атомної енергії та здійснювало свою будівельну діяльність у Чорнобильській зоні відчуження, яка знаходиться під пильним контролем Уряду з огляду на міркування захисту навколишнього середовища та суспільного здоров'я. Цей контроль поширювався і на умови роботи у компанії, включаючи заробітну плату. Держава забороняла відчуження майна компанії з огляду на його можливе забруднення. Більше того, управління компанією було передане Міністерству енергетики у травні 1998 року. На думку Суду, ці елементи встановлюють публічну природу підприємства-боржника, незважаючи на його формальну класифікацію за національним законодавством. Відповідно, Суд доходить висновку, що є достатньо підстав для вирішення питання про те, що з огляду на спеціальні обставини цієї справи держава є відповідальною за заборгованість компанії «Атомспецбуд» перед заявниками, незважаючи на факт того, що компанія була окремою юридичною особою».

¹⁶ Case of Liseyeva and Maslov v. Russia, 2015, §§ 203-204: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-146774>

¹⁷ Рішення щодо прийнятності, заява № 23938/05, Державна холдингова компанія «Луганськвугілля» проти України: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-91343>

¹⁸ Справа «Новоселецький проти України», § 82: https://zakon.rada.gov.ua/go/980_238

¹⁹

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Ogliad_espl_2002_2019.pdf

²⁰ Справа «Михайленки та інші проти України», 06.06.2005, §§ 55 і 64: https://zakon.rada.gov.ua/go/980_231

Справа Державна холдингова компанія «Луганськвугілля» проти України²¹: ЄСПЛ дослідив, що «компанія-заявник є юридичною особою, яка була зареєстрована як консорціум, власником і керівником якого є держава, яка бере участь у виконанні державної влади у сфері управління вугільною промисловістю, виконуючи таким чином публічну роль у цій діяльності держави. Компанія-заявник не мала незалежних функцій, виконуючи певні публічні функції в управлінні державним майном у вугільній промисловості, яка значною мірою субсидувалася та регламентувалася державою (див. рішення у справі «Дубенко проти України» («Dubenko v. Ukraine»), від 11 січня 2005 року № 74221/01, пп. 21–32). Більше того, як вбачається з наказу Міністерства вугільної промисловості від 08.07.2008, компанія-заявник, яка існувала як окрема юридична особа, мала ліквідуватися на підставі рішення цього Міністерства». Відповідно, ЄСПЛ дійшов висновку, що компанія-заявник урядовою організацією.

Справа НАЕК «Енергоатом» проти Республіки Молдова²²: ЄСПЛ констатував, що ця компанія є урядовою, оскільки вона: «є державним підприємством, яке належить і управляється Українською державою. Експлуатуючи українські атомні електростанції, компанія, безсумнівно, виконує державну функцію, яка є життєво важливою для населення цієї країни. Отже, компанія-заявник не займається звичайною комерційною діяльністю. Вона також є монополістом у своїй сфері діяльності, яка є жорстко регульованою. <...> ніщо не свідчить про те, що заявник [НАЕК «Енергоатом»] користується достатньою інституційною та операційною незалежністю по відношенню до держави. Навпаки, постановою Кабінету Міністрів України від 20.01.2021 керівництво підприємства-заявника було виведено з підпорядкування Міністерства енергетики та передано під безпосереднє державне управління».

Справа «Новоселецький проти України»²³: ЄСПЛ встановив, що «інститут здійснює “державне управління” відповідно до законодавства України та контролюється державною владою, в його функції також входить управління та розподіл житлового фонду, що перебуває на балансі інституту, і, таким чином, він може розцінюватись як “державна організація”».

Справа Cooperativa Agricola Slobozia-Hanesei проти Молдови²⁴: ЄСПЛ взяв до уваги те, що «Уряд повинен був визначити додаткові джерела фінансування [компанії], якщо суми, накопичені в результаті заборгованості перед приватизованими компаніями, виявляться недостатніми для сплати боргів. <...> вжито подальших заходів, спрямованих на покращення фінансового становища М. шляхом скасування штрафів. Відповідно, Суд вважає, що держава здійснює значний контроль над активами М., збільшуючи їх, наділяючи М. правом пред'являти претензії до третіх осіб або надаючи додаткове фінансування та скасовуючи його штрафи, а також надаючи третім особам право направляти свої вимоги до М.». З огляду на це ЄСПЛ констатував, що має місце значний контроль держави над активами [що є ознакою «урядової» організації].

Справа Хачатрян проти Вірменії²⁵: ЄСПЛ зауважив, що хоч компанія користувалася певним ступенем юридичної та економічної незалежності від держави, її активи значною мірою контролювалися та управлялися державою. Зокрема, Уряд дозволив компанії продати значну частину свого майна та наказав спрямувати виручені кошти на погашення боргів компанії перед державним бюджетом. Під «боргами» малися на увазі податкові заборгованості. Також Суд зауважив, що держава вжила заходів, спрямованих на покращення фінансового становища компанії, зокрема, шляхом сприяння інвестиціям у компанію. З огляду на це ЄСПЛ зробив висновок, що компанія-боржник, незважаючи на те, що вона формально є окремою юридичною особою, не має достатньої інституційної та операційної незалежності від держави.

²¹ <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-91343>

²² НАЕК «Енергоатом» проти Республіки Молдова, ухвала щодо прийнятності, 2022, §§ 10-11: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-216516>

²³ Справа «Новоселецький проти України», § 82: https://zakon.rada.gov.ua/go/980_238

²⁴ Case of Cooperativa Agricola Slobozia-Hanesei v. Moldova, 2007, §§ 17-19: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-79992>

²⁵ Case of Khachatryan v. Armenia, 2010, §§ 51-54: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-95905>

Справа Лисейцева и Маслов проти Росії²⁶; ЄСПЛ встановив, що національне законодавство надає власнику такої компанії широкий спектр можливостей для контролю над найважливішими аспектами її діяльності – від схвалення угод та призначення директора компанії до прямо до реструктуризації та ліквідації компанії – на свій розсуд. Крім того, обсяг фактичного державного контролю може бути додатково розширено з урахуванням функцій, які виконує конкретна компанія.

26-1. Хто належить до посадових осіб юридичних осіб публічного права?

До них належать (абз. 9 ч. 1 ст. 1, ч. 5 ст. 62, ст. 64 Закону):

- 1) голова та члени наглядової ради юридичної особи публічного права;
- 2) голова та члени ради директорів юридичної особи публічного права;
- 3) голова та члени виконавчого органу юридичної особи публічного права;
- 4) голова та члени комісії з припинення (комісії з реорганізації, ліквідаційної комісії) юридичної особи публічного права;
- 5) ліквідатор юридичної особи публічного права;
- 6) керівник, заступник керівника, головний бухгалтер, корпоративний секретар юридичної особи публічного права;
- 7) особа, яка здійснює повноваження одноосібного виконавчого органу юридичної особи публічного права, та її заступники;
- 8) голова та члени іншого органу управління юридичної особи (крім консультативного), якщо утворення такого органу передбачено законом або статутом юридичної особи публічного права;
- 9) особа, відповідальна за реалізацію антикорупційної програми в юридичній особі, яка відповідає вимогам ст. 62 Закону.

! Під формулюванням «заступник керівника» слід розуміти осіб, які обіймають штатні посади заступників керівників, а у разі відсутності таких посад – осіб, які виконують (можуть виконувати) посадові обов'язки керівника на час його відпустки, хвороби, відсутності, звільнення та/або здійснюють повноваження з керування (управління) юридичною особою публічного права або забезпечення її діяльності..

Про те, чи потрібно подавати декларації особі, яка перестала бути посадовою особою юридичної особи публічного права у зв'язку зі змінами, внесеними до чинного законодавства, див. приклад № 2 до відповіді на *запитання 9 цих Роз'яснень*.

27. Чи є посадові особи відокремлених структурних підрозділів юридичної особи публічного права суб'єктами декларування?

Ні.

У зв'язку із прийняттям Закону № 3384-ІХ звужено перелік посадових осіб юридичних осіб публічного права, які є суб'єктами декларування (суб'єктами, на яких поширюється дія Закону).

Детальніше про поняття «посадова особа юридичної особи публічного права» див. у відповіді на *запитання 26-1 цих Роз'яснень*.

28. Коли особа набуває статусу суб'єкта декларування у разі поновлення її судом на посаді?

З дня поновлення на посаді відповідно до наказу, виданого роботодавцем.

Особливості виконання рішення про поновлення на роботі визначені ст. 65 Закону України «Про виконавче провадження». Так, згідно з ч. 2 вищенаведеного положення рішення вважається виконаним боржником з дня видання відповідно до законодавства про працю наказу або розпорядження про поновлення стягувача на роботі.

Законодавством передбачено обов'язок роботодавця добровільно і негайно виконати рішення суду про поновлення на роботі працівника в разі його незаконного звільнення. Цей обов'язок полягає у тому, що роботодавець зобов'язаний видати наказ про поновлення

²⁶ Case of Liseytseva and Maslov v. Russia, 2015, §§ 203-204: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-146774>

працівника на роботі відразу після оголошення рішення суду, незалежно від того, чи буде це рішення суду оскаржуватися. Рішення про поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного працівника вважається виконаним, коли власником або уповноваженим ним органом видано наказ (розпорядження) про допуск до роботи. При цьому працівник повинен бути обізнаним з наявністю наказу про його поновлення на роботі (вказана позиція викладена у п. 45 постанови Верховного Суду від 12.10.2021 у справі № 813/2837/18, реєстраційний номер рішення 100285390).

Отже, особа набуде знову статусу суб'єкта декларування (а також суб'єкта, на якого поширюється дія Закону) з дня поновлення на посаді відповідно до виданого роботодавцем наказу про поновлення особи на роботі.

Інформація про те, які декларації необхідно подати особі, яка поновлена на посаді за рішенням суду, викладена у відповіді на *запитання 11 цих Роз'яснень*.

29. Чи стає особа суб'єктом декларування у разі тимчасового виконання обов'язків службової чи посадової особи?

Так, якщо особа виконує обов'язки за вакантною посадою.

Ні, якщо особа виконує обов'язки за посадою, яка не є вакантною.

Якщо особа виконує обов'язки за **вакантною** посадою, на неї поширюються всі вимоги Закону саме за цією посадою, крім вимог, передбачених ч. 3 ст. 46, ч. 4 ст. 52, ст. 56 Закону.

Вакантною є посада, зазначена у штатному розписі відповідного органу, організації, установи або підприємства, на яку не укладено договір / не призначено особу безстроково без укладення договору.

Тривалість виконання обов'язків у цьому випадку не має значення.

Якщо особа виконує обов'язки за посадою, яка **не є вакантною** (тобто у зв'язку з відсутністю колеги, який / яка займає цю посаду і за яким / якою зберігається робоче місце та посада – відрадянства, перебування на лікарняному тощо), вимоги щодо декларування на неї поширюються за фактично займаною нею посадою.

Приклад 1

Особа займає посаду юрисконсульта на державному підприємстві (тобто не є посадовою особою юридичної особи публічного права). Її призначають виконуючою обов'язки директора цього підприємства, на вакантну посаду. У цьому випадку юрисконсульт стає суб'єктом декларування з моменту призначення виконуючим обов'язки, і зобов'язаний подавати всі види декларацій, крім декларації кандидата на посаду (див. відповідь на *запитання 30 цих Роз'яснень*). Вимоги ч. 3 ст. 46, ч. 4 ст. 52, ст. 56 Закону на неї не поширюються (тобто така особа не зобов'язана подавати ПСЗ, а також не повинна проходити спеціальну перевірку).

Приклад 2

Особа займає посаду юрисконсульта у закладі культури (тобто не є посадовою особою юридичної особи публічного права). Її призначають виконуючою обов'язки директора цього закладу, на вакантну посаду. У цьому випадку юрисконсульт не зобов'язаний подавати декларації, оскільки керівник закладу культури не має такого обов'язку згідно з ч. 5 ст. 45 Закону.

Приклад 3

Особа займає посаду заступника керівника закладу охорони здоров'я, в якому тільки керівник зобов'язаний подавати декларації (відповідно до ч. 5 ст. 45 Закону). У зв'язку з відпусткою керівника цього закладу заступник тимчасово (на час відпустки) виконує обов'язки керівника. У такому випадку обов'язок подавати декларації будь-якого виду у заступника не виникає.

Приклад 4

Особа займає посаду в закладі вищої освіти. Її призначають виконуючою обов'язки керівника цього закладу. У цьому випадку особа стає суб'єктом декларування з моменту призначення виконуючим обов'язки керівника і зобов'язана подавати всі види декларацій, крім декларації кандидата на посаду (див. відповідь на *запитання 30 цих Роз'яснень*). Вимоги ч. 3 ст. 46, ч. 4 ст. 52, ст. 56 Закону на неї не поширюються (тобто така особа не зобов'язана подавати ПСЗ, а також не повинна проходити спеціальну перевірку).

29-1. Чи є суб'єктом декларування помічник судді, який виконує обов'язки секретаря судового засідання?

Ні.

Помічники суддів не є суб'єктами декларування (детальніше див. відповідь на *запитання 9 цих Роз'яснень*).

Секретарі судових засідань є державними службовцями (ст. 155 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»).

Помічник судді за дорученням судді (головуючого у судовій колегії) може за відсутності секретаря судового засідання здійснювати його повноваження (п. 20 розділу III Положення про помічника судді, ч. 3 ст. 66 ЦПК України, ч. 3 ст. 63 ГПК України, ч. 3 ст. 62 КАС України).

Здійснення помічником судді повноважень секретаря судового засідання не тягне за собою набуття такою особою статусу державного службовця, а отже, така особа не стає суб'єктом, на якого поширюється дія Закону відповідно до пп. «в» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону, внаслідок цієї обставини.

30. Чи потрібно подавати декларацію кандидата на посаду у разі призначення особи виконавцем обов'язків?

Ні.

Декларація кандидата на посаду подається особами, які претендують на зайняття посади, до призначення або обрання на відповідну посаду (ч. 3 ст. 45 Закону).

Покладення на особу обов'язків не є призначенням (обранням) особи на посаду, а отже, декларацію кандидата на посаду подавати не потрібно.

Разом з тим в особи, яка є / була виконавцем обов'язків, залежно від обставин може виникати обов'язок подання щорічної декларації (з обома позначками) та декларації при звільненні (додатково див. відповідь на *запитання 1 цих Роз'яснень*).

31. Чи належать до суб'єктів декларування члени наглядової ради банку, придбаного державою відповідно до ст. 41-1 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»?

Так, особи, які входять до складу наглядової ради господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, є суб'єктами декларування (абз. 16 ч. 1 ст. 1, пп. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону).

Ні, якщо ці особи є іноземцями-нерезидентами, які входять як незалежні члени до складу наглядової ради державного банку (ч. 6 ст. 45 Закону).

Додатково див. відповідь на запитання 40 цих Роз'яснень.

32. На посадових осіб яких закладів, установ та організацій не поширюється обов'язок подання декларацій та інші заходи фінансового контролю?

Дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону не поширюється на посадових осіб закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність у таких сферах (ч. 5 ст. 45 Закону) (тобто відповідні особи звільняються від обов'язку подання декларації будь-якого виду за умови перебування на інших посадах / статусах, визначених у п. 1, пп. «а», «в» – «г» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону):

- 1) соціального обслуговування населення;
- 2) соціальної та професійної реабілітації осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю;
- 3) соціального захисту ветеранів війни та учасників антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі й стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях;
- 4) охорони здоров'я (крім керівників закладів охорони здоров'я центрального, обласного, районного, міського (міст обласного значення, міст Києва та Севастополя) рівня, голів та членів лікарсько-консультативних комісій (ЛКК), медико-соціальних експертних комісій (МСЕК) та військово-лікарських комісій (ВЛК));
- 5) освіти (крім керівників вищих навчальних закладів та їх заступників);

- 6) науки (крім президентів Національної академії наук України та національних галузевих академій наук, перших віце-президентів, віце-президентів та головних учених секретарів Національної академії наук України та національних галузевих академій наук, інших членів Президії Національної академії наук України та президій національних галузевих академій наук, обраних загальними зборами Національної академії наук України та національних галузевих академій наук відповідно, керівників науково-дослідних інститутів та інших наукових установ);
- 7) культури;
- 8) мистецтв;
- 9) відновлення та збереження національної пам'яті;
- 10) фізичної культури;
- 11) спорту;
- 12) національно-патріотичного виховання.

Крім того, вимоги фінансового контролю не поширюються (ч. 5 ст. 45 Закону) також на:

- 1) військовослужбовців військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період;
- 2) військовослужбовців військової служби за призовом осіб із числа резервістів в особливий період;
- 3) військовослужбовців військової служби за призовом осіб офіцерського складу;
- 4) військових посадових осіб з числа військовослужбовців військової служби за контрактом осіб рядового складу;
- 5) військових посадових осіб з числа військовослужбовців військової служби за контрактом осіб сержантського і старшинського складу;
- 6) військовослужбовців молодшого офіцерського складу військової служби за контрактом осіб офіцерського складу.

! Зазначені винятки **не поширюються** на військовослужбовців, зазначених у п.п. 1–5 ч. 7 ст. 45 Закону, а отже, вони зобов'язані подавати декларації в загальному порядку (додатково див. відповідь на *запитання 197-2 цих Роз'яснень*).

Про декларування військовослужбовців, за якими зберігаються місце роботи і посада на час військової служби, див. відповідь на *запитання 196-1 цих Роз'яснень*.

33. На посадових осіб яких закладів, установ та організацій, які здійснюють діяльність у сфері соціального обслуговування населення, не поширюється дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону?

Дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону не поширюється на посадових осіб закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність, зокрема, у сфері **соціального обслуговування населення** (ч. 5 ст. 45 Закону).

Соціальні послуги визначені як дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб / сімей, які в них перебувають (п. 17 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про соціальні послуги» (далі – Закон № 2671-VIII)).

Соціальні послуги поділяються на послуги, спрямовані на (ч. 1 ст. 16 Закону № 2671-VIII):

- 1) соціальну профілактику – запобігання виникненню складних життєвих обставин та/або потраплянню особи / сім'ї в такі обставини;
- 2) соціальну підтримку – сприяння подоланню особою / сім'єю складних життєвих обставин;
- 3) соціальне обслуговування – мінімізацію для особи / сім'ї негативних наслідків складних життєвих обставин, підтримку їх життєдіяльності, соціального статусу та включення у громаду.

Суб'єктами системи надання соціальних послуг є, зокрема, надавачі соціальних послуг (ст.ст. 1, 8, 13 Закону № 2671-VIII).

Надавачі соціальних послуг – юридичні та фізичні особи, фізичні особи – підприємці, включені до розділу «Надавачі соціальних послуг» Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг (п. 6 ч. 1 ст. 1 Закону № 2671-VIII).

Порядок формування, ведення та доступу до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2021 № 99.

Водночас відповідно до пп. 2–4 Критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 185 (далі – Критерії), до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг вносяться ті надавачі, діяльність яких відповідає цим критеріям.

Для надавачів соціальних послуг встановлюються загальні та спеціальні критерії діяльності, при цьому загальних критеріїв зобов'язані дотримуватися у своїй діяльності всі надавачі соціальних послуг.

Загальними критеріями діяльності надавачів соціальних послуг є, зокрема, наявність установчих та інших документів, якими визначено перелік соціальних послуг, що відповідає класифікатору соціальних послуг, затвердженому Міністерством соціальної політики України, категорії осіб, яким надаються такі послуги, що підтверджується засвідченою в установленому порядку копією установчих та інших документів, випискою з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

Класифікатор соціальних послуг затверджений наказом Міністерства соціальної політики України від 23.06.2020 № 429 (далі – Класифікатор).

Зважаючи на викладене, норми Закону щодо фінансового контролю не поширюються, зокрема, на посадових осіб тих юридичних осіб публічного права, яким притаманні такі **ознаки в сукупності** (одночасно):

- мають статус закладу, установи чи організації;
- є надавачами соціальних послуг, спрямованих саме на соціальне обслуговування;
- відповідають передбаченим чинним законодавством загальним критеріям діяльності надавачів соціальних послуг (у тому числі щодо наявності установчих та інших документів, якими визначено перелік соціальних послуг, що відповідає Класифікатору, та категорії осіб, яким надаються такі послуги);
- діяльність у сфері соціального обслуговування для них є основною.

33-1. На посадових осіб яких закладів, установ та організацій, що здійснюють діяльність у сфері соціальної та професійної реабілітації осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю, не поширюється дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону?

Дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону не поширюється на посадових осіб закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність, зокрема, у сфері **соціальної та професійної реабілітації осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю** (ч. 5 ст. 45 Закону).

Соціальна реабілітація – система заходів, спрямованих на створення і забезпечення умов для повернення особи до активної участі у житті, відновлення її соціального статусу та здатності до самостійної суспільної і родинно-побутової діяльності шляхом соціально-середовищної орієнтації та соціально-побутової адаптації, задоволення потреби у забезпеченні допоміжними засобами реабілітації (ст. 1 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»).

Професійна реабілітація – система заходів, спрямованих на підготовку особи до професійної діяльності, відновлення чи здобуття професійної працездатності шляхом адаптації, реадaptaції, навчання, перенавчання чи перекваліфікації з можливим подальшим працевлаштуванням та необхідним соціальним супроводженням з урахуванням особистих схильностей та побажань особи (ст. 1 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»).

Систему реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю складають, зокрема, реабілітаційні заклади незалежно від відомчого підпорядкування, типу і форми власності (ст. 12 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»).

Типами реабілітаційних закладів, серед інших, є заклади соціальної реабілітації, заклади професійної реабілітації. Реабілітаційні заклади можуть бути змішаного типу (ст. 13 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»).

Зважаючи на викладене, норми Закону щодо фінансового контролю не поширюються, зокрема, на посадових осіб тих юридичних осіб публічного права, яким притаманні такі ознаки в сукупності (одночасно):

- мають статус закладу, установи чи організації;
- є закладами соціальної реабілітації, закладами професійної реабілітації в розумінні Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», або змішаного типу, який включає соціальну та професійну реабілітацію;
- діяльність у сфері соціальної та професійної реабілітації осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю для них є основною.

34. На посадових осіб яких закладів, установ та організацій, що здійснюють діяльність у сфері освіти, не поширюється дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону?

Дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону не поширюється на посадових осіб закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність, зокрема, у сфері **освіти** (крім керівників вищих навчальних закладів та їх заступників) (ч. 5 ст. 45 Закону).

Освітня діяльність – діяльність суб'єкта освітньої діяльності, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у формальній та/або неформальній освіті (п. 17 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про освіту»).

Суб'єкт освітньої діяльності – це фізична або юридична особа (заклад освіти, підприємство, установа, організація, громадське об'єднання), що провадить освітню діяльність (п. 27 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про освіту»).

Заклад освіти – це юридична особа публічного чи приватного права, основним видом діяльності якої є освітня діяльність (п. 6 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про освіту»).

Освітня діяльність вважається основним видом діяльності, якщо надходження на цей вид діяльності та/або від цього виду діяльності перевищують половину загальних надходжень цієї юридичної особи (абз. 3 ч. 1 ст. 22 Закону України «Про освіту»).

Закладу освіти притаманні такі ознаки (ст. 22 Закону України «Про освіту»):

- як суб'єкт господарювання може діяти у статусі бюджетної установи, неприбуткового або прибуткового закладу освіти;
- залежно від засновника може діяти як державний, комунальний, приватний чи корпоративний заклад освіти;
- може здійснювати освітню діяльність одночасно на різних рівнях освіти та за різними видами освіти;
- діє на підставі власних установчих документів, що затверджуються його засновниками відповідно до законодавства.

Статус суб'єкта освітньої діяльності безумовно мають заклади, підприємства, установи та організації, відомості про які внесено до Єдиної державної електронної бази з питань освіти, зокрема, до Реєстру суб'єктів освітньої діяльності, який входить до складу вищевказаної електронної бази.

Своєю чергою, освітній процес – система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей (п. 16 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про освіту»).

Зважаючи на викладене, норми Закону щодо фінансового контролю не поширюються на посадових осіб тих юридичних осіб публічного права (крім керівників вищих навчальних закладів та їх заступників), яким притаманні такі **ознаки в сукупності** (одночасно):

- мають статус закладу, установи чи організації;
- провадять освітню діяльність, тобто організують, забезпечують та реалізують систему заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей;
- така діяльність для них є основною.

! Керівники, заступники керівників закладів вищої освіти, перелік типів яких визначений ст. 28 Закону України «Про вищу освіту» (зокрема, університетів, академій, інститутів, коледжів), є суб'єктами декларування і зобов'язані подавати декларації в загальному порядку.

35. На посадових осіб яких закладів, установ та організацій, що здійснюють діяльність у сфері культури, не поширюється дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону?

Дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону не поширюється на посадових осіб закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність, зокрема, у сфері культури (ч. 5 ст. 45 Закону).

Заклад культури – юридична особа, основною діяльністю якої є діяльність у сфері культури, або структурний підрозділ юридичної особи, функції якого полягають у провадженні діяльності у сфері культури (п. 5 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про культуру»).

Діяльність у сфері культури (культурна діяльність) – творча, господарська, наукова, бібліотечна, інформаційна, музейна, освітня, культурно-дозвіллова та розважальна діяльність, спрямована на створення, тиражування, розповсюдження, демонстрування, популяризацію, збереження і використання культурних благ та культурних цінностей для задоволення культурних потреб громадян (п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про культуру»).

Культурні блага – це товари та послуги, що виробляються в процесі провадження діяльності у сфері культури для задоволення культурних потреб громадян (книги, художні альбоми, аудіовізуальні твори та їх демонстрування, аудіопродукція (музичні звукозаписи), твори та документи на новітніх носіях інформації, вироби художніх промислів, театральні та циркові вистави, концерти, культурно-освітні послуги тощо) (п. 8 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про культуру»).

Культурні цінності – це об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України (перелік видів культурних цінностей наведений у ст. 1 Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей»).

Зважаючи на викладене, норми Закону щодо фінансового контролю не поширюються на посадових осіб тих юридичних осіб публічного права, яким притаманні такі ознаки в сукупності (одночасно):

- мають статус закладу, установи чи організації;
- здійснюють діяльність у сфері культури (в розумінні п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про культуру»);
- така діяльність для них є основною.

36. На посадових осіб яких закладів, установ та організацій, що здійснюють діяльність у сфері фізичної культури, спорту, не поширюється дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону?

Дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону не поширюється на посадових осіб закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність, зокрема, у сфері фізичної культури, спорту (ч. 5 ст. 45 Закону).

У ч. 1 ст. 1 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» визначено такі терміни:

- фізична культура – діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя;
- спорт – діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на виявлення та уніфіковане порівняння досягнень людей у фізичній, інтелектуальній та інших підготовленостях шляхом проведення спортивних змагань та відповідної підготовки до них;
- спортивна діяльність – заходи, що здійснюються суб'єктами сфери фізичної культури і спорту для розвитку спорту;
- суб'єкти сфери фізичної культури і спорту – фізичні або юридичні особи, які здійснюють свою діяльність з метою розвитку фізичної культури і спорту. Суб'єктами сфери фізичної культури і спорту є: фізичні особи, які займаються фізичною культурою і спортом, у тому числі спортсмени; фахівці сфери фізичної культури і спорту; заклади фізичної культури і спорту; відповідні органи влади;

- заклад фізичної культури і спорту – юридична особа, що забезпечує розвиток фізичної культури і спорту шляхом, зокрема, надання фізкультурно-спортивних послуг. Закладами фізичної культури і спорту, зокрема, є: спортивні клуби, дитячо-юнацькі спортивні школи, заклади спеціалізованої освіти спортивного профілю із специфічними умовами навчання, школи вищої спортивної майстерності, центри олімпійської підготовки, центри студентського спорту закладів вищої освіти, фізкультурно-оздоровчі заклади, центри фізичного здоров'я населення, центри фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю.

Зважаючи на викладене, норми Закону щодо фінансового контролю не поширюються на посадових осіб тих юридичних осіб публічного права, яким притаманні такі **ознаки в сукупності (одночасно)**:

- 1) мають статус закладу, установи чи організації;
- 2) здійснюють свою діяльність з метою розвитку фізичної культури і спорту (є суб'єктом фізичної культури і спорту в розумінні Закону України «Про фізичну культуру і спорт»);
- 3) така діяльність для них є основною.

37. На посадових осіб яких закладів, установ та організацій, що здійснюють діяльність у сфері науки, не поширюється дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону?

Дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону не поширюється на посадових осіб закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність, зокрема, **у сфері науки** (крім президентів Національної академії наук України та національних галузевих академій наук, перших віце-президентів, віце-президентів та головних учених секретарів Національної академії наук України та національних галузевих академій наук, інших членів Президії Національної академії наук України та президій національних галузевих академій наук, обраних загальними зборами Національної академії наук України та національних галузевих академій наук відповідно, керівників науково-дослідних інститутів та інших наукових установ) (ч. 5 ст. 45 Закону).

Суб'єктами наукової і науково-технічної діяльності є, зокрема, наукові установи (ч. 1 ст. 4 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»).

До наукових (науково-дослідних, науково-технологічних, науково-технічних, науково-практичних) установ належать юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, утворені в установленому законодавством порядку, для яких наукова та (або) науково-технічна діяльність є основною (ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»).

Наукова діяльність – це інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження (п. 12 ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»).

Фундаментальні наукові дослідження – теоретичні та експериментальні наукові дослідження, спрямовані на одержання нових знань про закономірності організації та розвитку природи, суспільства, людини, їх взаємозв'язків; результатом фундаментальних наукових досліджень є гіпотези, теорії, нові методи пізнання, відкриття законів природи, невідомих раніше явищ і властивостей матерії, виявлення закономірностей розвитку суспільства тощо, які не орієнтовані на безпосереднє практичне використання у сфері економіки (п. 33 ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»).

Прикладні наукові дослідження – теоретичні та експериментальні наукові дослідження, спрямовані на одержання і використання нових знань для практичних цілей; результатом прикладних наукових досліджень є нові знання, призначені для створення нових або вдосконалення існуючих матеріалів, продуктів, пристроїв, методів, систем, технологій, конкретні пропозиції щодо виконання актуальних науково-технічних та суспільних завдань (п. 30 ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»).

Науково-технічна діяльність – наукова діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань для розв'язання технологічних, інженерних, економічних,

соціальних та гуманітарних проблем, основними видами якої є прикладні наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки (п. 26 ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»).

Зважаючи на викладене, норми Закону щодо фінансового контролю не поширюються на посадових осіб тих юридичних осіб публічного права, яким притаманні такі **ознаки в сукупності (одночасно)**:

- мають статус закладу, установи чи організації;
- є суб'єктом наукової, науково-технічної діяльності (в розумінні Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»);
- наукова діяльність для них є основною.

38. На посадових осіб яких закладів, установ та організацій, що здійснюють діяльність у сфері охорони здоров'я, не поширюється дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону?

Дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону не поширюється на посадових осіб закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність, зокрема, **у сфері охорони здоров'я** (крім керівників закладів охорони здоров'я центрального, обласного, районного, міського (міст обласного значення, міст Києва та Севастополя) рівня, голів та членів лікарсько-консультативних комісій (ЛКК), медико-соціальних експертних комісій (МСЕК) та військово-лікарських комісій (ВЛК)) (ч. 5 ст. 45 Закону).

Охорона здоров'я – система заходів, спрямованих на збереження та відновлення фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості її життя. Такі заходи здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, заклади охорони здоров'я; фізичні особи – підприємці, які зареєстровані у встановленому законом порядку та одержали ліцензію на право провадження господарської діяльності з медичної практики; медичні та фармацевтичні працівники, фахівці з реабілітації, громадські об'єднання і громадяни (ч. 1 ст. 3 Основ законодавства України про охорону здоров'я, далі – Основ).

Заклад охорони здоров'я – юридична особа будь-якої форми власності та організаційно-правової форми або її відокремлений підрозділ, що забезпечує медичне обслуговування населення на основі відповідної ліцензії та професійної діяльності медичних (фармацевтичних) працівників і фахівців з реабілітації (абз. 7 ч. 1 ст. 3 Основ).

Перелік закладів охорони здоров'я затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 28.10.2002 № 385 (далі – Перелік від 28.10.2002 № 385).

Медичне обслуговування – діяльність закладів охорони здоров'я, реабілітаційних закладів, відділень, підрозділів та фізичних осіб – підприємців, які зареєстровані та одержали відповідну ліцензію у встановленому законом порядку, у сфері охорони здоров'я, що не обов'язково обмежується медичною допомогою та/або реабілітаційною допомогою, але безпосередньо пов'язана з їх наданням (абз. 12 ч. 1 ст. 3 Основ).

Своєю чергою, медична допомога – діяльність професійно підготовлених медичних працівників, спрямована на профілактику, діагностику та лікування у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами (абз. 9 ч. 1 ст. 3 Основ).

Зважаючи на викладене, норми Закону щодо фінансового контролю не поширюються на посадових осіб тих юридичних осіб публічного права (крім керівників закладів охорони здоров'я центрального, обласного, районного, міського (міст обласного значення, міст Києва та Севастополя) рівня, голів та членів лікарсько-консультативних комісій (ЛКК), медико-соціальних експертних комісій (МСЕК) та військово-лікарських комісій (ВЛК)), яким притаманні такі **ознаки в сукупності (одночасно)**:

- мають статус закладу охорони здоров'я, установи чи організації, що здійснює діяльність у сфері охорони здоров'я;
- здійснюють діяльність щодо забезпечення медичного обслуговування населення та/або надання реабілітаційної допомоги на основі відповідної ліцензії;

- така діяльність для них є основною;
- є закладом охорони здоров'я відповідно до Переліку від 28.10.2002 № 385.

39. Чи повинні подавати декларації посадові особи комунальних некомерційних підприємств (КНП), які здійснюють свою основну діяльність у сфері охорони здоров'я?

Тільки керівники закладів охорони здоров'я центрального, обласного, районного, міського (міст обласного значення, міст Києва та Севастополя) рівня, голови та члени ЛКК, МСЕК та ВЛК.

Інші посадові особи таких підприємств – ні.

Дія Закону поширюється, зокрема, на:

- посадових осіб юридичних осіб публічного права, які не зазначені у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону (пп. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону);

- голів та членів ЛКК, МСЕК, а також голів, їх заступників, членів та секретарів позаштатних постійно діючих ВЛК і ЛЛК, які при цьому не є особами, зазначеними у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону (пп. «г» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону).

Додатково див. відповіді на запитання 26-1 та 45-1 цих Роз'яснень.

Дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону (у якому йдеться про подання декларацій) не поширюється на посадових осіб закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність, зокрема, у сфері охорони здоров'я (крім керівників закладів охорони здоров'я центрального, обласного, районного, міського (міст обласного значення, міст Києва та Севастополя) рівня, голів та членів ЛКК, МСЕК та ВЛК) (ч. 5 ст. 45 Закону).

Попри те, що ч. 5 ст. 45 Закону прямо не виключає з переліку осіб, які подають декларації, посадових осіб підприємств, закладами охорони здоров'я можуть бути юридичні особи будь-якої організаційно-правової форми (абз. 7 ч. 1 ст. 3 Основ).

За організаційно-правовою формою заклади охорони здоров'я комунальної власності можуть утворюватися та функціонувати як комунальні некомерційні підприємства або комунальні установи, а їхніми керівниками є особи, призначені на посаду уповноваженим виконавчим органом управління власника закладу охорони здоров'я на конкурсній основі шляхом укладення з ними контракту (ст. 16 Основ).

Враховуючи викладене, на посадових осіб комунальних некомерційних підприємств, які утворені внаслідок реформування закладів охорони здоров'я (крім керівників закладів охорони здоров'я центрального, обласного, районного, міського (міст обласного значення, міст Києва та Севастополя) рівня, голів та членів ЛКК, МСЕК та ВЛК), не поширюється дія Закону в частині обов'язку декларування.

40. Чи подають декларації іноземці-нерезиденти, які є незалежними членами наглядових рад?

Ні, за чітко визначених умов.

Дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону не поширюється на іноземців-нерезидентів, які входять як незалежні члени до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства, державної організації, що має на меті одержання прибутку, господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі (ч. 6 ст. 45 Закону).

Додатково див. відповідь на запитання 31 цих Роз'яснень.

41. Чи є нотаріуси суб'єктами декларування?

Ні, нотаріуси (державні, приватні) не є суб'єктами декларування.

Особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги, зокрема нотаріуси, не є суб'єктами декларування (абз. 16 ч. 1 ст. 1, пп. «б» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону).

Водночас нотаріуси є суб'єктами, на яких поширюється дія Закону в іншій частині, зокрема вимоги та обмеження, передбачені ст.ст. 22, 23, 28 Закону (обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища, обмеження щодо одержання подарунків, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів).

42. Чи є члени виборчих комісій суб'єктами декларування?

Члени Центральної виборчої комісії є суб'єктами декларування (абз. 16 ч. 1 ст. 1, пп. «ж» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону).

Члени окружних виборчих комісій і територіальних виборчих комісій не є суб'єктами декларування (ч. 7 ст. 38 Виборчого кодексу України). Голова, заступник голови, секретар ОВК, ТВК не можуть вважатися посадовими особами юридичних осіб публічного права в розумінні Закону.

Так, суб'єктами, на яких поширюється дія Закону, є, зокрема, посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону (пп. «а») п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону).

Однак дільничні виборчі комісії не є юридичними особами (ч. 7 ст. 33 Виборчого кодексу України), а тому члени таких комісій не є суб'єктами декларування відповідно до Закону.

Окружні виборчі комісії та територіальні виборчі комісії є юридичними особами публічного права. При цьому територіальні виборчі комісії є постійно діючими органами (ч. 8 ст. 33 Виборчого кодексу України). Водночас формування складу територіальних виборчих комісій здійснюється щоразу під час організації місцевих виборів (ст.ст. 203, 208 Виборчого кодексу України). Тому члени таких комісій здійснюють відповідну діяльність на тимчасовій основі.

Отже, робота членів виборчих комісій має тимчасовий характер без призначення на посаду як за основним місцем роботи.

43. Чи є уповноважена особа з питань закупівель, уповноважена особа з питань запобігання та виявлення корупції суб'єктами декларування?

Так, у разі зайняття ними посад (набуття ними статусу), визначених ст. 3 Закону.

Уповноважена особа з питань закупівель, уповноважена особа з питань запобігання та виявлення корупції окремо не зазначені у ст. 3 Закону. Водночас ці особи можуть бути суб'єктами декларування у разі зайняття ними посад (набуття ними статусу), визначених ст. 3 Закону.

Приклад 1

Уповноваженою особою з питань запобігання та виявлення корупції в установі, що належить до сфери управління державного органу, визначено особу, яка працює спеціалістом у юридичному відділі.

Така особа є суб'єктом декларування лише у разі, якщо вона займає посаду або перебуває у статусі, визначеними у ст. 3 Закону.

Приклад 2

Уповноважена особа є керівником сектору або підрозділу з питань закупівель в державному органі (визначення поняття «державний орган» міститься у ст. 1 Закону), а отже, наділена організаційно-розпорядчими функціями (бо має підлеглих, організовує роботу такого підрозділу – абз. 3 п. 2.2 глави 2 Примірного положення про уповноважену особу, затвердженого наказом Міністерства економіки України від 08.06.2021 № 40). Така особа є суб'єктом декларування.

Приклад 3

Уповноваженою особою з питань закупівель є працівник патронатної служби, у якого немає підлеглих. Така особа не є суб'єктом декларування.

44. Чи є керівник, заступник керівника патронатної служби суб'єктом декларування?

Так, якщо патронатна служба утворена у державному органі і за умови виконання організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій такими особами.

Керівник патронатної служби в державному органі є суб'єктом декларування відповідно до пп. «и» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону. Тому першочергово виникає питання щодо належності органу, в якому працює відповідна особа, до державних органів у розумінні Закону.

Визначення поняття «державний орган» міститься у ст. 1 Закону.

Заступник керівника патронатної служби в державному органі може належати до посадових та службових осіб відповідно до пп. «н» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону за умови виконання ним організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій.

Зміст адміністративно-господарських та організаційно-розпорядчих функцій (обов'язків) наведений у відповіді на *запитання 25 цих Роз'яснень*.

44-1. Суб'єктність членів конкурсних, дисциплінарних комісій

Суб'єктами декларування є представники громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експертів відповідної кваліфікації, інші особи, які входять до складу конкурсних та дисциплінарних комісій, утворених відповідно до Закону України «Про державну службу», Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», інших законів (крім іноземців-нерезидентів, які входять до складу таких комісій), Громадської ради доброчесності, утвореної відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», і при цьому не є особами, зазначеними у п. 1, пп. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону (пп. «в» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону).

«представники громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експертів відповідної кваліфікації, інші особи»

Формулювання «інші особи» означає, що суб'єктами декларування згідно з цією нормою можуть бути не лише представники громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експертів відповідної кваліфікації, а будь-хто, хто входить до складу конкурсних, дисциплінарних комісій.

«і при цьому не є особами, зазначеними у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої цієї статті»

Законом передбачена так звана ієрархія категорій суб'єктів декларування. Так, якщо посада та/або вид діяльності особи підпадає під дію кількох пунктів ч. 1 ст. 3 Закону, така особа вважається декларантом за пунктом, який у ст. 3 закріплений вище. Зокрема, це стосується і впливає з положень пп. «а» та «в» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону.

«конкурсних та дисциплінарних комісій»

Члени конкурсних та дисциплінарних комісій є особами, які для цілей Закону привірюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону).

Це пов'язано з тим, що такі комісії, будучи створеними суб'єктами публічного права (що впливає з формулювання «утворених відповідно до <...> інших законів»), а не приватного, забезпечують публічний контроль за процесом вступу на певну посаду / діяльністю на посаді, або за професійною діяльністю осіб певних професій (див. *Case of le Compte, van Leuven and de Meyere v. Belgium*, ЄСПЛ, 23.06.1981, № 6878/75, 7238/75, p.p. 63, 64²⁷).

У своїй діяльності зазначені комісії користуються широким колом повноважень, притаманним здебільшого публічній владі – фактично сприяють наданню / припиненню допуску до посад, професій. Це реалізується через участь у конкурсній процедурі, яка надає право зайняти певну посаду / почати займатись професією, та у дисциплінарній процедурі, наслідком якої може бути звільнення / припинення чи призупинення права займатись професією.

Отже, під «конкурсними та дисциплінарними комісіями» слід розуміти певні утворення незалежно від їх формальної назви (комісія, орган, палата, рада тощо), які здійснюють конкурсні та/або дисциплінарні процедури (провадження).

Конкурсна процедура – процес відбору кандидатів на заміщення вакантної посади, заснований на засадах змагальності.

Дисциплінарне провадження – це процедура розгляду відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження, дисциплінарної скарги, у якій містяться відомості про вчинення особою дисциплінарного проступку.

²⁷ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57522>

При цьому кінцеве рішення щодо призначення особи на посаду / накладення на неї дисциплінарного стягнення може належати як до повноважень такого утворення (комісії, органу, палати, ради тощо), так і до повноважень вищестоящого органу, посадової особи.

Суб'єктами, на яких поширюється дія Закону відповідно до пп. «в» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону, зокрема (але не виключно), є члени Дисциплінарної комісії арбітражних керуючих, Дисциплінарної комісії приватних виконавців, члени Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, дисциплінарних палат кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури.

Члени інших комісій, до повноважень яких не належить сприяння наданню / припиненню допуску до посад, професій, не є суб'єктами декларування відповідно до пп. «в» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону. Так, наприклад, не є суб'єктами декларування члени:

конкурсної комісії для проведення конкурсу з розподілу дозволів Європейської Конференції Міністрів Транспорту (оскільки ця комісія утворюється для організації приймання документів від автомобільних перевізників для участі у конкурсі з розподілу дозволів ЄКМТ та їх переоформлення, п. 2 розділу II Порядку проведення конкурсу та видачі дозвільних документів Європейської Конференції Міністрів Транспорту, затвердженого наказом Міністерства транспорту України від 20.08.2004 № 757);

кваліфікаційних комісій (бо кваліфікаційна процедура – процес визнання уповноваженим суб'єктом та засвідчення відповідним документом стандартизованої сукупності здобутих особою компетентностей / результатів навчання, ст. 4-1 КЗпП України);

атестаційних комісій (бо атестація – процедура оцінки професійного рівня працівників кваліфікаційним вимогам і посадовим обов'язкам, проведення оцінки їх професійного рівня, ст. 1 Закону України «Про професійний розвиток працівників»).

«утворених відповідно до <...> інших законів»

Закони як нормативно-правові акти призначені для регулювання найбільш важливих сфер суспільних відносин і не можуть визначати абсолютно всі суспільні відносини, для врегулювання яких і приймаються відповідні підзаконні нормативно-правові акти.

Вказане узгоджується зі змістом п.п. 12 та 15 ст. 92 Конституції України, відповідно до якої виключно законами України визначається лише організація і діяльність органів виконавчої влади та засади місцевого самоврядування.

Так, наприклад, однією із правових засад організації державної служби є конкурсний добір (ст.ст. 14, 16, 17 Закону України «Про державну службу», ч. 2 ст. 10 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», ст. 12 Закону України «Про дипломатичну службу»). Водночас правові засади утворення та функціонування конкурсної комісії визначені Кабінетом Міністрів України (Порядок проведення конкурсу на зайняття посад державної служби, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2016 № 246, Положення про Комісію з питань вищого корпусу державної служби, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2016 № 243, Порядок здійснення дисциплінарного провадження, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 № 1039).

ЄСПЛ неодноразово висловлював позицію про те, що термін «закон» розуміється у широкому сенсі. Концепція цього терміна (law) включає як право, виражене в законодавчих актах (statutory law), так і прецедентне право («суддівське право»). Суд завжди розумів термін «закон» у його «матеріальному» сенсі, а не у «формальному». Він включав як законодавчі акти нижчого рангу, ніж закони, так і неписане право, тобто ustalені у суспільстві правила та засади моральності суспільства, а також «регулятивні заходи, вжиті професійними регулюючими органами» (див. Case of De Wilde, Ooms and Versyp («Vagrancy») v. Belgium (Merits), 18.06.1971, p. 93²⁸, Case of Kruslin v. France, 24.04.1990, p. 29²⁹, Case of Sanoma

²⁸ <https://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-57606>

²⁹ <https://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-57626>

Uitgevers B.V. v. The Netherlands, 14.09.2010, p. 83³⁰, Case of Huvig v. France, 24.04.1990, p.p. 27, 28³¹, Case of the Sunday Times v. the United Kingdom, 26.04.1979, p. 47³²).

Отже, для віднесення членів конкурсної, дисциплінарної комісії до пп. «в» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону достатнім є факт наявності у законі України норми про те, що добір на певну посаду здійснюється на конкурсній основі, призначення на посаду здійснюється за результатами конкурсу, дисциплінарне провадження щодо певної категорії осіб здійснюється відповідним дисциплінарним органом (комісією, палатою, радою тощо) або подібної. При цьому правові засади й порядок утворення та діяльності відповідного органу можуть визначатись як законом, так і підзаконним нормативно-правовим чи іншим актом (наприклад, актом самоврядної організації).

! Оскільки законодавець не визначив іншого, строк повноважень конкурсної, дисциплінарної комісії загалом (тобто створено її ad hoc чи вона є постійно діючою) та/або її члена зокрема не впливає на вирішення питання про віднесення осіб до пп. «в» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону.

Приклад

Наказом Міністерства юстиції України до складу Дисциплінарної комісії приватних виконавців включено посадову особу Міністерства, яка займає посаду державної служби. Такий член комісії є суб'єктом декларування як державний службовець (тобто відповідно до пп. «в» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону), а не як член дисциплінарної комісії (які є суб'єктами декларування відповідно до пп. «в» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону).

45. Хто з членів конкурсних, дисциплінарних комісій не зобов'язаний подавати декларації?

Члени конкурсних, дисциплінарних комісій, які одночасно є суб'єктами згідно з пп. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону та на них поширюється дія ч. 5 ст. 45 Закону.

Такими особами є:

посадові особи закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність у сфері соціального обслуговування населення, соціальної та професійної реабілітації осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю, соціального захисту ветеранів війни та учасників антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях;

посадові особи закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність у сфері охорони здоров'я (крім керівників закладів охорони здоров'я центрального, обласного, районного, міського (міст обласного значення, міст Києва та Севастополя) рівня, голів та членів лікарсько-консультативних комісій, медико-соціальних експертних комісій та військово-лікарських комісій);

посадові особи закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність у сфері освіти (крім керівників вищих навчальних закладів та їх заступників);

посадові особи закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність у сфері науки (крім президентів Національної академії наук України та національних галузевих академій наук, перших віце-президентів, віце-президентів та головних учених секретарів Національної академії наук України та національних галузевих академій наук, інших членів Президії Національної академії наук України та президій національних галузевих академій наук, обраних загальними зборами Національної академії наук України та національних галузевих академій наук відповідно, керівників науково-дослідних інститутів та інших наукових установ);

³⁰ <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-100448>

³¹ <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57627>

³² <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57584>

посадових осіб закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність у сфері культури, мистецтв, відновлення та збереження національної пам'яті, фізичної культури, спорту, національно-патріотичного виховання.

Додатково див. відповіді на *запитання 32–39, 44-1 цих Роз'яснень.*

45-1. Суб'єктність членів ВЛК, МСЕК, ЛЛК, ЛКК

Суб'єктами, на яких поширюється дія Закону, є:

- особовий склад штатних військово-лікарських комісій (ВЛК, пп. «г» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону);

- голови та члени лікарсько-консультативних (ЛКК) і медико-соціальних експертних комісій (МСЕК), а також голови, їхні заступники, члени та секретарі позаштатних постійно діючих військово-лікарських (ВЛК) і лікарсько-льотних комісій (ЛЛК), які при цьому не є особами, зазначеними у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону (пп. «г» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону).

Декларантами є всі особи, які входять (призначені / відряджені) до складу відповідних комісій згідно з організаційно-розпорядчими документами, незалежно від фактичного виконання функцій голови / члена / секретаря комісії, а також від строку перебування в складі відповідної комісії (у т.ч. які залучені до роботи на правах членів).

Які декларації необхідно подати таким особам див. відповідь на *запитання 11-1 цих Роз'яснень.*

45-2. Суб'єктність присяжних

Присяжні є суб'єктами, на яких поширюється дія Закону (суб'єктами декларування) під час виконання ними обов'язків у суді (пп.«г» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону).

Для цілей декларування необхідно встановити, які юридичні факти вважаються початком і закінченням виконання обов'язків у суді присяжним.

Початком виконання обов'язків у суді у цивільному провадженні є дата судового засідання, на якому почався розгляд справи по суті за участі присяжного; в кримінальному провадженні – дата складання присяжним присяги.

Припиненням виконання присяжним обов'язку в суді є закінчення конкретного провадження (розгляду справи по суті).

III. Члени сім'ї суб'єкта декларування

46. Хто належить до членів сім'ї суб'єкта декларування?

Членами сім'ї суб'єкта декларування є (ст. 1 Закону, примітка до ст. 46 Закону):

1) особа, яка перебуває у шлюбі із суб'єктом декларування (чоловік / дружина) станом на останній день звітного періоду, – незалежно від спільного проживання із суб'єктом декларування упродовж звітного періоду;

2) діти суб'єкта декларування до досягнення ними повноліття, незалежно від їх спільного проживання із суб'єктом декларування упродовж звітного періоду;

3) будь-які особи, які станом на останній день звітного періоду (за умови спільного проживання із суб'єктом декларування впродовж 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду) або сукупно протягом не менше 183 днів протягом року, що передує року подання декларації:

- спільно проживали;
- були пов'язані спільним побутом;
- мали взаємні права та обов'язки із суб'єктом декларування (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживали із суб'єктом декларування, але не перебували у шлюбі.

Усі інші особи, за відсутності хоча б однієї із вказаних вище ознак, для цілей декларування не вважаються членами сім'ї суб'єкта декларування. Наприклад, особи, які за відсутності вказаних ознак спільно орендують (використовують) житло, проживають в одній квартирі, кімнаті у гуртожитку, готелі тощо.

! Особливості зазначення інформації про членів сім'ї суб'єкта декларування у декларації при звільненні наведені у відповіді на *запитання 48 цих Роз'яснень*.

47. Хто належить до членів сім'ї суб'єкта декларування, крім його подружжя та неповнолітніх дітей?

Членами сім'ї суб'єкта декларування, які не є його подружжям або неповнолітніми дітьми станом на останній день звітного періоду, є будь-які особи, які проживали спільно з суб'єктом декларування, були пов'язані спільним побутом, мали з ним взаємні права та обов'язки станом на останній день звітного періоду (за умови спільного проживання із суб'єктом декларування впродовж 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду) або сукупно протягом не менше 183 днів протягом року, що передує року подання декларації (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживали із суб'єктом декларування, але не перебували у шлюбі.

Усі інші особи, за відсутності хоча б однієї із вказаних вище ознак, для цілей декларування не вважаються членами сім'ї суб'єкта декларування (наприклад, особи, які за відсутності вказаних ознак спільно орендують (використовують) житло, проживають в одній квартирі, кімнаті у гуртожитку, готелі тощо).

Приклад

У 2023 році суб'єкт декларування сукупно не менше 183 днів проживав, вів спільне господарство, мав взаємні права та обов'язки з батьками, а весь грудень 2023 року (тобто впродовж 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду) проживав окремо від батьків, вів спільне господарство, мав взаємні права та обов'язки з особою, з якою не перебував у шлюбі.

За таких обставин у декларації за 2023 рік членами сім'ї суб'єкта декларування мають бути зазначені батьки та особа, з якою він спільно проживав весь грудень 2023 року (тобто впродовж 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду), був пов'язаний спільним побутом, мав взаємні права та обов'язки, але не перебував у шлюбі.

48. Які особливості зазначення інформації про членів сім'ї суб'єкта декларування у декларації при звільненні?

Положення Закону про те, що членами сім'ї є особи, які сукупно протягом не менше 183 днів протягом року, що передує року подання декларації, спільно проживали, були пов'язані

спільним побутом, мали взаємні права та обов'язки із суб'єктом декларування, не може бути застосоване до декларації при звільненні, оскільки така декларація охоплює період часу поточного року.

Тобто у декларації при звільненні членами сім'ї суб'єкта декларування є відповідні особи, які впродовж 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду, спільно проживали, були пов'язані спільним побутом, мали взаємні права та обов'язки із суб'єктом декларування.

! Вказане тут правило не застосовується до декларації при звільненні, яка охоплює весь звітний рік (з 01 січня до 31 грудня включно), тобто до декларації, поданої особою, яка звільняється або іншим чином припиняє діяльність 31 грудня (детальніше див. відповідь на запитання 5 цих Роз'яснень).

49. Чи вважається членом сім'ї суб'єкта декларування його колишній чоловік / дружина?

Якщо шлюб було припинено у звітному періоді, то при вирішенні цього питання слід зважати на термін «члени сім'ї», зазначений у ст. 1 Закону, примітці до ст. 46 Закону.

Приклад 1

Шлюб розірвано у звітному періоді (тобто станом на кінець цього періоду чоловік та жінка не є подружжям). Колишнє подружжя після розлучення жодних стосунків не підтримувало та проживало окремо один від одного.

У такому випадку колишній чоловік / дружина не є членом сім'ї суб'єкта декларування – незалежно від того, протягом якого часу у звітному періоді тривав шлюб.

Аналогічно у разі смерті одного з подружжя або оголошення його померлим у звітному періоді (правило про «183 дні» в такому випадку не застосовується).

Приклад 2

Шлюб розірвано у звітному році. Після розлучення колишнє подружжя проживало разом, було пов'язано спільним побутом, мало взаємні права і обов'язки, у тому числі весь грудень звітного року.

У такому випадку колишній чоловік / дружина є членом сім'ї суб'єкта декларування як особа, яка спільно проживає, але не перебуває у шлюбі, оскільки має ознаки члена сім'ї.

Приклад 3

Шлюб розірвано у звітному році. Після розлучення колишній чоловік та дружина проживали разом, були пов'язані спільним побутом, мали взаємні права та обов'язки сукупно **не менше 183 днів протягом звітного року. З 30 листопада звітного року** (у тому числі 31 грудня) **не проживали разом**, не були пов'язані спільним побутом, не мали взаємних прав і обов'язків.

У такому випадку колишній чоловік / дружина є членом сім'ї суб'єкта декларування, оскільки були наявні ознаки членів сім'ї більше ніж 183 дні упродовж звітного року.

Дані про об'єкт декларування, який перебував у володінні або користуванні суб'єкта декларування або членів його сім'ї, зазначаються у декларації, якщо такий об'єкт перебував у володінні або користуванні станом на останній день звітного періоду (за умови, що право володіння або користування виникло не менше ніж за 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду) або протягом не менше половини днів протягом звітного періоду (абз. 3 ч. 2 ст. 46 Закону). Тому суб'єкт декларування повинен вказати у відповідних розділах декларації відомості про всі об'єкти, що належать колишньому чоловікові / дружині та якими суб'єкт декларування володів, користувався не менше половини днів протягом звітного періоду, навіть якщо такий чоловік / дружина більше не є членом сім'ї суб'єкта декларування.

50. Чи вважається членом сім'ї суб'єкта декларування його дитина, яка у звітному періоді досягла повноліття?

Тільки за умови, якщо дитина спільно проживала, була пов'язана спільним побутом, мала взаємні права та обов'язки із суб'єктом декларування сукупно протягом не менше 183 днів протягом звітного року або станом на останній день звітного періоду (за умови спільного

проживання із суб'єктом декларування впродовж 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду).

51. Чи є членом сім'ї суб'єкта декларування особа, яка у звітному періоді померла (визнана померлою)?

Ні.

Відомості про померлу особу не підлягають відображенню у розділі 2.2 «Інформація про членів сім'ї суб'єкта декларування» декларації, в тому числі за умови, якщо така особа сукупно не менше 183 днів протягом року спільно проживала, була пов'язана спільним побутом, мала взаємні права та обов'язки із суб'єктом декларування (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних).

Об'єкти декларування, які на будь-якому речовому праві належали померлій особі, не підлягають відображенню у декларації, крім випадків:

- набуття суб'єктом декларування або членом його сім'ї (тобто родичами померлої особи) права власності на такі об'єкти в порядку спадкування;
- володіння, користування суб'єктом декларування та/або членом його сім'ї об'єктами, які належали померлій особі, не менше половини днів протягом звітного періоду або станом на останній день звітного періоду (за умови, що право володіння або користування виникло не менше ніж за 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду).

52. Чи є членом сім'ї особа, з якою суб'єкт декларування проживав спільно весь рік, крім грудня?

Так.

Якщо особи:

- не укладали шлюбу;
  - сукупно не менше 183 днів протягом року спільно проживали, були пов'язані спільним побутом, мали взаємні права та обов'язки (крім тих, які не мають характеру сімейних);
  - весь грудень (у тому числі 31 грудня) проживали окремо,
- такі особи вважаються членами сім'ї.

53. Чи зазначаються відомості про неповнолітню дитину члена сім'ї суб'єкта декларування, яка проживає окремо?

Ні.

До членів сім'ї суб'єкта декларування належать неповнолітні діти саме суб'єкта декларування, навіть за умови окремого від нього проживання (ст. 1 Закону).

Неповнолітньою дитиною суб'єкта декларування в такому випадку вважається:

- 1) неповнолітня дитина, біологічним батьком чи матір'ю якої є суб'єкт декларування (рідні діти);
- 2) неповнолітня дитина від попереднього шлюбу чоловіка або дружини суб'єкта декларування, яку такий суб'єкт усиновив (удочерив).

Неповнолітня дитина від попереднього шлюбу чоловіка або дружини суб'єкта декларування, яка не є його рідною дитиною та не була ним усиновлена, може вважатися його членом сім'ї лише за умови спільного проживання, пов'язаності спільним побутом, наявності взаємних прав та обов'язків із суб'єктом декларування сукупно протягом не менше 183 днів протягом звітного року або станом на останній день звітного періоду (за умови спільного проживання із суб'єктом декларування впродовж 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду). За відсутності таких умов вона не є членом сім'ї суб'єкта декларування (щодо особливостей зазначення інформації про членів сім'ї суб'єкта декларування у декларації при звільненні див. відповідь на запитання 48 цих Роз'яснень).

54. Як визначати спільне проживання суб'єкта декларування з іншою особою за відсутності офіційно зареєстрованого шлюбу? Чи потрібно встановлювати цей факт у суді?

Закон не передбачає обов'язку суб'єкта декларування звертатися до суду для встановлення факту спільного проживання.

Водночас, щоб особа вважалася членом сім'ї суб'єкта декларування для цілей декларування, вона повинна проживати спільно із суб'єктом декларування станом на останній день звітного періоду (за умови спільного проживання із суб'єктом декларування впродовж 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду) або сукупно протягом не менше 183 днів протягом року, що передує року подання декларації, а також одночасно бути пов'язаною спільним побутом та взаємними правами і обов'язками із суб'єктом декларування (ст. 1, примітка до ст. 46 Закону). Це не стосується дружини / чоловіка суб'єкта декларування, його неповнолітніх дітей, які є членами сім'ї незалежно від наявності зазначених ознак, а також осіб, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, але взаємні права і обов'язки яких не мають характеру сімейних (наприклад, у випадку спільної оренди квартири, кімнати в гуртожитку тощо).

При встановленні **ознак пов'язаності спільним побутом, наявності взаємних прав та обов'язків** чоловіка і жінки (у т.ч. без реєстрації шлюбу) необхідно враховувати (Рішення Конституційного Суду України від 03.06.2019 у справі № 1-8/99, постанова Великої Палати Верховного Суду 03.07.2019 у справі № 554/8023/15-ц, постанови Верховного Суду від 23.09.2021 у справі № 182/670/15-ц, від 28.04.2021 у справі № 309/2630/15-ц, від 18.02.2021 у справі № 640/21524/18):

- факт спільного проживання;
- ведення спільного господарства / спільне виконання домашніх обов'язків;
- наявність у сторін спільного бюджету, придбання майна в інтересах сім'ї, в тому числі для спільного користування;
- здійснення спільних витрат в інтересах сім'ї, в тому числі на продукти харчування, дозвілля, утримання житла, його ремонт тощо;
- інші обставини, які вказують на наявність відносин, притаманних подружжю.

! Тривале проживання чоловіка та жінки окремо у зв'язку з особливостями їхньої професійної діяльності (наприклад, у зв'язку з відрядженням, проходженням військової служби), навчанням, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми не може свідчити про припинення фактичних шлюбних відносин або про їх відсутність (постанови Верховного Суду від 18.12.2019 у справі № 761/3325/17-ц, від 27.03.2019 у справі № 354/693/17-ц, від 28.11.2018 у справі № 127/11013/17). Це ж саме стосується і тривалого проживання окремо через повномасштабне вторгнення РФ (наприклад, виїзд одного з подружжя, дітей до іншого міста чи закордон, участь члена сім'ї декларанта у захисті України від військової агресії тощо).

IV. Загальні положення щодо відображення відомостей про об'єкти декларування

55. Як дізнатись назву територіальної громади (для зазначення відомостей в адресних блоках декларації)?

Скористатися порталом «Децентралізація» за посиланням: <https://decentralization.gov.ua/newgromada>

Під час адміністративної реформи було змінено адміністративно-територіальний устрій України, який затверджений постановою Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів». Вона містить перелік районів та територіальних громад, які до них входять.

На підставі цих змін розроблено новий Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад, затверджений наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 26.11.2020 № 290.

Для того, щоб коректно відобразити в адресному блоці декларації назву району, територіальної громади, рекомендуємо скористатися порталом «Децентралізація» (<https://decentralization.gov.ua/newgromada>).

На сторінці «Територіальні громади» є перелік територіальних громад з можливістю пошуку, зокрема, по області, району, типу громади тощо (праворуч від слів «Список територіальних громад» слід натиснути на позначку). Склад громади можна переглянути, натиснувши на назву громади у стовпці «Територіальні громади».

56. Що робити, якщо член сім'ї відмовляє у наданні необхідної інформації?

Якщо член сім'ї суб'єкта декларування відмовив йому у наданні всієї або частини інформації, що повинна бути відображена в декларації, і при цьому суб'єкту декларування ця інформація **не відома**, рекомендується у відповідних полях форми декларації обирати позначку «Член сім'ї не надав інформацію» (п. 7 розділу III Порядку № 449/21).

Якщо член сім'ї відмовився надати таку інформацію, але ця інформація **відома** суб'єкту декларування або може бути ним отримана з офіційних джерел (наприклад, із правостановлюючих документів, відкритих державних реєстрів), то суб'єкт декларування повинен відобразити у декларації всю відому йому інформацію.

Якщо члену сім'ї відповідна інформація **не відома** і вона **не може бути ним отримана з офіційних джерел** (наприклад, із правостановлюючих документів, відкритих державних реєстрів), то у відповідних полях декларації рекомендується обрати позначки «Не відомо».

Приклад 1

[застосовується з урахуванням обмеження доступу до публічної частини Реєстру під час дії воєнного стану]

Член сім'ї відмовляє суб'єкту декларування у наданні необхідної для декларування інформації щодо тих чи інших об'єктів, при цьому сам є суб'єктом декларування і вже подав декларацію за аналогічний звітний період або повідомлення про суттєві зміни у майновому стані. За таких умов ця інформація не може вважатися такою, що не могла бути відома суб'єкту декларування, оскільки перебуває у відкритому доступі та може бути використана ним у певному обсязі при заповненні власної декларації.

Приклад 2

Член сім'ї у звітному періоді продав транспортний засіб, відомості про який суб'єкт декларування зазначив у декларації попереднього періоду, але член сім'ї відмовився надати інформацію про джерело та розмір отриманого ним доходу.

Суб'єкту декларування у розділі II «Доходи, у тому числі подарунки» декларації рекомендується зазначити відомості про те, що член сім'ї отримав дохід, вказавши відомості про його вид – дохід від відчуження рухомого майна (крім цінних паперів та корпоративних прав), а у полях щодо джерела та розміру отриманого доходу обрати позначки «Член сім'ї не надав інформацію».

Приклад 3

Член сім'ї відмовився повідомити суб'єкту декларування відомості про розмір отриманого ним доходу у вигляді заробітної плати або доходу від здійснення ним підприємницької діяльності чи іншого доходу як самозайнятої особи.

Суб'єкту декларування у розділі II «Доходи, у тому числі подарунки» декларації рекомендується зазначити, що член сім'ї отримав дохід, і вказати відомості про його вид – «заробітна плата, отримана за основним місцем роботи», зазначити відомі йому відомості про місце роботи або відомості про самого члена сім'ї як джерело доходу, обравши вид доходу – «дохід від зайняття підприємницькою діяльністю» чи «дохід від зайняття незалежною професійною діяльністю», а у полі щодо розміру доходу обрати позначку «Член сім'ї не надав інформацію».

57. Чи свідчить надання суб'єктом декларування нотаріально посвідченої згоди на укладення членом подружжя цивільно-правового договору про обізнаність щодо предмета цього договору та його ціни (вартості)?

Так.

За загальним правилом суб'єкт декларування повинен відобразити у декларації всю інформацію, яка йому відома або може бути ним отримана з офіційних джерел.

Якщо зміст нотаріально посвідченої заяви суб'єкта декларування про надання згоди на укладення членом подружжя договору свідчить про його обізнаність з інформацією про цей об'єкт (вартість, характеристики тощо), та/або про умови укладення відповідного договору (у тому числі про ознайомлення суб'єкта декларування з його умовами, обговорення їх з суб'єктом декларування), та/або про придбання майна за спільні кошти подружжя, та/або набуття його у спільну власність тощо, то така заява свідчить про обізнаність із наявністю об'єкта нерухомості та його вартістю.

Недекларування такого об'єкта або обрання у полі щодо його вартості позначок «Член сім'ї не надав інформації», «Не відомо», «Не застосовується» вважатиметься зазначенням недостовірних відомостей.

58. Якщо власник / співвласник майна (крім члена сім'ї) відмовляється надати інформацію, необхідну для заповнення декларації, як відобразити це в декларації?

Якщо третя особа (наприклад, власник / співвласник об'єкта декларування, який не є членом сім'ї суб'єкта декларування) відмовила суб'єкту декларування / члену його сім'ї у наданні інформації, що повинна бути відображена в декларації, то суб'єкт декларування вказує у декларації ту інформацію, яка йому відома. Щодо решти інформації суб'єкту декларування слід обрати у відповідних полях декларації позначку «Не відомо».

58-1. Типи позначок в Реєстрі декларацій

Позначка «**Не застосовується**» обирається у випадках, коли відповідна характеристика об'єкта декларування не може бути застосована для його опису (наприклад, такої характеристики не існує або вартість зазначена у грошових одиницях, які не можна конвертувати у гривню (див. відповідь на запитання 66 цих Роз'яснень).

Позначка «**Не відомо**» обирається у випадках, коли інформація, яка вимагається у відповідному полі, не відома та не може бути відома суб'єкту декларування з будь-яких джерел (крім випадків, коли таку інформацію відмовляється надати член сім'ї суб'єкта декларування). Це правило не застосовується у випадках обізнаності суб'єкта декларування з інформацією про цей об'єкт (вартість, характеристики тощо), та/або про умови укладення відповідного договору. Додатково див. відповідь на запитання 57 цих Роз'яснень.

Позначка «**Член сім'ї не надав інформацію**» обирається у випадках, коли член сім'ї суб'єкта декларування не надав йому інформацію, зазначення якої вимагається у відповідному полі декларації.

Детальніше див. відповідь на запитання 45 розділу «Технічна допомога в роботі з реєстрами НАЗК».

59. Щодо округлення кількісних та вартісних показників

(п. 11 розділу III Порядку № 449/21)

Не округлюються показники щодо:

- площі об'єктів нерухомості, які відображаються у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації (зазначаються відповідно до правовстановлюючих документів (за їх наявності));
- номінальної вартості одного цінного папера у розділі 7 «Цінні папери» декларації;
- вартості частки у статутному (складеному) капіталі товариства, підприємства, організації у грошовому та відсотковому вираженні в розділі 8 «Корпоративні права» декларації;
- кількості криптовалюти у розділі 10 «Нематеріальні активи» декларації.

Так, якщо площа квартири – 51,4 м², потрібно вказувати її повністю, а не округлювати до 51 м².

Округлюються (відповідно до математичних правил округлення) до 1 (одиниці) показники щодо:

- вартості об'єктів декларування, які відображаються у розділах 3 «Об'єкти нерухомості», 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)», 6 «Цінне рухоме майно – транспортні засоби» декларації;

- вартості криптовалюти та інших об'єктів, що зазначаються в розділі 10 «Нематеріальні активи» декларації;
- грошових показників у розділах 11 «Доходи, у тому числі подарунки», 12 «Грошові активи», 13 «Фінансові зобов'язання», 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації.

Згідно з математичними правилами округлення виконується до найближчого цілого числа. Якщо перша відкинута цифра менше п'яти, то попередня цифра не змінюється; якщо більше п'яти – попередня цифра збільшується на одиницю; якщо дорівнює п'яти – підходить кожне із зазначених правил.

Приклад

Особа заробила за рік 100 000,11 грн – у декларації потрібно вказати 100 000 грн.

Якщо особа заробила 100 000,78 грн – у декларації потрібно зазначити 100 001 грн.

60. Особливості визначення дати набуття права

1. Про набуття права власності на частки у різний час

Якщо право **власності** на частки в одному об'єкті декларування набуто в різний час, у полі «Дата набуття права» необхідно зазначити **останню дату набуття** такого права суб'єктом декларування або членом його сім'ї (абз. 3 п. 9 розділу III Порядку № 449/21). Дата набуття права власності на частку третьою особою не зазначається.

2. Про перевагу права власності над правом користування

Якщо об'єкт належить суб'єкту декларування на праві **власності** (у тому числі спільної) та одночасно перебуває (перебував у звітному періоді) у **володінні / користуванні** членів сім'ї такого суб'єкта (або навпаки) незалежно від форми правочину, внаслідок якого набуто таке право, у полях «Дата набуття права» необхідно зазначити дату набуття саме права власності (абз. 2 п. 9 розділу III Порядку № 449/21).

3. Про набуття права володіння / користування майном, яке належить третій особі

Якщо об'єкт перебуває у володінні / користуванні суб'єкта декларування та/або членів його сім'ї, але належить **на праві власності третій особі**, у полі «Дата набуття права» необхідно зазначити дату початку фактичного володіння або користування таким майном, якщо інше не визначено законом, договором або рішенням суду (абз. 4 п. 9 розділу III Порядку № 449/21).

4. Про дату набуття права, якщо особа не пам'ятає точної дати

Якщо суб'єкт декларування / член його сім'ї не пам'ятає точної дати набуття прав на майно, і водночас правостановлюючих документів немає, а встановити цю дату з інших офіційних джерел неможливо, суб'єкт декларування може зазначити такою датою перше число відповідного місяця або 01 січня відповідного року.

61. Загальні правила зазначення вартості об'єктів декларування

За загальним правилом інформація про вартість відповідного майна повинна вказуватися **на дату набуття права** власності, володіння чи користування або відповідно до **останньої грошової оцінки** майна у **грошовій одиниці України** (п. 10 розділу III Порядку № 449/21).

При зазначенні відомостей про вартість майна необхідно додатково обрати одну з позначок: «це вартість на дату набуття права» або «це вартість за останньою грошовою оцінкою». Обрання однієї з позначок є обов'язковим (абз. 2 п. 10 розділу III Порядку № 449/21).

У разі наявності в особі **різних відомостей про вартість** об'єкта декларування в одному чи різних документах їх **пріоритетність** визначається в такому порядку:

- 1) вартість за грошовою оцінкою, зазначена у документах про оцінку майна чи правостановлюючих документах;

- 2) вартість згідно з правовстановлюючими документами (договори, свідоцтва тощо). Якщо у правовстановлюючому документі зазначено відомості про ціну і вартість об'єкта за грошовою оцінкою, для цілей декларування вказується вартість об'єкта за його грошовою оцінкою;
- 3) вартість (наприклад, інвентаризаційна, балансова тощо) згідно з документами технічного характеру (наприклад, у технічному паспорті). Щодо відновної вартості див. п. 3 відповіді на *запитання 63 цих Роз'яснень*.

Тобто у разі наявності в особи відомостей про вартість об'єкта, яка зазначена (наприклад) у договорі дарування і в технічному паспорті, у декларації відображається саме та вартість, яка вказана в договорі, – оскільки пріоритетність вартості згідно з правовстановлюючими документами є вищою, ніж вартість згідно з документами технічного характеру.

Під вартістю **за останньою грошовою оцінкою** слід розуміти вартість майна, майнових прав, закріплену у Звіті про оцінку майна, який сформований суб'єктом оціночної діяльності відповідно до Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» не пізніше кінця звітного періоду.

Під **набуттям права** на об'єкт слід розуміти набуття права власності, володіння чи користування.

Інформація про вартість об'єкта декларування **на дату набуття права** відображається на підставі документа, відповідно до якого набуто право (за його наявності).

Якщо об'єкт перебуває у суб'єкта декларування та/або членів його сім'ї **на праві користування** і в документах, на підставі яких набуто право на майно, відсутні відомості про вартість об'єкта декларування, у полі щодо вартості такого об'єкта рекомендується обрати позначку «Не відомо».

Якщо правовстановлюючі документи відсутні та/або **вартість** майна ні на дату набуття права, ні за його останньою оцінкою суб'єкту декларування **не відома** і не повинна бути відома з будь-яких інших джерел, а оцінка майна суб'єктом декларування / членом його сім'ї не проводилася, при заповненні відповідного поля декларації про вартість майна слід обрати позначку «Не відомо» (крім цінного рухомого майна, право на яке набуто після подання першої декларації, та криптовалюти) (абз. 8 п. 10 розділу III Порядку № 449/21).

! Формулювання «правовстановлюючі документи відсутні» **не** включає випадки втрати, знищення, пошкодження документів або фактичне місцезнаходження їх поза межами досяжності суб'єкта декларування та/або членів його сім'ї.

! Проведення **оцінки** об'єкта декларування з метою заповнення декларації не вимагається.

У разі зазначення у деклараціях, поданих до опублікування на офіційному вебсайті Національного агентства Роз'яснень від 13.02.2020 № 1, відомостей про вартість об'єкта згідно з ціною договору, а не грошовою оцінкою, вони вважаються такими, що не потребують змін у деклараціях наступних періодів (крім випадків проведення грошової оцінки таких об'єктів у звітному періоді).

Щодо відновної вартості див. відповідь на *запитання 63 цих Роз'яснень*, щодо вартості у карбованцях, купонах див. відповідь на *запитання 66 цих Роз'яснень*.

Додаткові особливості зазначення інформації про вартість окремих об'єктів декларування див. далі.

Якщо разовий видаток / правочин, внаслідок / на підставі якого у суб'єкта декларування виникло право власності, володіння чи користування майном, здійснений у звітному періоді (за умови перевищення порогу декларування – 50 ПМ), то відповідна інформація повинна бути відображена також у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування». Так само, якщо майно, яке перебувало у власності суб'єкта декларування або члена його сім'ї протягом звітного періоду, відчужено у звітному періоді й в результаті цього суб'єкт декларування / член його сім'ї отримали дохід, то відповідна інформація повинна бути відображена в розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації.

62. Як зазначати вартість майна, яке перебуває у спільній власності?

За загальним правилом зазначається **загальна вартість об'єкта** (незалежно від того, перебуває він у спільній сумісній чи спільній частковій власності) **станом на останню дату набуття права суб'єктом декларування або членом його сім'ї**.

Якщо вартість **всього об'єкта** станом на останню дату набуття права суб'єктом декларування або членом його сім'ї **не відома** (ні з правовстановлюючого документа, ні за грошовою оцінкою), то у відповідному полі рекомендується обрати позначку «Не відомо».

! Вартість часток не сумується. Якщо відома вартість часток, але не відома вартість **всього об'єкта**, то у відповідному полі рекомендується обрати позначку «Не відомо». Таке ж правило застосовується у разі, якщо суб'єкту декларування та/або члену його сім'ї належить кілька часток, але відома вартість лише однієї. Це пов'язано з тим, що програмне забезпечення Реєстру на сьогодні не дає змоги вносити відомості про вартість та дату набуття часток окремо. Після забезпечення такої технічної можливості вартість необхідно буде зазначати окремо щодо кожної частки.

Якщо об'єкт перебуває у спільній **частковій** власності **суб'єкта декларування та/або члена його сім'ї**, зазначається вартість **всього об'єкта** станом на найпізнішу дату набуття права на одну з часток.

Якщо об'єкт перебуває у спільній частковій власності **суб'єкта декларування та/або члена його сім'ї і третьої особи**, зазначається вартість **всього об'єкта** станом на найпізнішу дату набуття права на одну з часток **суб'єктом декларування або членом його сім'ї**. Вартість об'єкта станом на дату набуття частки третьою особою для цілей декларування не застосовується.

! У разі зазначення у деклараціях, поданих до опублікування на офіційному вебсайті Національного агентства цих Роз'яснень, сумарної вартості часток об'єкта декларування, належних суб'єкту декларування та/або члену його сім'ї, ця вартість вважається такою, що не потребує змін у деклараціях наступних періодів (крім випадків проведення грошової оцінки об'єкта декларування у звітному періоді).

Приклад 1

Суб'єкт декларування або член його сім'ї набув право власності на 1/4 об'єкта нерухомості у 2016 році. Вартість цієї частки була зазначена в договорі. Пізніше у 2023 році суб'єкт декларування або член його сім'ї набув право власності на 3/4 цього ж об'єкта. Вартість цієї частки також відома (наприклад, з договору). Водночас вартість **всього об'єкта** станом на дату набуття 3/4 частки не відома, бо оцінки **всього об'єкта** не проводилось. У такому разі у відповідному полі слід обрати позначку «Не відомо».

Приклад 2

Суб'єкт декларування або член його сім'ї набув право власності на 1/4 об'єкта нерухомості у 2016 році. При цьому станом на цю дату була відома вартість **всього об'єкта** декларування. Пізніше у 2023 році суб'єкт декларування або член його сім'ї набув право власності на 3/4 цього ж об'єкта. Станом на цю дату відома вартість лише **набутої частки**, але вартість **всього об'єкта** станом на дату набуття 3/4 частки не відома. У такому разі у відповідному полі рекомендується обрати позначку «Не відомо».

Приклад 3

Суб'єкт декларування або член його сім'ї набув право власності на 1/4 об'єкта нерухомості у 2016 році. Пізніше у 2023 році право власності на 3/4 цього ж об'єкта набула третя особа. За таких обставин відомості про вартість у декларації зазначаються лише у разі, якщо відома вартість **всього об'єкта** станом на дату набуття права власності на частку саме суб'єктом декларування або членом його сім'ї (тобто станом на 2016 рік). В іншому разі у відповідному полі рекомендується обрати позначку «Не відомо», навіть якщо відома вартість **всього об'єкта** станом на 2023 рік.

Приклад 4

Суб'єкт декларування або член його сім'ї набув право власності на 1/4 об'єкта нерухомості у 2016 році. Пізніше у 2023 році право власності на 3/4 цього ж об'єкта набув член його сім'ї. При цьому було проведено грошову оцінку всього об'єкта нерухомості (у 2023 році). У такому разі у декларації слід відобразити вартість всього об'єкта за його грошовою оцінкою, проведеною у 2023 році.

Приклад 5

Суб'єкт декларування або член його сім'ї набув право власності на 1/4 об'єкта нерухомості у 2016 році. Пізніше у 2018 році суб'єкт декларування провів грошову оцінку всього об'єкта. У 2023 році право власності на 3/4 цього ж об'єкта набула третя особа. За таких обставин у декларації відображається вартість всього об'єкта за грошовою оцінкою, проведеною у 2018 році.

63. Особливості зазначення вартості об'єктів нерухомості

При відображенні відомостей про вартість об'єктів нерухомості слід керуватись загальними правилами зазначення вартості об'єктів декларування, наведеними у відповіді на *запитання 61 цих Роз'яснень*.

Особливістю визначення вартості об'єктів нерухомості є можливість використання відомостей, які містяться в електронній довідці про оціночну вартість (**е-Довідка**).

Так, з липня 2021 року Фонд державного майна України (ФДМУ) ввів в експлуатацію сервіс електронного визначення оціночної вартості нерухомого майна і автоматичного формування відповідних електронних довідок (<https://evaluation.spfu.gov.ua>).

Довідка про оціночну вартість об'єкта нерухомості, автоматично сформована за допомогою зазначеного сервісу, є чинною впродовж 30 календарних днів з дня її формування Єдиною базою (п. 6 розділу III Порядку ведення єдиної бази даних звітів про оцінку, затвердженого наказом Фонду державного майна України від 17.05.2018 № 658).

Отже, для цілей декларування може бути використана вартість, зазначена у е-Довідці, за умови, що вона сформована не раніше ніж за 30 днів до дати набуття права на об'єкт нерухомості, яке відбулось у звітному періоді. При цьому дотримання пріоритетів різних відомостей про вартість, визначених у відповіді на *запитання 61 цих Роз'яснень*, є обов'язковим.

1. Об'єкт нерухомості набуто на підставі договору дарування, спадщини

У разі **спадкування** будь-якого спадкового майна, яке оподатковується за нульовою ставкою, оціночна вартість такого майна з метою оподаткування не визначається. Якщо майно, **подароване** особі, оподатковується за нульовою ставкою, його оціночна вартість з метою оподаткування не визначається. В інших випадках отримання доходів у вигляді спадщини / подарунків об'єктом оподаткування є оціночна вартість таких об'єктів спадщини / подарунків, визначена згідно із законом (п. 174.8 ст. 174 ПК України).

Отже, якщо спадщина / подарунок оподатковується за нульовою ставкою та оцінка успадкованого / подарованого майна не проводилася, відомості про неї відсутні у договорі дарування або іншому документі про перехід прав, то при заповненні відповідного поля декларації про вартість майна слід обрати позначку «Не застосовується».

У всіх інших випадках визначення оціночної вартості успадкованого майна / подарунка обов'язкова, тому при заповненні відповідного поля декларації про вартість майна доцільно зазначити його оціночну вартість.

2. Об'єкт нерухомості набуто на праві оренди або іншому праві користування

Вартість на дату набуття права оренди або користування вказується відповідно до правостановлюючих документів, на підставі яких набуто таке право.

Якщо у правостановлюючих документах відсутня вартість об'єкта нерухомого майна, при заповненні відповідного поля декларації про вартість майна слід обрати позначку «Не відомо».

3. Об'єкт нерухомості набуто внаслідок приватизації

Якщо об'єкт нерухомого майна набуто внаслідок використання права на приватизацію квартир (будинків) державного житлового фонду з використанням житлових чеків, **відновна вартість** такого об'єкта нерухомості не є його вартістю для цілей декларування та не зазначається у декларації.

У разі відсутності інших даних про вартість майна при заповненні відповідного поля декларації слід обрати позначку «Не застосовується».

4. Новостворений об'єкт нерухомості

За відсутності інших даних у правостановлюючих документах або документах про оцінку, вартістю новоствореного об'єкта нерухомості для цілей декларування вважатиметься вартість основних фондів та кошторисна вартість, зазначені у декларації про готовність до експлуатації об'єкта.

У такому разі у полі «Тип вартості об'єкта» слід обрати позначку «це вартість на дату набуття права» (додатково див. відповідь на запитання 61 цих Роз'яснень).

5. Об'єкт набуто на підставі договору купівлі-продажу майнових прав, деривативного контракту (договору купівлі-продажу деривативу)

Вартість об'єкта нерухомості зазначається з урахуванням загальної суми коштів, витрачених на фінансування будівництва такого об'єкта нерухомості.

Приклад 1

Суб'єкт декларування уклав попередній договір купівлі-продажу майнових прав, згідно з яким здійснив видаток – сплатив гарантійний платіж у розмірі 500 000 грн. Вказаний гарантійний платіж зараховується до вартості об'єкта нерухомості.

Пізніше суб'єкт декларування уклав основний договір купівлі-продажу об'єкта нерухомості, згідно з яким здійснив видаток у розмірі 700 000 грн, при цьому вказаним договором визначена загальна вартість об'єкта нерухомості – 1 200 000 грн.

У декларації вартість об'єкта нерухомості зазначається з урахуванням загальної суми здійснених видатків – 1 200 000 грн.

Приклад 2

Суб'єкт декларування уклав договір купівлі-продажу деривативу, згідно з яким оплата здійснюється з розстроченням платежів. На виконання умов цього договору суб'єкт декларування здійснив два видатки у розмірі 250 000 грн кожен.

Надалі суб'єкт декларування уклав договір купівлі-продажу майнових прав на об'єкт нерухомості, згідно з яким здійснив видаток у розмірі 700 000 грн.

Вартість об'єкта нерухомості зазначається з урахуванням загальної суми здійснених видатків – 1 200 000 грн.

6. Об'єкт набуто на підставі договору цесії (відступлення права вимоги)

Цесія – правочин, на підставі якого відбувається передача права вимоги від первісного кредитора (цедента) до нового кредитора (цесіонарія).

У разі набуття права власності на об'єкт на підставі такого договору вартість об'єкта у декларації зазначається відповідно до первинного договору (ціна сплачена цедентом).

Приклад

Третя особа набула майнові права на об'єкт незавершеного будівництва, сплативши забудовнику 100 000 грн. Пізніше ця особа (цедент) відступила свої майнові права суб'єкту декларування (цесіонарію) за 200 000 грн. У звітному періоді за суб'єктом декларування було зареєстроване право власності на квартиру.

За таких обставин вартістю квартири для цілей декларування є ціна, сплачена третьою особою забудовникові, – 100 000 грн.

64. Які особливості відображення відомостей про вартість земельної ділянки?

Розмір витрат за користування земельною ділянкою, визначеною у договорі емфітевзису, не є вартістю земельної ділянки.

За відсутності відомостей про іншу вартість у декларації зазначаються відомості про нормативну грошову оцінку.

Якщо у договорі немає відомостей про експертну грошову оцінку земельної ділянки, проте зазначена її нормативна грошова оцінка, у полі «Вартість на дату набуття або за останньою оцінкою, грн» слід зазначити відомості про нормативну грошову оцінку об'єкта.

Якщо експертна грошова оцінка не проводилася, при цьому у договорі немає відомостей про нормативну грошову оцінку земельної ділянки, то у полі «Вартість на дату набуття або за останньою оцінкою, грн» слід обрати позначку «Не відомо».

65. Щодо валюти грошового вираження вартості об'єкта декларування

Вартість об'єкта декларування в іноземній валюті перераховується у грошову одиницю України (крім фінансових зобов'язань та грошових активів).

Вартість майна, майнових прав, активів, інших об'єктів декларування, передбачених ч. 1 ст. 46 Закону, зазначається у грошовій одиниці України на момент їх набуття у власність або останньої оцінки (ч. 5 ст. 46 Закону).

Грошове вираження або вартість об'єкта декларування в іноземній валюті перераховується у грошову одиницю України за валютним (обмінним) курсом Національного банку України, що діяв на дату набуття права на об'єкт, проведення останньої грошової оцінки, отримання доходу, здійснення видатку (абз. 5 п. 10 розділу III Порядку № 449/21), а не на кінець звітного періоду.

Приклад

Суб'єкт декларування щомісяця отримував дохід у вигляді відсотків у доларах США від одного джерела (банку-нерезидента). У декларації слід зазначити сукупний розмір отриманого упродовж року доходу одного виду від одного джерела, із розрахунку перерахування кожної суми отриманого доходу за валютним (обмінним) курсом Національного банку України, що діяв на дату отримання доходу (додатково див. відповідь на *запитання 153 цих Роз'яснень*).

! Відомості про розмір фінансового зобов'язання та грошових активів зазначаються у відповідній валюті без перерахування у грошову одиницю України.

66. Як вказувати вартість об'єкта у грошовій одиниці України, якщо у документах вказана вартість у радянських або українських карбованцях, купонах?

Якщо із правовстановлюючих документів встановити вартість майна у грошовій одиниці України (гривні) неможливо (зокрема, якщо вартість вказана в радянських або українських карбованцях, купонах), а оцінка такого майна не проводилася, при заповненні відповідного поля декларації про вартість майна слід обрати позначку «Не застосовується» (абз. 6 п. 10 розділу III Порядку № 449/21).

67. Як розрахувати поріг декларування для окремих об'єктів декларування?

Окремі об'єкти декларування зазначаються у декларації, лише якщо їхня вартість (розмір) перевищує суму, що становить еквівалент певної кількості прожиткових мінімумів (ст. 46 Закону). Так:

- 1) цінне рухоме майно (крім транспортних засобів) зазначається, якщо його вартість перевищує 100 ПМ (п. 3 ч. 1 ст. 46 Закону);
- 2) грошові активи зазначаються, якщо їхня сукупна вартість перевищує 50 ПМ. Якщо сукупно розмір всіх активів суб'єкта декларування/члена його сім'ї перевищує зазначений поріг, то в декларації зазначається інформація про кожен окремий вид грошових активів незалежно від розміру – див. *розділ XIV цих Роз'яснень*;
- 3) фінансові зобов'язання зазначаються, якщо (пп. 1 п. 15 розділу IV Порядку № 449/21):
  - 3.1) розмір отриманої у звітному періоді позики (кредиту) перевищує 50 ПМ;

3.2) розмір зобов'язання за позикою (кредитом) на початок звітного періоду перевищує 50 ПМ (у разі якщо позику (кредит) отримано у попередніх звітних періодах);

3.3) розмір зобов'язання за позикою (кредитом) на кінець звітного періоду перевищує 50 ПМ;

4) видатки, правочини зазначаються, якщо розмір разового видатку / вартість предмета правочину перевищує 50 ПМ (п. 10 ч. 1 ст. 46 Закону, пп. 2, 3 п. 16 розділу IV Порядку № 449/21).

68. Особливості відображення відомостей про майно, яке перебуває у спільній власності або на різних типах права.

Належність об'єкта декларування суб'єкту декларування та/або члену його сім'ї та/або третій особі на праві спільної власності визначається на підставі правостановлюючих документів, а не СК України.

Об'єкт декларування вказується 1 раз, із зазначенням всіх співвласників та користувачів об'єкта з числа членів сім'ї суб'єкта декларування.

Якщо об'єкт декларування належить на праві **спільної власності (спільної сумісної або спільної часткової)** суб'єкту декларування та/або члену його сім'ї та/або третій особі, такий об'єкт вказується у відповідному розділі декларації лише 1 раз, із зазначенням всіх співвласників.

Відомості про частки у спільній частковій власності зазначаються у **відсотках**.

! Створювати нові записи про вже зазначений об'єкт нерухомості для кожного члена сім'ї / третьої особи не потрібно (абз. 1–3 п. 8 розділу III Порядку № 449/21).

При цьому окремо вказується тип права, на якому цей об'єкт декларування належить суб'єкту декларування, членам його сім'ї, третім особам.

Аналогічний підхід застосовується для відображення об'єктів, які перебувають у суб'єкта декларування та/або члена його сім'ї та/або третьої особи на **різних типах права**.

Спочатку зазначаються відомості про право власності, а потім про право користування.

Додання співвласників / користувачів здійснюється шляхом натискання кнопки «Додати» у блоці полів «Інформація щодо особи, якій належить об'єкт, і прав на нього».

Приклад 1

Квартира належить суб'єкту декларування та члену його сім'ї з часткою співвласності по 1/2 у кожного (тобто по 50%) відповідно до правостановлюючого документа. Її слід задекларувати таким чином.

У розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації необхідно натиснути «Додати», заповнити блоки полів «Загальна інформація» та «Місцезнаходження об'єкта».

Для заповнення блоку полів «Інформація щодо особи, якій належить об'єкт, і прав на нього» слід:

- у полі «Тип права» обрати «Спільна часткова власність»;
- у полі «Частка власності» вказати «50»;
- заповнити поле «Особа, якої стосується» (вказати суб'єкта декларування);
- натиснути «Додати»;
- повторити ці дії, у полі «Особа, якої стосується» вказати члена сім'ї суб'єкта декларування.

Приклад 2

Квартира придбана суб'єктом декларування та членом його сім'ї у спільну сумісну власність відповідно до правостановлюючого документа. Її слід задекларувати таким чином.

У розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації необхідно натиснути «Додати», заповнити блоки полів «Загальна інформація» та «Місцезнаходження об'єкта».

Для заповнення блоку полів «Інформація щодо особи, якій належить об'єкт, і прав на нього» слід:

- у полі «Тип права» обрати «Спільна сумісна власність»;
- заповнити поле «Особа, якої стосується» (вказати суб'єкта декларування);

- натиснути «Додати»;
- повторити ці дії, у полі «Особа, якої стосується» вказати члена сім'ї суб'єкта декларування.

Приклад 3

Суб'єкт декларування користується квартирою, яка належить третій особі (не члену сім'ї, незалежно від родинних зв'язків із суб'єктом декларування). Її слід задекларувати таким чином.

У розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації необхідно натиснути «Додати», заповнити блоки полів «Загальна інформація» та «Місцезнаходження об'єкта».

Для зазначення відомостей про право власності у блоці полів «Інформація щодо особи, якій належить об'єкт, і прав на нього» необхідно:

- у полі «Тип права» обрати «Власність»;
- у полі «Особа, якої стосується» обрати «Третя особа», заповнити відомості про власника квартири;
- натиснути «Додати».

Для заповнення відомостей про право користування необхідно:

- у полі «Тип права» обрати «Оренда» або «Інше право користування»;
- заповнити поле «Особа, якої стосується» (вказати суб'єкта декларування);
- натиснути «Додати».

Якщо член(-и) сім'ї суб'єкта декларування також користується(-ються) цією квартирою – дії для заповнення відомостей про право користування необхідно провести для кожної особи, яка користується таким об'єктом нерухомості. Після завершення натиснути «Зберегти об'єкт».

Приклад 4

Квартира перебуває у власності суб'єкта декларування та одночасно на праві користування у члена його сім'ї (або навпаки). Її слід задекларувати таким чином.

У розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації необхідно натиснути «Додати», заповнити блоки полів «Загальна інформація» та «Місцезнаходження об'єкта».

Для зазначення відомостей про право власності у блоці полів «Інформація щодо особи, якій належить об'єкт, і прав на нього» необхідно:

- у полі «Тип права» обрати «Власність»;
- у полі «Особа, якої стосується» обрати суб'єкта декларування;
- натиснути «Додати».

Для заповнення відомостей про право користування необхідно:

- у полі «Тип права» обрати «Інше право користування»;
- у полі «Зазначте, яке саме» вказати «спільне проживання»;
- у полі «Особа, якої стосується» вказати члена сім'ї суб'єкта декларування;
- натиснути «Додати».

Дії для заповнення відомостей про право користування необхідно провести для кожної особи, яка користується таким об'єктом нерухомості. Після завершення натиснути «Зберегти об'єкт».

69. Що розуміється під іншими правами користування?

Закон передбачає обов'язок зазначати в декларації окремі об'єкти, які належать суб'єкту декларування/члену його сім'ї на праві користування.

Такими правами користування можуть бути:

- позичка (безоплатна передача майна),
- оренда,
- сервітут,
- емфітевзис (право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб),
- суперфіцій (право забудови земельної ділянки),
- утримання,

- застава,
- користування на підставі довіреності,
- інші права, передбачені законом.

Визначення цих категорій наведено у ЦК України.

70. Що означає тип права «Перебуває у володінні (без права користування)»?

Власникові належать права володіння, користування та розпоряджання своїм майном (ч. 1 ст. 317 ЦК України).

Водночас може мати місце ситуація, коли власник передає належне йому цінне рухоме майно, транспортний засіб, грошові активи іншій особі (наприклад, суб'єкту декларування) у володіння, при цьому не наділяючи її правом користування такими об'єктами.

Відомості про такі об'єкти, передані суб'єкту декларування, члену його сім'ї, підлягають відображенню у відповідних розділах декларації.

Приклад 1

У гаражі, який належить суб'єкту декларування на праві власності, знаходиться транспортний засіб, який належить на праві власності третій особі, при чому суб'єкт декларування не має права ним користуватися. Відомості про такий транспортний засіб підлягають відображенню у розділі 6 «Цінне рухоме майно – транспортні засоби» декларації. У полі «Тип права» слід обрати «Перебуває у володінні (без права користування)».

Приклад 2

У суб'єкта декларування зберігаються готівкові кошти третьої особи (наприклад, у сейфі), при цьому суб'єкт декларування не має права користуватися такими коштами (жодного цивільно-правового договору в усній чи письмовій формі стосовно таких коштів не укладено). Відомості про такі готівкові кошти підлягають відображенню у розділі 12 «Грошові активи» декларації.

У полі «Тип права» слід обрати «Перебуває у володінні (без права користування)».

71. Декларування «бенефіціарної власності»

У декларації необхідно зазначати відомості про об'єкти декларування, передбачені п.п. 2–8 ч. 1 ст. 46 Закону, що є об'єктами права власності третьої особи, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта або може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним (ч. 3 ст. 46 Закону, п. 6 розділу III Порядку № 449/21).

Так, законодавець намагався охопити майно, яке формально не належить суб'єкту декларування / члену його сім'ї, але фактично ним контролюється. При цьому вимога декларувати такі об'єкти поширюється лише на декларації службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище (див. відповідь на *запитання 22, 22-1 цих Роз'яснень*), а також суб'єктів декларування, які обіймають посади, пов'язані з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків (див. відповідь на *запитання 23 цих Роз'яснень*).

Йдеться про об'єкти права власності третьої особи, яким властива принаймні одна з таких характеристик (ч. 3 ст. 46 Закону):

- суб'єкт декларування / член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта;
- суб'єкт декларування / член його сім'ї може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним.

Для відображення у формі декларації ситуації, коли суб'єкт декларування / член його сім'ї є бенефіціарним власником майна, слід:

- у відповідному розділі декларації (наприклад, «Об'єкти нерухомості») у блоці полів «Інформація щодо особи, якій належить об'єкт, і прав на нього» зазначити інформацію про особу, яка є власником такого майна (у полі «Тип права» обрати «Власність» і

вказати інформацію про члена сім'ї або про третю особу – власника). Натиснути кнопку «Додати» у блоці полів «Інформація щодо особи, якій належить об'єкт, і прав на нього»;

- зазначити, що суб'єкт декларування / член сім'ї є бенефіціарним власником такого майна. Для цього у блоці полів «Інформація щодо особи, якій належить об'єкт, і прав на нього» обрати тип права «Право власності третьої особи, але наявні ознаки відповідно до ч. 3 ст. 46 ЗУ “Про запобігання корупції”» і вказати, кого це стосується – суб'єкта декларування або члена сім'ї. Натиснути кнопку «Додати».

Відомості щодо об'єктів права власності третьої особи, від яких отримується дохід (чи є право на отримання доходу) або щодо яких суб'єкт декларування / член його сім'ї може вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження, **не зазначаються** у декларації суб'єктом декларування у таких випадках:

1) об'єкт права власності третьої особи (у тому числі члена сім'ї суб'єкта декларування) перебуває у спільній (частковій або сумісній) власності із суб'єктом декларування або членом його сім'ї і вже задекларований як такий.

Наприклад, якщо майно перебуває у спільній власності суб'єкта декларування та члена його сім'ї й при цьому суб'єкт декларування може вчиняти щодо такого майна дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним, то таке майно зазначається як об'єкт суб'єкта декларування, що належить йому на праві спільної власності, із зазначенням співвласника – члена сім'ї, і не зазначається як об'єкт, власником якого є третя особа, але суб'єкт декларування може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним;

2) вартість об'єкта менша за поріг декларування, встановлений у п.п. 3, 7, 8 ч. 1 ст. 46 Закону для відповідних типів майна;

3) об'єкт належить на праві власності юридичній особі, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) якої є суб'єкт декларування/член його сім'ї; головним призначенням такого об'єкта є використання у господарській діяльності такої юридичної особи (промислове обладнання, спеціальна техніка тощо); ця юридична особа вже задекларована як така у розділі 9 декларації згідно з п. 5-1 ч. 1 ст. 46 Закону;

4) суб'єкт декларування не є службовою особою, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище, та не обіймає посади, пов'язаної з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків.

Відомості про об'єкти декларування, передбачені п.п. 2–8 ч. 1 ст. 46 Закону, бенефіціарним власником яких є суб'єкт декларування або член його сім'ї, зазначаються у декларації незалежно від наявності мінімальних строків («30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду» або «не менше половини днів звітного періоду») користування або володіння такими об'єктами декларування (абз. 2 ч. 3 ст. 46 Закону).

72. Як розраховувати строк користування або перебування у володінні об'єктів декларування протягом не менше половини днів звітного періоду?

Дані про об'єкт декларування зазначаються у разі його перебування у володінні або користуванні на останній день звітного періоду (за умови, що право володіння або користування виникло не менше ніж за 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду) або протягом не менше половини днів протягом звітного періоду (абз. 3 ч. 2 ст. 46 Закону).

Половиною днів звітного періоду для декларацій **кандидата на посаду та щорічної** (з будь-якою позначкою) є 183 дні.

Тобто відомості про об'єкт декларування у зазначених деклараціях вказуються, якщо суб'єкт декларування та/або член його сім'ї володіли або користувалися таким об'єктом упродовж не менше 183 днів протягом звітного року **послідовно або сукупно**.

Для декларації **при звільненні** звітним буде період з 01 січня до дати припинення діяльності. Наприклад, звітним періодом для декларації особи, яка 01 травня припиняє діяльність, буде 01 січня – 01 травня (121 день). Відомості про об'єкт декларування у такій

декларації вказуються, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї володіли або користувалися таким об'єктом сукупно упродовж не менше ніж 61 календарний день.

Строк володіння чи користування об'єктом обраховується **сукупно**, такий строк може перериватися упродовж звітної періоду. Володіння чи користування об'єктом протягом будь-якого часу упродовж одного дня означає, що такий день зараховується до загального сукупного строку володіння / користування протягом звітної періоду.

Упродовж календарного року в особі може кілька разів виникнути обов'язок подавати декларацію при звільненні. Для кожної з таких декларацій половина звітної періоду буде розраховуватися залежно від періоду, охопленого раніше поданою декларацією (додатково див. відповіді на *запитання 1 та 193 цих Роз'яснень*).

73. Чи потрібно декларувати об'єкт, який перебував у власності суб'єкта декларування та/або члена сім'ї та був відчужений у звітному періоді?

Ні, в розділі щодо такого майна.

Але заповненню можуть підлягати інші розділи декларації.

У декларації зазначаються відомості про об'єкти, які станом на останній день звітної періоду (за умови, що право володіння або користування виникло не менше ніж за 30 календарних днів, що передували останньому дню звітної періоду) або протягом не менше половини днів протягом звітної періоду перебували у **володінні** або **користуванні** суб'єкта декларування або членів його сім'ї (абз. 3 ч. 2 ст. 46 Закону).

Правило «не менше половини днів протягом звітної періоду» та «не менше 30 календарних днів» не застосовується до об'єктів, які перебували у суб'єкта декларування або членів його сім'ї на праві **власності**, але на кінець звітної періоду таке право припинилося.

Водночас у разі відчуження об'єкта заповненню можуть підлягати розділи 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації (у разі отримання доходу від відчуження такого майна), 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації (якщо перевищено відповідний поріг вартості об'єкта при укладенні правочину про його відчуження).

Приклад

Суб'єкту декларування на праві **власності** належав будинок, який було продано в листопаді 2023 року. У такому випадку вказаний будинок не підлягає відображенню у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації за 2023 рік (незважаючи на те, що він перебував у власності більше ніж половину днів звітної періоду), однак у цій декларації має бути відображений дохід від продажу та зазначений відповідний правочин.

74. Чи декларувати майно, яким особа користувалася весь рік, а в грудні – ні?

Дані про об'єкт декларування (зокрема, нерухомість, об'єкти незавершеного будівництва, цінне рухоме майно, транспортні засоби), що перебував у володінні та/або користуванні суб'єкта декларування та/або членів його сім'ї, зазначаються в декларації, якщо такий об'єкт перебував у володінні або користуванні станом на **останній день звітної періоду** (за умови, що право володіння або користування виникло не менше ніж за 30 календарних днів, що передували останньому дню звітної періоду) або сукупно **протягом не менше половини днів протягом звітної періоду** (не менше 183 днів для щорічної декларації з будь-якою позначкою та декларації кандидата на посаду).

Якщо об'єкт декларування перебував у володінні або користуванні суб'єкта декларування / членів його сім'ї сукупно протягом не менше ніж половину днів упродовж звітної періоду, то він повинен бути відображений у декларації, навіть якщо володіння чи користування припинено у звітному періоді.

Що стосується об'єкта незавершеного будівництва, право власності на який зареєстровано у звітному періоді і який відображений у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації, інформація про такий об'єкт у розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» тієї самої декларації не зазначається з метою уникнення дублювання.

! Правило про декларування об'єкта у разі володіння / користування ним сукупно протягом не менше половини днів протягом звітної періоду та правило «не менше ніж за 30

календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду» не поширюється на грошові активи.

! Для деяких об'єктів декларування правила «не менше половини днів протягом звітного періоду» та «станом на кінець звітного періоду (за умови, що право володіння або користування виникло не менше ніж за 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду)» не застосовуються. Це стосується доходів, у тому числі подарунків, які були отримані у звітному періоді, витратів та правочинів, вчинених суб'єктом декларування у такому періоді, посади чи роботи, що виконувалися суб'єктом декларування за сумісництвом.

Приклад

Суб'єкт декларування **користувався** будинком свого друга для проживання протягом року, а в листопаді 2023 року переїхав у власну щойно придбану квартиру вартістю 500 000 грн., за яку розрахувався одним платежем. У такому випадку у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації за 2023 рік має бути зазначено будинок друга (оскільки він перебував у користуванні суб'єкта декларування протягом більше половини днів протягом звітного періоду), а також новопридбана квартира (оскільки вона перебуває на праві приватної власності суб'єкта декларування станом на кінець звітного періоду – 31.12.2023). Також у цій декларації має бути відображений відповідний договір купівлі-продажу як правочин, та разовий витраток, здійснений при купівлі нерухомості.

75. Станом на яку дату зазначаються відомості про об'єкти, які перебувають у власності?

На кінець звітного періоду.

Щодо необхідності зазначення відомостей про об'єкт, який перебував у власності суб'єкта декларування або члена сім'ї протягом не менше половини днів протягом звітного періоду та був **відчужений** у звітному періоді, див. у відповіді на *запитання 73 цих Роз'яснень*.

Якщо об'єкт був відчужений після завершення звітного періоду, до чи після подання декларації, то інформацію про це слід відобразити у наступній декларації, яка охопить відповідний період.

76. Декларування об'єктів нерухомості, які розміщені на тимчасово окупованих територіях (ТОТ)

Суб'єкт декларування зобов'язаний вносити до декларації відомості про всі об'єкти нерухомості, що належать йому та членам його сім'ї на праві приватної власності або перебувають у них на праві володіння або користування (відповідно до правил, визначених Законом), в тому числі якщо такі об'єкти розташовані на тимчасово окупованій території України (ТОТ).

На тимчасово окупованій території діє особливий правовий режим вчинення правочинів, реалізації та забезпечення прав і свобод людини і громадянина (ст.ст. 4, 11 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»).

За фізичними особами незалежно від перебування їх на обліку як внутрішньо переміщених осіб чи від набуття ними спеціального правового статусу та за юридичними особами зберігається право власності та інші речові права на майно, у тому числі на нерухоме майно, включаючи земельні ділянки, що перебуває на тимчасово окупованій території, якщо воно набуто відповідно до законів України (ч. 3 ст. 5 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»).

Набуття та припинення права власності на нерухоме майно, яке перебуває на тимчасово окупованій території, здійснюється відповідно до законодавства України за межами тимчасово окупованої території.

На тимчасово окупованій території будь-який правочин щодо нерухомого майна, у тому числі щодо земельних ділянок, вчинений з порушенням вимог Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території

України», інших законів України, вважається недійсним з моменту вчинення і не створює юридичних наслідків, крім тих, що пов'язані з його недійсністю.

! Кошти, отримані внаслідок вчинення на тимчасово окупованій території України правочину, підлягають відображенню в розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації.

! У разі вчинення стосовно майна, що перебуває на тимчасово окупованій території України, правочину відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», інших законів України відомості про такий правочин підлягають відображенню у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації (з урахуванням правил відображення відомостей у цьому розділі).

77. Чи слід відображати у декларації інформацію про майно, яке було викрадено?

Так.

Підстави припинення права власності визначені у ст. 346 ЦК України.

Обмеження права користування та розпорядження через незаконні дії третіх осіб (викрадення) в переліку вищезазначених підстав відсутнє.

Отже, обов'язок зазначати відомості про майно, яке належить суб'єкту декларування або членам його сім'ї на праві власності, але було викрадено, не припиняється.

! Витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань є лише доказом початку досудового розслідування.

Декларування криптовалюти у разі крадіжки апаратного (холодного) гаманця див. у відповіді на *запитання 132-1 цих Роз'яснень*.

77-1. Декларування знищеного майна

У декларації не зазначаються відомості про об'єкти декларування, які належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї на праві приватної власності, включаючи спільну власність, якщо такі об'єкти в установленому законом порядку **визнані знищеними** внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України (абз. 4 ч. 2 ст. 46 Закону).

1. Об'єкти нерухомості

Однією з підстав припинення права власності на майно є його знищення (ст. 346 ЦК України).

У разі знищення об'єкта нерухомості відомості про такий об'єкт підлягають відображенню у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації до моменту виключення відомостей про такий об'єкт з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

2. Транспортні засоби

Відомості про знищені або пошкоджені під час війни транспортні засоби, що належали суб'єкту декларування або членам його сім'ї на праві власності, не зазначаються в декларації з моменту зняття їх з обліку в сервісних центрах МВС.

Якщо транспортний засіб знищений чи залишився на тимчасово окупованій території (ТОТ), або пошкоджений і не придатний до подальшого використання, власник авто може звернутися до найближчого сервісного центру МВС і замовити послугу вибракування транспортного засобу, внаслідок чого транспортний засіб буде знято з обліку (постанова Кабінету Міністрів України від 07.09.1998 № 1388).

3. Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів) та інші об'єкти декларування

Право власності на майно припиняється в разі його знищення (ч. 1 ст. 349 ЦК України). Таким чином умовами для припинення права власності на знищене рухоме майно згідно вимог ст. 349 ЦК України, є наявність встановленого факту знищення майна. Документами, які підтверджують знищення майна, можуть бути матеріали технічної інвентаризації, що засвідчують факт знищення майна, довідки органів внутрішніх справ України, акт про

пожежу, офіційні висновки інших установ або організацій, які відповідно до законодавства уповноважені засвідчувати факт знищення майна тощо (постанова Верховного Суду від 17.01.2019 у справі № 708/254/18).

Також інформація про знищене рухоме майно може міститися в акті про пожежу, складеному відповідно до Порядку обліку пожеж та їх наслідків, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.12.2003 № 2030.

V. Об'єкти нерухомості

77-2. Які об'єкти зазначаються у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації?

У декларації відображаються відомості про об'єкти нерухомості, що належать суб'єкту декларування та членам його сім'ї на праві приватної власності, включаючи спільну власність, або знаходяться у них в оренді чи на іншому праві користування, незалежно від форми укладення правочину, внаслідок якого набуто таке право (п. 2 ч. 1 ст. 46 Закону).

Для цілей декларування об'єктами нерухомості (об'єктами нерухомого майна) є земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких неможливе без їх знецінення та зміни призначення, а саме: житлові будинки, будівлі, споруди, а також їх окремі частини, квартири, житлові та нежитлові приміщення (ч. 1 ст. 181 ЦК України, ч. 1 ст. 5 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень»).

! Не підлягає декларуванню об'єкт нерухомості, який перебуває у **народного депутата** України в оренді або на іншому праві користування та витрати на оренду (винайм) якого йому компенсуються відповідно до ст. 35 Закону України «Про статус народного депутата України», за умови що площа такого об'єкта не перевищує 75 квадратних метрів (абз. 5 п. 2 ч. 1 ст. 46 Закону).

78. Чи зазначаються відомості про об'єкт нерухомості, який є задекларованим (зареєстрованим) місцем проживання?

У розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації – тільки у випадках, коли:

- *об'єкт, який є задекларованим (зареєстрованим) місцем проживання, належить суб'єкту декларування та/або членам його сім'ї на будь-якому речовому праві (власності, користуванні тощо) незалежно від підстав та форм набуття такого права (за письмовим договором, усною домовленістю тощо);*
- *місце проживання зареєстроване у службовому житлі чи житлі, що підлягає приватизації (декларування місця проживання у такому житлі неможливе).*

У декларації зазначаються відомості про задеклароване (зареєстроване) місце проживання суб'єкта декларування та/або членів його сім'ї, а також об'єкти нерухомості, які належать суб'єкту декларування та/або членам його сім'ї на праві власності, або перебувають у них в оренді чи на іншому праві користування, незалежно від форми укладення правочину, внаслідок якого набуто таке право (ч. 1 ст. 46 Закону, ст. 2 Закону України «Про надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні», далі – Закон № 1871-IX).

Декларування (реєстрація) місця проживання особи не є підставою для набуття нею права володіння, користування чи розпорядження житлом (у тому числі не є підставою для вселення чи визнання за особою права на проживання та/або права користування житлом), про проживання в якому така особа повідомила (ч. 3 ст. 1 Закону № 1871-IX).

Закон № 1871-IX не містить відмінностей у правових наслідках стосовно речових прав на житло при декларуванні та реєстрації місця проживання (крім реєстрації місця проживання у службовому житлі чи житлі, що підлягає приватизації).

Реєстрація місця проживання особи у **житлі, що підлягає приватизації**, а також у **службовому житлі** підтверджує право на проживання особи в цьому житлі (п. 5 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 1871-IX). Тому якщо суб'єкт декларування та/або члени його сім'ї зареєстровані саме у такому житлі, відомості про нього обов'язково зазначаються у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації.

У разі наявності у звітному періоді у суб'єкта декларування та/або членів його сім'ї будь-яких речових прав (власності, користування тощо незалежно від підстав та форм набуття таких прав – за письмовим договором, усною домовленістю тощо) на житло, яке є задекларованим (зареєстрованим) місцем проживання, для визначення необхідності зазначення відомостей про нього у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації застосовуються загальні правила, наведені у відповідях на *запитання 73, 74 цих Роз'яснень*.

За відсутності у звітному періоді будь-яких прав на житло за задекларованим або зареєстрованим місцем проживання суб'єкта декларування та/або членів його сім'ї, відомості про нього не зазначаються у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації.

Приклад 1

Суб'єкт декларування зареєстрований у квартирі його батьків, а для проживання орендує квартиру в третьої особи. В такому разі квартира батьків у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації не відображається, оскільки вона не належить суб'єкту декларування на жодному речовому праві.

Приклад 2

Суб'єкт декларування зареєстрований та фактично проживає у квартирі його батьків. У такому разі квартира батьків підлягає відображенню у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації за умови, що суб'єкт декларування жив у ній протягом не менше половини днів звітного періоду – оскільки вона належить суб'єкту декларування на праві користування (незважаючи на те, що жодного письмового договору між суб'єктом декларування та його батьками не укладалось).

Приклад 3

Суб'єкт декларування отримав службову квартиру і зареєструвався там, але з певних причин проживав там лише влітку (тобто користувався нею протягом менше половини днів звітного періоду). Така квартира все одно підлягає відображенню у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації.

79. Чи необхідно у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації зазначати відомості про об'єкт нерухомості, який у розділі 2.1 «Інформація про суб'єкта декларування» вказано місцем фактичного проживання або поштовою адресою, на яку Національне агентство може надіслати кореспонденцію суб'єкту декларування?

Так, за загальним правилом необхідно зазначати відомості про об'єкт нерухомості, який є фактичним місцем проживання.

Ні, якщо у розділі 2.1 «Інформація про суб'єкта декларування» декларації вказано:

- адресу для листування, а сам об'єкт не належить суб'єкту декларування або членам його сім'ї на будь-якому праві;

- місцем фактичного проживання є об'єкт незавершеного будівництва (об'єкт, не прийнятий в експлуатацію або об'єкт, право власності на який не зареєстроване в установленому законом порядку).

У розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації необхідно зазначити відомості про об'єкт нерухомості, який використовувався суб'єктом декларування та членами його сім'ї для проживання на кінець звітного періоду (за умови, що право володіння або користування виникло не менше ніж за 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду) або не менше половини днів звітного періоду, незалежно від того, чи зазначалися відомості про цей об'єкт у розділі 2.1 «Інформація про суб'єкта декларування» декларації.

Якщо об'єкт нерухомості, що використовується для проживання на праві користування, є будинком, декларуванню у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації також підлягають відомості про земельну ділянку, на якій він розташований (додатково див. відповідь на запитання 80 та 81 цих Роз'яснень).

Чи декларувати об'єкт нерухомості, який використовувався без закріплення конкретної житлової кімнати (житлової площі), що має індивідуальні (персоніфіковані) ознаки див. відповідь на запитання 82 цих Роз'яснень.

80. Особливості декларування відомостей про земельні ділянки

У декларації зазначаються відомості про об'єкти нерухомості, що належать суб'єкту декларування та членам його сім'ї на праві власності, включаючи спільну власність, або перебувають у них в оренді чи на іншому праві користування, незалежно від форми укладення

правочину, внаслідок якого набуте таке право, у тому числі про земельні ділянки (п. 2 ч. 1 ст. 46 Закону).

Законодавство у різний час передбачало різні підстави виникнення права власності на земельні ділянки.

Так, право на земельні ділянки могло набуватися на підставі норм **Цивільного кодексу Української РСР**. У такому разі документами, що посвідчують право власності на земельну ділянку, є відповідні договори, свідоцтва про право на спадщину тощо.

Також згідно з положеннями ЗК України від 18.12.1990, Декрету Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 № 15-92 «Про приватизацію земельних ділянок» (втратили чинність) особи могли набувати у власність земельні ділянки шляхом їх **приватизації**. У такому разі документом, що посвідчує право власності, є відповідне рішення органу місцевого самоврядування, на підставі якого, як правило, також оформлювався Акт про право власності.

Деякі правостановлюючі документи не мали такого реквізиту земельної ділянки, як кадастровий номер. Його було запроваджено 20.03.2002 вказівкою Державного комітету України із земельних ресурсів № 12.

! Декларуванню підлягають відомості про земельні ділянки незалежно від присвоєння їм кадастрового номера. Тому за відсутності кадастрового номера земельної ділянки у полі «Реєстраційний номер (кадастровий номер для земельної ділянки)» слід обрати позначку «Не застосовується».

Вищевказані нормативні акти також не вимагали проведення державної реєстрації прав власності.

Якщо право власності на нерухоме майно відповідно до закону підлягає державній реєстрації, право власності виникає з моменту державної реєстрації (абз. 3 ч. 2 ст. 331 ЦК України, який набрав чинності 01.01.2004). Такий обов'язок виник лише 03.08.2004 з набранням чинності Законом України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень».

Речові права на нерухоме майно та їх обтяження, що виникли до 01.01.2013, визнаються дійсними за наявності однієї з таких умов (ч. 3 ст. 3 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень»):

- реєстрація таких прав була проведена відповідно до законодавства, що діяло на момент їх виникнення;
- на момент виникнення таких прав діяло законодавство, що не передбачало їх обов'язкової реєстрації.

Отже, земельні ділянки, право власності на які набуто до 03.08.2004, підлягають декларуванню, незважаючи на відсутність державної реєстрації прав.

Водночас земельні ділянки, права на які отримані після 03.08.2004, підлягають декларуванню як об'єкти, які перебувають на праві власності, лише у разі якщо здійснено державну реєстрацію прав на них. Якщо така реєстрація не здійснювалася, вони підлягають декларуванню як об'єкти, що перебувають у суб'єкта декларування та/або члена його сім'ї на праві користування.

У разі набуття права власності на жилий будинок, будівлю або споруду, що перебувають у власності, користуванні іншої особи, припиняється право власності, право користування земельною ділянкою, на якій розташовані ці об'єкти. До особи, яка набула право власності на жилий будинок, будівлю або споруду, розміщені на земельній ділянці, що перебуває у власності іншої особи, переходить право власності на земельну ділянку або її частину, на якій вони розміщені, без зміни її цільового призначення (ч. 1 ст. 120 ЗК України).

У разі набуття права власності на об'єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об'єкт незавершеного будівництва, розміщений на земельній ділянці, що перебуває в оренді, у користуванні на праві емфітевзису, суперфіцію у відчужувача (попереднього власника), до набувача одночасно переходять відповідно права оренди, емфітевзису, суперфіцію земельної ділянки, на якій розміщений такий об'єкт, в обсязі та на умовах, встановлених для відчужувача (попереднього власника) такого об'єкта, крім випадків, визначених ч. 4 ст. 120 ЗК України. Волевиявлення орендодавця

(власника) та внесення змін до договору оренди землі, емфітевзису, суперфіцію із зазначенням нового орендаря (користувача) земельної ділянки не вимагається.

У разі набуття окремої частки у праві спільної власності на об'єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об'єкт незавершеного будівництва, якщо такий об'єкт розміщений на земельній ділянці, що перебуває у користуванні відчужувача (попереднього власника) на праві оренди, емфітевзису, суперфіцію, набувач має право вимагати внесення змін до договору оренди землі, емфітевзису, суперфіцію з визначенням його співорендарем (співкористувачем) земельної ділянки, а до внесення змін до відповідного договору зобов'язаний відшкодувати орендарю (користувачу) частину орендної плати (плати за користування земельною ділянкою) відповідно до належної йому частки у праві власності на такий об'єкт. Порядок користування декількома орендарями (землекористувачами) орендованою земельною ділянкою (земельною ділянкою, що перебуває у користуванні на праві емфітевзису, суперфіцію) у такому разі визначається договором, укладеним між ними, або за рішенням суду (ч. 4 ст. 120 ЗК України).

Так, у разі переходу права власності на жилий будинок, будівлю або споруду, розміщені на земельній ділянці, що перебуває у користуванні, набувач отримує право користування земельною ділянкою, на якій розташовано об'єкт. Відомості про таку земельну ділянку підлягають відображенню у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації.

Аналогічний підхід застосовується щодо декларування відомостей про земельну ділянку, на якій розташовані жилий будинок, будівля або споруда, на які суб'єкт декларування або член його сім'ї набув право користування.

81. Декларування відомостей про земельну ділянку під об'єктом нерухомості

За загальним правилом, у разі декларування відомостей про будинок декларуванню підлягають відомості про земельну ділянку, на якій він розташований, як невід'ємні об'єкти.

Водночас є випадки, коли відомості про земельну ділянку не підлягають декларуванню, зокрема:

1) об'єкт нерухомого майна розміщено на земельній ділянці, **межі якої не встановлені в натурі** (на місцевості) та права щодо якої не визначені у встановленому законом порядку.

2) об'єкт нерухомості, який належить суб'єкту декларування та/або члену його сім'ї, розташований у **багатоквартирному будинку**, а земельна ділянка під ним перебуває в комунальній власності чи користуванні ОСББ.

3) об'єкт нерухомості, який на будь-якому праві належить суб'єкту декларування та/або члену його сім'ї, розташований на земельній ділянці, яка не належить їм на будь-якому праві, на якій розміщено **кілька об'єктів, що належать третім особам** (не членам сім'ї суб'єкта декларування) (гаражні кооперативи, садівничі товариства, таунхауси тощо).

! Якщо межі земельної ділянки під таким об'єктом нерухомості **встановлені в натурі (на місцевості)** та **права на неї визначені** у встановленому законом порядку, відомості про таку земельну ділянку підлягають відображенню у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації на загальних підставах.

82. Декларування житла без закріплення конкретної кімнати

У разі, якщо зареєстрованим місцем проживання суб'єкта декларування або члена його сім'ї є об'єкт нерухомості без закріплення конкретної житлової кімнати (житлової площі), що має індивідуальні (персоніфіковані) ознаки (гуртожиток, військова частина тощо), відомості про такий об'єкт не зазначаються у розділі 3 «Об'єкти нерухомості».

83. Як відобразити в декларації відомості про вартість кімнати, в тому числі у будинку відпочинку, готелі, гуртожитку, яку суб'єкт декларування орендує (використовує)?

У разі якщо у договорі вартість об'єкта не вказана та вона не відома суб'єкту декларування з іншого джерела, у полі щодо вартості майна слід обрати позначку «Не відомо».

Суб'єкт декларування зобов'язаний зазначити у декларації інформацію про об'єкт нерухомості, який перебуває у його володінні, користуванні, у тому числі про його вартість, якщо вона відома або повинна була стати відомою внаслідок вчинення відповідного правочину, наприклад, вартість об'єкта вказана в договорі оренди (ч. 5 ст. 46 Закону).

84. Чи потрібно декларувати об'єкти нерухомості, які перебувають у спільній власності членів ОСББ?

Ні.

Спільне майно багатоквартирного будинку є спільною сумісною власністю співвласників і не може бути поділено між співвласниками, такі співвласники не мають права на виділення в натурі частки із спільного майна багатоквартирного будинку (ч.ч. 1, 2 ст. 5 Закону України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку»).

Такі об'єкти спільної власності (наприклад, тепlopункти, ліфти, сходи тощо) не зазначаються в декларації.

85. Чи слід зазначати відомості про нерухоме майно кооперативу, яким особа володіє або користується?

Так.

Усі власники (співвласники) квартир та нежитлових приміщень у будинку, спорудженому або придбаному житлово-будівельним (житловим) кооперативом, є співвласниками на праві спільної сумісної власності спільного майна такого будинку (ст. 384 ЦК України).

Член кооперативу має право володіння, користування, а за згодою кооперативу – і розпорядження майном кооперативу, якщо він не викупив це майно. У разі викупу такого майна особа (член кооперативу) стає його власником. Право власності на таке майно у члена кооперативу виникає з моменту державної реєстрації цього права відповідно до закону (ст. 384 ЦК України, ч.ч. 1, 2 ст. 19-1 Закону України «Про кооперацію»).

Таким чином, якщо суб'єкту декларування та/або члену його сім'ї належить право володіння, користування, розпорядження майном кооперативу, то відомості про такий об'єкт підлягають відображенню у відповідному розділі декларації із зазначенням відповідного речового права.

86. Як відобразити в декларації садибу, тобто житловий будинок з прилеглими господарськими будівлями, садом (городом)?

У розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації у полі «Вид об'єкта» слід відобразити відомості про вид об'єкта нерухомості відповідно до витягу з Реєстру прав власності на нерухоме майно або Державного реєстру речових прав на нерухоме майно. Як правило, житловий будинок з прилеглими господарськими будівлями реєструється як «домоволодіння», «будинок з господарськими спорудами» тощо. Якщо право на об'єкт набуто до 01.07.2004 і з правостановлюючого документа неможливо визначити вид об'єкта, рекомендуємо у полі «Вид об'єкта» обрати «Інше» і навести відповідний опис об'єкта. Водночас, якщо складові такої садиби зареєстровані як окремі об'єкти нерухомості, їх слід відобразити в декларації окремо (додатково див. відповідь на *запитання 80 цих Роз'яснень*).

87. Чи необхідно зазначати відомості про користування членом сім'ї об'єктом нерухомості, власником якого є суб'єкт декларування, або навпаки?

Так.

Суб'єкт декларування повинен зазначити відомості про всі об'єкти нерухомості, що належать суб'єкту декларування та членам його сім'ї на праві приватної власності, включаючи спільну власність, або знаходяться у них в оренді чи на іншому праві користування, незалежно від форми укладення правочину, внаслідок якого набуто таке право. Детальніше про порядок відображення відомостей про такий об'єкт див. у відповіді на *запитання 68 цих Роз'яснень*.

88. Чи зазначати відомості про право користування третіх осіб щодо об'єкта нерухомості, де проживає суб'єкт декларування, якщо такі треті особи не є членами його сім'ї?

Ні, така інформація не підлягає відображенню в декларації.

88-1. Чи декларувати об'єкти нерухомості, які є резиденціями керівників закордонних дипломатичних установ?

Так, у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації слід відображати право користування такими об'єктами нерухомості.

У декларації зазначаються відомості про об'єкти нерухомості, що знаходяться у суб'єкта декларування та членів його сім'ї в оренді чи на іншому праві користування, незалежно від форми укладення правочину, внаслідок якого набуто таке право (п. 2 ч. 1 ст. 46 Закону).

Працівникам дипломатичної служби, направленим у довготермінове відрядження, та членам їхніх сімей, які перебувають разом з ними, гарантується (як вид соціального забезпечення) оренда житла (п. 4 ч. 1 ст. 34 Закону України «Про дипломатичну службу»).

Довготермінове відрядження полягає у проходженні дипломатичної служби посадовими особами дипломатичної служби на відповідних посадах у закордонних дипломатичних установах України у строк до 3–4 років (п. 5 ч. 1 ст. 2, ч. 1 ст. 18 Закону України «Про дипломатичну службу»).

Перебування у довготерміновому відрядженні полягає у постійному проживанні на території іноземної держави та, відповідно, користуванні орендованим безпосередньо дипломатом або державою чи третьою особою житлом для такого дипломата.

Отже, інформація про житло працівника дипломатичної служби на території іноземної держави (будинок, квартиру тощо) підлягає декларуванню як таке, яке перебуває у дипломата на праві користування.

Якщо місцем фактичного проживання працівника дипломатичної служби є закордонна дипломатична установа України, то відображенню у 3 розділі «Об'єкти нерухомості» декларації підлягатиме інформація про приміщення (наприклад, апартаменти), в якому проживає дипломат. При цьому якщо відомості щодо площі житлового приміщення, яким користується дипломат, у декларанта відсутні і не можуть бути отримані з правостановлюючих документів та/або відкритих джерел, у відповідному полі декларації можна обрати позначку «Не відомо».

88-2. Декларування модульних містечок, закладів освіти, охорони здоров'я, відпочинку, реабілітації тощо, де тимчасово проживають ВПО, інші громадяни, які покинули своє житло через війну?

Такі об'єкти не відображаються в розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації.

Житлове приміщення в містечку зі збірних модулів (модульному містечку) не належить до об'єктів нерухомості (об'єктів нерухомого майна) (додатково див. відповідь на запитання 77-2 цих Роз'яснень).

Послуги із проживання чи розміщення, одержані безоплатно або за ціною, нижчою за мінімальну ринкову ціну, особами, які фактично проживають на тимчасово окупованих територіях України чи на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або особами, які були змушені залишити місце свого фактичного проживання внаслідок тимчасової окупації (загрози тимчасової окупації), ведення (загрози ведення) бойових дій не декларуються в силу Закону (пп. 4 п.п. 2-3, 2-4 Прикінцевих положень Закону).

88-3. Особливості декларування житла за кордоном в період дії воєнного стану

Якщо суб'єкт декларування / член його сім'ї проживав в житлі (будинку, квартирі, кімнаті тощо) протягом не менше половини днів відповідного звітнього періоду або станом на останній день звітнього періоду (за умови, що право володіння або користування виникло у не менше ніж за 30 календарних днів, що передували останньому дню звітнього періоду), відомості про таке житло підлягають відображенню у декларації.

Для декларування житла за кордоном, яким користувався суб'єкт декларування, продовжують діяти загальні правила, які викладені у відповідях на запитання 15, 58, 72, 79 цих Роз'яснень.

На період до припинення або скасування воєнного стану суб'єкт декларування має право зазначити в декларації відомості лише про країну та регіон або іншу адміністративно-територіальну одиницю найвищого рівня (за наявності) щодо 1 об'єкта нерухомості або 1 об'єкта незавершеного будівництва, за умов, якщо:

- такий об'єкт розташований за межами України та
- є / був місцем фактичного проживання члена сім'ї суб'єкта декларування (п. 2-13 розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону).

! Суб'єкти декларування, які скористалися вищезазначеним правом, зобов'язані подати декларації за відповідні звітні періоди з усіма відомостями, визначеними ст. 46 Закону, не пізніше 90 днів з дня припинення або скасування воєнного стану (п. 2-14 розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону).

VI. Об'єкти незавершеного будівництва

89. Які об'єкти слід відображати в розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» декларації?

У розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» декларації зазначаються (п. 2-1 ч. 1 ст. 46 Закону):

- об'єкти незавершеного будівництва;
- об'єкти, не прийняті в експлуатацію;
- об'єкти, право власності на які не зареєстроване в установленому законом порядку.

У цьому розділі декларації **не зазначаються** об'єкти, які мають такі характеристики в сукупності (одночасно):

- будівництво об'єкта завершено;
- об'єкт прийнятий в експлуатацію;
- право власності на завершений будівництвом об'єкт зареєстроване в установленому законом порядку.

! У разі відповідності об'єкта всім вищевказаним характеристикам він відображається у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації та не відображається у розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» декларації з метою уникнення дублювання.

90. Як у декларації відображати відомості про об'єкт нерухомості, якщо він:

- бувався за кошти, витрачені в попередні роки,
- на початку звітнього періоду був об'єктом незавершеного будівництва,
- в середині звітнього періоду прийнятий в експлуатацію та право власності на нього зареєстровано у встановленому законом порядку?

Об'єкти нерухомості, які перебувають у власності суб'єкта декларування та/або членів його сім'ї станом на кінець звітнього періоду, повинні бути зазначені у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації.

Якщо будівництво об'єкта нерухомості завершилося у звітньому періоді, на об'єкт оформлені документи про право власності та він прийнятий в експлуатацію, такий об'єкт повинен бути задекларований у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації.

Особливості зазначення вартості на новостворений об'єкт нерухомості див. у п. 4 відповіді на запитання 63 цих Роз'яснень.

91. Як визначити вартість об'єкта незавершеного будівництва?

Інформація про вартість об'єкта незавершеного будівництва в декларації не зазначається, оскільки декларування такої інформації не вимагається Законом.

92. Як визначити дату набуття права на об'єкт незавершеного будівництва?

За загальним правилом право власності на новостворене нерухоме майно (житлові будинки, будівлі, споруди тощо) виникає з моменту завершення будівництва (створення майна) (ст. 331 ЦК України).

! Для цілей декларування поняття «об'єкти незавершеного будівництва» слід розуміти в ширшому сенсі, ніж це визначено в ЦК України, який до моменту завершення будівництва оперує поняттям «матеріали, обладнання тощо, які були використані в процесі будівництва».

Тому у полі «Дата набуття права» слід зазначити дату **початку створення об'єкта** з будівельних матеріалів. Наприклад, це може бути дата повідомлення про початок виконання будівельних робіт, дозволу на виконання будівельних робіт або інша дата (що робити, якщо особа не пам'ятає точної дати, – див. у п. 4 відповіді на запитання 60 цих Роз'яснень).

Однак особа може укласти договір щодо об'єкта незавершеного будівництва після проведення державної реєстрації права власності або спеціального майнового права на нього відповідно до закону (абз. 2 ч. 3 ст. 331 ЦК України).

У разі набуття суб'єктом декларування та/або членом його сім'ї права власності на об'єкт незавершеного будівництва, відомості про який внесено до Державного реєстру речових прав

на нерухоме майно, у полі «Дата набуття права» зазначається відповідна дата згідно з відомостями, що містяться у правовстановлюючому документі.

Якщо відомості про об'єкт незавершеного будівництва не внесено до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, у полі «Дата набуття права» слід обрати позначку «Не застосовується».

У разі набуття особою **майнових прав** на об'єкт незавершеного будівництва у полі «Дата набуття права» вказується дата укладення відповідного цивільно-правового договору.

93. Як декларувати набуті майнові права на об'єкт, що будується у багатоквартирному будинку?

У розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» декларації слід вказати відомості про об'єкт – квартиру, що будується в багатоквартирному будинку, будівництво якої здійснюється не самим суб'єктом декларування або членом його сім'ї, а, наприклад, забудовником, при цьому суб'єкт декларування або член його сім'ї набувають майнові права на такий об'єкт.

Як правило, набуття майнових прав на квартиру, що будується у багатоквартирному будинку, реалізується через укладення договорів про **участь у фонді фінансування будівництва**, передбачених положеннями Закону України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю».

! Предметом таких договорів обов'язково мають бути майнові права на об'єкт, що будується (квартиру).

Майном як особливим об'єктом вважаються окремі речі, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки (ч. 1 ст. 190 ЦК України).

Майновими правами є будь-які права, пов'язані з майном, відмінні від права власності, у тому числі права, які є складовою частиною права власності (права володіння, розпорядження, користування), а також інші специфічні права та право вимоги.

У такому випадку в розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» декларації слід відобразити інформацію щодо:

- виду об'єкта – обрати «Квартира»;
- загальної площі (якщо відома);
- реєстраційного номера (якщо відомо; якщо державна реєстрація права на об'єкт не здійснювалась – обрати позначку «Не застосовується»);
- обрати позначки (одну або кілька), які є актуальними для об'єкта станом на останній день звітного періоду: «Об'єкт незавершеного будівництва», «Об'єкт, не прийнятий в експлуатацію», «Об'єкт, право власності на який не зареєстроване в установленому законом порядку»;
- місцезнаходження об'єкта;
- у блоці полів «Підстава для декларування об'єкта» обрати позначку «Об'єкт повністю або частково побудований з матеріалів чи за кошти суб'єкта декларування або членів його сім'ї»;
- зазначити особу, якій належать майнові права на цей об'єкт – суб'єкта декларування або члена його сім'ї.

Якщо відомості про власника або користувача **земельної ділянки**, на якій здійснюється будівництво, не відомі, у блоці полів «Інформація щодо особи, якій належить земельна ділянка, на якій здійснюється будівництво об'єкта, і прав на неї» слід обрати позначку «Не застосовується».

Кошти у фонд фінансування будівництва передаються довірцем (суб'єктом декларування або членом його сім'ї) управителю в управління на праві довірчої власності, тобто залишаються у власності суб'єкта декларування або члена його сім'ї (абз. 3, 12, 16 ст. 2, ч. 2 ст. 3, ч. 1 ст. 7 Закону України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю»). Тому якщо суб'єкт декларування або члени його сім'ї на виконання умов договору перерахували кошти управителю у фонд фінансування будівництва або як гарантійний внесок, такі кошти є грошовими активами суб'єкта декларування або членів його сім'ї та мають бути відображені у розділі 12 «Грошові

активи» декларації (за умови перевищення порогу декларування, додатково див. відповідь на запитання 156 цих Роз'яснень).

Якщо на ім'я суб'єкта декларування або члена його сім'ї управитель відкрив **банківський рахунок**, на якому розміщуються ці кошти, – у розділі 12.1 «Банківські та інші фінансові установи, у тому числі за кордоном, у яких у суб'єкта декларування або членів його сім'ї відкриті рахунки або зберігаються кошти, інше майно» декларації зазначаються відомості про такий рахунок.

Якщо у суб'єкта декларування або члена його сім'ї відповідно до умов договору на кінець звітного періоду наявне **фінансове зобов'язання**, розмір якого перевищує 50 ПМ (грошові кошти або їх частина не були перераховані), то відомості про таке зобов'язання відображаються у розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації.

Відомості про **правочин та видаток** (за наявності), вчинений (здійснений) суб'єктом декларування, на підставі якого він набув майнові права на об'єкт незавершеного будівництва:

- якщо вартість предмету правочину перевищує 50 ПМ, або
- якщо разовий видаток суб'єкта декларування на виконання цього правочину перевищив 50 ПМ, або
- якщо розмір фінансового зобов'язання станом на кінець звітного періоду перевищує 50 ПМ

відображаються у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації.

94. Як декларувати відомості про укладений попередній договір стосовно об'єкта, який будується?

Об'єкт незавершеного будівництва, інвестиція в який оформлена попереднім договором, у розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» декларації не зазначається. Укладення попереднього договору (умовами якого є зобов'язання суб'єкта декларування або членів його сім'ї укласти основний договір, предметом якого будуть майнові права на об'єкт, що будується) без укладення основного договору у звітному періоді, не тягне за собою набуття майнових прав на такий об'єкт.

Однак якщо разовий видаток суб'єкта декларування за попереднім договором перевищив 50 ПМ, то у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації слід відобразити відомості про такий видаток та правочин, який його спричинив – попередній договір.

Якщо у суб'єкта декларування або члена його сім'ї відповідно до умов попереднього договору на кінець звітного періоду наявне фінансове зобов'язання, розмір якого перевищує 50 ПМ (грошові кошти або їх частина не були перераховані), то відомості про таке зобов'язання відображаються у розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації.

Якщо у суб'єкта декларування або члена його сім'ї умовами попереднього договору передбачене повернення здійсненого ними забезпечувального платежу (зокрема як забезпечення виконання зобов'язання щодо укладення основного договору), то такі кошти є грошовим активом суб'єкта декларування або члена його сім'ї (незважаючи на те, що фактично ними вже користується забудовник) та мають бути відображені у розділі 12 «Грошові активи» декларації. При цьому відомості у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації не зазначаються, оскільки право власності на грошові кошти у суб'єкта декларування не припиняється.

Про **забезпечувальний характер платежу за попереднім договором** свідчить умова договору, якою передбачено повернення такого платежу суб'єкту декларування / члену його сім'ї до укладання ним основного договору.

95. Декларування цінних паперів, набутих внаслідок купівлі об'єкта незавершеного будівництва

Якщо при набутті права на об'єкт незавершеного будівництва особа набула цінні папери наприклад інвестиційний сертифікат, вексель тощо (відповідно до законодавства, яке регулює обіг цінних паперів в Україні; на її ім'я було відкрито рахунок у цінних паперах в одній із депозитарних установ), то у декларації зазначаються відомості про:

- набуті цінні папери – у розділі 7 «Цінні папери» декларації,
- об'єкт незавершеного будівництва – у розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» декларації,
- видаток, здійснений на виконання відповідного правочину – у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації (якщо його розмір перевищив 50 ПМ та був здійснений суб'єктом декларування).

Якщо право на об'єкт незавершеного будівництва набуто на підставі форвардного контракту (деривативу), то у декларації зазначаються відомості про об'єкт незавершеного будівництва – у розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» декларації. У розділі 7 «Цінні папери» декларації відомості про такий дериватив не зазначаються, оскільки він не є цінним папером, а є контрактом (перелік деривативних цінних паперів визначений у п. 4 ч. 7 ст. 8 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки»).

96. Як декларувати об'єкт, який перебуває у стадії перебудови? Об'єкт, який будується на земельній ділянці, де вже стоїть / стояв будинок (зі знесенням або без знесення попереднього)?

У декларації вказується актуальна інформація про об'єкт нерухомості (житловий будинок, квартира, офіс, садовий (дачний) будинок, гараж тощо), який станом на кінець звітного періоду:

- перебуває на праві власності у суб'єкта декларування та/або члена його сім'ї,
- уведений в експлуатацію,
- зареєстрований згідно із Законом України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

При цьому можливі такі ситуації:

Приклад 1

Суб'єкт декларування та/або член його сім'ї розпочав перебудову будинку, яка не спричинила (або не спричинить – якщо така перебудова не була завершена на кінець звітного періоду) необхідності реєстрації об'єкта нерухомого майна як нового.

У такому разі у декларації вказується інформація про відповідний об'єкт, який належить суб'єкту декларування та/або члену його сім'ї на праві власності (у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації), і не відображається відповідне незавершене будівництво, у тому числі якщо така перебудова на кінець звітного періоду не була завершена.

Приклад 2

Суб'єкт декларування та/або член його сім'ї розпочав перебудову будинку шляхом його знищення (знесення) або поділу, об'єднання з іншим об'єктом нерухомого майна чи виділення з нього частки, результатом якої стало створення, введення в експлуатацію та державна реєстрація станом на кінець звітного періоду нового об'єкта (об'єктів) нерухомого майна.

У такому разі суб'єкт декларування вказує інформацію щодо нового (нових) об'єкта (об'єктів) нерухомого майна, які належать йому, члену його сім'ї на праві власності, у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації.

Якщо ж новий об'єкт на кінець звітного періоду не був зареєстрований, суб'єкту декларування слід відобразити інформацію щодо об'єкта, дані про який містяться в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації, а інформацію щодо нового (нових) об'єкта (об'єктів) нерухомого майна – у розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» декларації.

Приклад 3

Суб'єкт декларування та/або член його сім'ї знищив (знис) об'єкт нерухомого майна з подальшим скасуванням реєстраційного номера цього об'єкта. Побудова нового об'єкта (об'єктів) нерухомого майна не була завершена на кінець звітного періоду.

У такому разі суб'єкту декларування слід відобразити інформацію лише у розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» декларації.

Якщо ж після знищення (знесення) об'єкта нерухомого майна його реєстраційний номер не скасовувався, суб'єкту декларування слід відобразити інформацію щодо об'єкта, дані про який містяться в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації, а інформацію щодо нового об'єкта (об'єктів) нерухомого майна – у розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» декларації.

Приклад 4

Суб'єкт декларування та/або член його сім'ї розпочав будівництво нового об'єкта на земельній ділянці, де вже розташований інший об'єкт нерухомого майна, який належить йому та/або члену його сім'ї. Новий об'єкт після завершення будівництва слід буде зареєструвати як окремий об'єкт.

У такому випадку слід зазначити інформацію про зареєстрований об'єкт нерухомого майна, який належить суб'єкту декларування та/або члену його сім'ї на праві власності, – у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації, а про недобудований об'єкт – у розділі 4 «Об'єкти незавершеного будівництва» декларації.

VII. Рухоме майно (крім транспортних засобів)

97. Які об'єкти належать до цінного рухомого майна і підлягають декларуванню?

Під рухомим майном слід розуміти будь-які матеріальні об'єкти (речі), які можуть бути переміщені без заподіяння їм шкоди (наприклад, ювелірні вироби, персональні або домашні електронні пристрої, одяг, антикваріат, твори мистецтва, меблі, зброя, тварини тощо).

У декларації зазначається все цінне рухоме майно, вартість якого перевищує визначений Законом поріг декларування (100 ПМ) і яке відповідає хоча б одній з таких умов:

- майно належить на праві власності суб'єкту декларування або члену його сім'ї станом на останній день звітного періоду;
- майно перебувало у володінні чи користуванні суб'єкта декларування або члена його сім'ї протягом не менше половини днів звітного періоду або станом на останній день звітного періоду (за умови, що право володіння або користування виникло не менше ніж за 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду);
- станом на останній день звітного періоду майно було об'єктом права власності третьої особи, якщо суб'єкт декларування, який є службовою особою, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище, а також обіймає посаду, пов'язану з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків, або член його сім'ї отримувач чи мав право на отримання доходу від такого об'єкта або міг прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним. Такі відомості не зазначаються в декларації, якщо відповідні об'єкти належать на праві власності юридичній особі, зазначеній у п. 5-1 ч. 1 ст. 46 Закону, та їх головним призначенням є використання у господарській діяльності такої юридичної особи (додатково див. відповідь на *запитання 71 цих Роз'яснень*).

! Якщо достовірна **вартість** цінного рухомого майна **не відома** / не може бути відомою та підтвердженою, відомості про такий об'єкт не підлягають декларуванню у розділі 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)» декларації.

У розділі 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)» декларації **не зазначаються** відомості про:

- цінні папери,
- корпоративні права,
- готівкові кошти,
- кошти на рахунках в банку чи інших фінансових установах,
- дорогоцінні (банківські) метали,
- подарунки у вигляді грошових коштів.

Ці об'єкти відображаються в інших розділах декларації.

Якщо майно набуто у звітному періоді, але станом на останній день звітного періоду вже не перебуває у суб'єкта декларування або члена його сім'ї на праві володіння або користування, то воно зазначається у розділі 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)» декларації, лише якщо це майно було у володінні чи користуванні суб'єкта декларування або члена його сім'ї сукупно протягом не менше половини днів звітного періоду (для щорічної декларації та декларації кандидата на посаду це – 183 дні).

98. Особливості зазначення вартості цінного рухомого майна?

При відображенні відомостей про вартість цінного рухомого майна слід керуватись загальними правилами зазначення вартості об'єктів декларування, наведеними у відповіді на *запитання 61 цих Роз'яснень*.

При поданні **першої декларації** відповідно до вимог Закону суб'єкт декларування зазначає відомості про все цінне рухоме майно, в тому числі набуто до її подання, вартість якого перевищує 100 ПМ, що належить йому або членам його сім'ї на праві приватної власності, у тому числі спільної, або перебуває в його чи їх володінні або користуванні незалежно від форми правочину, внаслідок якого набуто таке право, станом на кінець звітного періоду (за умови, що його право володіння або користування виникло менше ніж за 30

календарних днів, що передували останньому дню звітнього періоду) або перебувало у їхньому володінні чи користуванні протягом не менше половини днів звітнього періоду. Зазначати дані про вартість майна та дату його набуття не обов'язково, якщо права на таке майно набуті до подання суб'єктом декларування першої декларації відповідно до вимог Закону. У такому разі рекомендується обрати позначку «Право на майно набуто до подання першої декларації, поданої відповідно до Закону України "Про запобігання корупції"» (примітка до п. 3 ч. 1 ст. 46 Закону, пп. 2 п. 6 розділу IV Порядку № 449/21).

! Однак якщо вартість об'єкта відома суб'єкту декларування та/або членам його сім'ї, то, незважаючи на те, що право на майно набуто до подання першої декларації, відомості про вартість підлягають відображенню. В іншому випадку у полі щодо вартості майна рекомендується обрати позначку «Не відомо».

99. Чи слід декларувати цінне рухоме майно, вказане у попередній декларації, якщо у звітному періоді вартість такого цінного майна не перевищує поріг декларування у цьому розділі?

Ні.

У декларації зазначаються відомості про цінне рухоме майно, вартість якого перевищує 100 ПМ. Щороку розмір порогу для декларування цінного рухомого майна є різним, а тому цінне рухоме майно, вартість якого не перевищує 100 ПМ у відповідному звітному періоді, не підлягає декларуванню.

! Вказане правило не застосовується, якщо суб'єкт декларування обрав позначку «Не відомо» щодо вартості майна, яке зазначив у деклараціях за попередні звітні періоди, й надалі його грошову оцінку не проводив.

Приклад

Суб'єкт декларування у розділі 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)» декларації за 2020 рік зазначив відомості про картину вартістю 220 000 грн, оскільки вартість об'єкта перевищувала поріг у 100 ПМ (прожитковий мінімум для працездатних осіб на 01.01.2020 становив 2 102 грн). У 2021 році грошова оцінка цього об'єкта не проводилася, тому її вартість у звітному періоді (2021 рік) не змінилася. Ураховуючи те, що прожитковий мінімум для працездатних осіб на 01.01.2021 становив 2 270 грн, у декларації за 2021 рік декларуванню підлягають відомості про цінне рухоме майно (крім транспортних засобів), вартість яких перевищує 227 000 грн (тобто 100 ПМ). За таких умов у декларації за 2021 рік відомості про картину вартістю 220 000 грн не підлягають декларуванню.

99-1. Чи слід декларувати зброю, отриману як нагороду (відзнаку)?

Ні, не потрібно, якщо у документі до нагороди (відзнаки) немає відомостей про вартість зброї або зазначена у такому документі її вартість не перевищує визначений Законом поріг декларування (100 ПМ).

Крім того, така нагорода (відзнака) не є подарунком та не відображається у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» і у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації.

99-2. Чи слід декларувати цінне рухоме майно, отримане військовослужбовцями під час дії воєнного стану?

Цінне рухоме майно, отримане військовослужбовцями під час дії правового режиму воєнного стану у виді:

засобів індивідуального захисту,
дронів та їх аналогів з комплектуючими елементами,
індивідуальних засобів спостереження та розвідки,
оптико-електронних систем та вогнепальної зброї з комплектуючими документами,
не підлягає декларуванню (абз. 2 примітки до п. 3 ч. 1 ст. 46 Закону).

100. Як декларувати кілька цінних рухомих речей (наприклад, ювелірні вироби), що були придбані одночасно (оформлені одним чеком)?

Порядок придбання цінного рухомого майна не має значення для визначення порогу декларування. Якщо вартість об'єкта (наприклад, сережок) перевищує 100 ПМ, то такий об'єкт повинен бути відображений у декларації.

! Вартість кожної цінної рухомої речі вказується в декларації окремо, крім випадків, коли такі речі придбані одночасно як **набір** (наприклад, столовий сервіз, набір меблів, набір ювелірних прикрас тощо).

101. Що таке колекція?

Колекція – систематизоване зібрання певних предметів, об'єднане за якоюсь конкретною ознакою, що має внутрішню цілісність і належить конкретному власнику.

Колекція культурних цінностей – однорідні або підібрані за певними ознаками різнорідні предмети, які, незалежно від культурної цінності кожного з них, зібрані разом становлять художню, історичну, етнографічну чи наукову цінність (ст. 1 Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей»).

! Не кожна сукупність простих речей є колекцією.

Для того, щоб зібрання певних предметів стало колекцією, необхідно підтвердити їх систематизацію за певним критерієм. Таке підтвердження можливе, наприклад, висновком мистецтвознавчої експертизи, договором купівлі-продажу, предметом якого є колекція певних предметів, договором про проведення аукціону.

Лише в такому випадку в декларації можна зазначити інформацію про колекцію та вказати її загальну вартість.

У разі відсутності документального підтвердження систематизації речей за певним критерієм у декларації відображаються відомості про кожен об'єкт окремо.

102. Як декларувати цінну річ, що є подарунком?

Якщо суб'єкту декларування, члену його сім'ї було подаровано цінне рухоме майно (наприклад, антикваріат, картину, прикрасу тощо, крім грошей), то його слід відображати:

- у розділі 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)» декларації – якщо вартість майна, отриманого суб'єктом декларування або членом його сім'ї, перевищує 100 ПМ,

а також:

- у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації – якщо вартість подарунка, отриманого суб'єктом декларування або членом його сім'ї, перевищує 5 ПМ,
- у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації – якщо подарунок отримано саме суб'єктом декларування і предмет правочину перевищує 50 ПМ.

Аналогічний підхід застосовується і щодо будь-якого іншого майна, яке є подарунком. Наприклад, подарунки у вигляді цінних паперів або транспортного засобу додатково декларуються у розділах 7 «Цінні папери» та 6 «Цінне рухоме майно – транспортні засоби» відповідно.

У розділі 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)» об'єкт зазначається у разі, якщо він:

- перебуває у суб'єкта декларування, члена його сім'ї на праві власності станом на останній день звітного періоду

або

- перебував у володінні чи користуванні суб'єкта декларування, члена його сім'ї протягом не менше половини днів звітного періоду або станом на останній день звітного періоду (за умови, що право володіння або користування виникло не менше ніж за 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду) (додатково див. відповідь на запитання 73 цих Роз'яснень).

У розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації вартість подарунка зазначається, якщо його отримано протягом звітного періоду, незалежно від того, чи

залишилося це майно у власності суб'єкта декларування (члена його сім'ї) станом на останній день звітного періоду та незалежно від строку володіння чи користування об'єктом упродовж звітного періоду.

103. Як відобразити відомості про «сонячні електростанції»?

Відомості про генеруючі установки, призначені для виробництва електричної енергії з енергії сонячного випромінювання та/або енергії вітру («сонячні електростанції»), вартість яких перевищує 100 ПМ, відображаються у розділі 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)» декларації.

Для розрахунку порогу декларування щодо такого майна слід керуватися правилами, зазначеними у відповіді на *запитання 100 цих Роз'яснень*.

У разі якщо «сонячна електростанція» була придбана суб'єктом декларування у звітному періоді та її вартість або вартість окремої частини перевищує 50 ПМ, але менше ніж 100 ПМ, то відомості про таке майно не підлягають відображенню у розділі 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)» декларації, однак відображаються у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації.

VIII. Транспортні засоби

104. Які транспортні засоби повинні бути відображені у декларації?

У декларації відображаються транспортні засоби, які належать суб'єкту декларування та членам його сім'ї на праві власності або перебувають у їхньому володінні чи користуванні станом на останній день звітного періоду (за умови, що право володіння або користування виникло не менше ніж за 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду) або протягом не менше половини днів протягом звітного періоду (п. 3 ч. 1 ст. 46 Закону).

Для цілей декларування під транспортними засобами розуміється широкий діапазон засобів, який не обмежується автотранспортними, а включає й інші самохідні машини та механізми, а саме:

- легкові та вантажні автомобілі;
- автобуси;
- самохідні машини, сконструйовані на шасі автомобілів;
- мотоцикли усіх типів, марок і моделей;
- причепи, напівпричепи, мотоколяски, інші прирівняні до них транспортні засоби;
- мопеди;
- трактори, самохідні шасі, самохідні сільськогосподарські, дорожньо-будівельні і меліоративні машини, сільськогосподарська техніка, інші механізми;
- водні та повітряні судна.

У декларації вказують транспортні засоби, які відповідають принаймні одній з таких умов:

- транспортний засіб належить на праві власності суб'єкту декларування або члену його сім'ї станом на останній день звітного періоду;
- транспортний засіб перебував у володінні чи користуванні суб'єкта декларування або члена його сім'ї протягом не менше половини днів звітного періоду або станом на останній день звітного періоду (за умови, що право володіння або користування виникло не менше ніж за 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду);
- транспортний засіб станом на останній день звітного періоду був об'єктом права власності третьої особи, але суб'єкт декларування (який є службовою особою, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище, або обіймає посаду, пов'язану з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків) або член його сім'ї отримувач чи мав право на отримання доходу від такого об'єкта або міг прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним. Відомості про такі об'єкти не зазначаються в декларації, якщо вони належать на праві власності юридичній особі, вказаній у п. 5-1 ч. 1 ст. 46 Закону, та їх головним призначенням є використання у господарській діяльності такої юридичної особи (додатково див. відповідь на запитання 71 цих Роз'яснень). Але якщо ці транспортні засоби використовуються суб'єктом декларування або членами його сім'ї для власних потреб, відомості про них підлягають відображенню у декларації.

! Велосипеди, персональний електротранспорт (електросамокати, гіроскутери тощо) для цілей декларування транспортними засобами не вважаються та підлягають відображенню у розділі 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)» декларації як цінне рухоме майно у разі, якщо їхня вартість перевищує встановлений Законом поріг декларування в цьому розділі (100 ПМ).

Відомості про транспортні засоби відображаються в декларації незалежно від:

- користування ними безоплатно чи за плату;
- наявності у суб'єкта декларування та/або членів його сім'ї посвідчення водія та/або фактичного керування такими транспортними засобами протягом звітного періоду;
- фактичного користування транспортним засобом у звітному періоді, якщо відомості про декларанта / члена його сім'ї як **належного користувача** внесено до Єдиного державного реєстру транспортних засобів;

- наявності чи відсутності у суб'єкта декларування та/або членів його сім'ї родинних зв'язків із власником транспортних засобів;
- виду та форми (усної чи письмової) правочину, на підставі якого транспортні засоби перебувають у власності, користуванні.

! На відміну від іншого цінного рухомого майна, відомості про транспортні засоби та інші самохідні машини й механізми зазначаються **незалежно від їхньої вартості** (пп. «б» п. 3 ч. 1 ст. 46 Закону, пп. 2 п. 7 розділу IV Порядку № 449/21).

105. Як визначається дата набуття права власності на транспортний засіб, набутий в Україні?

Право власності у набувача майна за договором виникає з моменту передання майна, якщо інше не встановлено договором або законом (ст. 334 ЦК України).

Переданням майна вважається вручення його набувачеві або уповноваженій набувачем особі, перевізникові, організації зв'язку тощо для відправлення, пересилання набувачеві майна, відчуженого без зобов'язання доставки.

Приклад 1

Суб'єкт декларування 29.12.2023, у присутності уповноваженої особи сервісного центру МВС, уклав з продавцем транспортного засобу договір купівлі-продажу транспортного засобу та здійснив оплату за транспортний засіб. Того ж дня суб'єкт декларування зареєстрував придбаний ним транспортний засіб у сервісному центрі МВС.

Датою набуття права власності на транспортний засіб є 29.12.2023.

Приклад 2

Суб'єкт декларування 29.12.2023 уклав з організацією, яка здійснює продаж транспортних засобів, договір купівлі-продажу транспортного засобу та здійснив оплату за транспортний засіб. Відповідно до умов договору купівлі-продажу суб'єкт декларування набуває право власності на транспортний засіб з моменту передачі йому транспортного засобу.

Транспортний засіб було передано суб'єкту декларування 30.12.2023 відповідно до акта приймання-передачі. 05.01.2024 суб'єкт декларування зареєстрував придбаний ним транспортний засіб у сервісному центрі МВС.

Датою набуття права власності на транспортний засіб є дата передання транспортного засобу суб'єкту декларування – 30.12.2023.

106. Як визначається дата набуття права власності на транспортний засіб, набутий за кордоном?

Для цілей декларування датою набуття права власності на транспортний засіб, придбаний за кордоном, є дата здійснення оплати за такий транспортний засіб.

У разі здійснення **оплати частинами** датою набуття права є дата останнього платежу.

107. Чи включаються до вартості транспортного засобу витрати, пов'язані з його митним оформленням, реєстрацією, ремонтом?

Ні.

У декларації зазначається вартість транспортного засобу на дату його набуття у власність, володіння або користування.

Вартістю транспортного засобу є ціна, визначена відповідним правостановлюючим документом, що підтверджує купівлю-продаж та на підставі якого здійснювалось розмитнення транспортного засобу (у разі його здійснення).

Витрати на митне оформлення, реєстрацію транспортного засобу, ремонт транспортного засобу (його частини) до його вартості не включаються.

Разом з тим, якщо відповідний разовий видаток на митне оформлення, реєстрацію, ремонт чи сплату відповідних сервісних зборів, пов'язаних із купівлею транспортного засобу, перевищує встановлений поріг декларування (50 ПМ) і здійснений суб'єктом декларування у

звітному періоді, то він повинен бути відображений у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації.

108. Як декларувати транспортний засіб, яким особа користується на підставі довіреності?

Якщо суб'єкту декларування / члену його сім'ї не відома інформація про власника майна, що перебуває в користуванні суб'єкта декларування та/або члена його сім'ї, а із правостановлюючих документів її встановити неможливо, то при заповненні відповідних полів декларації слід обрати позначку «Не відомо». Винятком є лише поля «Прізвище», «Ім'я» та «По батькові (за наявності)» власника такого майна, заповнення яких є обов'язковим.

Інформацію про власників транспортних засобів можна отримати у відкритому Єдиному державному реєстрі транспортних засобів, держателем якого є Міністерство внутрішніх справ України.

Загальні правила відображення відомостей про майно, яке перебуває у спільній власності, див. у відповіді на запитання 62 та 68 цих Роз'яснень.

109. Як декларувати транспортний засіб, що перебуває у власності суб'єкта декларування і на праві користування у члена його сім'ї (або навпаки)?

Як відображати інформацію щодо об'єктів, які перебувають у спільній власності або на різних типах права, див. у відповіді на запитання 68 цих Роз'яснень.

110. Що таке ідентифікаційний номер транспортного засобу?

У полі «Ідентифікаційний номер (за наявності)» блоку полів «Загальна інформація» розділу 6 «Цінне рухоме майно – транспортні засоби» декларації зазначається ідентифікаційний номер транспортного засобу, якщо він наявний.

Наприклад, для автомобіля вказується ідентифікаційний номер (VIN), тобто зазначений у технічному паспорті на транспортний засіб номер шасі (кузова, рами).

111. Чи слід декларувати транспортний засіб, який передано іншій особі на підставі довіреності з правом розпорядження?

Так, оскільки видання довіреності не припиняє права власності особи на майно.

Правове регулювання відносин, пов'язаних з купівлею-продажем транспортних засобів, здійснюється на підставі положень ЦК України з урахуванням загальних положень про договір та спеціальних правил, закріплених у відповідних положеннях Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07.09.1998 № 1388, які визначають певні особливості укладення, виконання та правові наслідки невиконання відповідних договорів.

Продаж транспортного засобу, що має ідентифікаційний номер, передбачає відповідне оформлення договору купівлі-продажу цього транспортного засобу, зняття його з обліку, отримання свідоцтва про його реєстрацію.

Так, видача довіреності на володіння, користування та розпорядження транспортним засобом без належного укладення договору купівлі-продажу цього транспортного засобу не вважається укладеним відповідно до закону договором та не є підставою для набуття права власності на транспортний засіб особою, яка цю довіреність отримала.

112. Чи слід відображати у декларації інформацію про транспортний засіб, який було викрадено?

Так.

Зазначене твердження застосовується і у разі, якщо викрадений транспортний засіб було застраховано і страхова компанія здійснила страхову виплату, і при цьому, за умовами

страхового договору, транспортний засіб станом на кінець звітної періоду не перейшов у власність компанії.

Загальна інформація про те, чи слід відображати у декларації інформацію про майно, яке було викрадено, наведена у відповіді на *запитання 77 цих Роз'яснень*.

113. Яка дата є датою припинення права власності на транспортний засіб у результаті його знищення?

Дата зняття з реєстрації транспортного засобу у зв'язку з вибракуванням (знищенням).

Однією з підстав припинення права власності на майно є його знищення (ст. 346 ЦК України).

Умовами для припинення права власності на знищене майно є наявність встановленого факту знищення майна (ст. 349 ЦК України).

Вибракувані (знищені) транспортні засоби знімаються з обліку у встановленому законодавством порядку (п. 45 Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07.09.1998 № 1388).

До зняття з обліку знищеного транспортного засобу відомості про нього відображаються у розділі 6 «Цінне рухоме майно – транспортні засоби» декларації.

Щодо декларування знищеного майна – див. додатково відповідь на *запитання 77-1 цих Роз'яснень*.

114. Чи потрібно декларувати транспортні засоби, якщо суб'єкт декларування та/або члени його сім'ї не мають посвідчення водія?

Так, якщо транспортний засіб належить суб'єкту декларування або членам його сім'ї на праві приватної власності, у тому числі спільної, або перебуває в їх володінні або користуванні, незалежно від форми правочину, внаслідок якого набуто таке право.

Загальні положення про те, які транспортні засоби повинні бути відображені у декларації, викладено у відповіді на *запитання 104 цих Роз'яснень*.

115. Чи потрібно декларувати службові транспортні засоби?

Ні.

Службові автомобілі надаються у користування не конкретній особі (суб'єкту декларування), а будь-кому, хто обіймає конкретну посаду або виконує обов'язки за цією посадою тимчасово.

116. Чи необхідно декларувати нерозмитнений транспортний засіб, який належить на праві власності третій особі, але яким суб'єкт декларування або члени його сім'ї користувалися у звітному періоді?

Так.

У декларації зазначається транспортний засіб, яким суб'єкт декларування та/або члени його сім'ї користувалися станом на останній день звітної періоду (за умови, що право володіння або користування виникло не менше ніж за 30 календарних днів, що передували останньому дню звітної періоду) або протягом не менше половини днів упродовж звітної періоду.

116-1. Чи декларується транспортний засіб, що примусово відчужений у період дії воєнного стану?

Ні, за наявності акта про примусове відчуження.

У період дії воєнного стану суб'єкт декларування / члени його сім'ї можуть бути позбавлені права власності на належні їм транспортні засоби за процедурою примусового відчуження, яка передбачає перехід автомобіля у власність держави з попереднім повним відшкодуванням вартості / наступною повною компенсацією в порядку, визначеному Законом

України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану».

Про примусове відчуження транспортного засобу складається акт (постанова Кабінету Міністрів України від 31.10.2012 № 998 «Деякі питання здійснення повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану»).

Датою припинення права власності суб'єкта декларування / члена його сім'ї на автомобіль є дата підписання акту про його примусове відчуження державі.

Колишні власники транспортного засобу можуть отримати компенсацію за нього.

Примусово відчужений автомобіль не підлягає декларуванню **за наявності акта** про примусове відчуження у звітному періоді.

Автомобіль, який вибув з володіння у звітному періоді **без складання акта**, але за даними Єдиного державного реєстру транспортних засобів станом на кінець звітного періоду обліковується за суб'єктом декларування / членами його сім'ї, декларується за загальними правилами.

Кошти попереднього повного відшкодування / наступної повної компенсації, виплачені суб'єкту декларування / членам його сім'ї – колишньому власнику транспортного засобу (його спадкоємцям), є доходом та зазначаються у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації за той звітний період, в якому ними були отримані такі кошти.

116-2. Чи декларується транспортний засіб суб'єкта декларування / члена його сім'ї, добровільно переданий на потреби Збройних Сил України, інших військових формувань?

Ні, якщо у звітному періоді транспортний засіб переданий на підставі договору дарування / пожертви (тобто право власності суб'єкта декларування / члена його сім'ї припинилося).

Так, якщо транспортний засіб переданий без оформлення переходу права власності і станом на кінець звітного періоду він обліковується за суб'єктом декларування / членами його сім'ї.

IX. Цінні папери

117. Які цінні папери підлягають декларуванню?

У декларації зазначаються відомості про цінні папери, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї (п. 4 ч. 1 ст. 46 Закону).

Перелік видів цінних паперів закріплений у ст. 8 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки».

До цінних паперів, зокрема, належать:

- акції;
- інвестиційні сертифікати;
- державні облігації України, облігації місцевих позик;
- казначейські зобов'язання України;
- векселі;
- опціонні сертифікати;
- фондові варанти;
- іпотечні облігації, заставні;
- державні деривативи.

У розділі 7 «Цінні папери» декларації зазначаються цінні папери, що належать суб'єкту декларування або члену його сім'ї на праві власності станом на останній день звітного періоду, незалежно від їхньої вартості. Якщо цінні папери суб'єкта декларування або члена його сім'ї передані в управління іншій особі, додатково зазначаються відомості про таку особу.

Службові особи, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єкти декларування, які займають посади, пов'язані з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків, декларують також цінні папери, які є об'єктами права власності третьої особи, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта або може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним. Такі відомості не зазначаються в декларації, якщо відповідні об'єкти належать на праві власності юридичній особі, зазначеній у п. 5-1 ч. 1 ст. 46 Закону, та їх головним призначенням є використання у господарській діяльності такої юридичної особи (див. відповідь на *запитання 71 цих Роз'яснень*).

117-1. Загальні правила відображення в декларації цінних паперів

Цінні папери одного емітента, одного виду (незалежно від підвидів), однакової номінальної вартості (у валюті випуску), які належать одній особі, зазначаються як 1 об'єкт декларування (п. 4 ч. 1 ст. 46 Закону).

У разі неспівпадіння принаймні одного із вказаних вище критеріїв у декларації рекомендовано зазначити кілька об'єктів декларування.

Як визначити дату набуття права на пакет цінних паперів – див. відповідь на *запитання 119 цих Роз'яснень*.

Приклад 1

Суб'єкт декларування володіє простими та привілейованими акціями однакової номінальної вартості (у валюті випуску) одного і того ж товариства. У такому разі йому рекомендовано зазначити 1 об'єкт декларування, вказавши загальну кількість належних йому акцій цього товариства.

Приклад 2

01.10.2015 суб'єкт декларування купив 10 акцій товариства «А» номінальною вартістю 0,5 долара США. 01.12.2023 він купив ще 5 акцій цього ж товариства такої ж номінальної вартості.

У такому разі у розділі 7 «Цінні папери» декларації йому слід вказати 1 об'єкт декларування, у полі «Кількість цінних паперів» зазначити загальну кількість наявних у нього акцій товариства «А» – 15, у полі «Номінальна вартість одного цінного папера, грн» зазначити номінальну вартість 1 акції в перерахунку на гривні за офіційним курсом НБУ станом на дату

останнього правочину (тобто станом на 01.12.2023), у полі «Дата набуття права» вказати «01.12.2023».

118. Якими є правила зазначення вартості цінних паперів?

У декларації вказується номінальна вартість одного цінного папера.

Законодавством визначено низку цінних паперів, які не мають номінальної вартості (наприклад, векселі). У такому разі в полі «Номінальна вартість одного цінного папера, грн» слід обрати позначку «Не застосовується».

Ціна, за якою особа набула цінний папір (наприклад, акцію), не є його номінальною вартістю.

119. Як вказувати дату набуття права на цінні папери одного емітента, право власності на які набуто внаслідок кількох правочинів?

За загальним правилом у декларації зазначаються відомості про дату набуття права на цінні папери на підставі документів, які підтверджують набуття суб'єктом декларування та/або членами його сім'ї права на цей об'єкт декларування, або документів, які містять відомості про дату набуття права (п. 4 розділу III Порядку № 449/21).

Датою набуття права на **пакет** цінних паперів одного виду в одній валюті випуску одного емітента, право на який набуто внаслідок укладення кількох правочинів, є дата останнього правочину.

Відомості про **різні види** цінних паперів **одного емітента** відображаються як окремі об'єкти декларування.

Додатково див. приклад 2 до *запитання 117-1 цих Роз'яснень*.

120. Особливості декларування акцій.

Акції зазначаються у розділі 7 «Цінні папери» декларації та не вказуються у розділах 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)» та 8 «Корпоративні права» декларації.

121. Як декларувати акції, продані за процедурою примусового викупу акцій (squeeze out)?

Акції, які були придбані у суб'єкта декларування за вказаною процедурою, не підлягають відображенню у розділі 7 «Цінні папери» декларації.

Фактично отримані доходи від такої операції відображаються у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації.

Якщо кошти перераховані на рахунок умовного зберігання (ескроу) для подальшого отримання суб'єктом декларування, відомості про такі кошти підлягають відображенню у розділі 12 «Грошові активи» декларації (у разі перевищення порогу декларування; див. додатково відповідь на *запитання 156 цих Роз'яснень*).

Обов'язковий продаж акцій акціонерами на вимогу особи (осіб, що діють спільно), яка є власником контрольного / значного контрольного / домінуючого контрольного пакета акцій, регулюється ст. 95 Закону України «Про акціонерні товариства».

За вказаною процедурою особа (особи, які діють спільно), яка прямо чи опосередковано (враховуючи кількість акцій, що належать їй або її афілійованим особам) вже є власником контрольного / значного контрольного / домінуючого контрольного пакета акцій акціонерного товариства, має право на примусовий викуп акцій у міноритарних акціонерів.

X. Корпоративні права

122. Які об'єкти декларуються в розділі 8 «Корпоративні права» декларації?

Всі корпоративні права, що належать суб'єкту декларування та/або члену його сім'ї на праві власності станом на останній день звітного періоду, крім випадків, коли відомості про цінні папери, що посвідчують корпоративні права, вже були зазначені в розділі 7 «Цінні папери» декларації (наприклад, акції).

Права учасників юридичних осіб (корпоративні права) – це сукупність правомочностей, що належать особі як учаснику (зокрема, засновнику, пайовику) юридичної особи відповідно до закону та статуту товариства (ч. 1 ст. 96-1 ЦК України).

Перелік прав учасників (засновників, пайовиків) юридичної особи визначено ч.ч. 3, 4 ст. 96-1 ЦК України.

Службові особи, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єкти декларування, які обіймають посади, пов'язані з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків, вказують у декларації також корпоративні права, які є об'єктами права власності третьої особи, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта або може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним. Такі відомості не зазначаються в декларації, якщо відповідні об'єкти належать на праві власності юридичній особі, вказаній у п. 5-1 ч. 1 ст. 46 Закону, та їх головним призначенням є використання у господарській діяльності такої юридичної особи (додатково див. відповідь на *запитання 71 цих Роз'яснень*).

Вартість корпоративних прав відображається у декларації у відсотковому та грошовому вираженні. У полі «Вартість частки у грошовому вираженні, грн» відомості зазначаються станом на дату набуття прав або, якщо проводилася грошова оцінка корпоративних прав і результати оцінки відомі суб'єкту декларування, – відповідно до результатів такої оцінки.

Якщо корпоративні права передані в управління іншій особі, про це зазначається у полі «Інформація про передачу корпоративних прав в управління».

123. Як декларувати корпоративні права, якщо учасник товариства (суб'єкт декларування, член його сім'ї) не вніс (не повністю вніс) свій вклад до статутного капіталу?

У розділі 8 «Корпоративні права» декларації суб'єкт декларування повинен зазначити належну йому або члену його сім'ї частку у статутному (складеному) капіталі товариства, грошове та відсоткове вираження якої зазначено в установчому документі товариства та в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, незалежно від фактично внесеного вкладу.

Додатково у разі невнесення вкладу до статутного капіталу чи внесення лише його частини у суб'єкта декларування або члена його сім'ї виникає фінансове зобов'язання, й у випадку перевищення порогу декларування (50 ПМ) воно повинно бути задеклароване у розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації.

Якщо розмір внесеного у звітному періоді вкладу суб'єкта декларування чи його частини перевищує поріг декларування (50 ПМ), то слід відобразити відповідні відомості у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації.

Службові особи, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єкти декларування, які займають посади, пов'язані з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків, декларують також корпоративні права, які є об'єктами права власності третьої особи, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта або може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним. Такі відомості не зазначаються в декларації, якщо відповідні об'єкти належать на праві власності юридичній особі, зазначеній у п. 5-1 ч. 1 ст. 46 Закону, та їх головним призначенням є використання у господарській діяльності такої юридичної особи (див. відповідь на *запитання 71 цих Роз'яснень*).

Приклад 1

Відомості про товариство внесені до Державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань 01.02.2023. Статутний капітал товариства становить 1 000 000 грн, частка суб'єкта декларування у статутному капіталі товариства – 500 000 грн, або 50%. Суб'єкт декларування у 2023 році разово вніс частину вкладу в розмірі 260 000 гривень. Дата повного внесення вкладу суб'єкта декларування відповідно до установчих документів – 01.08.2024.

У такому разі у щорічній декларації за 2023 рік слід зазначити:

- 1) у розділі 8 «Корпоративні права» декларації:
  - у полі «Дата набуття права» – 01.02.2023;
  - у полі «Вартість частки у грошовому вираженні, грн» – 500 000 грн;
  - у полі «Частка у статутному (складеному) капіталі (% від загального капіталу)» – 50%;
- 2) у розділі 9 «Юридичні особи, трасти або інші подібні правові утворення, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї» декларації – відомості про юридичну особу;
- 3) у розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації – відомості про фінансове зобов'язання суб'єкта декларування у розмірі 240 000 грн та про дату його виникнення – 01.02.2023;
- 4) у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації – відомості про разовий видаток на суму більше 50 ПМ (134 200 грн для 2023 року) (за наявності у звітному періоді).

Приклад 2

Відомості про товариство внесені до Державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань 01.01.2015. Статутний капітал товариства становив 100 000 грн, частка суб'єкта декларування у статутному капіталі – 50 000 грн, або 50% повністю внесена.

01.02.2023 до Державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань внесені відомості про збільшення статутного капіталу товариства до 20 000 000 грн та перерозподіл часток учасників товариства, внаслідок чого частка суб'єкта декларування стала 3 000 000 грн, або 15%. Дата повного внесення вкладу суб'єкта декларування відповідно до установчих документів – 01.08.2024. Суб'єкт декларування вніс частину вкладу, на яку збільшена його частка, у розмірі 100 000 грн, 01.03.2023.

У такому разі у щорічній декларації за 2023 рік слід зазначити:

- 1) у розділі 8 «Корпоративні права» декларації:
  - у полі «Дата набуття права» – 01.01.2015;
  - у полі «Вартість частки у грошовому вираженні, грн» – 3 000 000 грн;
  - у полі «Частка у статутному (складеному) капіталі (% від загального капіталу)» – 15%;
- 2) у розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації – відомості про фінансове зобов'язання суб'єкта декларування у розмірі 2 850 000 грн та про дату його виникнення – 01.02.2023.

124. Чи потрібно декларувати корпоративні права, якщо юридична особа перебуває в стані припинення?

Так.

Юридична особа є такою, що припинилася, з дня внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань запису про її припинення (ч. 5 ст. 104 ЦК України).

125. Чи є члени кооперативу носіями корпоративних прав для цілей декларування?

Так, у тому числі асоційовані члени.

Якщо розмір внеску до кооперативу у грошовому вираженні та його відсоток від загального капіталу визначити неможливо, у відповідних полях форми декларації рекомендується обрати позначку «Не застосовується».

У полі «Інформація про передачу корпоративних прав в управління» рекомендується обирати «Не передано».

Права учасників юридичних осіб (корпоративні права) – це сукупність правомочностей, що належать особі як учаснику (зокрема, засновнику, пайовику) юридичної особи відповідно до закону та статуту товариства (ч. 1 ст. 96-1 ЦК України).

З метою запобігання конфлікту інтересів у зв'язку з наявністю в особи корпоративних прав у ст. 36 Закону передбачено обов'язок передання в управління корпоративних прав, зокрема шляхом укладення договору управління майном.

Водночас запобіжником виникнення в особи конфлікту інтересів є усунення такої особи від участі в управлінні організацією і наділення відповідними правами управителя (особи, якій передаються в управління корпоративні права).

Вищим органом управління кооперативу є загальні збори членів кооперативу. Під час вирішення питань, пов'язаних з управлінням кооперативу та які належать до компетенції загальних зборів членів кооперативу, кожний член кооперативу чи уповноважений кооперативу має один голос, і це право не може бути передано іншій особі (ст. 15 Закону України «Про кооперацію»).

Положення ст. 15 Закону України «Про кооперацію» забороняють іншим особам (крім членів кооперативу чи уповноважених кооперативу) брати участь у прийнятті загальними зборами рішень, в тому числі тим, яким відповідні права передані згідно з договором про передачу в управління корпоративних прав у відповідному кооперативі.

Отже, член кооперативу не може передати іншій особі (управителю) своє право брати участь в управлінні кооперативом, а, відповідно, передати в управління іншій особі свої корпоративні права в ньому.

125-1. Чи є учасники адвокатського об'єднання носіями корпоративних прав для цілей декларування?

Так, як правило.

За загальним правилом учасники адвокатських об'єднань, зареєстрованих після набрання 15.08.2012 чинності Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закон № 5076-VI) наділені правом участі в управлінні об'єднанням та/або отримання частки прибутку (дивідендів) об'єднання та/або отримання частки активів об'єднання у разі його ліквідації.

Це свідчить про те, що такі учасники адвокатських об'єднань наділені корпоративними правами.

Позицію про те, що учасник адвокатського об'єднання є носієм корпоративних прав, а відносно щодо членства в адвокатському об'єднанні, діяльності останнього та його припинення є корпоративними, висловлено також у п. 49 постанови Великої Палати Верховного Суду від 26.02.2020 у справі № 750/3192/14.

Водночас в Україні продовжують діяти адвокатські об'єднання, зареєстровані до набрання чинності Законом № 5076-VI, які всупереч п. 9 Перехідних положень Закону № 5076-VI не привели свою діяльність та установчі документи у відповідність із цим Законом.

Тому для вирішення питання стосовно того, чи наділені учасники конкретного адвокатського об'єднання корпоративними правами, слід аналізувати статут такого адвокатського об'єднання.

125-2. Яка дата є моментом переходу корпоративних прав у разі набуття / відчуження частки у статутному капіталі?

Для цілей декларування – дата реєстрації в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань зміни складу учасників.

Учасник вважається таким, що вийшов з товариства, з дня державної реєстрації його виходу (ч. 5 ст. 24 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»).

Момент набуття права на частку у статутному капіталі (права власності) та момент набуття права з частки (права участі в господарському товаристві) різняться та можуть не збігатися у часі. Укладення правочину з відчуження частки у статутному капіталі є правовою підставою набуття права на частку (права власності на частку), а тому момент набуття права

на частку може визначатися умовами такого правочину. Разом з тим моментом переходу корпоративних прав з частки у статутному капіталі, яка була передана іншій особі, є юридичний факт реєстрації в державному реєстрі зміни складу учасників за актом приймання-передачі, наданим однією із сторін (постанова Великої Палати Верховного Суду від 08.06.2021 у справі № 906/1336/19).

Приклад

Суб'єкт декларування був учасником (засновником) товариства «А». У 2023 році він уклав договір, за яким належна йому частка в статутному капіталі товариства «А» відчужена на користь третьої особи. Однак зміни до складу учасників до ЄДР станом на кінець звітного періоду не були внесені.

У такому випадку суб'єкт декларування має відобразити у розділі 8 «Корпоративні права» декларації відомості про корпоративні права у товаристві «А».

XI. Юридичні особи, трасти або інші подібні правові утворення, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї

126. Що таке «кінцевий бенефіціарний власник (контролер)» юридичної особи?

У декларації зазначаються юридичні особи, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї. Термін «кінцевий бенефіціарний власник (контролер)» вживається у значенні, наведеному в Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (п. 5-1 ч. 1 ст. 46 Закону).

Кінцевий бенефіціарний власник (контролер) – це будь-яка фізична особа, яка здійснює вирішальний вплив (контроль) на діяльність клієнта та/або фізичну особу, від імені якої проводиться фінансова операція (п. 30 ч. 1 ст. 1 Закону України від 06.12.2019 № 361-IX «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»).

Кінцевим бенефіціарним власником є:

- для юридичних осіб – будь-яка фізична особа, яка здійснює вирішальний вплив на діяльність юридичної особи (в тому числі через ланцюг контролю / володіння);
- для трастів, утворених відповідно до законодавства країни їх утворення, – засновник, довірчий власник, захисник (за наявності), вигодоодержувач (вигодонабувач) або група вигодоодержувачів (вигодонабувачів), а також будь-яка інша фізична особа, яка здійснює вирішальний вплив на діяльність трасту (в тому числі через ланцюг контролю/володіння);
- для інших подібних правових утворень – особа, яка має статус, еквівалентний або аналогічний особам, зазначеним для трастів.

Ознакою здійснення прямого вирішального впливу на діяльність є безпосереднє володіння фізичною особою часткою у розмірі не менше 25% статутного (складеного) капіталу або прав голосу юридичної особи.

Ознаками здійснення непрямого вирішального впливу на діяльність є принаймні володіння фізичною особою часткою у розмірі не менше 25% статутного (складеного) капіталу або прав голосу юридичної особи через пов'язаних фізичних / юридичних осіб, трасти або інші подібні правові утворення, чи здійснення вирішального впливу шляхом реалізації права контролю, володіння, користування або розпорядження всіма активами чи їх часткою, права отримання доходів від діяльності юридичної особи, трасту або іншого подібного правового утворення, права вирішального впливу на формування складу, результати голосування органів управління, а також вчинення правочинів, які дають можливість визначати основні умови господарської діяльності юридичної особи або діяльності трасту або іншого подібного правового утворення, приймати обов'язкові до виконання рішення, що мають вирішальний вплив на діяльність юридичної особи, трасту або іншого подібного правового утворення, незалежно від формального володіння.

Водночас кінцевим бенефіціарним власником не може бути особа, яка має формальне право на 25 чи більше відсотків статутного капіталу або прав голосу в юридичній особі, але є комерційним агентом, номінальним власником або номінальним утримувачем, або лише посередником щодо такого права.

127. Як зазначити відомості про кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) товариства у разі непрямого впливу?

Приклад

Суб'єкт декларування володіє часткою статутного капіталу у відсотковому вираженні 100% у ТОВ «А», своєю чергою, ТОВ «А» є засновником ТОВ «Б» з часткою в статутному капіталі – 60%, ТОВ «Б» – засновник ТОВ «В» з часткою в статутному капіталі – 40%, ТОВ «В» – засновник ТОВ «Г» з часткою в статутному капіталі – 8% та ТОВ «Д» з часткою – 100%.

Про які товариства слід зазначити у розділі 9 «Юридичні особи, трасти або інші подібні правові утворення, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї» декларації?

Про ТОВ «А», ТОВ «Б», ТОВ «В», ТОВ «Д», оскільки суб'єкт декларування відповідно до визначення терміна «кінцевий бенефіціарний власник (контролер)» здійснює прямий та непрямий вплив на діяльність вищезазначених юридичних осіб.

Суб'єкт декларування має такий розмір частки у статутному капіталі ТОВ «А», який дає змогу йому одноосібно впливати на його діяльність, та є засновником інших товариств і має право на отримання прибутку від діяльності товариств в обсязі, що відповідає його частці у статутному капіталі такого товариства, і тим самим визнається опосередкованим володільцем частки в статутному капіталі інших товариств.

Водночас розмір частки суб'єкта декларування в юридичній особі повинен оцінюватися з огляду на положення цивільного та господарського законодавства, а також згідно з установчими документами юридичної особи.

128. Що таке траст?

У декларації зазначаються відомості про трасти та інші подібні правові утворення, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї (п. 5-1 ч. 1 ст. 46 Закону).

Траст – правові відносини, створені засновником відповідно до законодавства країни утворення за життя або на випадок смерті, коли активи потрапляють під контроль довірчого власника на користь вигодоодержувача (вигодонабувача) або для визначеної цілі, які характеризуються такими ознаками:

- активи становлять окремий фонд і не є частиною власного майна довірчого власника;
- права на активи трасту оформлені на ім'я довірчого власника або на ім'я іншої особи, що діє від імені довірчого власника;
- довірчий власник має повноваження і обов'язки, в межах яких він є відповідальним та може управляти, використовувати або розпоряджатися активами відповідно до умов довірчого договору та спеціальних обов'язків, покладених на нього законодавством відповідної держави

(п. 60 ч. 1 ст. 1 Закону України від 06.12.2019 № 361-ІХ «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»).

XII. Нематеріальні активи

129. Що таке нематеріальні активи?

Під нематеріальними активами слід розуміти об'єкти права інтелектуальної власності, що можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті (патент на винахід, корисну модель, ноу-хау, промисловий зразок, права на топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, торгову марку чи комерційне найменування, авторське право тощо), а також право на використання надр чи інших природних ресурсів тощо.

Під нематеріальним активом слід також розуміти ліцензії на право користування об'єктами права інтелектуальної власності, що належать суб'єкту декларування або члену його сім'ї.

! Якщо об'єкт права інтелектуальної власності може бути оцінений у грошовому еквіваленті, такий об'єкт слід відобразити в декларації, навіть якщо така грошова оцінка не проводилася. Якщо вартість права на об'єкт у правовстановлюючому документі відсутня, то у формі декларації можна обрати позначку «Не застосовується».

! Грошові активи, цінні папери, корпоративні права не є нематеріальними активами й відображаються в інших розділах декларації.

Службові особи, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єкти декларування, які обіймають посади, пов'язані з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків, вказують у декларації також нематеріальні активи, які є об'єктами права власності третьої особи, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта або може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним.

Такі відомості не зазначаються в декларації, якщо відповідні об'єкти належать на праві власності юридичній особі, зазначеній у п. 5¹ ч. 1 ст. 46 Закону, та їх головним призначенням є використання у господарській діяльності такої юридичної особи (див. відповідь на запитання 71 цих Роз'яснень).

130. Чи слід зазначати відомості про наукову, публіцистичну статтю (матеріал)?

Лише у разі наявності державної реєстрації авторського права на них.

Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей (ч.ч. 1, 3 ст. 9 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Водночас суб'єкт авторського права для засвідчення належних йому особистих немайнових прав та/або майнових прав на твір (оприлюднений чи неоприлюднений), факту і дати його опублікування, набуття майнових прав на твір на підставі договору або закону може зареєструвати своє авторське право на твір у відповідному державному реєстрі.

Таким чином, об'єкти права інтелектуальної власності, зокрема літературні письмові твори наукового характеру, що оцінені в грошовому еквіваленті та мають державну реєстрацію, тобто засвідчене авторство, підлягають декларуванню у розділі 10 «Нематеріальні активи» декларації.

131. Що таке криптовалюти?

У декларації відображаються відомості щодо криптовалюти, що належить суб'єкту декларування або члену його сім'ї на праві власності станом на останній день звітного періоду (п. 6 ч. 1 ст. 46 Закону).

Криптовалюти є різновидом віртуальних активів. Відповідно до визначення, що наводиться у стандартах Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей Financial Action Task Force (FATF)^[1], віртуальним активом є цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або передавати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей. Віртуальні активи не охоплюють цифрового вираження стандартних (фіатних) валют, цінних паперів та інших фінансових активів.

Аналогічне визначення віртуального активу міститься у Законі України від 06.12.2019 № 361-IX «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (набрав чинності 28.04.2020).

Криптовалюта як вид віртуальних активів є активом, що створюється, обліковується та відчувається, як правило, в розподіленому реєстрі та не посвідчує майнових та/або немайнових прав власника криптовалюти. Під розподіленим реєстром можна розуміти електронну базу даних, що містить записи про виконані операції, і яка формується, зберігається та оновлюється на основі алгоритмів, що забезпечують узгодженість даних між усіма програмно-технічними комплексами, які підтримують функціонування такої бази даних. Іншими словами, криптовалюти – це цифрові (віртуальні) гроші у формі токенів, що створені та обліковуються у розподіленому реєстрі.

¹¹ FATF - Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей. Рекомендації FATF (зі змінами від жовтня 2021 року): www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html

132. Як відобразити у декларації криптовалюту?

1. Як зазначити вид об'єкта?

У полі «Вид об'єкта» блоку полів «Інформація щодо криптовалюти» розділу 10 «Нематеріальні активи» декларації необхідно обрати найменування криптовалюти з випадуючого списку.

У разі відсутності у списку найменування відповідного виду криптовалюти необхідно обрати «Інше» та вказати повну та скорочену назву наявного активу (наприклад, Binance Coin (BNB), The Sandbox (SAND), Polkadot (DOT) тощо). З метою уникнення помилок у зазначенні найменування рекомендується користуватися сервісами, які акумулюють статистичні дані щодо криптовалюти (наприклад, CoinCheckup, LiveCoinWatch, CoinMarketCap, CoinGecko тощо).

2. Як зазначити кількість? Як її підтвердити?

У полі «Кількість» зазначається відповідне числове значення, що відповідає кількості наявних монет криптовалюти, так званих токенів (tokens) або коїнів (coins) станом на останній день звітного періоду. Кількість монет (токенів, коїнів) не заокруглюється.

! Кількість криптовалюти певного виду може змінюватися за рахунок її обміну (конвертації) на інші види криптовалюти. Задля підтвердження зміни кількості, що відбулася внаслідок сукупності торгових (обмінних) операцій, варто зберігати історію відповідних трансакцій.

Окремі криптовалютні біржі, наприклад Binance, мають функцію формування податкової звітності, що дає змогу відстежувати користувачу його операції з криптовалютами. Зазначений звіт може охоплювати як річний, так і більший період. Його формування здійснюється за допомогою функції «створити API податкової звітності». Більш детально про формування відповідного звіту криптовалютною біржею Binance описано у розділі «Часто задавані питання» (<https://www.binance.com/uk-UA/support/faq>).

Декларант повинен самостійно або за допомогою програмно-технічних засобів брокера біржи, який здійснював операції з купівлі-продажу криптовалют в інтересах клієнта, забезпечити облік таких активів для цілей заповнення декларації.

Якщо біржа не надає інформацію про криптовалюту станом на конкретну дату, то суб'єкту декларування необхідно самостійно фіксувати таку інформацію (наприклад, зробити фото або скріншот особистого електронного гаманця).

3. Як визначити дату набуття криптовалюти, якщо вона набувалася декількома трансакціями?

У разі якщо певний вид криптовалюти набувався кількома трансакціями у різні дати, то у полі «Дата набуття» необхідно зазначити дату останньої трансакції щодо купівлі відповідного активу. Наявність «публічної адреси» криптовалюти, як правило, дає можливість відстежити

попередні дати трансакцій та кількість набутої у ці дати криптовалюти. Додатково суб'єкт декларування може підтвердити дату набуття криптовалюти через історію відповідних трансакцій (формування звітів на криптовалютній біржі).

4. Як зазначити вартість?

У полі «Вартість, грн» зазначається вартість одного виду криптовалюти, виходячи з фактичних витрат, здійснених шляхом переказу коштів з банківського рахунку в обмін на придбану криптовалюту.

У разі якщо набуття криптовалюти відбувається внаслідок її обміну (конвертації) на іншу криптовалюту, зазначається вартість набутого активу, що була зафіксована на криптовалютній біржі (Binance, Gate.io, OKEX, Huobi, Exmo, Kuna тощо) на момент здійснення відповідної трансакції. Як джерело визначення вартості криптовалюти, в тому числі під час «майнінгу», можуть використовуватися вищезгадані сервіси, які акумулюють статистичні дані і зберігають так звану «історичну інформацію»: CoinCheckup, LiveCoinWatch, CoinMarketCap, CoinGecko. Ці агрегатори інформації використовують ретроспективні дані криптовалютних бірж і відображають об'єктивну усереднену інформацію про вартість криптовалюти на певну дату.

У разі набуття криптовалюти **одного виду в одного постачальника послуг кількома трансакціями у різні дати** слід зазначити її сукупну вартість станом на дату останньої трансакції.

Якщо набувалася криптовалюта **різних видів та/або у різних постачальників**, така криптовалюта зазначається як різні об'єкти декларування.

Якщо криптовалюта придбавалася **різними способами** (наприклад, частина Bitcoin набута за грошові кошти через переказ з банківського (карткового) рахунку, друга частина через обмін Dogecoin на Bitcoin, третя частина через пряму купівлю криптовалюти користувачами без посередників (peer-to-peer), четверта частина Bitcoin надійшла від майнінгу), то в будь-якому разі для визначення вартості криптовалюти можуть використовуватися вже вищезазначені сервіси, які акумулюють статистичні дані і зберігають історичну інформацію (CoinCheckup, LiveCoinWatch, CoinMarketCap, CoinGecko тощо). Зокрема, при обміні Dogecoin на Bitcoin завжди існує вартість криптовалюти на той момент (дату), коли відбулося набуття активу, що має вираження у доларовому еквіваленті (або стейблкоїнах, що дорівнюють 1 USD). Таким чином, вартість криптовалюти, що набувається не за грошові кошти, завжди можна визначити виходячи з її доларового еквіваленту та офіційного курсу гривні на момент вчинення трансакції.

Якщо криптовалюта придбавалася **за різні види валют** (гривні, долари, євро тощо), то визначення вартості криптовалюти здійснюється в перерахунку на гривні за офіційним курсом НБУ.

! Вартість криптовалюти зазначається у грошовій одиниці України.

5. Що таке ідентифікатор у системі обігу віртуальних активів (публічна адреса)?

У полі «Ідентифікатор в системі обігу віртуальних активів (публічна адреса)» має зазначатися публічна адреса криптовалюти, так званий публічний (відкритий) ключ.

! Будь-яка криптовалюта, яка належить особі, характеризується наявністю публічної адреси.

Публічна адреса (Public Address) – це унікальна особиста адреса, яка використовується у блокчейні (розподіленому електронному реєстрі). Вона (як і, наприклад, адреса електронної пошти) може бути опублікована у відкритому доступі (на відміну від закритих ключів). Якщо власник криптогаманця втрачає свій відкритий ключ, його можна відновити, використовуючи закритий (приватний) ключ.

Гаманець криптовалюти, як правило, – спеціальне програмне забезпечення, що інтегроване в біржове, програмне або апаратне середовище, що дає змогу користувачу працювати з блокчейном (розподіленим реєстром) і створювати трансакції або отримувати перекази на свою публічну адресу. Кожен гаманець незалежно від середовища його функціонування містить як приватний, так і публічні ключі (у тому числі й холодні гаманці). Твердження, що криптовалюта зберігається на гаманцях, є некоректним з технічної точки

зору, оскільки криптовалюта завжди зберігається в блокчейні (розподіленому електронному реєстрі).

Гаманець криптовалюти може містити як одну публічну адресу певної криптовалюти, так і сукупність публічних адрес різноманітних криптовалют. У ньому зберігається запис про стан рахунку його власника як за сукупністю публічних адрес, так і в розрізі публічних адрес кожної з криптовалют. Отже, гаманець містить сукупність ідентифікаторів (сукупність публічних адрес) та дає змогу дізнатися всю історію трансакцій конкретного суб'єкта.

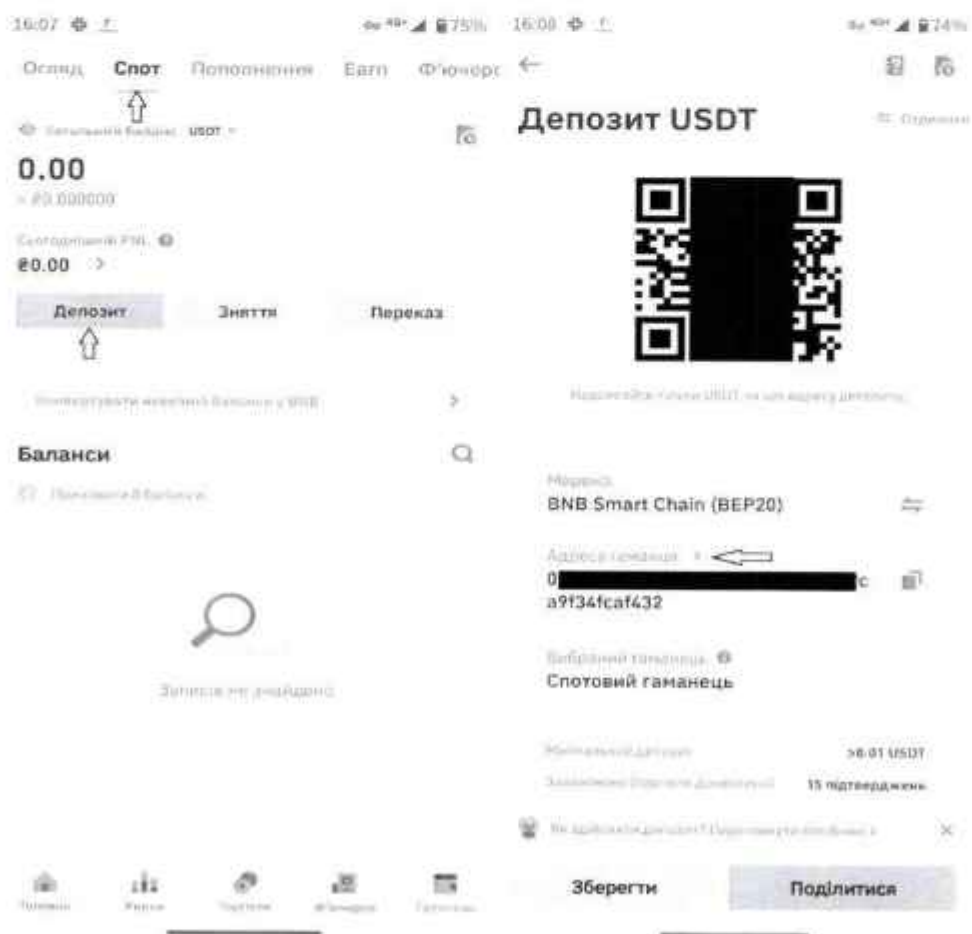
Публічна адреса криптовалюти може мати свої відмінності та особливості формування, що залежить від виду блокчейну (розподіленого електронного реєстру), до якого вона належить. Наприклад, публічна адреса (ключ) Bitcoin складається з набору букв і цифр в кількості від 26 до 34 символів та є чутливою до верхнього та нижнього регістрів літер. Тобто при написанні однієї й тієї ж літери «А» у верхньому регістрі та «а» в нижньому регістрі в публічній адресі Bitcoin вони будуть сприйматися як різні символи. Натомість публічна адреса (ключ), наприклад криптовалюти Ethereum, не є чутливою до верхнього та нижніх регістрів літер та сприймає велику та маленьку літеру «А» як один символ.

! Варто здійснювати копіювання публічної адреси (ключа) криптовалюти, що відображається в інтерфейсі криптогаманця (зокрема у вкладках «депозитний рахунок» або за допомогою функції «отримати криптовалюту», попередньо обравши вид криптовалюти) з метою уникнення неправильного зазначення публічних адрес (ключів) у відповідному полі декларації внаслідок неправильного набору символу.

У разі якщо криптовалюта знаходиться на рахунку винагород (так званому **Rewards Account**), слід зазначити публічну адресу такого рахунку. При цьому суб'єкт декларування додатково для підтвердження наявності криптовалюти на такому рахунку має володіти інформацією щодо публічної адреси спотового чи іншого рахунку, з якого відбулося перерахування криптовалюти, а також надходження повідомлень, наприклад, на його електронну пошту, що підтверджують періодичне (щомісячне) нарахування винагород.

6. Як знайти публічну адресу на біржових та інших гаманцях?

Публічну адресу криптовалюти, що міститься на біржовому або іншому програмному криптогаманці (MetaMask, TrustWallet, Binance тощо), можна отримати шляхом обрання у цьому гаманці відповідної криптовалюти та натискання на кнопку (ярлик) «Receive» / «Ввод» криптовалюти (наприклад, для Binance – у гаманці обрати вкладку «Спот», потім кнопку «Депозит», обрати криптовалюту та мережу). Внаслідок такої послідовності дій з'являється відповідна публічна адреса, яку можна скопіювати для цілей декларування.

7. Що таке «Інформація про постачальника послуг, пов'язаних з обігом криптовалюти»?

У полі «Інформація про постачальника послуг, пов'язаних з обігом криптовалюти» має зазначатися найменування криптовалютної біржі, наприклад Binance, Gate.io, OKEX, Huobi, Exmo, Kuna тощо.

Водночас у цьому полі замість найменування криптовалютної біржі можуть зазначатися:

- найменування гаманця криптовалюти (наприклад, MetaMask, Blockchain Wallet, Coinbase Wallet, Trust Wallet тощо) – якщо доступ до криптовалюти забезпечується через криптогаманці, які не є інтегрованими в програмне середовище криптовалютної біржі та є окремим видом програмного забезпечення;
- інформація щодо апаратного (холодного) гаманця (Ledger Blue, Ledger Nano S, Trezor тощо) – якщо зберігання криптовалюти в блокчейні (розподіленому реєстрі) забезпечується за допомогою апаратних або так званих «холодних гаманців».

8. Яка ще інформація може підлягати відображенню внаслідок операцій з криптовалютою у звітному періоді?

Отримані від продажу криптовалюти грошові кошти (в національній або іноземній валюті) є доходом для цілей декларування, що підлягає відображенню в розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації.

У разі, якщо суб'єктом декларування під час купівлі криптовалюти здійснено разовий витраток на суму, що перевищує 50 ПМ, відомості про нього підлягають відображенню у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації.

Операції з обміну криптовалюти одного виду на криптовалюту іншого виду у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації не підлягають.

132-1. Декларування криптовалюти при втраті / знищенні / крадіжці апаратного (холодного) гаманця

Апаратні (холодні) гаманці – це фізичні електронні пристрої, які використовують генератор випадкових чисел (random number generator (RNG)) для генерації публічних або приватних ключів. Ключі зберігаються в самому пристрої, який не підключено до інтернету. Таким чином, апаратне сховище пристрою є різновидом холодного гаманця і вважається однією з найбезпечніших альтернатив при операціях з криптовалютою.

Втрата апаратного (холодного) гаманця, його знищення або крадіжка зазвичай має наслідком втрату особою фізичного володіння або доступу до апаратного гаманця, а також будь-яких пов'язаних PIN-кодів або паролів, які необхідно використовувати для доступу до криптовалюти.

Водночас на цей час більшість апаратних (холодних) гаманців дають змогу встановити PIN-код для захисту пристрою, а також мнемонічну фразу (seed phrase), яку можна використовувати для генерації приватного ключа у разі втрати / знищення / крадіжки пристрою. Крім того, для апаратних (холодних) гаманців можна створити резервну копію на такі випадки.

У разі втрати / знищення / крадіжки апаратного (холодного) гаманця власник криптовалюти за допомогою наявних у нього інструментів безпеки, доступу та відновлення завжди може відновити доступ до належної йому криптовалюти та зазначити її публічну адресу в декларації.

XIII. Доходи, у тому числі подарунки

133. Які доходи та подарунки зазначаються у декларації?

У декларації зазначаються відомості про доходи, які суб'єкт декларування або члени його сім'ї отримали упродовж звітного періоду (п. 7 ч. 1 ст. 46 Закону).

Доходи включають:

- заробітну плату (грошове забезпечення), отриману як за основним місцем роботи, так і за сумісництвом;
- гонорари та інші виплати згідно з цивільно-правовими правочинами;
- дохід від підприємницької або незалежної професійної діяльності;
- дохід від надання майна в оренду (користування);
- дивіденди;
- проценти;
- роялті;
- страхові виплати / страхові відшкодування;
- виграші (призи) у лотерею чи в інші розіграші, у букмекерському парі, у парі тоталізатора;
- призи (виграші) у грошовій формі, одержані за перемогу та/або участь у спортивних змаганнях, у тому числі аматорських;
- аліменти;
- благодійну допомогу;
- пенсію;
- спадщину;
- доходи від відчуження цінних паперів чи корпоративних прав;
- подарунки;
- інші доходи.

! Розмір отриманих доходів зазначається з урахуванням нарахованих податків і зборів (пп. 4 п. 12 розділу IV Порядку № 449/21).

Дохід, що був нарахований, але не отриманий, відображається у деклараціях наступних звітних періодів.

! Доходи декларуються незалежно від їх розміру, крім подарунків.

Подарунки у формі грошових коштів зазначаються в декларації, якщо розмір таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) сукупно протягом року, перевищує 5 ПМ.

Подарунок у формі іншій, ніж грошові кошти (наприклад, рухоме майно, транспортні засоби, нерухомість тощо), зазначається, якщо вартість одного подарунка перевищує 5 ПМ (абз. 2 п. 7 ч. 1 ст. 46 Закону).

Детальніше про те, як декларувати подарунки, див. у відповіді на *запитання 200 цих Роз'яснень*.

Доходи одного виду, отримані від одного джерела упродовж звітного періоду, вказуються однією сумою. Доходи різних видів, отримані від одного джерела, зазначаються окремо (пп. 3 п. 12 розділу IV Порядку № 449/21). Дохід одного виду (а саме: «Подарунок у грошовій формі», «Подарунок у негрошовій формі», «Благодійна допомога», «Інше»), отриманий з різних джерел, вказується як 1 об'єкт декларування, при цьому зазначаються всі джерела цього доходу (шляхом заповнення блоку полів «Інформація про джерело (джерела) доходу» та натискання кнопки «Зберегти»).

134. Чи є доходом соціальні виплати, субсидії?

Лише в разі їх монетизації (виплати у грошовій формі) (п. 7 ч. 1 ст. 46 Закону).

135. Чи є доходом кошти, отримані внаслідок розірвання договору?

Ні.

Кошти, повернуті особі внаслідок розірвання договору (наприклад, купівлі-продажу), стороною якою вона є, для цілей декларування не є доходом.

135-1. Чи є доходом кошти, отримані внаслідок визнання правочину недійсним?

Ні, такі кошти не є доходом для цілей декларування.

Кошти, оплачені суб'єктом декларування / членом його сім'ї на виконання договору, який пізніше визнаний судом недійсним, можуть підлягати відображенню у розділі 12 «Грошові активи» декларації після повернення їх суб'єкту декларування / члену його сім'ї, за загальними правилами декларування об'єктів у цьому розділі декларації.

У декларації зазначаються грошові активи, наявні у суб'єкта декларування або членів його сім'ї, сукупна вартість яких перевищує на останній день звітного періоду 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня звітного року (п. 8 ч. 1 ст. 46 Закону).

В Україні діє презумпція правомірності правочину (ст. 204 ЦК України).

Недійсний правочин не створює юридичних наслідків, крім тих, що пов'язані з його недійсністю. Правовим наслідком недійсності правочину є двостороння реституція (ч. 1 ст. 216 ЦК України).

Цивільне законодавство передбачає право суб'єкта володіти, користуватися та розпоряджатися належними йому матеріальними благами на власний розсуд у межах закону.

Виходячи із загального поняття права власності, суб'єкт декларування не може реалізувати в повній мірі своє право щодо коштів, які підлягають поверненню йому внаслідок визнання судом правочину недійсним доти, поки вони не будуть зараховані на його банківський рахунок.

136. Чи є доходом кошти, перераховані як частина вартості житла, яке придбавається на умовах співфінансування?

Так, з моменту державної реєстрації права власності на житло.

Вартість житла, яке передається з державної або комунальної власності у власність особи безоплатно або із знижкою відповідно до закону, а також сума державної підтримки на будівництво чи придбання доступного житла, яка надається особі відповідно до законодавства, є доходом (пп. 165.1.34 п. 165.1 ст. 165 ПК України, Довідник ознак доходів фізичних осіб, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 13.01.2015 № 4).

Кошти, перераховані третій особі (наприклад, забудовнику) за тристоронніми договорами як частина вартості житла, яке придбавається суб'єктом декларування та/або членом його сім'ї на умовах співфінансування, є доходом з моменту державної реєстрації права власності на житло, придбаного за такі кошти, та повинні бути відображені у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації.

137. Чи є доходом кошти, отримані в рамках Програми «Підтримка»?

Так, є доходом допомога українцям, які втратили роботу через війну (6 500 грн).

Ні, не є доходом «ковідна тисяча» (1 000 грн).

Програма «Підтримка» була ініційована наприкінці 2021 року для підтримки бізнесу, який найбільше постраждав під час пандемії коронавірусу (постанова Кабінету Міністрів України від 09.12.2021 № 1272). На той час програма передбачала можливість отримання українцями, які пройшли повний курс вакцинації від COVID-19, 1000 грн. У разі невикористання (використання не в повному обсязі) протягом чотирьох місяців з дати зарахування допомоги невикористані кошти поверталися до загального фонду державного бюджету.

Соціальні виплати вважаються доходом і відображаються в декларації лише в разі їх монетизації (див. відповідь на *запитання 134 цих Роз'яснень*).

Кошти в сумі 1000 грн, отримані в рамках Програми «Підтримка», надавалися виключно в безготівковій формі для придбання певних послуг чи товарів у суб'єктів господарювання (тобто з метою підтримки бізнесу державою), зараховувалися на спеціальний рахунок, не підлягали оподаткуванню, а в разі невикористання (використання не в повному обсязі) протягом визначеного строку поверталися до державного бюджету, отже такі кошти не були доходом для цілей декларування.

З початком повномасштабної війни Програма «єПідтримка» переорієнтована на допомогу українцям, які втратили роботу через війну (до зазначеної вище постанови № 1272 внесено суттєві зміни).

Так, з березня 2022 року Програма «єПідтримка» передбачає можливість отримання деякими категоріями громадян державної допомоги у розмірі 6500 грн.

При цьому, на відміну від «ковідної тисячі», обмеження щодо подальшого використання допомоги у розмірі 6500 грн (зокрема, щодо цільового використання, можливості перерахування на інші поточні рахунки, зняття готівки) не встановлені.

Датою отримання такого доходу є дата зарахування коштів на рахунок отримувача.

Під час внесення інформації про таку допомогу до розділу 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації, звітний період якої повністю або частково припадає на період дії воєнного стану, рекомендується:

- у полі «Вид доходу» обрати позначку «Інше»;
- у полі «Зазначте, який саме» вказати «Допомога єПідтримка»;
- у полі «Джерело (джерела) доходу» обрати позначку «Інша фізична або юридична особа»;
- у полі «Тип особи» обрати позначку «Юридична особа, зареєстрована в Україні»;
- у полі «Код в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» обрати позначку «Не відомо»;
- у полі «Найменування юридичної особи» зазначити «Кабінет Міністрів України».

! Відомості про банківську установу, у якій відкрито поточний рахунок для зарахування допомоги, підлягають відображенню у розділі 12.1 «Банківські та інші фінансові установи, у тому числі за кордоном, у яких у суб'єкта декларування або членів його сім'ї відкриті рахунки або зберігаються кошти, інше майно» декларації (див. відповідь на *запитання 174 цих Роз'яснень*).

138. Чи є доходом одноразова натуральна допомога «пакунок малюка» (Baby-box)?

Лише у разі отримання грошової компенсації її вартості.

«Пакунок малюка» є безповоротною адресною соціальною допомогою сім'ям, у яких народилася живонароджена дитина, як у натуральній, так і грошовій формі у вигляді компенсації.

Соціальні виплати, субсидії тощо вважаються доходом і відображаються в декларації лише в разі їх монетизації, тобто виплати у грошовій формі.

Грошова компенсація вартості одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка» є доходом у вигляді соціальної допомоги (соціальної виплати), відомості про яку підлягають декларуванню у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації. У полі «Вид доходу» необхідно обрати «Інше» і зазначити «соціальна допомога».

139. Чи є доходом аліменти?

Так (п. 7 ч. 1 ст. 46 Закону).

Аліменти є власністю дитини, на яку вони виплачуються (ч. 1 ст. 179 СК України).

Для відображення відомостей про дохід у вигляді аліментів на дитину, після зазначення загальної інформації про дохід, у полі «Інформація про особу, яка отримала дохід» необхідно зазначити відомості про дитину.

140. Чи є доходом суб'єкта декларування застава, внесена за нього третьою особою (заставадавцем) у порядку ст. 182 КПК України з метою забезпечення виконання ним як підозрюваним (обвинуваченим) покладених на нього обов'язків, у випадку звернення її в дохід держави?

Ні.

140-1. Чи є доходом кошти, отримані як відшкодування шкоди за рішенням суду?

Так.

Кошти, отримані як відшкодування матеріальної або немайнової (моральної) шкоди (у тому числі суми, що за рішенням суду спрямовуються на відшкодування збитків, завданих особі внаслідок заподіяння їй матеріальної шкоди, а також шкоди життю та здоров'ю, а також відшкодувань моральної шкоди в розмірі, визначеному рішенням суду) є доходом для цілей декларування (п. 7 ч. 1 ст. 46 Закону, пп. «а» пп. 164.2.14 п. 164.2 ст. 164 ПК України, п. 120 додатка 2 «Довідник ознак доходів фізичних осіб» до Порядку заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 13.01.2015 № 4).

141. Чи є доходом внески до виборчого фонду кандидата на пост Президента України, кандидата в народні депутати України, кандидата в депутати, кандидата на пост сільського, селищного, міського голови?

Ні, за певним винятком.

Внески, здійснені до виборчого фонду кандидата на пост Президента України, кандидата в народні депутати України, кандидата в депутати, кандидата на пост сільського, селищного, міського голови, за дотримання умов положень Виборчого кодексу України, не є доходами відповідних кандидатів.

Так само не є доходом невикористані кошти з виборчого фонду кандидата в народні депутати України, кандидата в депутати, кандидата на пост сільського, селищного, міського голови, повернені йому у розмірі, що **не перевищує** розміру власних коштів кандидата, внесених до його виборчого фонду.

! Повернені кошти з виборчого фонду кандидата в депутати, кандидата на пост сільського, селищного, міського голови, що **перевищують** розмір власних коштів такого кандидата, внесених до його виборчого фонду, відображаються у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації (додатково див. відповідь на *запитання 154 цих Роз'яснень*).

141-1. Чи є доходом кошти, передані третьою особою для покриття витрат на рекламу суб'єкта декларування?

Ні, якщо витрати на рекламу суб'єкта декларування понесла політична партія, членом якої він є.

Так, якщо кошти на рекламу надала / рекламу повністю або частково оплатила інша третя особа (фізична чи юридична).

Беручи до уваги положення ст.ст. 1, 2, п.п. 2, 3 ч. 1 ст. 12, ч. 2 ст. 14 Закону України «Про політичні партії в Україні», фінансування **політичною партією** політичної реклами, об'єктами якої є члени партії, не свідчить про отримання доходу (подарунку) фізичними особами – членами партії.

Водночас грошові кошти, надані суб'єкту декларування **третьою особою (фізичною чи юридичною)** для покриття (повністю або частково) витрат на рекламу (будь-якого виду) такого суб'єкта декларування, є подарунком, а отже, можуть підлягати декларуванню у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації за загальними правилами декларування подарунків (детальне роз'яснення декларування подарунків див. у відповіді на *запитання 200 цих Роз'яснень*; щодо змісту поняття «подарунок» див. у розділі 8 Методичних рекомендацій від 21.10.2022 № 13 «Щодо застосування окремих положень Закону України “Про запобігання корупції” стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції»).

Те ж саме стосується й ситуації, коли вартість реклами суб'єкта декларування третя особа оплатила безпосередньо розповсюдженцю або виробнику реклами, або коли розповсюдженець / виробник реклами надав рекламні послуги суб'єкту декларування (рекламодавцю) безкоштовно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової.

142. Чи є доходом частка (у грошовій чи негрошовій формі), отримана у разі виходу зі складу учасників господарського товариства?

Так.

Чи подається ПСЗ у разі отримання колишнім учасником товариства виплати вартості його частки у статутному капіталі (у грошовій чи негрошовій формі) див. у відповіді на запитання 218 цих Роз'яснень.

143. Чи підлягають декларуванню доходи, одержані як відшкодування або покриття витрат на службове відрядження?

Ні, як правило.

Не підлягають декларуванню доходи у вигляді коштів, одержаних як відшкодування або покриття витрат на службове відрядження, якщо таке відшкодування або покриття витрат здійснюється за рахунок коштів державного чи місцевого бюджету, коштів міжнародних міжурядових організацій, коштів міжнародної технічної допомоги, а також коштів організатора (співорганізатора) заходу, для участі в якому особа перебуває у службовому відрядженні (абз. 2 п. 7 ч. 1 ст. 46 Закону; п. 3 ч. 2 ст. 23 Закону).

Так само не декларується дохід у вигляді покриття третьою особою (наприклад, міжнародною організацією, державними органами іноземної держави тощо) витрат на участь суб'єкта декларування (члена його сім'ї) у заході (семінар, конференція, переговори тощо), що проводиться в іншому місті чи за кордоном (наприклад, оплата витрат на подорож до місця проведення заходу, проживання та харчування), за умови, що така поїздка оформлена у вигляді відрядження суб'єкта декларування чи члена його сім'ї.

Водночас, сума надміру витрачених [роботодавцем] коштів не може вважатися витратами на відрядження, вона є доходом та підлягає відображенню в розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації.

Як правило, розмір такого доходу відображається в довідці з Державного реєстру фізичних осіб про виплачені доходи та утримані з них податки відповідно до пп. 164.2.11 п. 164.2 ст. 164 ПК України.

Приклад 1

Суб'єкт декларування на запрошення державного органу іноземної держави й за рахунок коштів сторони, що приймає, бере участь у заході, що проводиться на території цієї держави, з оформленням відрядження за місцем роботи суб'єкта декларування. Кошти, витрачені на оплату переїзду суб'єкта декларування, його харчування та проживання, а також інші пов'язані з поїздкою витрати (наприклад, сплата візового збору) не зазначаються у декларації.

Приклад 2

Член сім'ї суб'єкта декларування, який не є особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або прирівняною до осіб, уповноважених на виконання зазначених функцій, отримує компенсацію витрат на відрядження від свого роботодавця або оформляє за місцем роботи відрядження з метою участі у заході, проведення переговорів тощо. Кошти, отримані членом сім'ї від свого роботодавця як компенсація витрат на таке відрядження, або витрати, понесені стороною, яка приймає, для забезпечення відрядження члена сім'ї, не зазначаються в декларації суб'єкта декларування.

144. Чи є доходом кошти, що виплачуються народним депутатам України для компенсації вартості проїзду, оренди житла або винайму готельного номера, а також відшкодування витрат, пов'язаних із виконанням депутатських повноважень?

Ні.

У цілях декларування не вважаються доходом кошти, що виплачуються народним депутатам України для компенсації вартості проїзду, оренди житла або винайму готельного номера, а також відшкодування витрат, пов'язаних з виконанням депутатських повноважень.

Народні депутати України здійснюють свої повноваження на постійній основі, їх статус визначається виключно законами України (ст. 78, п. 21 ч. 1 ст. 92 Конституції України).

Серед основних гарантій діяльності народних депутатів України передбачено фінансування видатків, пов'язаних з депутатською діяльністю. Так, народному депутату протягом усього строку виконання депутатських повноважень щомісяця відповідно до положень ст.ст. 23, 35 Закону України «Про статус народного депутата України» видаються кошти для компенсації вартості проїзду, оренди житла або винайму готельного номера, а також відшкодовуються витрати, пов'язані з виконанням депутатських повноважень, у розмірі місячної заробітної плати народного депутата, що не підлягають оподаткуванню (ч. 4 ст. 32 Закону України «Про статус народного депутата України»). Кошти для відшкодування витрат на здійснення депутатських повноважень народний депутат України отримує з дня його обрання (ч. 4 ст. 33 Закону України «Про статус народного депутата України»).

Право на отримання коштів для компенсації вартості проїзду та на відшкодування витрат, пов'язаних із виконанням депутатських повноважень, мають усі народні депутати України, а на отримання коштів для компенсації оренди житла або винайму готельного номера – народні депутати України, не забезпечені житлом у місті Києві, і місце їх проживання, відповідно до його реєстрації, знаходиться на відстані понад 30 км від меж міста Київ (ст.ст. 23, 32, 35 Закону України «Про статус народного депутата України»).

Таким чином, народні депутати України отримують певні відшкодування, компенсації для покриття витрат відповідно до спеціального закону.

Витрати на безоплатне або пільгове матеріальне і побутове забезпечення, на яке згідно із законодавством України мають право окремі категорії працівників бюджетних установ, здійснюються за рахунок бюджетних асигнувань на функціонування цих бюджетних установ (ст. 51 Бюджетного кодексу України). Власне, кошти на проїзд народними депутатами України усіма видами транспорту, кошти на оренду житла або винайм готельного номера передбачаються у витратах на забезпечення діяльності Верховної Ради України (ст.ст. 23, 35 Закону України «Про статус народного депутата України»).

Кошти, які відшкодовуються народному депутату України на здійснення депутатських повноважень (ст. 32 Закону України «Про статус народного депутата України»), відповідають розміру заробітної плати народного депутата України, але не входять до структури заробітної плати. Суми компенсації вартості проїзду, оренди житла або винайму готельного номера (ст.ст. 23, 32, 35 Закону України «Про статус народного депутата України») встановлюються Законом України про Державний бюджет України на відповідний рік (та кошторисом Верховної Ради України – в разі його затвердження Верховною Радою України). Список народних депутатів України, яким видаються кошти на оренду житла та на винайм готельного номера, щокварталу публікується в газеті «Голос України» та щомісяця оприлюднюється на сайті Верховної Ради України.

144-1. Чи є доходом компенсаційні виплати (у т.ч. підйомна допомога) працівникам дипломатичної служби?

Ні.

Працівник дипломатичної служби, направлений у довготермінове відрядження, крім заробітної плати, один раз на місяць отримує компенсаційні виплати та оплату певних витрат (ст.ст. 33, 34 Закону України «Про дипломатичну службу»).

Крім того, працівникам дипломатичної служби, направленим у довготермінове відрядження, одноразово виплачується підйомна допомога (ст. 34 Закону України «Про дипломатичну службу»).

Складові, розмір, а також порядок розрахунку вищевказаних виплат визначається Кабінетом Міністрів України (постанови Кабінету Міністрів України від 21.12.2020 № 1288, від 17.04.2019 № 333, від 03.03.2021 № 174).

Компенсаційні виплати та оплата витрат (включаючи підйомну допомогу) не є складовою заробітної плати (ст.ст. 1, 33 Закону України «Про дипломатичну службу» та пп. «в» п. 4 Порядку обчислення середньої заробітної плати, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 08.02.1995 № 100).

Норми і гарантії в оплаті праці, до яких відносяться також гарантії та компенсації працівникам в разі переїзду на роботу до іншої місцевості, службових відряджень є

мінімальними державними гарантіями і не відносяться до загального місячного (річного) оподаткованого доходу платника податку (пп. 165.1.11, п. 165.1 ст. 165 ПК України).

Не підлягають декларуванню доходи у вигляді коштів, одержаних як відшкодування або покриття витрат на службове відрядження, якщо таке відшкодування або покриття витрат здійснюється за рахунок, зокрема, коштів державного бюджету (п. 3 ч. 2 ст. 23, п. 7 ч. 1 ст. 46 Закону).

145. Чи є доходом кошти, отримані як позика, кредит, або інші фінансові зобов'язання?

Ні.

Водночас відомості про такі кошти підлягатимуть відображенню у розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації за умов, визначених у відповіді на *запитання 175 цих Роз'яснень*.

146. Чи є доходом прощені (анульовані) банком за його рішенням сума кредиту або проценти, комісія та/або штрафні санкції (пеня) за користування кредитом?

Сума кредиту, прощена (анульована) банком, є доходом.

Відсотки, комісія та/або штрафні санкції (пеня), які нараховані банком за умовами договору за користування кредитом, не є доходом.

Аналогічний підхід застосовується і під час реструктуризації боргу: якщо під час реструктуризації зменшено суму тіла кредиту, така різниця є доходом для цілей декларування. У разі, якщо зменшено суму відсотків за користування кредитом, штрафних санкцій, комісії – така сума не є доходом для цілей декларування.

Доходами можуть бути додаткові блага, унаслідок отримання яких фінансове або матеріальне становище суб'єкта декларування чи членів його сім'ї покращилося. Отримання основної суми кредиту, яку надалі за рішенням банку суб'єкт декларування чи член його сім'ї не повинні повертати, є доходом, оскільки завдяки цим коштам покращується фінансове становище особи, у неї з'являється можливість, наприклад, здійснити видатки, які інакше вона не могла б зробити. Водночас скасовані відсотки за користування кредитом таким доходом не є, оскільки відповідні кошти суб'єкт декларування або член його сім'ї фактично не отримували.

Така позиція підтверджується регулюванням у податковій сфері та судовою практикою. Так, до доходу віднесено, зокрема, основну суму боргу (кредиту) платника податку, прощеного (анульованого) кредитором за його самостійним рішенням (пп. 164.2.17 п. 164.2 ст. 164 ПК України).

Додаткове благо визначається як дохід у разі приросту показників фінансового та/або майнового стану платника податку. Грошова сума, яка надана в кредит, підлягає поверненню, тому ця сума не збільшує дохід платника податку. Водночас у разі якщо відпадуть встановлені законом та/або договором підстави для витребування кредитором у боржника грошової суми, наданої на умовах повернення, у платника податку-боржника виникає приріст фінансових показників за рахунок суми, взятої в борг.

147. Чи є доходом кошти, отримані як кешбек, бонуси тощо від банків, фінансових установ?

Так, якщо такі кошти включені до загального місячного (річного) оподаткованого доходу платника податків.

Дохід з джерелом їх походження з України – будь-який дохід, отриманий резидентами або нерезидентами, у тому числі від будь-яких видів їх діяльності на території України (пп. 14.1.54 п. 14.1 ст. 14 ПК України).

Отже, кошти, отримані суб'єктом декларування або членом його сім'ї упродовж звітного періоду у формі кешбеку, бонусів у грошовій формі від банківських чи інших фінансових установ, зазначаються у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації, якщо такі кошти включені до загального місячного (річного) оподаткованого доходу платника податків як додаткове благо (ознака доходу «126») або інший дохід (ознака доходу «127»). Так, зазначені кошти, отримані з одного джерела, сумуються за відповідною ознакою.

Наприклад, у разі отримання упродовж звітного року коштів у вигляді кешбеку на банківську картку як інший дохід у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації слід зазначити загальну суму таких коштів, отриманих упродовж року з одного джерела (наприклад, від однієї банківської установи).

Інформація про суми загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податків міститься у Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків.

148. Чи є доходом сума відшкодування податку в рамках Tax free?

Ні.

Кошти, отримані суб'єктом декларування та/або членом його сім'ї як часткове повернення раніше витрачених коштів на сплату податку на додану вартість чи іншого податку в іноземній країні, не є доходом для цілей декларування та не зазначаються у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації.

149. Чи є доходом податкова знижка?

Ні.

Право платника на податкову знижку передбачене ст. 166 ПК України. Податкова знижка нараховується на доходи, які отримані у вигляді заробітної плати.

У декларації зазначаються відомості про отриману заробітну плату, включно з податками і зборами. Тому кошти, отримані як податкова знижка відповідно до ст. 166 ПК України, не є доходом для цілей декларування та не зазначаються у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації як окремий об'єкт декларування.

150. Чи є доходом вартість путівки, отриманої за рахунок коштів фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування, профспілки?

Так, в тій частині вартості путівки, яка оплачена відповідним фондом, профспілкою.

Одним із видів доходу є вартість путівки на відпочинок, оздоровлення та лікування, у тому числі на реабілітацію осіб з інвалідністю, отриманої декларантом та/або членами його сім'ї за рахунок коштів відповідного фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування, професійної спілки.

Дані щодо вартості наданої путівки, як правило, містяться у Державному реєстрі фізичних осіб-платників податків (довідка за формою 4ДФ, яку можна безкоштовно отримати особисто в територіальних органах Державної податкової служби України або онлайн в електронному кабінеті за адресою: <https://cabinet.tax.gov.ua>).

Такий дохід має ознаку 156 «Вартість путівок на відпочинок, оздоровлення та лікування на території України, які надаються платнику податку професійною спілкою та/або роботодавцем» (Довідник ознак доходів фізичних осіб, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 13.01.2015 № 4).

Якщо дані про вартість такої путівки в Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків відсутні, рекомендуємо за відповідною інформацією звертатись до органів соціального захисту населення або до відповідної профспілки.

Якщо зазначені відомості суб'єкту декларування не вдалось отримати, рекомендуємо повідомити цей факт Національному агентству через персональний електронний кабінет.

150-1. Чи є доходом грошова допомога, яка надається ВПО для покриття витрат на проживання?

Так.

Соціальні виплати вважаються доходом і відображаються в декларації лише в разі їх монетизації (див. відповідь на *запитання 134 цих Роз'яснень*).

Гарантії дотримання прав, свобод та законних інтересів внутрішньо переміщених осіб встановлено Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Так, фінансове забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб за рахунок бюджетних коштів здійснюється відповідно до бюджетного законодавства. Заходи щодо забезпечення прийому, проїзду, розміщення та облаштування вимушених переселенців є

видатковими зобов'язаннями України та органів місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції *щодо забезпечення соціальних прав і гарантій громадян України* (ч. 1 ст. 15 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»).

Механізм надання такої грошової допомоги визначався із 07.10.2014 Порядком надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 505, а з 22.03.2022 Порядком надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 332.

Вказана грошова допомога надається особам, які перемістилися з тимчасово окупованої території, а також території адміністративно-територіальних одиниць, де проводяться бойові дії, і виплачується на поточний банківський рахунок особи за рахунок коштів державного бюджету, а отже є *монетизованою соціальною виплатою (соціальною допомогою)*.

Отже, грошова допомога для покриття витрат на проживання (грошова допомога на проживання) підлягає відображенню в декларації за загальними правилами.

Датою отримання такого доходу є дата зарахування коштів на рахунок отримувача.

Під час внесення інформації про таку допомогу до розділу 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації, звітний період якої повністю або частково припадає на період дії воєнного стану, рекомендується:

- у полі «Вид доходу» обрати позначку «Інше»;
- у полі «Зазначте, який саме» вказати «Допомога на проживання»;
- у полі «Джерело (джерела) доходу» обрати позначку «Інша фізична або юридична особа»;
- у полі «Тип особи» обрати позначку «Юридична особа, зареєстрована в Україні»;
- у полі «Код в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» обрати позначку «Не відомо»;
- у полі «Найменування юридичної особи» зазначити «Кабінет Міністрів України».

150-2. Чи є доходом грошова допомога, виплачена за рахунок коштів міжнародних організацій (яка виплачується у зв'язку з повномасштабною війною)?

Ні, якщо виплата матеріальної допомоги за рахунок коштів іноземної держави (крім держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором) або міжнародної організації повністю або частково припадає на період дії воєнного стану (п. 2-4 розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону).

Такі виплати можуть здійснюватись за рахунок коштів Всесвітньої продовольчої програми ООН, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, коштів ЮНІСЕФ, Місії Міжнародного Комітету Червоного Хреста в Україні тощо.

! Зазначене правило застосовується для заповнення тих декларацій, звітний період яких повністю або частково припадає на період дії воєнного стану.

150-3. Чи є доходом компенсація витрат, пов'язана з безоплатним тимчасовим розміщенням (перебуванням) ВПО?

Так.

Компенсація витрат, що пов'язана з безоплатним тимчасовим розміщенням (перебуванням) внутрішньо переміщених осіб, передбачена Порядком компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 19.03.2022 № 333.

Така компенсація є доходом для цілей декларування і підлягає відображенню у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації.

Під час внесення інформації про таку допомогу до розділу 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації, звітний період якої повністю або частково припадає на період дії воєнного стану, рекомендується:

- у полі «Вид доходу» обрати позначку «Інше»;
- у полі «Зазначте, який саме» вказати «Компенсація витрат за безоплатне

тимчасове розміщення (перебування) ВПО»;

- у полі «Джерело (джерела) доходу» обрати позначку «Інша фізична або юридична особа»;

- у полі «Тип особи» обрати позначку «Юридична особа, зареєстрована в Україні»;

- у полі «Код в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» обрати позначку «Не відомо»;

- у полі «Найменування юридичної особи» зазначити «Кабінет Міністрів України».

151. Як декларувати заробітну плату?

Вказувати нараховану заробітну плату (посадовий оклад, інші виплати) разом з податками та обов'язковими зборами, отриману як за основним місцем роботи, так і за сумісництвом.

Під **заробітною платою** слід розуміти посадовий оклад та інші виплати (премії, надбавки тощо), які виплачуються (надаються) у зв'язку з трудовими відносинами, крім коштів для відшкодування або покриття витрат на відрядження (додатково див. відповіді на *запитання 143 та 144-1 цих Роз'яснень*).

Кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом (ч. 1 ст. 67 Конституції України).

Доходи у вигляді заробітної плати, нараховані (виплачені) платнику податку на доходи фізичних осіб відповідно до умов трудового договору (контракту), належать до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку, який є базою оподаткування (п. 164.1, пп. 164.2.1 п. 164.2 ст. 164 ПК України).

Податковий агент, який нараховує, виплачує або надає оподатковуваний дохід на користь платника податку, зобов'язаний утримувати податок на доходи фізичних осіб (пп. 168.1.1 п. 168.1 ст. 168 ПК України).

Податковим агентом щодо податку на доходи фізичних осіб є, зокрема, юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ), яка незалежно від організаційно-правового статусу та способу оподаткування іншими податками та/або форми нарахування (виплати, надання) доходу (у грошовій або негрошовій формі) зобов'язана нараховувати, утримувати та сплачувати податок на доходи фізичних осіб до бюджету від імені та за рахунок фізичної особи (пп. 14.1.180 п. 14.1 ст. 14 ПК України).

Роботодавець при кожній виплаті заробітної плати зобов'язаний повідомити працівника про дані, що належать до періоду, за який провадиться оплата праці, до яких належать загальна сума заробітної плати із розшифруванням за видами виплат, розміри і підстави відрахувань із заробітної плати, сума заробітної плати, що належить до виплати (ч. 1 ст. 30 Закону України «Про оплату праці»).

Тобто із загальної суми заробітної плати фактично й відбуваються відрахування, у тому числі нараховується, утримується та сплачується податок на доходи фізичних осіб.

Отже, у декларації зазначаються відомості про отриману заробітну плату, включно з податками і зборами.

! Відомості про нараховану, але не виплачену у звітному періоді заробітну плату (інші платежі) зазначаються у декларації наступного звітного періоду (в якому вона була фактично виплачена).

152. Як декларувати дохід, отриманий при відчуженні цінних паперів?

У декларації відображається загальна сума коштів, отриманих суб'єктом декларування / членом його сім'ї внаслідок припинення права власності (відчуження, погашення цінних паперів тощо) на цінні папери, а не інвестиційний прибуток.

Припинення права власності на цінні папери може відбуватися внаслідок їх відчуження (продажу, дарування, міни тощо) або погашення (переважно це стосується боргових цінних паперів).

Для цілей оподаткування інвестиційний прибуток розраховується як позитивна різниця між доходом, отриманим платником податку від продажу окремого інвестиційного активу з урахуванням курсової різниці (за наявності), та його вартістю, що визначається із суми документально підтверджених витрат на придбання такого активу (абз. 1 пп. 170.2.2 п. 170.2. ст. 170 ПК України).

Однак для цілей декларування доходом є вся сума коштів, яку особа отримала після відчуження або погашення цінного папера (пакета цінних паперів), включаючи податки і збори, комісії банків, ліцензованих брокерів, депозитарних установ тощо.

Приклад 1

Суб'єкт декларування у 2021 році придбав 100 акцій загальною вартістю 100 000 грн за 50 000 грн. У звітному році суб'єкт декларування відчужив ці акції за 150 000 грн. Отриманий дохід для цілей декларування від продажу цінних паперів склав 150 000 грн, саме цю суму слід відобразити у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації за відповідний звітний період.

Приклад 2

Декларант придбав 104 облігації внутрішньої державної позики, номінальною вартістю 1000 грн кожна, за 96 200 грн (тобто з дисконтом).

Погашення облігацій відбулось за номінальною вартістю. Комісія банку-первинного дилера склала 500 грн. У цій ситуації у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації слід відобразити дохід у розмірі 104 000 грн.

153. Як декларувати доходи у вигляді процентів, нарахованих за валютним вкладом?

Потрібно суму кожного нарахування процентів за певний період (зазвичай за місяць), включаючи податки і збори, конвертувати у гривню за валютним (обмінним) курсом Національного банку України, що діяв на дату фактичної виплати процентів (якщо за умовами депозитного договору проценти щомісяця виплачуються вкладнику) / нарахування процентів банком (якщо за договором проценти додаються до тіла депозиту), потім визначити їхній сукупний розмір, отриманий за звітний період в одному банку, і зазначити в декларації цю загальну суму процентів.

Дохід у вигляді процентів, нарахованих за кількома вкладками, поміщеними в **один банк**, зазначається в декларації сукупно.

Дохід у вигляді процентів, нарахованих за вкладками, поміщеними в **різні банки**, зазначається в декларації окремо.

Для отримання детальної інформації щодо нарахованих (виплачених) процентів радимо звернутись до банку, в якому розміщено вклад.

Додатково див. відповідь на *запитання 202 цих Роз'яснень*.

Приклад 1

01.02.2020 банк нарахував проценти за січень у сумі 50 євро; 15.02.2020, після утримання податків і зборів, банк (у готівковій чи безготівковій формі) фактично виплатив вкладнику 40,25 євро процентів за січень. Курс гривні щодо євро станом на 15.02.2020 становив 26,5872 грн/євро, тобто $50 \times 26,5872 = 1\,329,36$ грн – конвертована сума виплачених (отриманих) процентів за січень. За аналогічною схемою слід конвертувати проценти за весь період, на який було розміщено вклад, і зазначити в декларації їхній сукупний розмір.

Приклад 2

За умовами депозитного договору проценти щомісяця капіталізуються та додаються до тіла депозиту. 01.07.2021 банк нарахував проценти за червень у сумі 3,73 долара США; цього ж дня банк утримав ПДФО та військовий збір. 02.07.2021 банк виплатив вкладнику проценти на рахунок в сумі 3 долара США. Курс гривні щодо долара США на 02.07.2021 становив 2736,3841 грн/дол. США, отже $3,73 \times 27,3841 = 102,1427$ грн – конвертована сума отриманих

процентів за січень. За аналогічною схемою слід конвертувати проценти за весь звітний період і зазначити в декларації їхній сукупний розмір.

153-1. За яких умов декларувати дохід, отриманий від профспілки?

Подарунки – якщо їхній розмір / вартість перевищує 5 ПМ. Всі інші доходи – незалежно від розміру.

Професійні спілки в Україні мають право виплачувати членам профспілки матеріальну (грошову) допомогу, інші виплати з коштів профспілки (наприклад, у зв'язку з реєстрацією шлюбу, народженням дитини, задія покриття витрат на оздоровлення, лікування, поховання членів сім'ї, до дня народження / ювілею тощо), оплачувати путівки на санаторно-курортне лікування, відпочинок, туристичні подорожі. Крім того, профспілки можуть купувати та дарувати своїм членам (наприклад, з нагоди державних, релігійних свят, ювілейних дат) подарунки, в тому числі сувенірну продукцію, подарункові сертифікати, квитки на культурно-масові заходи тощо.

Члени виборних органів профспілкових органів, їх керівники (які не звільнені від основної роботи) також можуть одержувати за роботу у профспілці винагороду.

Такі виплати, подарунки є доходом для цілей декларування та підлягають (подарунки – можуть підлягати) відображенню у декларації за загальними правилами (див. відповідь на запитання 133 цих Роз'яснень).

Дані щодо розміру таких доходів / вартості подарунків, наданих путівок, як правило, містяться у Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків (довідка за формою 4ДФ, яку можна безкоштовно отримати особисто в територіальних органах Державної податкової служби України або онлайн в електронному кабінеті за адресою: <https://cabinet.tax.gov.ua>).

Такі доходи можуть мати ознаки 160 «Вартість дарунків, якщо їх вартість не перевищує встановленого розміру мінімальної заробітної плати», 167 «Виплати чи відшкодування, які здійснюються професійними спілками своїм членам», 156 «Вартість путівок на відпочинок, оздоровлення та лікування на території України, які надаються платнику податку професійною спілкою та/або роботодавцем» або інші (Довідник ознак доходів фізичних осіб, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 13.01.2015 № 4).

! За загальним правилом суб'єкти декларування мають право отримувати від третіх осіб подарунки, вартість яких одноразово не перевищує двох ПМ, встановлених на день прийняття подарунка, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує чотирьох ПМ, встановлених на 1 січня року, в якому прийнято подарунки (ст. 23 Закону). Однак отримання зазначених вище виплат є правом особи, яке зумовлено її членством у профспілці та яке мають всі члени профспілки, згідно з чинним в Україні законодавством, яке регулює діяльність профспілок. Такі виплати не носять індивідуального (персонального) характеру, а можуть отримуватись будь-яким членом профспілки, який відповідає встановленим критеріям надання відповідних виплат, тобто вони є загальнодоступними для всіх членів профспілки. За таких обставин отримання зазначених вище виплат не є порушення ст. 23 Закону.

154. Як декларувати дохід, отриманий від кількох осіб (групи осіб), якщо встановити частку кожного джерела доходу неможливо?

Відомості про подарунок (за умови перевищення порогу для декларування) або матеріальну допомогу, обумовлену певною подією (наприклад, збір коштів на лікування), отримані суб'єктом декларування або членом його сім'ї від декількох осіб (групи осіб), якщо встановити частку кожного неможливо, зазначаються у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації як один об'єкт декларування. Слід також вказати його вид, вартість (сукупний розмір), а також усіх осіб, які є джерелами цього доходу.

Приклад 1

Суб'єкту декларування у звітному періоді батьки подарували автомобіль вартістю 850 000 грн, і йому не відомий розмір внеску кожного з батьків до загальної вартості автомобіля.

У цьому випадку у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації необхідно зазначити один раз відомості про отриманий дохід у вигляді подарунка у грошовій формі вартістю 850 000 грн, а у блоці полів «Інформація про джерело (джерела) доходу» вказати відомості про обох батьків.

Відомості про автомобіль слід також відобразити у розділі 6 «Цінне рухоме майно – транспортні засоби» декларації (за умови його перебування у власності на кінець звітного періоду) та додатково вказати відомості про правочин, на підставі якого набуто право на майно – договір дарування – у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації (незалежно від того, чи перебуває автомобіль у власності суб'єкта декларування на кінець звітного періоду). У разі його відчуження у звітному періоді – відомості про обидва правочини, на підставі яких набуто та припинено право власності на майно.

Приклад 2

Член сім'ї суб'єкта декларування у звітному періоді отримав від 10 осіб (відомості про яких відомі) однією загальною сумою 20 000 грн як матеріальну допомогу на лікування. При цьому члену сім'ї суб'єкта декларування не відомий внесок кожного з осіб до цієї суми. Відомості про такий дохід підлягають відображенню у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації як один об'єкт. У декларації слід:

- у полі «Вид доходу» обрати «Інше», у полі «Зазначте, який саме» вказати «матеріальна допомога»;
- у полі «Розмір (вартість), грн» – 20 000 грн;
- у блоці полів «Інформація про джерело (джерела) доходу» вказати відомості про всіх осіб, від яких отримано цей дохід;
- у блоці полів «Інформація про особу, яка отримала дохід» – відомості про члена сім'ї.

Разом з тим, якщо частка конкретної особи у загальній сумі переданих коштів відома (наприклад, 1 000 грн), відомості про дохід від цієї особи підлягають декларуванню окремо (із зазначенням суми та джерела доходу). Інша частина від загальної суми переданих коштів (тобто 19 000 грн) підлягає декларуванню як один об'єкт.

Тобто у декларації підлягають відображенню 2 об'єкти:

- 1 – від особи, розмір внеску якої відомий,
- 2 – від осіб, розмір внеску кожного з яких не відомий.

Якщо сума разово отриманого суб'єктом декларування доходу від одного джерела перевищує 50 ПМ (113500 грн для 2021 року, 124050 грн для 2022 року, 134200 грн для 2023 року), відомості про правочин необхідно додатково вказати у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації.

! Суб'єкт декларування повинен володіти підтвердними документами, що обумовлюють наявність підстав для отримання такої допомоги, а також її фактичного отримання.

155. Чи відображаються у розділах 11 «Доходи, у тому числі подарунки» та 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації відомості про рух коштів між суб'єктом декларування та членами його сім'ї?

Ні, якщо такий рух коштів не призвів до отримання членом сім'ї окремого виду доходу (подарунку, аліментів тощо).

Рух коштів сам по собі у готівковій або безготівковій формі між суб'єктом декларування та членами його сім'ї, відомості про яких зазначені в розділі 2.2 «Інформація про членів сім'ї суб'єкта декларування» декларації, не вважається доходом / видатком для цілей декларування та не підлягає відображенню в розділах 11 «Доходи, у тому числі подарунки» та 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації відповідно.

Водночас якщо такі кошти є самостійним видом доходу (наприклад, подарунком, аліментами), відомості про нього мають бути відображені у декларації.

! У разі руху грошових коштів між суб'єктом декларування та особами, відомості про яких не зазначено в розділі 2.2 «Інформація про членів сім'ї суб'єкта декларування» декларації, такі грошові кошти підлягають декларуванню на загальних підставах, незалежно від наявності родинного зв'язку.

Приклад 1

Суб'єкт декларування подарував особі, відомості про яку містяться у розділі 2.2 «Інформація про членів сім'ї суб'єкта декларування» декларації, 20 000 грн до Дня народження.

В такому разі у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації слід відобразити дохід члена сім'ї, бо розмір подарунка у грошовій формі перевищує 5 ПМ (11350 грн для 2021 року, 12405 грн для 2022 року, 13420 грн для 2023 року).

Відомості про видаток суб'єкта декларування у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації не зазначається, бо його розмір не перевищує 50 ПМ (113500 грн для 2021 року, 124050 грн для 2022 року, 134200 грн для 2023 року).

Приклад 2

Декларант офіційно сплачує аліменти дитині, відомості про яку відображено в розділі 2.2 «Інформація про членів сім'ї суб'єкта декларування» декларації.

У такому разі у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації слід відобразити відомості про дохід члена сім'ї (дитини) у вигляді аліментів.

155-1. Чи є доходом фінансова (матеріальна тощо) допомога, виплачена органом місцевого самоврядування членам добровільних формувань територіальних громад (ДФТГ)?

Так.

Фінансування та матеріально-технічне забезпечення національного спротиву, складовою якою є ДФТГ, здійснюється за рахунок і в межах коштів, зокрема, місцевих бюджетів, у тому числі шляхом затвердження цільових програм (ст.ст. 3, 4, 23 Закону України «Про основи національного спротиву», п. 22 ч. 1 ст. 26, п. 16 ч. 1 ст. 43, ст. 64 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»).

За загальним правилом грошові виплати, які здійснюються, зокрема, за рахунок коштів місцевого бюджету, є доходом.

Фінансова (матеріальна тощо) допомога, виплачена суб'єкту декларування / члену його сім'ї – члену ДФТГ у грошовій формі за рахунок коштів місцевого бюджету, є доходом та повинна бути відображена у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації. Для цього у полі «Вид доходу» необхідно обрати «Інше» і зазначити «Фінансова (матеріальна тощо) допомога членам ДФТГ» та зазначити інші відомості про джерело (джерела) доходу.

Що робити, якщо така інформація не відома та не може бути відома, не може бути отримана суб'єктом декларування / членами його сім'ї з офіційних джерел – див. відповіді на запитання 56, 58 цих Роз'яснень.

155-2. Чи є доходом одноразова грошова допомога, виплачена членам сім'ї загиблих або померлих внаслідок поранення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, поліцейських під час дії воєнного стану?

Так.

У декларації зазначаються відомості про доходи, які суб'єкт декларування або члени його сім'ї отримали упродовж звітного періоду (п. 7 ч. 1 ст. 46 Закону).

Сім'ям загиблих або померлих внаслідок поранення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, поліцейських виплачується одноразова грошова допомога в розмірі 15 000 000 грн, яка розподіляється рівними частками на всіх отримувачів, передбачених у ст. 16-1 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (п. 2 постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану»).

Розмір доходу визначається розміром виплаченої частки такої допомоги, яка припадає на суб'єкта декларування / члена його сім'ї – отримувача допомоги, відомості про який підлягають декларуванню у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації. У полі «Вид доходу» необхідно обрати позначку «Інше» і зазначити «Одноразова грошова допомога

сім'ям загиблих (померлих) військовослужбовців тощо».

У декларації за звітний період необхідно вказувати лише ту частину грошової допомоги, яка була отримана декларантом та/або членами його сім'ї у відповідному звітному періоді. Відомості про інші частини грошової допомоги, виплачені у наступних звітних періодах, відображаються у деклараціях за наступні звітні періоди.

! Якщо розмір разової виплати частини грошової допомоги, отриманої службовою особою, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище, або суб'єктом декларування, який займає посаду, пов'язану з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків, перевищує 50 ПМ, то таким особам слід подати ПСЗ за ознакою отримання доходу.

XIV. Грошові активи

156. Які грошові активи потрібно декларувати?

У декларації зазначаються грошові активи, наявні у суб'єкта декларування або членів його сім'ї, сукупна вартість яких перевищує 50 ПМ станом на останній день звітного періоду (п. 8 ч. 1 ст. 46 Закону).

Грошовими активами є:

- готівкові кошти;
- кошти, розміщені на банківських рахунках (незалежно від типів рахунків та дати їх відкриття);
- готівкові кошти, які зберігаються у банку;
- внески до кредитних спілок;
- внески до інших небанківських фінансових установ, у тому числі до інститутів спільного інвестування (згідно із Законом України «Про інститути спільного інвестування» такими інститутами є корпоративний фонд та пайовий фонд, створений компанією з управління активами);
- кошти, позичені третім особам (тобто кошти, стосовно яких суб'єкт декларування або член його сім'ї є позикодавцем);
- поворотна фінансова допомога, надана третім особам (тобто кошти, стосовно яких суб'єкт декларування або член його сім'ї є надавачем);
- активи у дорогоцінних (банківських) металах;
- електронні гроші;
- інші грошові активи (у декларації необхідно зазначити, які саме активи).

! Грошові активи суб'єкта декларування та членів його сім'ї в цілях визначення, чи перевищують вони поріг декларування, не сумуються (пп. 1 п. 13 розділу IV Порядку № 449/21).

Якщо сукупна вартість усіх наявних станом на останній день звітного періоду в суб'єкта декларування або члена його сім'ї грошових активів не перевищує 50 ПМ, такі активи не зазначаються в декларації (пп. 2 п. 13 розділу IV Порядку № 449/21).

Відомості про грошові активи зазначаються в декларації окремо щодо суб'єкта декларування та кожного з членів його сім'ї.

Службові особи, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єкти декларування, які займають посади, пов'язані з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків, вказують у декларації також грошові активи, які є об'єктами права власності третьої особи, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта або може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним.

Такі відомості не зазначаються в декларації, якщо відповідні об'єкти належать на праві власності юридичній особі, зазначеній у п. 5-1 ч. 1 ст. 46 Закону, та їх головним призначенням є використання у господарській діяльності такої юридичної особи (додатково див. відповідь на запитання 71 цих Роз'яснень).

Приклад 1

Станом на 31 грудня звітного року в суб'єкта декларування були наявні готівкові кошти (незалежно від місця їх зберігання) в розмірі 30 ПМ та кошти на банківських рахунках в розмірі 25 ПМ. Такі кошти зазначаються в декларації (окремо за кожним видом активу), оскільки їхня сукупна вартість перевищує 50 ПМ.

Приклад 2

Станом на 31 грудня звітного року в суб'єкта декларування були наявні готівкові кошти (незалежно від місця їх зберігання) в розмірі 30 ПМ. А у члена його сім'ї – кошти на банківських рахунках в розмірі 25 ПМ. Такі кошти не зазначаються в декларації, оскільки вартість грошових активів кожного не перевищує 50 ПМ.

157. Що таке активи у дорогоцінних (банківських) металах?

До банківських металів належать золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб, у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів (пп. «г» п. 1-1 ч. 1 ст. 4 Митного кодексу України).

158. Чи декларуються кошти, внесені при застосуванні запобіжного заходу у вигляді застави?

Так, якщо ці кошти вносив суб'єкт декларування або член його сім'ї.

Відомості про кошти, внесені суб'єктом декларування, членом його сім'ї при застосуванні запобіжного заходу у вигляді застави (ст. 182 КПК України), підлягають відображенню у розділі 12 «Грошові активи» декларації за умов, визначених у відповіді на *запитання 156 цих Роз'яснень*.

Одночасно у такому випадку у розділі 12.1 «Банківські та інші фінансові установи, у тому числі за кордоном, у яких у суб'єкта декларування або членів його сім'ї відкриті рахунки або зберігаються кошти, інше майно» декларації зазначаються відомості про банківську установу, в якій відкрито відповідний рахунок суду.

! Кошти, внесені при застосуванні запобіжного заходу у вигляді застави, не є видатком. Повернуті після припинення дії запобіжного заходу кошти не є доходом.

158-1. Чи декларуються кошти, передані довірительом повіреному для вчинення юридично значимих дій?

Так, у розділі 12 «Грошові активи» декларації.

Представництвом є правовідношення, в якому одна сторона (представник) зобов'язана або має право вчинити правочин від імені другої сторони, яку вона представляє (ч. 1 ст. 237 ЦК України).

Представництво виникає на підставі договору, закону, акта органу юридичної особи та з інших підстав, встановлених актами цивільного законодавства (ч. 3 ст. 237 ЦК України).

За договором доручення одна сторона (повірений) зобов'язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії. Правочин, вчинений повіреним, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки довірителя (ч. 1 ст. 1000 ЦК України).

Кошти, які надані довірительом повіреному для вчинення дій від імені довірителя, не переходять у власність повіреного, тому відомості про них не відображаються в розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації, однак відображаються у розділі 12 «Грошові активи» декларації як такі, що перебувають у володінні (за умови перевищення порогу декларування цього розділу). Додатково див. відповідь на *запитання 156 цих Роз'яснень*.

Приклад

Суб'єкт декларування / член його сім'ї передав кошти третій особі для придбання автомобіля на ім'я суб'єкта декларування / члена сім'ї. Третя особа автомобіль не придбала, але кошти не повернула на кінець звітного періоду.

У такому випадку передана сума коштів підлягає декларуванню у розділі 12 «Грошові активи» декларації на загальних підставах, тобто як кошти, які перебувають на праві власності, оскільки вони є власністю довірителя (суб'єкта декларування / члена його сім'ї).

У випадку набрання законної сили рішенням суду за в'їдикаційним позовом та виконання такого рішення відповідачем (повіреним) повернуті законному володільцю (довірителю) кошти не будуть його доходом для цілей декларування.

159. Станом на яку дату вказується розмір наявних грошових активів?

Інформація про грошові активи зазначається станом на кінець звітного періоду (пп. 3 п. 13 розділу IV Порядку № 449/21).

У декларації зазначаються ті грошові активи, у тому числі готівкові кошти, суб'єкта декларування або членів його сім'ї, які наявні в них станом на останній день звітного

періоду (за умови перевищення встановленого Законом порогу декларування для таких об'єктів).

Якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї упродовж звітного періоду отримав грошові активи, але станом на останній день звітного періоду вони в нього відсутні, такі активи не відображаються в розділі 12 «Грошові активи» декларації, але зазначаються в розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації (крім позики, кредиту, поворотної фінансової допомоги). Крім того, видатки, здійснені суб'єктом декларування у звітному періоді, повинні бути відображені у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації (якщо розмір видатку перевищує 50 ПМ).

160. Чи треба відображати у розділі 12 «Грошові активи» декларації відомості про доходи, отримані у звітному періоді (про що зазначено у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації)?

Так, якщо розмір наявних станом на кінець звітного періоду грошових активів (у тому числі за рахунок отриманих у звітному періоді доходів) перевищує встановлений законом поріг декларування (див. відповідь на запитання 156 цих Роз'яснень).

161. Чи є грошовими активами кошти, які підлягають стягненню на підставі рішення суду, які не були виплачені у звітному періоді?

Ні, за загальним правилом.

Так, якщо це позика.

У разі набрання законної сили рішенням суду, яким на користь суб'єкта декларування або члена його сім'ї стягнуто кошти внаслідок завданої їм шкоди, чи з інших підстав, не пов'язаних із невиконанням умов договору, і такі кошти не були отримані декларантом / членом його сім'ї у звітному періоді, то вони не підлягають відображенню у розділі 12 «Грошові активи» декларації.

Однак, якщо це кошти суб'єкта декларування / члена його сім'ї, позичені третім особам або надані їм як поворотна фінансова допомога, і ці кошти не сплачені третіми особам, хоч строк сплати настав відповідно до умов правочину або за рішенням суду, то відомості про такі кошти зазначаються у розділі 12 «Грошові активи» декларації за умов перевищення порогу декларування (див. відповідь на запитання 163 цих Роз'яснень).

162. Чи є грошовими активами кошти, які не були сплачені суб'єкту декларування / члену його сім'ї у зв'язку із невиконанням умов укладеного договору або строк сплати яких не настав?

Ні, крім коштів, позичених третій особі або наданих їй як поворотна фінансова допомога, відомості про які зазначаються в розділі 12 «Грошові активи» декларації за умов перевищення порогу декларування.

Додатково див. відповіді на запитання 156 та 159 цих Роз'яснень.

Приклад 1

Суб'єкт декларування у звітному періоді (2021 році) продав автомобіль вартістю 800 000 грн, з яких фактично отримав 200 000 грн. Відомості про отримані 200 000 грн відображаються у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації за 2021 рік та додатково у розділі 12 «Грошові активи» декларації (за умови їх залишку станом на останній день звітного періоду). У розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації необхідно вказати відомості про правочин – договір купівлі-продажу транспортного засобу, на підставі якого припинилося право власності на автомобіль. Відомості про наявну заборгованість покупця у розмірі 600 000 грн у декларації звітного періоду не зазначаються, їх перерахування стане доходом відповідного звітного періоду, відомості про них підлягатимуть відображенню у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації відповідного звітного періоду.

Приклад 2

Суб'єкт декларування у 2020 році позичив кошти у розмірі 1 000 000 грн, які мали бути повернуті йому у 2021 році, але станом на 31.12.2021 не були повернуті. Відомості про ці кошти підлягають відображенню у розділі 12 «Грошові активи» декларації як кошти, позичені третій особі.

163. Чи є грошовими активами кошти, позичені суб'єктом декларування / членом його сім'ї або надані ним як поворотна фінансова допомога третім особам, розмір яких визначений рішенням суду, які не були виплачені (добровільно чи в порядку примусового виконання) у звітному періоді?

Так, у розділі 12 «Грошові активи» декларації зазначаються відомості про кошти, позичені третім особам або надані їм як поворотна фінансова допомога, за умов, визначених у відповіді на запитання 156 цих Роз'яснень.

Додатково див. відповідь на запитання 161 цих Роз'яснень.

При визначенні розміру активу слід врахувати рішення суду, яке набрало законної сили.

Аналогічний підхід слід застосовувати й до декларування відомостей у розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації про фінансові зобов'язання суб'єкта декларування / члена його сім'ї, які виникли внаслідок укладених договорів кредиту (позики). Розмір таких зобов'язань слід зазначати з урахуванням рішення суду, що набрало законної сили.

164. Чи необхідно суб'єкту декларування, який є акцептованим кредитором банку, що перебуває у стані ліквідації, зазначати відомості про не виплачені йому кошти?

Так, у розділі 12 «Грошові активи» декларації, крім коштів, вимоги за якими вважаються погашеними станом на кінець звітного року.

Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (далі – Фонд) визначає суму заборгованості кожному кредитору та відносить вимоги до певної черги погашення (ч. 2 ст. 49 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»).

Суб'єкт декларування, який є акцептованим кредитором банку, що перебуває у стані ліквідації, повинен зазначати у розділі 12 «Грошові активи» декларації відомості про кошти у сумі, визначеній Фондом.

Щоб задовольнити вимоги акцептованих кредиторів, Фонд або уповноважена особа Фонду формує ліквідаційну масу банку та продає його активи. Якщо ж у банку недостатньо майна для виплати коштів всім кредиторам, незадоволені вимоги вважаються погашеними, що, однак, не позбавляє Фонд або уповноважену особу Фонду права звертатися з вимогами до пов'язаної з банком особи.

Отже, не підлягають відображенню в декларації відомості про кошти, вимоги за якими вважаються погашеними станом на кінець звітного року. Погашеними вважаються вимоги, які банк не може задовольнити через нестачу коштів та активів.

165. Як декларувати грошові заощадження, поміщені в установи Ощадного банку СРСР та державного страхування СРСР, що діяли на території України, якщо компенсацію втрат від їх знецінення суб'єкт декларування та/або члени його сім'ї не отримували або отримували частково?

Якщо суб'єкту декларування або членам його сім'ї було видано ощадну книжку і відкрито компенсаційний рахунок в Ощадному банку України, то залишок коштів на такому рахунку підлягає декларуванню в розділі 12 «Грошові активи» декларації, у випадку якщо сукупна вартість усіх наявних станом на останній день звітного періоду в суб'єкта декларування або члена його сім'ї (окремо у кожній особі) грошових активів перевищує 50 ПМ.

Наприклад, якщо у суб'єкта декларування є кошти на ощадній книжці в розмірі 10 ПМ, а також інші грошові активи в розмірі 40 ПМ, їх необхідно відобразити в декларації, оскільки сумарно це становитиме 50 ПМ (додатково див. відповідь на запитання 156 цих Роз'яснень).

Заощадження громадян, поміщені в установи Ощадного банку СРСР та державного страхування СРСР, відновлювалися у співвідношенні 1 карбованець заощаджень на 1,05 грн – станом на 1 жовтня 1996 року.

Так, зобов'язання держави перед громадянами України, які внаслідок знецінення втратили грошові заощадження, поміщені в установи Ощадного банку СРСР та державного страхування СРСР, що діяли на території України, а також у державні цінні папери, придбані в установах Ощадного банку СРСР, що діяли на території України, встановлені Законом України «Про державні гарантії відновлення заощаджень громадян України».

Відповідно до положень вищезазначеного Закону установи Ощадного банку України протягом грудня 1996 року – березня 1997 року проводили одноразову індексацію вкладів громадян, на проіндексовану суму видавалася ощадна книжка. Компенсація втрат від знецінення грошових заощаджень проводилася їх власникам починаючи з 1997 року в грошовій (готівковій чи безготівковій) формі через установи Ощадного банку України після внесення в інформаційно-аналітичну систему «Реєстр вкладників заощаджень громадян» відомостей про них, необхідних для ідентифікації вкладника під час відкриття рахунку, а також в інших формах згідно із законодавством.

Отже, якщо в особи був вклад в Ощадбанку СРСР на певну суму в карбованцях, потім ця сума була проіндексована Ощадбанком України і на ім'я вкладника відкрито компенсаційний рахунок на суму індексації вкладу в гривні, то значення для цілей декларування має тільки сума залишку на такому компенсаційному рахунку. Для отримання відповідної інформації радимо звертатись до Ощадного банку України.

XV. Банківські та інші фінансові установи

166. Відомості про які банки, фінансові установи зазначати в декларації?

У декларації відображаються відомості про банківські та інші фінансові установи, у яких у суб'єкта декларування або членів його сім'ї **відкриті рахунки** або **зберігаються кошти**, інше майно **станом на останній день звітного періоду** (за умови, що рахунок відкрито не менше ніж за 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду) або **протягом не менше половини днів протягом звітного періоду** (п. 8-1 ч. 1, ч. 2 ст. 46 Закону).

Такі відомості зазначаються **незалежно** від:

- того, знаходиться банк, фінансова установа (головний офіс) в Україні чи за кордоном,
- типу рахунку,
- особи, яка відкрила рахунок, орендувала індивідуальний банківський сейф (комірку) (це може бути суб'єкт декларування, член його сім'ї чи третя особа),
- наявності коштів, майна на рахунку, у сейфі (комірці) станом на кінець звітного періоду чи протягом звітного періоду.

У декларації відображаються відомості про всі банківські та інші фінансові установи, де є / були відкриті рахунки станом на останній день звітного періоду (за умови їх відкриття за 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду) або протягом не менше половини днів протягом звітного періоду.

Декларуванню підлягають відомості про банки, фінансові установи, в яких рахунки відкриті/були відкриті лише на ім'я суб'єкта декларування або членів його сім'ї. У разі відкриття (наявності) рахунків на ім'я юридичної особи (в тому числі, учасником / засновником / керівником якої є суб'єкт декларування / член його сім'ї) відомості про банк, іншу фінансову установу у декларації не зазначаються.

Для правильного відображення відомостей про фінансову установу та залишки коштів на рахунках, слід звертатися до банківської або іншої фінансової установи, де вони відкриті.

! Завершення строку дії банківської платіжної картки або припинення надходжень на таку картку / рахунок не тягне за собою автоматичне закриття рахунку у банківській установі (наприклад, у разі завершення соціальних виплат у зв'язку з досягненням дитиною 3-річного віку або припинення надходження заробітної плати у зв'язку з припиненням трудових відносин), крім випадків, передбачених законом або договором.

Банківськими установами України є юридичні особи, які на підставі банківської ліцензії мають виключне право надавати банківські послуги, відомості про які внесені до Державного реєстру банків, що ведеться Національним банком України.

Іншими **фінансовими установами** є юридичні особи, які відповідно до закону надають одну чи декілька фінансових послуг, а також інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом, та внесені до відповідного реєстру в установленому законом порядку (п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», п. 65 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії»).

Для цілей декларування до фінансових установ можуть належати, наприклад, кредитні спілки, недержавні пенсійні фонди, інвестиційні фонди і компанії, фонди фінансування будівництва та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг, а у випадках, прямо визначених законом, – інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг.

Система функціонування фонду фінансування будівництва передбачає відкриття управителем рахунку довірителю у системі обліку прав вимоги довірителів ФФБ (Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю»).

! З 12.10.2023 відомості про банківські рахунки (IBAN) не підлягають декларуванню (в силу змін, внесених до п. 8-1 ч. 1 ст. 46 Закону), водночас залишається обов'язок зазначати відомості про саму банківську або іншу фінансову установу, осіб, які мають право розпоряджатися принаймні одним рахунком або мають доступ до індивідуального

банківського сейфа в такій установі, осіб, які відкрили принаймні один рахунок на ім'я суб'єкта декларування або членів його сім'ї в такій установі.

До моменту внесення змін до форми електронної декларації у блоці полів «Інформація про тип та номер рахунка, банківського сейфу (комірки)» рекомендується обирати позначку «Не застосовується».

У разі наявності на рахунках у банківських або інших фінансових установах грошових коштів суб'єкта декларування або члена його сім'ї ці кошти підлягають відображенню у розділі 12 «Грошові активи» декларації за умов, викладених у відповіді на *запитання 156 цих Роз'яснень*.

167. Як коректно зазначити відомості про особу, яка має право розпоряджатись рахунком?

Зазначати відомості виключно про іншу (ніж власник рахунка) особу (осіб), за умови, якщо інформацію про таку особу було надано власником рахунку безпосередньо банку або на ім'я такої особи видано нотаріальну довіреність про право розпоряджатись рахунком.

Слід розмежовувати право розпорядження банківським рахунком та право розпоряджатись коштами на такому рахунку.

Перелік осіб, які мають право розпоряджатися рахунком і підписувати платіжні інструкції, подається / надсилається особою (клієнтом) до надавача платіжних послуг (банку або небанківського надавача) під час відкриття поточного/платіжного рахунка. Кількість розпорядників рахунку не обмежується (п. 14 Інструкції про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 162).

Розпорядження рахунками фізичних осіб, фізичних осіб – підприємців та фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, здійснюється за розпорядженням власника або за його дорученням на підставі довіреності (копії довіреності), засвідченої нотаріально або працівником надавача платіжних послуг, а у випадках, визначених законодавством України, – іншими уповноваженими на це особами. Довіреність може містити право довірених осіб відкривати / розпоряджатися / закривати рахунки користувача платіжних послуг (клієнта банку) у надавача платіжних послуг (банку або небанківського надавача) (п. 16 Інструкції про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 162).

У блоці полів «Інформація про іншу фізичну або юридичну особу, яка має право розпоряджатися таким рахунком або має доступ до індивідуального банківського сейфу (комірки)» відображається інформація лише про іншу (крім власника рахунку) особу (осіб), яка має право розпоряджатись банківським рахунком і підписувати розрахункові документи. У разі наявності **декількох** осіб, які мають право розпоряджатися таким рахунком або мають доступ до індивідуального банківського сейфу (комірки), у цьому блоці полів зазначається інформація про всіх таких осіб.

Розпорядження коштами на банківському рахунку може відбуватись, зокрема, шляхом зняття готівки, поповнення рахунку, використання додаткової карти, відкритої до одного рахунку тощо.

! Якщо власник рахунку (суб'єкт декларування або член його сім'ї) не визначав розпорядника(-ів) рахунку в рамках процедури, визначеної спеціальним законодавством, що регулює діяльність надавачів платіжних послуг (тобто відсутня належним чином оформлена довіреність стосовно розпорядників рахунку або такі особи не визначались під час відкриття рахунку), то у полі «Тип особи» блоку полів «Інформація про іншу фізичну або юридичну особу, яка має право розпоряджатися таким рахунком або має доступ до індивідуального банківського сейфу (комірки)» слід обрати позначку «Не застосовується». Зазначати у цьому блоці полів дані власника рахунку не потрібно.

! Якщо в одному банку або фінансовій установі відкриті (наявні) кілька рахунків і принаймні по одному з них визначена одна або кілька осіб, які мають право розпоряджатися таким рахунком, то відомості про таких осіб зазначаються у декларації.

Аналогічний підхід слід застосовувати й до декларування відомостей про банки, в яких наявний банківський сейф (комірка).

168. Як коректно зазначити відомості про особу, яка відкрила рахунок?

Зазначити відомості виключно про іншу (ніж власник рахунку) особу.

Блок полів «Інформація про іншу фізичну або юридичну особу, яка відкрила рахунок на ім'я суб'єкта декларування або членів його сім'ї або уклала договір оренди індивідуального банківського сейфу (комірки)» заповнюється виключно у випадку, якщо рахунок на ім'я власника (суб'єкта декларування, члена його сім'ї) відкрила інша особа.

Якщо рахунок відкрив особисто його власник, то у полі «Тип особи» вказаного вище блоку полів слід обрати позначку «Не застосовується».

! Якщо в одному банку або фінансовій установі суб'єкту декларування або члену його сім'ї особа відкрила принаймні один рахунок, то відомості про таку особу зазначаються у декларації.

169. Як зазначити відомості про банківську установу, в якій суб'єктом декларування відкрито рахунок на ім'я члена сім'ї – неповнолітню особу?

Для цього слід:

- у блоці полів «Інформація про іншу фізичну або юридичну особу, яка відкрила рахунок на ім'я суб'єкта декларування або членів його сім'ї або уклала договір оренди індивідуального банківського сейфу (комірки)» вказати відомості про суб'єкта декларування;
- у блоці полів «Інформація про іншу фізичну або юридичну особу, яка має право розпоряджатися таким рахунком або має доступ до індивідуального банківського сейфу (комірки)» слід обрати позначку «Не застосовується» (якщо суб'єкт декларування не може розпоряджатися таким рахунком, бо якщо може – вказати відомості про суб'єкта декларування);
- у блоці полів «Інформація про особу, на ім'я якої відкрито рахунок або зберігаються кошти, інше майно» вказати члена сім'ї (неповнолітню особу).

170. Чи можна зазначити відомості про рахунки, відкриті в одній установі, як один об'єкт (одним записом)?

Втратив чинність на підставі Закону № 3384-IX.

171. Як відобразити наявність індивідуального банківського сейфа (комірки)?

Для цього у розділі 12.1 «Банківські та інші фінансові установи, у тому числі за кордоном, у яких у суб'єкта декларування або членів його сім'ї відкриті рахунки або зберігаються кошти, інше майно» декларації у полі «Установа, в якій відкриті рахунки або зберігаються кошти чи інше майно» слід зазначити інформацію про банківську установу, у якій перебуває відповідний сейф (комірка).

За наявності слід зазначити відомості про особу, яка уклала договір оренди індивідуального банківського сейфу (комірки) та/або особу (осіб), яка (які) має (мають) доступ до індивідуального банківського сейфу (комірки).

172. Чи необхідно декларувати відомості про АТ «Державний ощадний банк України»?

Ні, якщо там відкриті лише рахунки, на яких обліковуються некомпенсовані грошові заощадження, поміщені в період до 2 січня 1992 року в установи Ощадного банку СРСР.

Так, якщо там відкриті інші рахунки / індивідуальний банківський сейф (комірка).

173. Чи необхідно зазначити відомості про банк, в якому відкритий транзитний рахунок за операціями, здійсненими з використанням платіжних карток?

Так, за загальними правилами.

Додатково див. відповідь на запитання 166 цих Роз'яснень.

174. Чи необхідно зазначати відомості про банк, в якому відкритий поточний рахунок для зарахування допомоги в рамках Програми «Підтримка»?

Так, за загальними правилами.

Додатково див. відповідь на запитання 166 цих Роз'яснень.

Чи є доходом кошти, отримані в рамках Програми «Підтримка», див. у відповіді на запитання 137 цих Роз'яснень.

174-1. Чи зазначаються банки або інші фінансові установи, в яких відкритий рахунок в цінних паперах?

Так, за загальними правилами.

Додатково див. відповідь на запитання 166 цих Роз'яснень.

Рахунок у цінних паперах відкривається депозитарною установою (банками та іншими фінансовими установами, які є депозитарними установами) на підставі договору про обслуговування рахунка в цінних паперах (ст. 3, ч. 1 ст. 5, ст. 14 Закону України «Про депозитарну систему України», п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», ст. 41 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки»).

У такому договорі має зазначатися строк його дії, умови розірвання та припинення його дії, порядок закриття рахунку в цінних паперах. Обов'язковою умовою закриття рахунку в цінних паперах має бути відсутність в обліку цінних паперів, прав на цінні папери (п. 9 розділу II Вимог до договору про обслуговування рахунку в цінних паперах, затверджених рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 06.08.2013 № 1412).

Отже, для вирішення питання зазначення / незазначення відомостей у декларації за звітний період про банк або іншу фінансову установу, в якому відкритий рахунок у цінних паперах, необхідно виходити з умов договору на обслуговування рахунка в цінних паперах. Також рекомендуємо звертатись до банку або фінансової установи, який обслуговує такий рахунок.

XVI. Фінансові зобов'язання

175. Які фінансові зобов'язання відображаються в декларації?

Відомості про фінансові зобов'язання зазначаються в разі, якщо розмір зобов'язання перевищує 50 ПМ (п. 9 ч. 1 ст. 46 Закону).

Фінансовими зобов'язаннями для цілей декларування є:

- отримані кредити;
- отримані позики;
- інші кошти, які були позичені суб'єкту декларування або члену його сім'ї іншими особами, зокрема поворотна безвідсоткова фінансова допомога;
- зобов'язання за договором лізингу;
- зобов'язання за договором страхування;
- зобов'язання за договором недержавного пенсійного забезпечення;
- несплачені податкові зобов'язання;
- інші зобов'язання, у тому числі, які виникли внаслідок укладених договорів (у декларації необхідно зазначити, які саме), або які виникли внаслідок набрання законної сили рішенням суду (наприклад, відшкодування моральної шкоди).

Відомості про фінансові зобов'язання суб'єкта декларування та/або членів його сім'ї за **позикою (кредитом)** зазначаються за наявності хоча б однієї з таких умов:

- 1) розмір отриманої у звітному періоді позики (кредиту) перевищує 50 ПМ;
- 2) розмір зобов'язання за позикою (кредитом) на початок звітного періоду перевищує 50 ПМ (у разі якщо позику (кредит) отримано у попередніх звітних періодах);
- 3) розмір зобов'язання за позикою (кредитом) на кінець звітного періоду перевищує 50 ПМ.

Відомості про зобов'язання за позикою (кредитом) за умов, зазначених у п.п. 2 та 3, зазначаються незалежно від розміру зобов'язання, у тому числі за відсутності такого зобов'язання на кінець звітного періоду (пп. 1 п. 15 розділу IV Порядку № 449/21).

Відомості про штраф / пеню за прострочення погашення позики (кредиту) включаються в розмір позики (кредиту).

Відомості про **інші фінансові зобов'язання**, у тому числі за договорами лізингу, страхування, недержавного пенсійного забезпечення, зазначаються лише у разі, якщо їх розмір на кінець звітного періоду перевищує 50 ПМ (пп. 2 п. 15 розділу IV Порядку № 449/21).

Приклад 1

Кредитний договір укладено у 2015 році та в тому самому році отримано всю суму кредиту – 500 000 грн. Протягом 2015 – 2020 років сплачено 300 000 грн. Упродовж 2021 року (звітний період) сплачено коштів у рахунок: основної суми кредиту – 160 000 грн, процентів за кредитом – 20 000 грн.

У розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації за 2021 рік зазначаються такі відомості:

- у полі «Розмір позики (кредиту), отриманої у звітному періоді, або розмір зобов'язання за позикою (кредитом) станом на початок звітного періоду» – 200 000 грн;
- «Розмір сплачених у звітному періоді коштів у рахунок основної суми боргу за позикою (кредитом)» – 160 000 грн;
- «Розмір сплачених у звітному періоді процентів за позикою (кредитом)» – 20 000 грн;
- «Розмір зобов'язання на кінець звітного періоду» – 40 000 гривень.

У декларації за 2022 рік відомості про зазначене фінансове зобов'язання не зазначатимуться, оскільки розмір фінансового зобов'язання на 01.01.2022 менше ніж 50 ПМ (124 050 грн для 2022 року).

Приклад 2

У листопаді 2021 року законної сили набрало рішення суду, яким з суб'єкта декларування стягнуто моральну шкоду на користь третьої особи у розмірі 200 000 грн.

Декларант відшкодував моральну шкоду у визначеному розмірі в січні 2022 року.

В такому разі у розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації за 2021 рік слід відобразити фінансове зобов'язання, оскільки станом на кінець звітного періоду (31.12.2021) воно перевищує 50 ПМ (113 500 грн для 2021 року).

176. Як декларувати фінансові зобов'язання у вигляді «кредитних ліній до зарплатних банківських карток» або аналогічні за змістом пропозиції?

У розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації – у разі якщо суб'єкт декларування / член його сім'ї у звітному періоді одноразово скористалися кредитними коштами, розмір яких перевищує 50 ПМ (незалежно від погашення станом на кінець звітного періоду), або залишок заборгованості на останній день звітного періоду перевищив 50 ПМ.

За відсутності таких умов розмір коштів, якими суб'єкт декларування / член його сім'ї користувалися протягом звітного періоду, не сумуються.

У разі якщо суб'єкт декларування у звітному періоді одноразово скористався кредитними коштами, розмір яких перевищує 50 ПМ, додатково у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації відображенню підлягають відомості про вчинений правочин (бо на його підставі виникло фінансове зобов'язання). У блоках полів щодо видатку за цим правочином слід обрати позначку «Не застосовується».

176-1. З якого моменту у поручителя (суб'єкта декларування / члена його сім'ї) виникає фінансове зобов'язання?

За загальним правилом відомості про укладений договір поруки за зобов'язанням третьої особи не підлягають зазначенню в декларації, оскільки сам по собі факт укладення суб'єктом декларування / членом його сім'ї такого договору не спричиняє у них виникнення або припинення права, виникнення фінансового зобов'язання.

Водночас за договором поруки поручитель поручається перед кредитором боржника за виконання ним свого обов'язку. Поручитель відповідає перед кредитором за порушення зобов'язання боржником (ч. 1 ст. 553 ЦК України).

У разі порушення боржником зобов'язання, забезпеченого порукою, боржник і поручитель відповідають перед кредитором як солідарні боржники, якщо договором поруки не встановлено додаткову (субсидіарну) відповідальність поручителя (ч. 1 ст. 554 ЦК України).

Поручитель відповідає перед кредитором у тому ж обсязі, що і боржник, включаючи сплату основного боргу, процентів, неустойки, відшкодування збитків, якщо інше не встановлено договором поруки (ч. 2 ст. 554 ЦК України).

У разі одержання вимоги кредитора поручитель зобов'язаний повідомити про це боржника, а в разі пред'явлення до нього позову – подати клопотання про залучення боржника до участі у справі (ч. 1 ст. 555 ЦК України).

Інший момент виникнення зобов'язання у поручителя може бути визначений у договорі.

Якщо поручитель не повідомить боржника про вимогу кредитора і сам виконає зобов'язання, боржник має право висунути проти вимоги поручителя всі заперечення, які він мав проти вимоги кредитора (ч. 1 ст. 555 ЦК України).

Отже, за загальним правилом, з моменту пред'явлення поручителю вимоги кредитора про виконання грошового зобов'язання у нього виникає фінансове зобов'язання (для цілей декларування).

Відомості про фінансові зобов'язання зазначаються в разі, якщо розмір зобов'язання перевищує 50 ПМ (п. 9 ч. 1 ст. 46 Закону).

У разі якщо розмір такого зобов'язання на дату вимоги перевищує 50 ПМ (113 500 грн для 2021 року, 124 050 грн для 2022 року, 134 200 грн для 2023 року), фінансове зобов'язання суб'єкта декларування / члена його сім'ї як поручителя за договором поруки підлягає відображенню у розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації за той звітний період, у якому до суб'єкта декларування – поручителя / члена сім'ї – поручителя за зобов'язанням третьої особи пред'явлено вимогу кредитора про виконання ним зобов'язання боржника (за забезпеченим порукою кредитним договором, договором позики). У деклараціях за наступні

звітні періоди таке зобов'язання відобразатиметься у разі, якщо його розмір перевищуватиме 50 ПМ.

У разі якщо за вказаним зобов'язанням суб'єкт декларування здійснив разовий видаток, що перевищує 50 ПМ (113 500 грн для 2021 року, 124 050 грн для 2022 року, 134 200 грн для 2023 року), він підлягає відображенню у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації за той звітний період, в якому здійснено такий видаток. При зазначенні видатку в блоці полів щодо правочину слід вказувати відомості про договір поруки.

XVII. Видатки та правочини

177. Які правочини, видатки повинні бути відображені в декларації?

Усі правочини (видатки) суб'єкта декларування, розмір яких перевищує 50 ПМ.

У декларації зазначаються видатки, а також будь-які інші правочини, вчинені у звітному періоді, на підставі яких у суб'єкта декларування виникає або припиняється право власності, володіння чи користування, у тому числі спільної власності, на нерухоме або рухоме майно, нематеріальні та інші активи, а також виникають фінансові зобов'язання, зазначені у п.п. 2–9 ч. 1 ст. 46 Закону (п. 10 ч. 1 ст. 46 Закону).

Видатками для цілей декларування є:

1) **грошові кошти** суб'єкта декларування, передані у зв'язку з правочином, вчиненим з метою:

а) придбання у власність, володіння, користування активів, зазначених у ч. 1 ст. 46 Закону, та/або послуг (наприклад, оплата навчання, лікування, косметичних, туристичних послуг тощо);

б) виконання договірних зобов'язань, в тому числі фінансових (боржником за зобов'язанням);

в) надання благодійної, матеріальної, фінансової допомоги;

г) фінансової підтримки політичної партії у формі внеску;

г) виконання рішення суду, яке набуло законної сили;

д) дарування (грошові кошти як подарунок);

2) **майно** суб'єкта декларування (за умови припинення права власності на нього), яке є:

а) засобом платежу відповідно до умов договору (наприклад, є предметом договору міни (бартеру));

б) матеріальною підтримкою політичної партії у формі внеску;

в) вкладом у статутний капітал товариства тощо.

У розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації зазначаються відомості лише про ті видатки, яким притаманні такі **ознаки** в сукупності (одночасно):

- їхній розмір (разовий видаток) перевищує 50 ПМ;
- вони здійснені суб'єктом декларування;
- видатки здійснені у звітному періоді.

Правочином є дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Правочини можуть бути односторонніми та дво- чи багатосторонніми (договори) (ст. 202 ЦК України).

Односторонній правочин може створювати обов'язки лише для особи, яка його вчинила (для інших осіб лише у випадках, встановлених законом, або за домовленістю з цими особами), наприклад, дарування майна.

Дво- чи багатостороннім правочином є погоджена дія двох або більше сторін, наприклад, купівля-продаж, обмін майна тощо.

! Не будь-який правочин пов'язаний зі здійсненням видатку. Однак видаток завжди здійснюється на підставі правочину.

У розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації правочини, які не спричинили разового видатку у звітному періоді, підлягають відображенню лише за наявності сукупно таких факторів:

- вартість предмета правочину перевищує 50 ПМ;
- правочин вчинений у звітному періоді;
- внаслідок цього правочину у суб'єкта декларування виникає або припиняється право, виникає фінансове зобов'язання.

Якщо правочин не спричинив видатку, у блоках полів щодо видатку слід обрати позначку «Не застосовується» (пп. 3 п. 16 розділу IV Порядку № 449/21).

! Правочини, які не зумовлюють виникнення або припинення у суб'єкта декларування права власності, володіння чи користування на майно, нематеріальні та інші активи, у декларації не зазначаються. До таких правочинів належать, наприклад, заповіт (оскільки право на спадкування виникає у день відкриття спадщини, тобто після смерті заповідача або

оголошення його померлим), правочини з відкладальною обставиною (щодо яких правові наслідки пов'язуються з настанням певної обставини).

При вирішенні питання щодо необхідності декларування **довіреності** слід керуватись зазначеними вище загальними правилами декларування об'єктів у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації.

Так, довіреність, видана суб'єктом декларування, не декларується, оскільки вона лише підтверджує право повіреного (третьої особи) вчиняти юридично значимі дії від імені та в інтересах довірителя (суб'єкта декларування); видання довіреності не припиняє право власності, володіння чи користування суб'єкта декларування на належне йому майно.

Водночас довіреність, видана на ім'я суб'єкта декларування, може підлягати відображенню у декларації. Зокрема у випадку, коли на її підставі у нього виникло право користування майном (наприклад, автомобілем).

Для зазначення відомостей у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації не має значення, перебуває відповідний актив у власності чи на іншому праві на кінець звітного періоду (див. *приклад 2 до цього запитання*).

! Здійснені у звітному періоді видатки не сумуються (наприклад, на виконання 1 договору).

Водночас, якщо на виконання 1 договору (правочину) здійснено кілька видатків (платежів), кожен з яких перевищив 50 ПМ, то зазначаються відомості щодо цього правочину (незалежно від вартості предмета правочину) та відомості про кожен з таких видатків.

Коли при передачі іншій особі грошових коштів чи майна подається повідомлення про суттєві зміни у майновому стані – див. відповідь на *запитання 222 цих Роз'яснень*.

Приклад 1

Суб'єкт декларування користується квартирою на підставі договору оренди. Розмір орендної плати становить 15 000 грн щомісяця. Попри те, що за рік видатки суб'єкта декларування на оренду житла становлять 180 000 грн, відомості про них не підлягають відображенню у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації, бо разові видатки (по 15 000 грн) не перевищують поріг 50 ПМ (113 500 грн для 2021 року, 124 050 грн для 2022 року, 134 200 грн для 2023 року).

Разом з тим, якщо договір оренди майна укладено у звітному періоді та в його умовах визначено вартість предмета оренди (квартири) або його вартість відома суб'єкту декларування з інших джерел, і вона перевищує 50 ПМ, відомості про правочин, на підставі якого набуто право користування (оренди), підлягають декларуванню у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації.

Приклад 2

У звітному періоді суб'єкт декларування придбав транспортний засіб вартістю понад 50 ПМ, сплативши за нього всю суму одним платежем, і далі до завершення цього періоду вчинив правочин, на підставі якого право власності на це майно припинилось (наприклад, продав його за ціною, що перевищує 50 ПМ).

У такому випадку, крім відображення у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації відомостей про отриманий від продажу майна дохід, необхідно у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації зазначити 2 об'єкти декларування:

- інформацію про правочин щодо придбання майна, а також одночасно щодо видатку (бо цей правочин спричинив видаток декларанта);
- інформацію про правочин щодо продажу транспортного засобу, при цьому в полях щодо видатку слід обрати позначку «Не застосовується» (бо такий правочин видатку не спричинив).

Приклад 3

Суб'єкт декларування у звітному періоді вніс однією сумою вклад у статутний капітал (у зв'язку зі створенням товариства) у розмірі, що перевищує 50 ПМ.

У такому випадку, крім зазначення у розділі 8 «Корпоративні права» декларації відомостей про наявність корпоративних прав, додатково в розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації необхідно вказати відомості про відповідний правочин та про здійснений на виконання цього правочину видаток в розмірі вкладу.

Приклад 4

Суб'єкт декларування у звітному періоді подарував третій особі автомобіль вартістю 2 000 000 грн (тобто понад 50 ПМ). У розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації необхідно зазначити лише відомості про правочин, на підставі якого припинилось його право власності на транспортний засіб (договір дарування), оскільки такий правочин не спричинив видатку.

Приклад 5

Суб'єкт декларування у звітному періоді набув право власності на будинок вартістю 1 500 000 грн, отриманий у спадщину. У такому випадку, крім зазначення у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації відомостей про будинок та у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації відомостей про дохід у вигляді спадщини, додатково в розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації необхідно вказати відомості про правочин, на підставі якого набуто право власності на об'єкт нерухомості. Для цього слід :

- у полі «Вид правочину» обрати варіант «Інший», в полі «Зазначте, що саме» вказати «Спадщина»;
- у полі «Предмет правочину» обрати «Нерухоме майно»;
- у полі «Дата вчинення правочину» вказати відповідну дату;
- у полі «Наслідки правочину» обрати «Суб'єкт декларування набув право власності (у тому числі спільної), володіння чи користування»;
- у полях щодо видатку слід обрати позначку «Не застосовується».

Приклад 6

Суб'єкт декларування 17.03.2017 уклав договір позики на суму 500 000 грн. У звітному періоді (наприклад, 15.12.2023) повернув позикодавцю всю суму одним платежем. У такому випадку в розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації необхідно вказати:

- у полі «Вид правочину» варіант «Позика (кредит)»;
- у полі «Предмет правочину» варіант «Гроші»;
- у полі «Дата вчинення правочину» – 17.03.2017;
- у полі «Наслідки правочину» обрати «Виникло фінансове зобов'язання суб'єкта декларування»;
- у полі «Країна, у якій здійснено видаток» обрати відповідну країну;
- у полі «Розмір разового видатку (за наявності), грн» слід зазначити розмір видатку – 500 000 грн;
- у полі «Дата здійснення разового видатку, спричиненого правочином (за наявності)» – 15.12.2023.

178. Хто не заповнює розділ 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації?

Цей розділ не заповнюється у декларації кандидата на посаду.

179. Чи декларуються відомості про операції з обміну валюти?

Ні.

Здійснення операцій із купівлі, продажу або обміну іноземної валюти за рахунок власних грошових активів суб'єкта декларування або членів його сім'ї не потребує відображення в декларації відомостей, передбачених п. 10 ч. 1 ст. 46 Закону (абз. 2 примітки до ст. 46 Закону, набрав чинності 02.06.2021).

180. Чи декларувати видатки та правочини членів сім'ї?

Ні, відомості про видатки та правочини членів сім'ї не зазначаються в декларації.

XVIII. Робота за сумісництвом

181. Що розуміється під роботою за сумісництвом?

У декларації зазначаються відомості про посаду чи роботу, що виконується або виконувалася за сумісництвом (п. 11 ч. 1 ст. 46 Закону), а саме:

- дані про займану посаду чи роботу (оплачувану чи ні), що виконується за договором (контрактом);
- найменування юридичної чи прізвище, ім'я, по-батькові (за наявності) фізичної особи, у якої (яких) особа працює або працювала за сумісництвом, код у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань юридичної особи, у якої (яких) особа працює або працювала у звітному періоді за сумісництвом.

Сумісництвом вважається виконання працівником, крім основної, іншої оплачуваної роботи на умовах трудового договору у вільний від основної роботи час на тому самому або іншому підприємстві, в установі, організації або у роботодавця – фізичної особи (ст. 102-1 КЗпП України).

У розділі 15 «Робота за сумісництвом суб'єкта декларування» декларації необхідно відображати відомості про іншу роботу чи посаду, яку виконує (займає) суб'єкт декларування на підставі трудового договору (контракту), крім основної роботи

Відомості про посаду чи роботу за сумісництвом декларуються незалежно від того, чи була вона оплачуваною.

При поданні **першої декларації** відповідно до вимог Закону суб'єкт декларування зазначає відомості лише про ту посаду чи роботу за сумісництвом, виконання якої (перебування на якій) розпочалося / продовжилося від моменту набуття ним статусу суб'єкта декларування (наприклад, після призначення на посаду державної служби).

182. Чи необхідно декларувати роботу за сумісництвом, яка виконувалася впродовж звітного року, якщо станом на кінець звітного періоду вона вже не виконується?

Так.

У декларації зазначаються відомості про посаду чи роботу за сумісництвом, якщо її зайняття (виконання) розпочалося або продовжувалося під час звітного періоду незалежно від тривалості.

Отже, якщо у звітному періоді суб'єкт декларування займав посаду або здійснював упродовж будь-якого часу роботу за сумісництвом і при цьому станом на останній день звітного періоду він таку посаду не займає (роботу не здійснює), така посада (робота) повинна бути відображена в декларації.

! Відомості про посаду чи роботу за сумісництвом зазначаються незалежно від того, чи була вона оплачуваною.

183. Чи декларувати роботу за сумісництвом членів сім'ї?

Ні, у декларації зазначається лише робота, яку виконує або виконував за сумісництвом суб'єкт декларування.

184. Чи підлягають відображенню відомості про місце роботи осіб, обраних депутатами місцевих рад?

Ні.

Обрання особи депутатом місцевої ради не є сумісництвом стосовно її основного місця роботи (додатково див. відповідь на *запитання 181 цих Роз'яснень*).

185. Чи відображаються відомості про представництво особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, інтересів держави в організаціях, входження таких осіб за своєю посадою до інших державних органів?

Ні, крім випадків, коли входження таких осіб до інших державних органів здійснюється внаслідок укладення договору (контракту) (див. відповідь на запитання 181 цих Роз'яснень).

XIX. Членство в організаціях та їхніх органах

186. Членство у яких об'єднаннях (організаціях) слід відображати в декларації?

У декларації зазначається інформація про входження суб'єкта декларування до керівних, ревізійних чи наглядових органів громадських об'єднань, благодійних організацій, саморегульованих чи самоврядних професійних об'єднань, членство в таких об'єднаннях (організаціях) (п. 12 ч. 1 ст. 46 Закону).

До **об'єднань (організацій), членство (членство в органах) яких слід відображати в декларації, належать:**

1) об'єднання, на які поширюється дія Закону України «Про громадські об'єднання», а саме громадські організації та громадські спілки, які мають статус юридичної особи;

2) громадські організації роботодавців та їх об'єднання, на які поширюється дія Закону України «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності»;

3) благодійні організації, які утворюються та діють відповідно до Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»;

4) самоврядні, саморегульовані організації (об'єднання), а саме некомерційні об'єднання фізичних та юридичних осіб, які здійснюють професійну діяльність на певному ринку чи у певній сфері діяльності. Йдеться, зокрема, про:

- саморегульовані об'єднання професійних учасників ринку цінних паперів та фондового ринку,
- недержавні пенсійні фонди, кредитні спілки,
- саморегульовані організації у сфері: архітектурної діяльності, землеустрою, саморегульовану організацію учасників ринку електричної енергії України, саморегульовані організації оцінювачів, аудиторів, арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів), діяльності сільськогосподарських дорадників і сільськогосподарських експертів-дорадників тощо;

5) самоврядні професійні організації (об'єднання), а саме об'єднання фізичних осіб, які здійснюють професійну діяльність, зокрема:

- Національна асоціація адвокатів України,
- Нотаріальна палата України,
- Асоціація приватних виконавців України,
- Аудиторська палата України.

У декларації **не зазначається членство (членство в органах) у таких організаціях (об'єднаннях):**

- політичні партії;
- релігійні організації;
- професійні спілки;
- об'єднання співвласників багатоквартирного будинку;
- асоціації органів місцевого самоврядування та їх добровільні об'єднання;
- об'єднання юридичних осіб приватного права, які не є громадськими об'єднаннями;
- органи суддівського, прокурорського самоврядування.

187. Чи необхідно зазначати інформацію, якщо станом на кінець звітного періоду суб'єкт декларування не є членом громадського об'єднання (не входить до складу його органів)?

Ні.

Інформація щодо членства в організаціях (об'єднаннях) або їх органах зазначається станом на останній день звітного періоду (станом на 31 грудня звітного року для щорічної декларації та декларації кандидата на посаду).

Якщо суб'єкт декларування був членом об'єднання (входив до складу його органів) протягом звітного періоду, але припинив членство (входження до органів) станом на останній день такого періоду, інформація про членство (входження до органів) у декларації не зазначається.

188. Чи необхідно зазначати інформацію про членство в громадському об'єднанні, якщо суб'єкт декларування не є його членом, але є засновником?

Ні.

У декларації відображається інформація лише про членство та входження до органів, передбачених п. 12 ч. 1 ст. 46 Закону організацій (об'єднань).

189. Чи потрібно вказувати членство в НААУ адвокатам, право на заняття адвокатською діяльністю яких зупинено?

Так.

Національна асоціація адвокатів України (далі – НААУ) є недержавною некомерційною професійною організацією, яка об'єднує всіх адвокатів України та утворюється з метою забезпечення реалізації завдань адвокатського самоврядування (ч. 1 ст. 45 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»).

Усі особи, які мали свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю, стали членами НААУ з моменту її державної реєстрації. Інші особи стають членами НААУ з моменту складення присяги адвоката України (ч. 6 ст. 45 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»).

У декларації слід відобразити відомості про те, що суб'єкт декларування є членом НААУ, навіть якщо право на заняття адвокатською діяльністю зупинено.

190. Чи підлягають відображенню відомості про входження (членство) осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за своєю посадою до інших державних органів?

Ні.

XX. Особливості декларування окремих категорій осіб

(військовослужбовців, працівників СБУ, полонених, інтернованих, поранених внаслідок війни, а також тих, хто перебуває на території бойових дій та/або ТОТ та ін.)

191. Коли подають декларацію за минулий рік суб'єкти декларування, які не мали можливості до 01 квітня за місцем роботи подати декларацію у зв'язку з виконанням завдань в інтересах оборони України?

Втратив чинність на підставі Закону № 3384-IX.

192. Коли подають декларацію за минулий рік військові посадові особи, які не мали можливості до 01 квітня за місцем проходження військової служби подати декларацію у зв'язку з виконанням завдань в інтересах оборони України?

Втратив чинність на підставі Закону № 3384-IX.

193. Особливості припинення та поновлення діяльності військовослужбовцями

Днем припинення діяльності військовими посадовими особами є останній день виконання суб'єктом декларування організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій. Зміст адміністративно-господарських та організаційно-розпорядчих функцій (обов'язків) наведено у відповіді на *запитання 25 цих Роз'яснень*.

Приклад 1

Військовослужбовець обіймав штатну посаду, яка передбачала виконання організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, тому був суб'єктом декларування згідно із Законом.

З 02.06.2022 його було звільнено із вказаної посади та наказом по особовому складу зараховано в розпорядження посадової особи без визначення організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків. Такий військовослужбовець не вважається уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування у розумінні Закону та відповідно до положень пп. «г» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону.

Перебуваючи у розпорядженні відповідного командира, з урахуванням ч. 3 ст. 24 Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу» військовослужбовця було виключено зі списків особового складу військової частини та з 07.07.2022 звільнено з військової служби.

За таких обставин останнім днем здійснення діяльності таким військовослужбовцем є 01.06.2022, а не день його виключення зі списків особового складу військової частини та звільнення з військової служби – 07.07.2022.

Такий військовослужбовець зобов'язаний не пізніше 90 календарних днів (якщо таке звільнення відбулося до припинення або скасування воєнного стану):

- подати декларацію при звільненні;
- щорічну декларацію (після звільнення), крім випадків, коли така декларація не подається (додатково див. відповідь на *запитання 1 цих Роз'яснень*).

Приклад 2

Військовослужбовець старшого офіцерського складу не є суб'єктом декларування та перебуває у розпорядженні відповідного командира. Далі військовослужбовця мають призначити на штатну посаду, яка передбачає виконання організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, після чого він стане суб'єктом декларування.

У такому випадку не пізніше 90 календарних днів з дня припинення або скасування воєнного стану чи звільнення з військової служби такий військовослужбовець зобов'язаний буде подати також декларацію кандидата на посаду у зв'язку з призначенням на таку посаду.

Приклад 3

Військовослужбовець обіймав штатну посаду та був суб'єктом декларування згідно із Законом.

Надалі його було звільнено із вказаної посади та наказом по особовому складу зараховано в розпорядження посадової особи, яка визначила для такого військовослужбовця обсяг організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків у відповідних кадрових документах.

Враховуючи зазначене, військовослужбовець залишився суб'єктом декларування та не припинив здійснення діяльності. Тому він не має обов'язку подавати декларацію при звільненні.

194. Хто є військовими посадовими особами?

Суб'єктами декларування є військові посадові особи Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та інших утворених відповідно до законів військових формувань (абз. 16 ч. 1 ст. 1 та пп. «г» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону).

Військові посадові особи – це військовослужбовці, які обіймають штатні посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або які спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків згідно із законодавством (ч. 12 ст. 6 Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу»).

За своїм службовим становищем і військовим званням військовослужбовці можуть бути начальниками або підлеглими стосовно інших військовослужбовців (ст.ст. 29, 33 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України).

Військовослужбовці, які за своїм службовим становищем і військовим званням не є стосовно інших військовослужбовців начальниками або підлеглими, можуть бути старшими чи молодшими за військовим званням (абз. 1 ст. 33 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України).

Старші за військовим званням військовослужбовці мають право вимагати від молодших за військовим званням військовослужбовців додержання військової дисципліни, громадського порядку і форми одягу, а також правил поведінки і військового вітання. Молодші за званням військовослужбовці повинні беззаперечно виконувати зазначені вимоги старших за військовим званням військовослужбовців (абз. 2 ст. 33 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України).

Але це право за своєю суттю не відноситься до організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій.

Зважаючи на те, що в приписах ст. 28 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України містяться ознаки організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, військовослужбовці, які за своїм службовим становищем є начальниками, є військовими посадовими особами.

Зміст адміністративно-господарських та організаційно-розпорядчих функцій (обов'язків) наведений у відповіді на *затитання 25 цих Роз'яснень*.

! Особа є військовою посадовою особою не тільки тоді, коли вона здійснює відповідні функції чи виконує обов'язки постійно, а й тоді, коли вона робить це тимчасово або за спеціальним повноваженням, за умови, що зазначені функції чи обов'язки покладені на неї правомочним органом або правомочною службовою особою.

Отже, суб'єктами декларування є лише ті військовослужбовці, які:

1) обіймають штатні посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків;

2) спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків згідно із законодавством.

Військовослужбовці **старшого офіцерського складу**, які не займають керівні посади, є суб'єктами, на яких поширюється дія Закону, у випадках:

1) спеціального уповноваження на виконання організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків згідно із законодавством;

2) керування окремими ділянками робіт (начальник полігону, начальник фізичної підготовки і спорту, юрисконсульт тощо).

! Військовослужбовець, який перебуває у розпорядженні відповідного командира та не обіймає штатної посади, може бути суб'єктом декларування, лише якщо на нього покладено організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські обов'язки, визначені для нього цим командиром (такі обов'язки повинні закріплюватися у відповідному документі).

Для визначення суб'єктів декларування з-поміж військовослужбовців Служби безпеки України, зазначених у пп. «е» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону, встановлені окремі правила, які зазначені у відповіді на *запитання 195 цих Роз'яснень*.

Приклад

Черговий частини призначається з числа офіцерів управлінь військової частини та батальйонів, а також командирів рот та з тих, хто прирівнюється до них. Черговому частини підпорядковується весь склад добового наряду військової частини (ст. 295 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України).

Черговий частини зобов'язаний (ст. 298 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України): у разі надходження сигналу тривоги негайно подати сигнал на підйом підрозділів, доповісти командирові військової частини, оповістити його заступників та інших посадових осіб частини і діяти згідно з інструкцією; до їх прибуття керувати діями підрозділів частини; стежити за виконанням підрозділами розпорядку дня й керувати поданням установлених сигналів тощо.

Склад добового наряду оголошується наказом по військовій частині на навчальний рік. Щоденно наказом по військовій частині призначаються черговий військової частини (ст. 268 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України).

У даному випадку офіцер управління військової частини, який належить до старшого офіцерського складу та відданий наказом по військовій частині, вважається спеціально уповноваженим командиром військової частини на виконання організаційно-розпорядчих обов'язків, а отже, є суб'єктом, на якого поширюється дія Закону.

При цьому, якщо військовослужбовець до цього не був військовою посадовою особою, а набуває цього статусу виключно у зв'язку з виконанням обов'язків служби в добовому наряді, декларація кандидата на посаду не подається, оскільки така декларація подається особами, які претендують на зайняття посади, до призначення або обрання на відповідну посаду (ч. 3 ст. 45 Закону).

Разом з тим у такого військовослужбовця, залежно від обставин, може виникати обов'язок подання щорічної декларації (з обома позначками) та декларації при звільненні (зокрема у випадку недопущення його до несення служби в добовому наряді в наступному році (відсутність його у відповідному наказі)).

195. Кого вважають посадовими і службовими особами Служби безпеки України відповідно до п.п. «е» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону?

Кадри Служби безпеки України складають: співробітники-військовослужбовці, працівники, які уклали трудовий договір із Службою безпеки України, а також військовослужбовці строкової служби (ч. 1 ст. 19 Закону України «Про Службу безпеки України»).

Для цілей декларування посадовими та службовими особами Служби безпеки України є особи, які:

здійснюють функції представників влади, тобто виконання завдань та обов'язків, визначених у ст.ст. 2, 24 Закону України «Про Службу безпеки України»;

обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій.

Зміст адміністративно-господарських та організаційно-розпорядчих функцій (обов'язків) наведено у відповіді на *запитання 25 цих Роз'яснень*.

Інші працівники, які виконують функції з обслуговування або технічні функції, можуть визнаватися посадовими чи службовими особами лише за умови, що разом із цими функціями вони виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції.

При визначенні таких працівників слід керуватися Критеріями визначення переліку посад працівників державних органів, які виконують функції з обслуговування, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 06.04.2016 № 271.

Співробітники Служби безпеки України зобов'язані подавати щороку до 01 квітня декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, відповідно до Закону, а також дотримуватися інших вимог фінансового контролю, передбачених Законом (ч. 7 ст. 19 Закону України «Про Службу безпеки України»).

! Однак суб'єктами, на яких поширюється дія Закону, є лише ті кадри Служби безпеки України, які здійснюють функції представників влади або обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій.

Мобілізовані або призвані на військову службу працівники Служби безпеки України подають декларації у строк до 01 квітня року, наступного за звітним.

Додатково див. відповідь на *запитання 197-3 цих Роз'яснень*.

196. На кого з числа військовослужбовців не поширюються вимоги фінансового контролю?

За загальним правилом, не повинні подавати декларації (пп. «г» п. 1 ч. 1 ст. 3, ч. 5, п. 3 ч. 7 ст. 45 Закону):

- 1) військовослужбовці військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період;
- 2) військовослужбовці військової служби за призовом осіб із числа резервістів в особливий період;
- 3) військовослужбовці військової служби за призовом осіб офіцерського складу;
- 4) військові посадові особи з числа військовослужбовців військової служби за контрактом осіб рядового складу;
- 5) військові посадові особи з числа військовослужбовців військової служби за контрактом осіб сержантського і старшинського складу;
- 6) військовослужбовці молодшого офіцерського складу військової служби за контрактом осіб офіцерського складу;
- 7) військовослужбовці строкової військової служби;
- 8) курсанти вищих військових навчальних закладів;
- 9) курсанти вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі військові інститути;
- 10) курсанти факультетів, кафедр та відділень військової підготовки;
- 11) особи рядового складу підрозділів охорони територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки.

! Винятки, зазначені у пп. 1 – 6 цього пункту, не поширюються на військовослужбовців, зазначених у п.п. 1–5 ч. 7 ст. 45 Закону. Тобто якщо вказані у пп. 1–6 цього пункту цих Роз'яснень особи є особами, зазначеними у п.п. 1 – 5 ч. 7 ст. 45 Закону, вони зобов'язані подавати декларації в загальному порядку незалежно від військового звання.

196-1. Декларування військовослужбовців, за якими зберігаються місце роботи і посада на час військової служби

За загальним правилом дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону не поширюється на (крім військовослужбовців, зазначених у п.п. 1 – 5 ч. 7 ст. 45 Закону) (ч. 5 ст. 45 Закону):

- військовослужбовців військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період;
- військовослужбовців військової служби за призовом осіб із числа резервістів в особливий період;
- військовослужбовців військової служби за призовом осіб офіцерського складу;
- військових посадових осіб із числа військовослужбовців військової служби за контрактом осіб рядового складу;
- військових посадових осіб із числа військовослужбовців військової служби за контрактом осіб сержантського і старшинського складу;

- військовослужбовців молодшого офіцерського складу військової служби за контрактом осіб офіцерського складу.

Водночас під час дії особливого періоду на строк до його закінчення або до дня фактичного звільнення за деякими працівниками (військовослужбовцями) зберігаються місце роботи і посада (ст. 119 КЗпП України). Мова йде про військовослужбовців, які:

- призовані на строкову військову службу,
- призовані на військову службу за призовом осіб офіцерського складу,
- призовані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період,
- призовані на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період;
- прийняті на військову службу за контрактом, у тому числі шляхом укладення нового контракту на проходження військової служби.

Обов'язок подання декларації відповідно до ст. 45 Закону виникає у зв'язку зі здійсненням діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або іншої діяльності, зазначеної у пп. «а», «в» – «г» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону, а також перебуванням **на посадах (у статусах)**, зазначених у п. 1, пп. «а», «в» – «г» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону.

Тобто для осіб, визначених у ч. 5 ст. 45 Закону, для визначення належності до суб'єктів декларування першочерговим є визначення місця роботи / статусу до вступу на військову службу.

Якщо **особа до вступу на військову службу була суб'єктом декларування** (відповідно і суб'єктом, на якого поширюється дія Закону), вона ним і залишається за посадою, яка зберігається за нею. Отже, положення ч. 5 ст. 45 Закону на таку особу не поширюються.

Проте можливі ситуації, коли особа набуде **дуальний (подвійний) статус** в розумінні Закону, зокрема у випадку набуття статусу військової посадової особи (пп. «г» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону). Хто є військовими посадовими особами див. у відповіді на *запитання 194 цих Роз'яснень*.

! Хто має право на відтермінування подання декларацій – див. у відповідях на *запитання 2-3, 197-1, 197-3 – 197-6 цих Роз'яснень*.

197. Чи потрібно подавати декларації військовим посадовим особам, які проходять службу у закладах, установах та організаціях, що здійснюють основну діяльність у сфері охорони здоров'я, освіти, науки, культури?

Ні, якщо така діяльність для закладу, установи, організації є основною.

Так, якщо особи є керівниками закладів охорони здоров'я центрального, обласного, районного, міського (міст обласного значення, міст Києва та Севастополя) рівня, головами та членами ЛКК, МСЕК та ВЛК, керівниками, заступниками керівників вищих навчальних закладів, керівниками науково-дослідних інститутів та інших наукових установ) (ч. 5 ст. 45 Закону).

Для визначення того, чи поширюється дія ч. 5 ст. 45 Закону на військових посадових осіб, які проходять службу у закладах, установах та організаціях, що здійснюють основну діяльність у сфері охорони здоров'я, освіти, науки, культури, див. відповіді на *запитання 32, 34, 35, 37 та 38 цих Роз'яснень*.

Для вирішення питання щодо співвідношення понять «посадова особа» та «військова посадова особа» необхідно виходити з правозастосовної практики, яка зазначає, що головним критерієм віднесення особи до кола посадових осіб є наявність в неї організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій (лист Міністерства юстиції України від 22.02.2013 № 1332-0-26-13/11).

Посадовими особами в контексті Закону України «Про державну службу» вважаються керівники і заступники керівників державних органів та їх апарату, інші державні службовці, на яких законами або іншими нормативними актами покладено здійснення організаційно-розпорядчих і консультативно-дорадчих функцій.

Військова служба є державною службою особливого характеру (ч. 1 ст. 2 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу»).

Отже, поняття «посадова особа» та «військова посадова особа» тотожні, однак застосовуються в різних галузях управління (державного або військового).

197-1. Коли подають декларації військовослужбовці та поліцейські поліції особливого призначення, визначені абз. 1 ч. 7 ст. 45 Закону?

Через 90 днів після звільнення або закінчення війни.

Суб'єкти декларування з числа військовослужбовців Державної прикордонної служби України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Управління державної охорони України, Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, а також поліцейських поліції особливого призначення, які під час дії воєнного стану залучені до ведення бойових дій у порядку, визначеному ч. 4 ст. 24 Закону України «Про Національну поліцію» (крім суб'єктів декларування із числа військовослужбовців, зазначених у п.п. 1–5 ч. 7 ст. 45 Закону), зобов'язані подати визначені ст. 45 Закону декларації не пізніше 90 календарних днів з дня настання першої з таких обставин – припинення або скасування воєнного стану чи звільнення з військової служби (служби в поліції) (абз. 1 ч. 7 ст. 45 Закону).

Зазначена норма Закону поширюється на:

1) **військовослужбовців** Державної прикордонної служби України (ДПС), Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України (Держспецзв'язку), Управління державної охорони України (УДО), Збройних Сил України (ЗСУ) та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України (крім зазначених у п.п. 1–5 ч. 7 ст. 45 Закону);

2) **поліцейських поліції особливого призначення**, які під час дії воєнного стану залучені до ведення бойових дій у порядку, визначеному ч. 4 ст. 24 Закону України «Про Національну поліцію»;

3) **осіб**, за якими зберігаються місце роботи та посада, яка зумовлює обов'язок подання декларацій (тобто які мають **дуальний статус**), які:

- призвані на строкову військову службу,
- призвані на військову службу за призовом осіб офіцерського складу,
- призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період,
- призвані на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період;
- прийняті на військову службу за контрактом, у тому числі шляхом укладення нового контракту на проходження військової служби, під час дії особливого періоду на строк до його закінчення або до дня фактичного звільнення (абз. 1 ч. 7 ст. 45 Закону; ст. 119 КЗпП України).

Такі суб'єкти декларування подають декларації, у т.ч. за 2021, 2022 роки (якщо їх не було подано раніше), не пізніше 90 календарних днів з дня настання першої з таких обставин: припинення / скасування воєнного стану чи звільнення з військової служби (служби в поліції) (абз. 1 ч. 7 ст. 45 Закону, п. 2-7 розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону).

! Коли подають декларації суб'єкти декларування, визначені в п.п. 1–4 ч. 7 ст. 45 Закону, див. відповідь на *запитання 197-2 цих Роз'яснень*.

! Коли подають декларації суб'єкти декларування, визначені у п. 5 ч. 7 ст. 45 Закону (на яких поширюється дія ст. 52-1 Закону та особливий порядок подання декларацій), див. відповідь на *запитання 197-3 цих Роз'яснень*.

Приклад

01.06.2023 прокурора було призвано на військову службу за призовом під час мобілізації. На час мобілізації за ним зберігається посада прокурора, а тому і обов'язок подання щорічної декларації.

Особа скористалася правом не подавати декларацію під час війни.

У цій ситуації прокурор зобов'язаний подати щорічну декларацію (продовжується діяльність) за 2022 рік не пізніше 90 календарних днів з дня настання першої з таких обставин: припинення / скасування воєнного стану чи звільнення з військової служби.

197-2. Коли подають декларації військовослужбовці, визначені у п.п. 1–4 ч. 7 ст. 45 Закону (ТОП посадовці, члени ВЛК, ЛЛК, працівники ТЦК та СП, закупівельники)?

Декларації за 2021, 2022, 2023 звітні періоди – до 31 березня 2024 року.

Суб'єкти декларування, які зазначені у п.п. 1–4 ч. 7 ст. 45 Закону, подають декларації у строки, визначені ч.ч. 1–4 ст. 45 Закону (абз. 12 ч. 7 ст. 45 Закону). Тобто на них поширюються загальні правила стосовно строків подання декларацій, а не особливі, пов'язані з відновленням обов'язку подання декларацій.

Це стосується суб'єктів декларування з числа військовослужбовців, які:

1) проходять військову службу на посадах міністрів, заступників міністрів, керівників центральних та місцевих органів виконавчої влади та їх заступників, на інших посадах в апаратах міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів системи правосуддя або які відряджені на такі посади;

2) входять до складу військово-лікарських комісій (ВЛК), лікарсько-льотних комісій (ЛЛК) або відряджені до них;

3) проходять службу у територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки (ТЦК та СП) або відряджені до них (крім осіб рядового складу підрозділів охорони відповідних центрів).

! Особи рядового складу, які проходять військову службу у підрозділах охорони ТЦК та СП, за якими зберігаються місце роботи та посада, які зумовлюють обов'язок подання декларацій, подають їх не пізніше 90 календарних днів з дня припинення / скасування воєнного стану чи звільнення з військової служби (додатково див. відповідь *запитання 197-1 цих Роз'яснень*).

4) здійснюють (беруть участь у здійсненні) підготовку, організацію, проведення закупівель товарів, робіт та послуг відповідно до Закону України «Про оборонні закупівлі», Закону України «Про публічні закупівлі» або інших актів законодавства у сфері публічних (оборонних) закупівель, укладення договорів (контрактів), контроль за якістю товарів, робіт та послуг оборонного призначення, у тому числі:

- уповноважені особи у розумінні Закону України «Про публічні закупівлі»;
- особи, які входять до складу Міжвідомчої комісії щодо розгляду доцільності застосування процедури закупівлі товарів, робіт і послуг оборонного призначення у єдиного виконавця, якщо вартість закупівлі дорівнює або перевищує 200 мільйонів гривень;
- особи, які входять до складу колегіального органу, що утворюється державним замовником відповідно до Закону України «Про оборонні закупівлі»;
- особи, які здійснюють контроль за якістю товарів, робіт і послуг оборонного призначення на всіх етапах їх розроблення, виробництва, модернізації, ремонту та утилізації.

! Після 31.03.2024 всі вищезазначені категорії суб'єктів декларування подають декларації за загальними правилами – додатково див. відповідь *запитання 1 цих Роз'яснень*.

Додатково див. відповіді на *запитання 2-3, 11-1 цих Роз'яснень*.

197-3. Коли подають декларації особи, на яких поширюється дія статті 52-1 Закону (особливий порядок подання декларацій)?

Через 90 днів після звільнення, або закінчення війни, або в інший строк, визначений порядком здійснення заходів фінансового контролю, передбаченим абз. 1 ст. 52-1 Закону – залежно від того, яка обставина наступила першою (п. 5 ч. 7 ст. 45; абз. 12 ч. 7 ст. 45; ч. 8 ст. 45 Закону).

Ця норма **стосується** осіб, зазначених у пп. «в», «г», «д», «е», «з», «и» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону, які за посадами, що вони займають, належать до:

- кадрового складу розвідувальних органів України;
- посад, перебування на яких пов'язане з державною таємницею у зв'язку з безпосереднім здійсненням такими особами оперативно-розшукової, контррозвідувальної, розвідувальної діяльності;
- осіб, які безпосередньо забезпечують безпеку посадових осіб відповідно до Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб»;

- осіб, які претендують на зайняття таких посад, та осіб, які припинили діяльність (абз. 1 ч. 1 ст. 52-1 Закону).

197-4. Коли подають декларації особи, які перебувають на територіях, де ведуться активні бойові дії?

Якщо декларант перебуває там для здійснення службових повноважень – через 90 днів після визначення дати завершення бойових дій для території активних бойових дій, на якій суб'єкт декларування перебуває, або закінчення війни – залежно від того, яка обставина наступила першою.

Суб'єкти декларування, які для здійснення службових повноважень на постійній основі перебувають на територіях, на яких ведуться активні бойові дії, перелік яких визначається в установленому законодавством порядку, зобов'язані подати декларації не пізніше 90 календарних днів з дня настання першої з таких обставин: припинення чи скасування воєнного стану, звільнення (припинення повноважень) або визначення дати завершення бойових дій для території активних бойових дій, на якій суб'єкт декларування перебуває (ч. 9 ст. 45 Закону).

Формулювання «**для здійснення службових повноважень на постійній основі перебувають на територіях**» означає, що:

- перебування на цих територіях пов'язане саме з реалізацією службових повноважень,
- перебування на цих територіях носить постійний, а не короткостроковий характер. Наприклад, у разі короткострокового відрядження на відповідну територію дія цієї норми Закону на декларанта не поширюватиметься;
- суб'єкт декларування фактично перебуває / знаходиться / є фізично присутнім на відповідних територіях.

Перелік **територій активних бойових дій** визначено п. 2 «Території активних бойових дій» та п. 3 «Території активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси» розділу I «Території, на яких ведуться (велися) бойові дії» Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, затвердженого наказом Мініреінтеграції від 22.12.2022 № 309 (зі змінами).

Території, зазначені в п. 1 «Території можливих бойових дій» розділу I «Території, на яких ведуться (велися) бойові дії» цього Переліку не належать до активних (про що йдеться в Законі), тому перебування там для здійснення службових повноважень не дає права на відтермінування подання декларацій.

Дата завершення бойових дій зазначена у вказаному Переліку.

Зазначений вище Перелік оновлюється не рідше ніж двічі на місяць. Мініреінтеграції може надавати роз'яснення з питань його застосування (п. 1 постанови Кабінету Міністрів України від 06.12.2022 № 1364 «Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією»).

197-5. Коли подають декларації особи, які перебувають на тимчасово окупованих територіях (ТОТ)?

Через 90 днів з дати завершення тимчасової окупації або після закінчення війни – залежно від того, яка обставина наступила першою.

Суб'єкти декларування, які перебувають на тимчасово окупованих територіях, перелік яких визначається в установленому законом порядку, зобов'язані подати визначені ст. 45 Закону декларації не пізніше 90 календарних днів з дня настання першої з таких обставин: припинення чи скасування воєнного стану або визначення дати завершення тимчасової окупації для тимчасово окупованих територій, на яких суб'єкт декларування перебуває (ч. 10 ст. 45 Закону).

Перелік **тимчасово окупованих територій (ТОТ)** визначено розділом II «Тимчасово окуповані Російською Федерацією території України» Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, затвердженого наказом Мініреінтеграції від 22.12.2022 № 309 (зі змінами).

Дата завершення тимчасової окупації (у разі її визначення) зазначена у вказаному Переліку.

Зазначений вище Перелік оновлюється не рідше ніж двічі на місяць. Мінреінтеграції може надавати роз'яснення з питань його застосування (п. 1 постанови Кабінету Міністрів України від 06.12.2022 № 1364 «Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією»).

Для осіб, які перебувають на ТОТ, Закон не визначає критеріїв / умов такого перебування.

197-6. Коли подають декларації особи, які є полоненими, інтернованими?

Через 90 днів з дня повернення на підконтрольну Україні територію (ч. 12 ст. 45 Закону).

Суб'єкти декларування, які є полоненими, інтернованими, зобов'язані подати визначені ст. 45 Закону декларації не пізніше 90 днів з дня повернення на підконтрольну Україні територію (ч. 12 ст. 45 Закону).

Для цілей декларування **полоненими** слід вважати суб'єктів декларування (п.п. 1-2 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей»):

- яких було позбавлено особистої свободи державою-агресором, її органами, підрозділами, формуваннями, іншими утвореннями у зв'язку із захистом державного суверенітету, незалежності, територіальної цілісності і недоторканості України внаслідок збройної агресії проти України, які належать до складу сил безпеки і сил оборони України та до однієї з категорій осіб, визначених Женевською конвенцією про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року та Додатковим протоколом до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року;

- які є цивільними особами, що перебувають під захистом Конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року, яких було позбавлено особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України державою-агресором, її органами, підрозділами, формуваннями, іншими утвореннями під час перебування на тимчасово окупованих територіях України або на території держави-агресора.

Під **інтернованими** слід розуміти суб'єктів декларування, яких піддано інтернуванню.

Інтернування – прийняття та примусове поселення нейтральною державою або іншою державою, що не є стороною міжнародного збройного конфлікту, осіб, які належать до збройних сил держав, що воюють (війська сторін, у тому числі військові кораблі та літаки, військовополонені, які втекли, хворі та поранені), що змушені були увійти на її територію. Особи, піддані інтернуванню, роззброюються і розміщуються на розсуд держави, яка їх прийняла.

Інтернування також означає примусове поселення у спеціальних місцях цивільних осіб однієї із сторін, що воює, які опинилися на території противника у зв'язку з міжнародним збройним конфліктом (п. 28 розділу I Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міноборони від 23.03.2017 № 164, зареєстрованим у Мін'юсті 09.06.2017 за № 704/30572).

Відлік строку для подання декларацій такими категоріями суб'єктів декларування, починається з дня, наступного за днем прибуття на підконтрольну Україні територію (тобто ту частину території України, яка не належить до тимчасово окупованих рф територій).

Перелік тимчасово окупованих територій (ТОТ) визначено розділом II «Тимчасово окуповані Російською Федерацією території України» Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, затвердженого наказом Мінреінтеграції від 22.12.2022 № 309 (зі змінами).

198. Як зазначати відомості про місце проходження служби військовослужбовцем?

Військовослужбовці рядового, сержантського і старшинського складу, молодшого та старшого офіцерського складу не зазначають відомості про місце роботи (проходження

служби) або місце майбутньої роботи (проходження служби), займану посаду (абз. 2 п. 1 ч. 1 ст. 46 Закону).

У зв'язку з цим під час зазначення вказаною категорією осіб відомостей про місце роботи у розділі 2.1 «Інформація про суб'єкта декларування» декларації слід:

- у полі «Код в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань місця роботи або проходження служби (або місця майбутньої роботи чи проходження служби для кандидатів)» обрати позначку «Не застосовується»;
- у полі «Найменування місця роботи або проходження служби (або місця майбутньої роботи чи проходження служби для кандидатів)» зазначити «військова служба»;
- у полі «Займана посада (або посада, на яку претендуєте як кандидат)» вказати «військовослужбовець»;
- у полі «Тип посади» обрати позначку «Не застосовується».

Військові посадові особи **вищого офіцерського складу** зобов'язані зазначити повні відомості про місце (майбутнє місце) проходження служби, займану посаду (посаду, на яку особа претендує).

Під час внесення до розділу 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації інформації про грошове забезпечення військовослужбовця слід:

- у полі «Вид доходу» обрати позначку «Інше»,
- у полі «Зазначте, який саме» вказати «грошове забезпечення»,
- у полі «Джерело (джерела) доходу» обрати позначку «Інша фізична або юридична особа»,
- у полі «Тип особи» обрати позначку «Юридична особа, зареєстрована в Україні»,
- у полі «Код в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» обрати позначку «Не відомо»,
- у полі «Найменування» вказати «військова служба».

XXI. Особливості декларування в окремих ситуаціях

199. Як декларувати об'єкти, права на які набуті на підставі договору фінансового лізингу?

За договором лізингу одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (лізингоодержувачеві) у володіння та користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності на певний строк і за встановлену плату (лізингові платежі) (ст. 806 ЦК України).

Відомості про об'єкт нерухомого або рухомого майна, що належить лізингодавцю на праві власності, а суб'єкту декларування та/або членам сім'ї – на праві користування, відображаються у відповідному розділі декларації (зокрема, 3 «Об'єкти нерухомості», 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)» або 6 «Цінне рухоме майно – транспортні засоби»).

! Вартість об'єкта, переданого в лізинг, вказується відповідно до умов договору, незалежно від фактично сплачених коштів у звітному періоді.

Відомості про фінансове зобов'язання за договором фінансового лізингу підлягають декларуванню у розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації, лише якщо розмір такого зобов'язання на кінець звітного періоду перевищує 50 ПМ.

Відомості про правочин, вчинений суб'єктом декларування (договір фінансового лізингу), на підставі якого у нього виникло:

- право користування об'єктом (якщо вартість предмета правочину перевищує 50 ПМ), а також
  - фінансове зобов'язання (якщо його розмір перевищує 50 ПМ),
- відображаються у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації.

! Якщо **разовий видаток** суб'єкта декларування за договором фінансового лізингу **перевищує 50 ПМ**, то додатково у цьому ж розділі відображаються відомості про здійснений разовий видаток. Якщо разовий видаток у звітному періоді **не перевищував 50 ПМ**, то у відповідних полях слід обрати позначку «Не застосовується».

Якщо третьою особою частково або повністю сплачені лізингові платежі, то сплачена сума у звітному періоді підлягає відображенню у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації як дохід суб'єкта декларування або члена сім'ї.

Приклад

01.03.2023 (у звітному періоді) поліцейський та члени його сім'ї на підставі договору фінансового лізингу набули право користування квартирою вартістю 1 250 000 грн, яка належить на праві власності Державній іпотечній установі.

Цього ж дня укладено тристоронній договір (між поліцейським, Державною іпотечною установою та Головним управлінням Національної поліції в області) про компенсацію частини лізингових платежів, за яким Головне управління Національної поліції в області зобов'язалося виплачувати 40% лізингових платежів за договором.

У звітному періоді суб'єкт декларування сплатив лізингові платежі на загальну суму 60 000 грн (по 6 тис. грн щомісяця), а Головне управління Національної поліції в області – 40 000 грн.

У такому випадку суб'єкт декларування має вказати відомості про:

- квартиру вартістю 1 250 000 грн, із зазначенням права власності Державної іпотечної установи, а також права користування квартирою суб'єктом декларування та членами його сім'ї – у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації;
- дохід суб'єкта декларування, отриманий від Головного управління Національної поліції в області, у розмірі 40 000 грн як компенсація частини лізингових платежів – у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки»;
- фінансове зобов'язання суб'єкта декларування перед Державною іпотечною установою станом на 31.12.2023 у розмірі 1 150 000 грн – у розділі 13 «Фінансові зобов'язання» декларації;
- договір фінансового лізингу, на підставі якого у суб'єкта декларування виникло право користування на квартиру та фінансові зобов'язання – у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації. При цьому у полі «Вид правочину»

обрати «Інший», у полі «Зазначте, який саме» вказати «Фінансовий лізинг», у полі «Наслідки правочину» обрати «Інший» і в наступному полі «Зазначте, який саме» вказати «Виникло право користування та фінансове зобов'язання».

200. Як декларувати подарунки?

Подарунки є доходом незалежно від того, у якій формі вони отримані: у формі грошових коштів або в іншій формі. Подарунок – це грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають / одержують безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової (ст. 1 Закону).

Це стосується також подарунків, які суб'єкт декларування отримує від члена сім'ї (або навпаки).

Оплата третьою особою витрат суб'єкта декларування або члена його сім'ї на відпочинок (переліт, проживання тощо), лікування, освіту тощо вважається подарунком у негрошовій формі, який, за загальним правилом, повинен бути відображений у декларації із зазначенням вартості подарунка.

Якщо третя особа (надавач освітніх послуг, організатор тощо) повністю або частково оплатила навчання суб'єкта декларування або надала йому знижку за освітньою програмою, яка пропонується не індивідуально визначеній особі, а невизначеному колу осіб або певному колу осіб (наприклад, прокурорам, суддям, державним службовцям, тощо), які відповідають критеріям для відбору навчальної програми (наприклад, підвищення кваліфікації), або умовою навчання за освітньою програмою є офіційне направлення суб'єкта декларування на навчання установою, де він працює, то це не є доходом для цілей декларування.

Додатково див. приклад 3 п. 14.3 розділу 14 Методичних рекомендацій по конфлікту інтересів: <https://wiki.nazk.gov.ua/?cat=73>

Оплата третьою стороною участі суб'єкта декларування у публічному заході не є доходом (додатково див. відповідь на запитання 143 цих Роз'яснень).

Доходи зазначаються незалежно від їх розміру, крім подарунків. **Подарунки у формі грошових коштів** зазначаються в декларації, якщо розмір таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) сукупно протягом року, перевищує 5 ПМ. **Подарунок у формі іншій, ніж грошові кошти** (наприклад, рухоме майно, транспортні засоби, нерухомість тощо), зазначається, якщо вартість одного подарунка перевищує 5 ПМ.

Якщо отриманий у звітному періоді подарунок у вигляді цінного рухомого майна, транспортного засобу, нерухомого майна, нематеріального актива, цінних паперів, грошових активів чи інших об'єктів декларування перебуває у суб'єкта декларування або члена його сім'ї станом на останній день звітного періоду, такий подарунок повинен бути також відображений у декларації в розділах 3 «Об'єкти нерухомості» (незалежно від вартості), 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)» (за умови, якщо вартість перевищує 100 ПМ), 6 «Цінне рухоме майно – транспортні засоби» (незалежно від вартості), 7 «Цінні папери» (незалежно від вартості), 12 «Грошові активи» (якщо сукупний розмір грошових активів перевищує 50 ПМ) тощо. У декларації наступного звітного періоду, за умов, що таке майно перебуває у суб'єкта декларування або члена його сім'ї станом на останній день звітного періоду, а його вартість перевищує встановлений поріг для декларування (наприклад, 100 ПМ – для цінного рухомого майна (крім транспортних засобів), відомості про таке майно зазначаються лише у відповідному розділі декларації залежно від виду об'єкта декларування.

У разі якщо вартість подарунка суб'єкту декларування перевищує 50 ПМ, необхідно додатково вказати у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації відомості про договір дарування, на підставі якого набуто право власності на це майно (подарунок).

Якщо ж таке майно не належить суб'єкту декларування на останній день звітного періоду (наприклад, внаслідок укладеного договору купівлі-продажу), то у декларації відомості зазначаються таким чином:

- 1) у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації – двічі про отримані доходи:
  - у негрошовій формі – у розмірі вартості майна, що подароване (за умови, якщо вартість подарунка перевищує 5 ПМ);

- у грошовій формі – дохід від продажу майна (подарунка) (незалежно від розміру);
- 2) у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» про:
- договір дарування, на підставі якого набуто право власності на майно (подарунок) (за умови, якщо вартість подарунка перевищує 50 ПМ);
  - договір купівлі-продажу, на підставі якого припинено право власності на майно (подарунок) (за умови, якщо вартість предмета правочину перевищує 50 ПМ).

Якщо ж майно, яке було подаровано члену сім'ї суб'єкта декларування у звітному періоді, але не належить йому на останній день звітного періоду (наприклад, внаслідок укладеного договору купівлі-продажу), то у декларації зазначаються лише відомості у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» про отримані доходи:

- у негрошовій формі – у розмірі вартості майна, що подароване (за умови, якщо вартість подарунка перевищує 5 ПМ);
- у грошовій формі – як дохід від продажу майна (подарунка) (незалежно від розміру).

200-1. Декларування коштів, товарів, робіт, послуг, отриманих під час дії воєнного стану

У деклараціях, звітний період яких повністю або частково припадає на період дії воєнного стану, **не зазначаються** (п. 2-4 розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону):

1. У розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації відомості щодо:

1) **грошових коштів отриманих від третіх осіб**, якщо вони у повному обсязі використані виключно для підтримки Збройних Сил України та/або для допомоги особам, які постраждали внаслідок збройної агресії російської федерації.

Формулювання «у повному обсязі використані» означає, що у разі наявності різниці між сумою отриманих коштів та сумою коштів, переданих на потреби ЗСУ та/або осіб, які постраждали внаслідок війни, така різниця є подарунком та підлягає декларуванню за загальними правилами. Детальніше див. відповідь на *запитання 200 цих Роз'яснень*.

Одержані грошові кошти повинні бути використані виключно на одну або декілька із зазначених цілей:

- здійснення переказів на спеціальні рахунки, відкриті Національним банком України для підтримки Збройних Сил України / для гуманітарної допомоги особам, які постраждали внаслідок збройної агресії російської федерації.

Йдеться про мультивалютний рахунок, відкритий Національним банком України одразу після початку повномасштабного вторгнення рф на територію України в іноземній та національній валюті. Реквізити офіційних спеціальних рахунків: UA843000010000000047330992708 та UA823000010000032302338301027.

- здійснення благодійних пожертв на користь Збройних Сил України.

Благодійною пожертвою визнається безоплатна передача благодійником коштів, іншого майна, майнових прав у власність бенефіціарів для досягнення певних, наперед обумовлених цілей благодійної діяльності, відповідно до Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (ч. 1 ст. 6 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»);

- здійснення благодійних пожертв для підтримки і захисту осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії російської федерації.

Це можуть бути особи, місце проживання / перебування яких знаходиться / знаходилося на тимчасово окупованих територіях (ТОТ), територіях ведення бойових дій, які змушені були залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру тощо;

- здійснення витрат на придбання та доставку товарів з подальшою їх передачею у власність ЗСУ, іншим військовим формуванням, ДФТГ, розвідувальним органам, правоохоронним органам.

Питання передавання у власність вирішується з урахуванням чинних норм цивільного законодавства України;

- здійснення витрат на придбання та доставку товарів, оплату робіт чи послуг, наданих як гуманітарна допомога особам, які постраждали внаслідок збройної агресії російської федерації.

Гуманітарна допомога – це цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб, а також для підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту. Гуманітарна допомога є різновидом благодійництва і має спрямовуватися відповідно до обставин, об'єктивних потреб, згоди її отримувачів та за умови дотримання вимог ст. 3 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (ст. 1 Закону України «Про гуманітарну допомогу»).

Наявність **підтвердження** використання одержаних грошових коштів на вищевказані цілі вимагається лише з 03.08.2022 (п. 2 розділу II «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про запобігання корупції" щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану»);

2) **товарів, отриманих безоплатно або за ціною, нижчою за мінімальну ринкову ціну:**

- з подальшою їх передачею у власність ЗСУ, іншим військовим формуванням, ДФТГ, розвідувальним органам, правоохоронним органам;

- наданих як благодійна жертва чи гуманітарна допомога особам, які постраждали внаслідок збройної агресії російської федерації.

Наявність **підтвердження** використання одержаних грошових коштів на вищевказані цілі вимагається лише з 03.08.2022 (з моменту набрання чинності Закону України від 08.07.2022 № 2381-IX «Про внесення змін до Законом України "Про запобігання корупції" щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану»);

3) отриманих особами, які фактично проживають на ТОТ чи на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або особами, які були змушені залишити місце свого фактичного проживання внаслідок тимчасової окупації (загрози тимчасової окупації), ведення бойових дій, безоплатно або за ціною, нижчою за мінімальну ринкову ціну:

- **послуг із проживання** чи розміщення;
- транспортних послуг чи **послуг із перевезення** у зв'язку із зміною місця фактичного проживання та/або з поверненням до місця проживання;
- **медичних послуг**;
- **лікарських засобів**;
- товарів, робіт або послуг, визнаних **гуманітарною допомогою** (за винятком транспортних засобів, інших самохідних машин і механізмів, крім легкових автомобілів, спеціально обладнаних для перевезення осіб з інвалідністю та переданих особам з інвалідністю).

4) отриманої **матеріальної допомоги**, передбаченої законодавством іноземної держави (крім держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором), виплаченої **за рахунок коштів іноземної держави** (крім держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором) або **міжнародної організації**.

Правила декларування різних видів матеріальної допомоги див. у відповідях на *запитання 150-1, 150-2, 150-3 цих Роз'яснень.*

2. У розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації – *відомості про:*

1) правочини щодо набуття у власність / припинення власності на майно, набуте суб'єктами декларування в період дії воєнного стану + 1 місяць після припинення / скасування воєнного стану, якщо таке майно в повному обсязі передано на потреби ЗСУ / осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії РФ;

2) видатки з тих грошових коштів, які суб'єкти декларування отримали від третіх осіб в період дії воєнного стану + 1 місяць після припинення / скасування воєнного стану та в повному обсязі передали на потреби ЗСУ / осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії РФ.

Тобто відомості про вищезазначені об'єкти декларування **не відображаються в декларації у разі, якщо збігаються такі ознаки** одночасно:

- період отримання – з 24.02.2022 до припинення або скасування воєнного стану (+ 1 місяць припинення / скасування воєнного стану);
- ціль використання – на потреби ЗСУ / осіб, які постраждали внаслідок війни;
- обсяг використання на відповідні цілі – виключно у повному обсязі (у разі наявності різниці між сумою отриманих коштів та сумою коштів, переданих на потреби ЗСУ / осіб, які постраждали внаслідок війни, така різниця є подарунком та підлягає декларуванню за загальними правилами. Детальніше див. відповідь на *запитання 200 цих Роз'яснень.*);
- наявне підтвердження використання на вказані цілі (вимагається лише з 03.08.2022)

Щодо вимог про надання підтверджень, передбачених п. 2-3 розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону.

Обов'язковою умовою правомірності одержання грошових коштів, товарів, отриманих безоплатно або за ціною, нижчою за мінімальну ринкову ціну, є наявність підтвердження подальшого використання грошових коштів, передачі / надання таких товарів у повному обсязі виключно на зазначені Законом цілі.

Таким підтвердженням можуть слугувати документи про здійснення переказу коштів на спецрахунок НБУ, документи про купівлю товарів, робіт, послуг, які можуть бути використані на користь ЗСУ / осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії (договори, чеки, квитанції, виписки тощо), документи, що засвідчують передачу особою товарів, робіт, послуг на вищевказані цілі (договори, акти приймання-передачі тощо).

Надані для підтвердження документи, у тому числі Національному агентству в межах реалізації його повноважень, повинні однозначно засвідчувати як передачу грошових коштів / товарів у повному обсязі, так і передачу їх адресатам для реалізації вказаної у п. 2-3 розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону мети (наприклад, для підтримки і захисту осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії російської федерації проти України).

Водночас наявність підтвердження використання одержаних грошових коштів на вищевказані цілі вимагається лише з 03.08.2022 (з моменту набрання чинності Законом України від 08.07.2022 № 2381-IX «Про внесення змін до Закону України "Про запобігання корупції" щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану»).

У разі настання вищезазначених обставин **ПСЗ не подається** (п. 2-5 розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону).

Водночас у декларації підлягають відображенню:

- відомості про користування житлом, якщо суб'єкт декларування та/або член його сім'ї користувався ним не менше половини днів звітного періоду (для декларації кандидата на посаду, щорічної декларації (з будь-якою позначкою) – це 183 дні; для декларації при звільненні це може бути менший період) або станом на останній день звітного періоду (за умови, що право володіння або користування виникло не менше ніж за 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду);

- грошові кошти, майно (в т.ч., транспортні засоби), які суб'єкт декларування / член його сім'ї збирали на потреби ЗСУ та/або осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії РФ, якщо станом на кінець звітного періоду такі кошти, майно не були передані на відповідні цілі та залишались у власності суб'єкта декларування / члена його сім'ї. Відповідні об'єкти декларуються за умови перевищення порогу декларування у відповідних розділах декларації;

- відомості про транспортні засоби (незалежно від вартості), інше цінне рухоме майно (вартість якого перевищує 100 ПМ), якщо вони перебували у власності суб'єкта декларування / члена його сім'ї станом на кінець звітного періоду (навіть якщо вони були придбані та в подальшому передані на потреби ЗСУ). Додатково див. розділ VIII цих Роз'яснень.

Приклад 1

У березні 2022 року суб'єкт декларування почав збирати на свою карту гроші для допомоги ЗСУ. Загалом на його рахунок надійшло 98 906 грн. На зібрані кошти у квітні він купив дрон вартістю 97 567 грн та невідкладно передав його брату – військовослужбовцю ЗСУ, який знаходився на передовій, а решту переказав на спецрахунок НБУ в повному обсязі. Документів про передачу дрона брату у суб'єкта не залишилось.

Декларувати зібрані кошти у декларації за 2022 рік суб'єкт декларування не зобов'язаний, оскільки вимога про наявність підтверджень почала діяти лише з 03.08.2022.

Приклад 2

У березні 2022 року суб'єкт декларування почав збирати на свою карту гроші для допомоги ЗСУ. Загалом на його рахунок надійшло 178 976 грн. На зібрані кошти в квітні він купив тепловізор вартістю 178 900 грн та невідкладно передав його брату – військовослужбовцю ЗСУ, який знаходився на передовій. Решта коштів (76 грн) залишилась у нього. Документів про передачу дрона брату у суб'єкта не залишилось.

У розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації за 2022 рік такий дохід не підлягає декларуванню, оскільки його розмір не перевищує поріг декларування подарунків (5 ПМ; 12405 грн для 2022 року), визначений абз. 2 п. 7 ч. 1 ст. 46 Закону.

Приклад 3

01.03.2022 дружина та діти суб'єкта декларування виїхали за кордон, рятуючись від бойових дій, та отримали тимчасовий захист. Місцева благодійна організація знайшла для них житло, де вони проживали з моменту прибуття у березні 2022 до моменту повернення в Україну в серпні 2022 року.

З 01.06.2022 декларант звільнився із займаної посади.

За таких обставин у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» декларації при звільненні (яка повинна охоплювати період з 01.01.2022 до 31.05.2022) суб'єкт декларування зобов'язаний зазначити житло, яким члени його сім'ї користувались закордоном, оскільки, по-перше, таке користування відбувалось більше половини днів звітного періоду (протягом трьох місяців з п'яти звітних), а по-друге, житло перебувало у користуванні членів сім'ї декларанта станом на кінець звітного періоду та не менше ніж 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду.

Приклад 4

У березні 2022 року суб'єкт декларування почав збирати на свою карту гроші для допомоги ЗСУ. Загалом на його рахунок надійшло 178 976 грн. На зібрані кошти 04.08.2022 декларант купив військову форму та передав у підрозділ, де служить його товариш.

01.08.2022 декларант звільнився із займаної посади.

За таких обставин, оскільки станом на кінець звітного періоду (01.08.2022) відповідні кошти (178 976 грн) були наявні на рахунку декларанта та сума цих коштів сама по собі перевищує 50 ПМ (124 050 грн для 2022 року), він зобов'язаний відобразити їх у розділі 12 «Грошові активи» декларації при звільненні.

Правило про те, що отримані кошти не декларуються як дохід, якщо вони повністю були витрачені на потреби ЗСУ та/або осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії РФ, не може бути застосовано саме в цьому випадку, оскільки витрата коштів на визначені Законом цілі відбулась після закінчення звітного періоду. Це означає, що зібрані протягом звітного періоду кошти та не витрачені на потреби ЗСУ та/або осіб, які постраждали внаслідок збройної

агресії рф підлягають відображенню у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації, з урахуванням вимог п. 7 ч. 1 ст. 46 Закону.

Водночас під час подання щорічної декларації (після звільнення) за 2022 рік такий дохід не підлягатиме відображенню (бо така декларація охоплює звітний період з 01.01.2022 до 31.12.2022, а в межах цього періоду кошти вже були використані на визначені Законом цілі). Аналогічний підхід застосовується і щодо рухомого майна, наявного в декларанта / члена його сім'ї станом на кінець звітного періоду, яке в подальшому передане на потреби ЗСУ та/або осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії рф.

201. Як декларувати об'єкти, набуті внаслідок спадкування?

Спадщина, набута суб'єктом декларуванням та/або членом його сім'ї, підлягає відображенню у декларації. Декларування спадщини здійснюється на **підставі свідоцтва** про право на спадщину, рішення суду про визнання права власності у порядку спадкування.

Об'єкти, які потребують перереєстрації права власності спадкоємцем (наприклад об'єкти нерухомості), для цілей декларування вважаються набутими у власність після відповідної державної реєстрації права власності на них за спадкоємцем, а отже, відображаються в декларації з цього моменту. Якщо спадщина прийнята, проте спадкоємцем не здійснено державну реєстрацію права на спадщину, слід брати до уваги, що законодавець розмежовує поняття «виникнення права на спадщину» та «виникнення права власності на нерухоме майно, що входить до складу спадщини», і пов'язує із виникненням цих майнових прав різні правові наслідки (постанова Верховного Суду від 04.09.2019 у справі № 450/328/15-ц).

Якщо станом на останній день звітного періоду право власності на об'єкт спадщини не переоформлено на ім'я спадкоємця, проте такий об'єкт перебуває у **користуванні** суб'єкта декларування та/або члена його сім'ї (за умови, що право володіння або користування виникло не менше ніж за 30 календарних днів, що передували останньому дню звітного періоду), це необхідно відобразити у декларації, зазначивши відповідний тип права (додатково див. відповідь на запитання 60 цих Роз'яснень).

Кошти, розміщені на банківських рахунках, грошові вклади з нарахованими відсотками або компенсаціями, відомості про які зазначені у свідоцтві про право на спадщину, отримані суб'єктом декларування та/або членом його сім'ї, відображаються в розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації з моменту отримання такого свідоцтва. У декларації слід зазначати сукупну суму вкладу (депозиту) та нарахованих процентів на дату виплати (додатково див. розділ XIII цих Роз'яснень).

Рахунки у банківських та інших фінансових установах у розділі 12.1 «Банківські та інші фінансові установи, у тому числі за кордоном, у яких у суб'єкта декларування або членів його сім'ї відкриті рахунки або зберігаються кошти, інше майно» декларації відображаються за загальними правилами.

202. Як декларувати вклади (депозити) та поворотну фінансову допомогу?

Відомості про кошти, надані суб'єктом декларування / членом його сім'ї як поворотна фінансова допомога та не повернуті їм у звітному періоді, а також неповернуті суми депозиту слід вказувати у розділі 12 «Грошові активи» декларації (в разі перевищення порогу декларування в цьому розділі).

Відомості про кошти, надані суб'єктом декларування / членом його сім'ї як поворотна фінансова допомога та повернуті їм у звітному періоді, а також повернуті суми депозиту підлягають відображенню у розділі 12 «Грошові активи» декларації за загальними правилами декларування об'єктів у цьому розділі (тобто за умови наявності цих коштів станом на кінець звітного періоду та у разі перевищення порогу декларування в цьому розділі). У розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації відомості про такі кошти (тіло депозиту, розмір фінансової допомоги) не зазначаються. Водночас доходом є відсотки за депозитом.

Поворотна фінансова допомога – сума коштів, що надійшла платнику податків у користування за договором, який не передбачає нарахування процентів або надання інших видів компенсацій у вигляді плати за користування такими коштами, та є обов'язковою до повернення (абз. 8 пп. 14.1.257 п. 14.1 ст. 14 ПК України).

Поворотна фінансова допомога декларується за правилами, окресленими для декларування позики (детальніше див. відповідь на *запитання 203 цих Роз'яснень*).

Вклад (депозит) – це кошти в готівковій або у безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору (ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність»).

Розміщення коштів на рахунках в банку як вклад (депозит) не припиняє права власності на кошти, а отже, повернення тіла депозиту не може вважатися доходом.

Водночас якщо вклад (депозит) розміщено на умовах, за яких відсотки щомісяця капіталізуються та є доступними для використання вкладником (суб'єктом декларування або членом його сім'ї) до моменту завершення строку дії вкладу (депозиту), то такі нарахування (відсотки) відображаються у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації станом на кінець звітного періоду.

Якщо відсотки по депозиту додаються до тіла депозиту, то вони відобразатимуться в декларації як дохід лише після завершення строку дії депозиту та отримання його вкладником.

Такі самі правила застосовуються й у разі отримання вкладником гарантованої суми відшкодування коштів за вкладами за рахунок коштів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Як декларувати доходи у вигляді процентів, нарахованих за валютним вкладом, див. у відповіді на *запитання 153 цих Роз'яснень*.

203. Як декларувати позику?

Відомості про позику, **отриману** суб'єктом декларування або членом його сім'ї (тобто кошти, стосовно яких суб'єкт декларування або член його сім'ї є позичальником), відображаються у розділах:

- 12 «Грошові активи» декларації – за умов, зазначених у відповіді на *запитання 156 цих Роз'яснень*;
- 13 «Фінансові зобов'язання» декларації – за умов, зазначених у відповіді на *запитання 175 цих Роз'яснень*;
- 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації (відображаються відомості про правочин, у полях щодо видатку обирається позначка «Не застосовується») – за умов, зазначених у відповіді на *запитання 177 цих Роз'яснень*.

Відомості про отриману позику не відображаються у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації (додатково див. відповідь на *запитання 145 цих Роз'яснень*).

Кошти, які суб'єкт декларування або член його сім'ї **позичив** третій особі (тобто кошти, стосовно яких суб'єкт декларування або член його сім'ї є позикодавцем), зазначаються у розділі 12 «Грошові активи» декларації (як кошти, позичені третій особі) – за умов, зазначених у відповіді на *запитання 156 цих Роз'яснень*.

Відомості про надану суб'єктом декларування або членом його сім'ї позику не відображаються у розділах 13 «Фінансові зобов'язання», 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації.

Відомості про повернуту суму позики не відображаються у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації, однак в цьому розділі відображаються кошти, отримані у вигляді процентів від суми позики.

204. Особливості декларування особами, які є суб'єктами господарювання (ФОП)

1. Чи відображаються відомості про об'єкти, набуті суб'єктом декларування / членом його сім'ї для здійснення господарської діяльності (як ФОП)?

Так.

Громадянин визнається суб'єктом господарювання у разі здійснення ним підприємницької діяльності за умови державної реєстрації його як підприємця без статусу юридичної особи (ч. 1 ст. 128 ГК України).

Фізична особа – підприємець відповідає за своїми зобов'язаннями усім своїм майном, на яке відповідно до закону може бути звернено стягнення (ст. 52 ЦК України, ч. 2 ст. 128 ГК України).

Законодавством не встановлено окремого правового статусу майна фізичної особи – підприємця.

Отже, об'єкти нерухомості, транспортні засоби, інше цінне рухоме майно, яке набуто суб'єктом декларування та/або членом його сім'ї для здійснення підприємницької діяльності (як фізичною особою – підприємцем) підлягають відображенню у декларації на загальних підставах.

2. Чи відображаються доходи, отримані суб'єктом декларування або членом його сім'ї як ФОП?

Так.

У декларації зазначаються відомості про отримані доходи суб'єкта декларування або членів його сім'ї (п. 7 ч. 1 ст. 46 Закону). Перелік видів доходів, наведений у цьому положенні, включає у тому числі доходи від підприємницької діяльності, отримані суб'єктом декларування / членом його сім'ї як ФОП.

Дохід із джерелом їх походження з України – будь-який дохід, отриманий резидентами або нерезидентами, у тому числі від будь-яких видів їх діяльності на території України (включаючи виплату (нарахування) винагороди іноземними роботодавцями), її континентальному шельфі, у виключній (морській) економічній зоні, у тому числі у вигляді доходів від зайняття підприємницькою та незалежною професійною діяльністю (пп. 14.1.54 п. 14.1 ст. 14 ПК України).

Інформацію про отримані доходи від підприємницької діяльності як ФОП необхідно зазначити у розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації незалежно від розміру такого доходу. При цьому сума доходу від підприємницької діяльності за звітний період сумується і в декларації вказується **загальна сума валового доходу**, отримана суб'єктом декларування або членом його сім'ї як ФОП у звітному періоді.

При зазначенні доходу від власної підприємницької діяльності як ФОП джерелом доходу рекомендується зазначити самого суб'єкта декларування / члена його сім'ї, який є ФОП.

3. Чи відображаються відомості про банківські / фінансові установи, в яких суб'єктом декларування або членом його сім'ї як ФОП відкриті рахунки?

Так.

Банківські та інші фінансові установи, у яких у суб'єкта декларування або членів його сім'ї як суб'єктів господарювання (ФОП) відкриті рахунки або зберігаються кошти, інше майно, відображаються в декларації за загальними правилами (див. *розділ XV цих Роз'яснень*).

4. Чи відображаються відомості про фінансові зобов'язання суб'єкта декларування, члена його сім'ї, взяті ними для забезпечення здійснення господарської діяльності?

Так.

Відомості про фінансові зобов'язання суб'єкта декларування та/або членів його сім'ї відображаються в декларації за загальними правилами (див. *розділ XV цих Роз'яснень*) незалежно від мети та цілей вчинення правочинів, які зумовили виникнення фінансових зобов'язань.

5. Які видатки, здійснені суб'єктом декларування, який одночасно є фізичною особою – підприємцем (ФОП), відображаються в декларації?

Видатки та правочини суб'єкта декларування, здійснені ним як ФОП на виконання правочинів, спрямованих на набуття права на об'єкти декларування, які підлягають відображенню в розділах 3 «Об'єкти нерухомості», 4 «Об'єкти незавершеного будівництва», 5 «Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів)», 6 «Цінне рухоме майно – транспортні засоби», 7 «Цінні папери», 8 «Корпоративні права», 10 «Нематеріальні активи» декларації

зазначаються завжди, незалежно від мети набуття таких об'єктів (для господарської діяльності чи для особистих потреб / потреб членів сім'ї).

У разі наявності даних про загальний розмір видатків, здійснених у звітному періоді суб'єктом декларування як ФОП (особливо якщо ФОП перебуває на загальній системі оподаткування), рекомендується відобразити їх в декларації (однією сумою).

Інші видатки та правочини, вчинені суб'єктом декларування як фізичною особою (а не як ФОП), зазначаються в декларації за загальними правилами.

Приклад 1

Суб'єкт декларування, який займається аграрним бізнесом, у звітному періоді купив комбайн вартістю більше 50 ПМ.

Такий об'єкт (комбайн) підлягає відображенню у декларації у розділі 6 «Цінне рухоме майно – транспортні засоби» декларації. Оскільки правочин і видаток на його придбання здійснено у звітному періоді саме суб'єктом декларування (не членом його сім'ї), вартість предмета правочину та розмір видатку перевищують поріг декларування, то відомості про такий правочин і видаток зазначаються у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації.

Приклад 2

Суб'єкт декларування у звітному періоді оплатив вартість туристичної подорожі на суму, що перевищує 50 ПМ.

Оскільки такий видаток здійснено ним для особистих потреб (не для господарської діяльності), то він підлягає відображенню у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації.

204-1. Декларування облігацій внутрішньої державної позики України (ОВДП), у т.ч. військових.

ОВДП декларуються за загальними правилами декларування цінних паперів.

1. Придбання ОВДП у звітному періоді

У разі придбання ОВДП у звітному періоді підлягають заповненню такі розділи декларації:

- розділ 7 «Цінні папери» декларації – за умови, якщо цінні папери не будуть погашені станом на кінець звітного періоду. Для цього у блоці полів «Загальна інформація» в полі «Вид цінного паперу» слід обрати позначку «Боргові цінні папери», в полі «Вид боргових цінних паперів» – позначку «Державні облігації України»; в полі «Емітент» – позначку «Третя особа», в полі «Особа емітент є» – позначку «Юридична особа, зареєстрована в Україні» та зазначити відомості про Міністерство фінансів України (код ЄДРПОУ 00013480).

У полі «Номінальна вартість одного цінного папера, грн.» зазначається номінальна вартість 1 ОВДП (наприклад, 1000 грн). У разі якщо номінальна вартість 1 ОВДП визначена в іноземній валюті, то у вказаному полі зазначається номінальна вартість в перерахунку на гривні за офіційним курсом НБУ станом на дату набуття ОВДП.

Додатково див. відповіді на запитання 117-1 – 119 цих Роз'яснень;

- розділ 12.1 «Банківські та інші фінансові установи, у тому числі за кордоном, у яких у суб'єкта декларування або членів його сім'ї відкриті рахунки або зберігаються кошти, інше майно» декларації. Додатково див. відповідь на запитання 174-1 цих Роз'яснень;

- розділ 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації – за умови, якщо разовий видаток на придбання ОВДП перевищує 50 ПМ. Додатково див. відповідь на запитання 177 цих Роз'яснень.

2. Наявність ОВДП у звітному періоді

Якщо ОВДП були придбані в минулому звітному періоді, а в періоді, за який подається декларація, не погашені, то заповненню підлягають розділ 7 «Цінні папери» та розділ 12.1 «Банківські та інші фінансові установи, у тому числі за кордоном, у яких у суб'єкта

декларування або членів його сім'ї відкриті рахунки або зберігаються кошти, інше майно» декларації.

Також може підлягати заповненню розділ 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації – у випадку, якщо особа володіє купонними облігаціями і отримує відсотковий дохід щомісяця / щокварталу тощо.

3. Погашення ОВДП у звітному періоді

Якщо у звітному періоді відбулося погашення купонних / дисконтних ОВДП «Військові облігації», то підлягає заповненню розділ 11 «Доходи, у тому числі подарунки» декларації. При цьому:

якщо було погашення купонних ОВДП, то у декларації зазначаються відомості про отриманий у звітному періоді дохід у розмірі номінальної вартості погашених ОВДП та дохід у вигляді відсоткового доходу по них;

якщо відбулося погашення дисконтних ОВДП, то у декларації зазначаються відомості про отриманий у звітному періоді дохід у розмірі номінальної вартості погашених ОВДП. Детальніше див. відповідь на *запитання 152 цих Роз'яснень*.

При цьому відомості про погашені у звітному періоді ОВДП не зазначаються у розділі 7 «Цінні папери» декларації, а відомості про рахунки зазначаються у розділі 12.1 «Банківські та інші фінансові установи, у тому числі за кордоном, у яких у суб'єкта декларування або членів його сім'ї відкриті рахунки або зберігаються кошти, інше майно» декларації за умов, викладених у відповіді на *запитання 166 Роз'яснень*.

Про декларування рахунку у цінних паперах (у т.ч. в ОВДП) додатково див. у відповідях на *запитання 166 та 174-1 цих Роз'яснень*.

XXII. Повідомлення про суттєві зміни в майновому стані (ПСЗ)

205. Як і коли подавати ПСЗ?

ПСЗ суб'єкт декларування подає особисто у 10-денний строк з моменту отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку шляхом заповнення відповідної електронної форми у персональному електронному кабінеті Реєстру (абз. 1 ч. 4 ст. 52 Закону, п. 4 Порядку № 450/21).

ПСЗ подається незалежно від того, перебуває суб'єкт декларування в Україні чи за її межами (п. 4 Порядку № 450/21).

Паперова копія ПСЗ до Національного агентства не подається (п. 5 Порядку № 450/21).

206. Чи можна подати виправлене ПСЗ?

Ні.

На відміну від права суб'єкта декларування подати виправлену декларацію, яке закріплене в ч. 4 ст. 45 Закону, можливості подати виправлене ПСЗ Законом не передбачено. Коректні відомості слід зазначати у декларації за відповідний звітний період.

207. У яких випадках виникає обов'язок подати ПСЗ?

У разі отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку суб'єктом декларування на суму, яка перевищує 50 ПМ (абз. 1 ч. 4 ст. 52 Закону).

Обов'язок подати ПСЗ виникає лише за таких обставин у сукупності:

- отримано дохід, придбано майно, здійснено видаток,
- дохід отримав / майно придбав / видаток здійснив саме суб'єкт декларування,
- розмір доходу / видатку, вартість придбаного майна перевищує 50 ПМ.

! Подання ПСЗ в інших випадках (у тому числі щодо членів сім'ї) Законом не передбачено.

Приклад

Вартість майна перевищує 50 ПМ, але була сплачена частинами, розмір кожної з яких не перевищує 50 ПМ.

ПСЗ подається після переходу права власності на таке майно (тобто за ознакою «придбання майна», а не за ознакою «здійснення разового видатку»).

208. Хто зобов'язаний подавати ПСЗ?

Додатковий захід здійснення фінансового контролю у вигляді обов'язку повідомляти про суттєві зміни у майновому стані застосовується до суб'єктів декларування, які є службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єктів декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків (абз. 2 ч. 4 ст. 52 Закону).

Перелік суб'єктів декларування, які є службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, закріплений у примітці до ст. 51-3 Закону (див. відповідь на запитання 22 цих Роз'яснень).

Перелік посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків затверджений рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 17.06.2016 № 2 (див. відповідь на запитання 23 цих Роз'яснень).

! Інші суб'єкти декларування ПСЗ до Національного агентства не подають.

За яких обставин виникає обов'язок подати ПСЗ див. відповідь на запитання 207 цих Роз'яснень.

Чи виникає обов'язок подати ПСЗ в особи, яка тимчасового виконує обов'язки службової чи посадової особи, див. відповідь на запитання 29 цих Роз'яснень.

209. Чи слід повідомляти про суттєві зміни в майновому стані члена сім'ї суб'єкта декларування?

Ні (абз. 3 п. 5 Порядку № 450/21).

210. З якого моменту суб'єкт декларування більше не зобов'язаний подавати ПСЗ?

Після припинення перебування ним на посаді, яка передбачає зайняття відповідального та особливо відповідального становища або пов'язана з високим рівнем корупційних ризиків (п. 7 Порядку № 450/21).

Це може бути звільнення суб'єкта декларування або переведення на іншу посаду, яка не зазначена в примітці до ст. 51-3 Закону та в Переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків.

! Суб'єкт декларування зобов'язаний подати ПСЗ, якщо підстави для його подання виникли до дня припинення або в останній день перебування ним на посаді, що передбачає обов'язок подання ПСЗ.

211. Коли необхідно подавати ПСЗ у разі придбання автомобіля за кордоном?

Після перерахування коштів за такий транспортний засіб.

Як визначається дата набуття права власності на транспортний засіб, набутий за кордоном див. у відповіді на запитання 106 цих Роз'яснень.

212. Чи необхідно відображати інформацію, яка була зазначена в ПСЗ, у декларації?

Так, з урахуванням порогів декларування у різних розділах декларації (абз. 2 п. 5 Порядку № 450/21).

Повідомлення про суттєві зміни в майновому стані за ст. 52 Закону не звільняє суб'єкта декларування від обов'язку подати декларацію та зазначити в ній відомості, передбачені ст. 46 Закону.

Наприклад, у разі отримання доходу на суму понад 50 ПМ суб'єкт декларування повинен подати про це ПСЗ. Зазначена інформація повинна бути також вказана у декларації цього суб'єкта декларування, що охоплює звітний період, у якому в суб'єкта декларування виник обов'язок подати відповідне ПСЗ.

! Законом встановлені різні пороги декларування для відображення інформації в декларації та в ПСЗ.

Так, у ПСЗ вказується інформація про отримання доходу, придбання майна або здійснення разового видатку на суму більше ніж 50 ПМ. Однак у декларації відображаються:

- усі доходи, все нерухоме майно, всі транспортні засоби незалежно від розміру / вартості,
- цінне рухоме майно (крім транспортних засобів), вартість якого перевищує 100 ПМ.

У разі придбання цінного рухомого майна (крім транспортних засобів) вартістю понад 50 ПМ, але менше ніж 100 ПМ, інформація про придбання такого майна відображається в декларації лише в розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування», оскільки поріг декларування в цьому розділі становить 50 ПМ.

213. Чи подається ПСЗ у разі здійснення валютно-обмінних операцій?

Ні (абз. 2 примітки до ст. 46 Закону, набрав чинності 02.06.2021).

214. Яке поняття доходу і видатку застосовується при поданні ПСЗ?

Одноразовий, фактично отриманий дохід до оподаткування.

Одноразовий видаток.

Під поняттям «**одноразовий дохід**» слід розуміти отримання суб'єктом декларування доходу, що перевищує суму в розмірі 50 ПМ, який нарахований та фактично виплачений одним джерелом доходу, має ознаку доходу та визначену дату набуття права власності на такий дохід (дату отримання доходу).

У разі отримання доходу **різними платежами (транзакціями)** від одного джерела й одного виду, йдеться про отримання декількох одноразових доходів. Тому ПСЗ подається лише по тій транзакції, розмір якої перевищує 50 ПМ. Суми транзакцій, навіть проведених в один день, не сумуються.

Зобов'язання повідомляти про суттєві зміни в майновому стані є додатковим заходом здійснення фінансового контролю, спрямованим на з'ясування фактичної зміни у майновому

стані суб'єкта декларування, не очікуючи подання наступної декларації. Тобто повинна виникати реальна суттєва зміна у майновому стані, яка полягає у можливості використання відповідного доходу суб'єктом декларування або здійсненні ним значного видатку.

При вирішенні питання про наявність чи відсутність обов'язку подати ПСЗ слід брати до уваги розмір нарахованого одноразового доходу, який при цьому був фактично отриманий суб'єктом декларування, до оподаткування (оскільки податковий агент, який нараховує, виплачує або надає оподатковуваний дохід на користь платника податку, зобов'язаний утримувати податок на доходи фізичних осіб – пп. 168.1.1 п. 168.1 ст. 168 ПК України), а також до можливої оплати роботодавцем інших платежів – аліментів, відрахувань до недержавного пенсійного фонду тощо).

Про дохід, що був нарахований, але не сплачений (не отриманий), не повідомляється (абз. 1 п. 6 Порядку № 450/21).

! При визначенні початку перебігу **строку**, протягом якого особа зобов'язана подати ПСЗ, до уваги слід брати дату фактичного отримання доходу суб'єктом декларування, а не дату його нарахування.

Під поняттям «**одноразовий видаток**» слід розуміти витрату, здійснену одним платежем (наприклад, однією транзакцією) незалежно від форми його здійснення – готівкової чи безготівкової.

Приклад 1

У разі отримання кількох платежів заробітної плати з різними сумами має місце отримання декількох одноразових доходів з одного джерела. Тобто особа може розпоряджатись грошовими коштами одразу після їх одержання (надходження частинами, наприклад, до 15 числа місяця і потім – до 30 числа).

Суб'єкт декларування повинен подати ПСЗ лише коли розмір **нарахованої** заробітної плати за половину місяця перевищує 50 ПМ і при цьому ця частина заробітної плати фактично отримана суб'єктом декларування.

Приклад 2

Суб'єкту декларування за повний місяць було нараховано заробітну плату, розмір якої перевищує 50 ПМ. Нараховані її частини (наприклад, аванс), що не перевищують 50 ПМ. У такому разі ПСЗ не подається.

Такий висновок не змінюється і у випадку, якщо нараховані частини заробітної плати, кожна з яких не перевищує 50 ПМ, були отримані суб'єктом декларування в один день (навіть за умови, якщо сума отриманих в один день, але окремо нарахованих частин доходу, перевищує 50 ПМ).

Приклад 3

Особі було нараховано аванс у розмірі, що перевищує 50 ПМ. Але фактично цей аванс до 15 числа місяця виплачено не було, натомість особа отримала його в кінці місяця. У такому випадку ПСЗ подається протягом 10 днів з моменту отримання коштів.

Приклад 4

За умовами цивільно-правового договору (наприклад, купівлі-продажу) третя особа зобов'язана виплатити суб'єкту декларування суму, що перевищує 50 ПМ. Але договір передбачає розстрочку платежів. Розмір кожного платежу не перевищував 50 ПМ. За таких обставин ПСЗ не подається.

Однак якщо третя особа здійснює разовий платіж за договором у розмірі понад 50 ПМ (наприклад 2 платежі одночасно або оплачує всю суму за договором тощо), або якщо умови договору про розстрочку платежу не будуть виконані, і оплата за договором буде проведена одним платежем, розмір якого перевищуватиме 50 ПМ, то у суб'єкта декларування виникне обов'язок подати ПСЗ.

Приклад 5

Суб'єкт декларування купує будинок і земельну ділянку, на якій він розташований, у одного продавця шляхом укладення двох окремих договорів. Вартість будинку перевищує 50 ПМ, а вартість земельної ділянки менша ніж 50 ПМ. У випадку здійснення **одного** платежу (у готівковій чи безготівковій формі) на ім'я продавця одночасно на виконання обох договорів вважається, що суб'єкт декларування здійснив один видаток, а отже, він має бути відображений у ПСЗ.

215. Чи необхідно щомісяця подавати ПСЗ, якщо розмір місячної заробітної плати суб'єкта декларування перевищує 50 ПМ?

Так, у разі отримання одноразового доходу у розмірі понад 50 ПМ.

Заробітна плата суб'єкта декларування вважається його доходом. Відповідно, якщо суб'єкт декларування отримав одноразовий дохід (у вигляді заробітної плати тощо) у розмірі **понад 50 ПМ, коли такий дохід було отримано**, то виникає обов'язок подати ПСЗ.

Роз'яснення щодо необхідності подання ПСЗ у випадку отримання кількох платежів заробітної плати з різними сумами викладено у попередньому питанні.

216. Чи подається ПСЗ у разі отримання подарунка?

Так, якщо розмір / вартість подарунка перевищує 50 ПМ.

Подарунок є доходом (п. 7 ч. 1 ст. 46 Закону).

217. Чи подається ПСЗ у разі дарування суб'єктом декларування майна, коштів?

Так – у разі дарування грошей.

Ні – у разі дарування майна, корпоративних прав.

Грошові кошти, передані у дар, є видатком. На відміну від дарування майна.

Детально про те, що є видатком для цілей декларування, див. у відповіді на *запитання 177 цих Роз'яснень*.

218. Чи подається ПСЗ у разі отримання колишнім учасником товариства виплати вартості його частки у статутному капіталі (у грошовій чи негрошовій формі)?

Так, якщо розмір / вартість частки у статутному капіталі перевищує 50 ПМ.

Чи є доходом частка (у грошовій чи негрошовій формі), отримана у разі виходу зі складу учасників господарського товариства див. у відповіді на *запитання 142 цих Роз'яснень*.

219. Чи подається ПСЗ у разі набуття у власність майна, вартість якого не відома?

Ні (абз. 4 п. 6 Порядку № 450/21).

Якщо при отриманні спадщини, подарунка, приватизації нерухомого майна тощо грошова оцінка такого майна не проводилась і вартість всього об'єкта не відома, ПСЗ не подається.

Правила визначення вартості див. у відповіді на *запитання 63 та 62 цих Роз'яснень*.

220. Скільки ПСЗ необхідно подати у разі одночасного придбання майна та здійснення видатку?

Одне, якщо видаток здійснено в межах 10-денного строку з моменту набуття майна у власність.

У разі придбання майна, вартість якого перевищує 50 ПМ, подається одне повідомлення, в якому зазначаються відомості у відповідних розділах щодо придбаного майна та здійсненого видатку (абз. 2 п. 6 Порядку № 450/21).

Це правило діє у випадку, якщо при придбанні майна суб'єкт декларування здійснив відповідний одноразовий видаток у той самий день або в межах 10-денного строку з моменту набуття майна у власність. Якщо з будь-яких причин право власності на майно суб'єкт декларування набув в один день, а сплатив за нього пізніше ніж через 10 днів – подається 2 (або більше) ПСЗ.

Приклад 1

Суб'єкт декларування придбав нерухомість 08.11.2023. У цей день був укладений договір купівлі-продажу, внесені відповідні зміни в Державний реєстр речових прав на нерухоме майно, суб'єкт декларування передав (перерахував) кошти продавцю.

У такому випадку подається 1 ПСЗ. У розділі 3 «Об'єкти нерухомості» зазначається інформація про квартиру, у розділі 9 «Видатки» – інформація про суму сплачених коштів.

Приклад 2

У разі здійснення суб'єктом декларування обміну майна (квартири, транспортного засобу тощо) у ПСЗ зазначається інформація про набуте в результаті обміну майно та видаток (вартість майна, право власності на яке припинилося).

Приклад 3

Суб'єкт декларування придбав нерухомість 08.11.2023. У цей день був укладений договір купівлі-продажу, внесені відповідні зміни в Державний реєстр речових прав на нерухоме майно. За умовами договору кошти продавцю покупець має перерахувати протягом 10 днів. Суб'єкт декларування передав (перерахував) кошти продавцю 15.11.2023.

У такому випадку подається 1 ПСЗ, у строк до 18.11.2023 (тобто в 10-денний строк з моменту придбання майна), але після оплати вартості квартири (тобто після здійснення видатку). У розділі 3 «Об'єкти нерухомості» зазначається інформація про квартиру, у розділі 9 «Видатки» – інформація про суму сплачених коштів.

Приклад 4

Суб'єкт декларування придбав нерухомість 08.11.2023. В цей день був укладений договір купівлі-продажу, внесені відповідні зміни в Державний реєстр речових прав на нерухоме майно. Але з певних причин (умови договору, хвороба, блокування рахунків – будь-що) кошти продавцю покупець перерахував пізніше, ніж через 10 днів (наприклад, 01.12.2023).

У такому випадку суб'єкт декларування повинен у строк до 18.11.2023 подати ПСЗ, в якому відобразити інформацію про придбане майно (тобто в 10-денний строк з моменту придбання майна). А потім (у цьому прикладі – до 11.12.2023) подати ще 1 ПСЗ, в якому відобразити інформацію про видаток (якщо він перевищує 50 ПМ).

Приклад 5

Суб'єкт декларування купує будинок і земельну ділянку, на якій він розташований, у одного продавця шляхом укладення двох окремих договорів. Вартість будинку перевищує 50 ПМ, а вартість земельної ділянки менша ніж 50 ПМ. Суб'єкт декларування здійснює **одн** платіж (у готівковій чи безготівковій формі) на ім'я продавця одночасно на виконання обох договорів.

За таких обставин суб'єкт декларування повинен подати одне ПСЗ, в якому у розділі 3 «Об'єкти нерухомості» відобразити майно, вартість якого **перевищує** 50 ПМ (у цьому прикладі – будинок), а у розділі «Видатки» – видаток на придбання всього майна (тобто свій разовий видаток).

Майно, вартість якого **не перевищує** 50 ПМ (у цьому прикладі – земельна ділянка) не підлягає відображенню в ПСЗ, натомість може відобразитися в декларації, яка охопить відповідний звітний період.

221. Скільки ПСЗ необхідно подати у разі отримання спадщини, подарунка?

Одне.

У разі отримання доходу в негрошовій формі (спадщина, подарунок тощо), вартість якого перевищує 50 ПМ, подається одне повідомлення, в якому зазначаються відомості у відповідних розділах щодо отриманого доходу в негрошовій формі та отриманого майна (абз. 3 п. 6 Порядку № 450/21).

Спадщина, подарунок є доходами. Тому під час заповнення електронної форми ПСЗ відповідну інформацію слід відображати не лише у відповідних розділах щодо майна,

корпоративних прав, але й також в розділі 2 «Доходи, у тому числі подарунки» (якщо вартість спадщини, подарунка відома або має бути відома. Додатково див. відповідь на *запитання 219 цих Роз'яснень*).

222. Коли при передаванні іншій особі грошових коштів чи майна подається ПСЗ?

ПСЗ подається, якщо:

1) грошові кошти передані у зв'язку із правочином, вчиненим з метою:

1.1) придбання у власність, володіння, користування активів, зазначених у ч. 1 ст. 46 Закону, та/або послуг (наприклад, оплата навчання, лікування, косметичних, туристичних послуг тощо);

1.2) виконання договірних зобов'язань, в тому числі фінансових (боржником за зобов'язанням);

1.3) надання благодійної, матеріальної, фінансової допомоги;

1.4) фінансової підтримки політичної партії у формі внеску;

1.5) виконання рішення суду, яке набрало законної сили;

1.6) дарування (грошові кошти як подарунок);

2) майно передане як:

2.1) засіб платежу відповідно до умов договору (наприклад, є предметом договору міни (бартеру);

2.2) матеріальна підтримка політичної партії у формі внеску;

2.3) вклад у статутний капітал товариства тощо.

ПСЗ **не** подається у разі припинення права власності на майно у результаті настання обставин непереборної сили – стихійні лиха, руйнування об'єкта, збройні конфлікти тощо (такі обставини не є правочинами).

Додатково про те, що є видатком, див. у відповіді на *запитання 177 цих Роз'яснень*.

Приклад 1

У разі дарування суб'єктом декларування грошових коштів у розмірі, що перевищує 50 ПМ, у повідомленні зазначається інформація щодо здійсненого видатку.

Приклад 2

У разі надання суб'єктом декларування благодійної допомоги, пожертви, фінансової допомоги, фінансової підтримки політичної партії, разово у розмірі, що перевищує 50 ПМ, у повідомленні зазначається інформація щодо здійсненого видатку.

Приклад 3

У разі якщо суб'єкт декларування у звітному періоді **подарував** належне йому майно (крім грошових коштів) третій особі, ПСЗ не подається, оскільки дарування майна не є видатком (для цілей декларування).

223. Чи подається ПСЗ в разі викрадення майна?

Ні, крім випадку отримання доходу у вигляді страхової виплати на суму, яка перевищує 50 ПМ.

Вибуття майна із фактичного володіння та користування власника у зв'язку з незаконними діями третіх осіб (викраденням) не є видатком (інформація про те, що є видатками для цілей декларування, відображена у відповіді на *запитання 177 цих Роз'яснень*). Крім того, за таких обставин право власності суб'єкта декларування на це майно не припиняється, а отже, зміни в майновому стані не настають (детальніше див. відповідь на *запитання 77 цих Роз'яснень*).

Однак якщо викрадене майно було застраховане і суб'єкт декларування отримав разовий дохід у вигляді страхових виплат на суму, яка перевищує 50 ПМ, – ПСЗ має бути подане.

В яких випадках виникає обов'язок подати ПСЗ див. у відповіді на *запитання 207 цих Роз'яснень*.

223-1. Чи подається ПСЗ в разі знищення майна?

Ні.

224. Коли виникає обов'язок подати ПСЗ у зв'язку з отриманням доходу від реалізації майна, яке відчужується третьою особою на підставі довіреності?

Обов'язок подати ПСЗ у суб'єкта декларування (довірителя) виникає з дня отримання повіреним доходу від відповідного правочину, якщо інше не передбачене умовами договору.

За договором доручення одна сторона (повірений) зобов'язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії. Правочин, вчинений повіреним, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки довірителя (ч. 1 ст. 1000 ЦК України).

224-1. Особливості подання ПСЗ на період війни

Більшість суб'єктів декларування:

- звільняються від обов'язку подання ПСЗ, підстави для подання яких виникли у період з 24.02.2022 до 11.10.2023 включно (абз. 3 п. 2-7 розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону).
- зобов'язані подавати ПСЗ з 12.10.2023.

Суб'єкти декларування, які мають право на відтермінування подання декларацій:

- звільняються від обов'язку подання ПСЗ, підстави для подання яких виникли з 24.02.2022 до припинення / скасування воєнного стану або іншого визначеного Законом строку (абз. 3 п. 2-7 розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону, ч. 6 ст. 52 Закону).
- зобов'язані подавати ПСЗ з моменту відновлення у них обов'язку подавати декларації.

Додатково про строки див. відповідь на запитання п. 2-3 цих Роз'яснень та інфографіки нижче.

Приклад 1

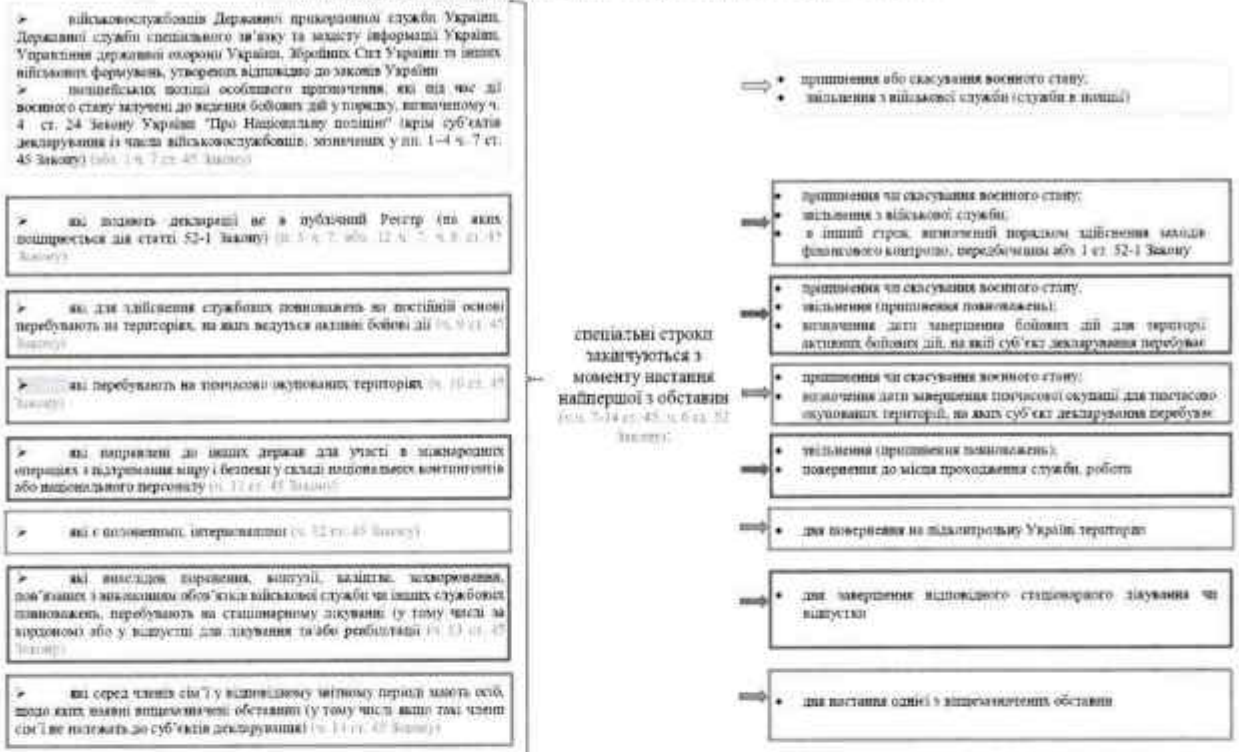
01.11.2023 суб'єкт декларування, у якого член сім'ї військовослужбовець ЗСУ, отримав від близьких осіб у подарунок гроші у сумі понад 50 ПМ.

У такій ситуації суб'єкт декларування не повинен подавати ПСЗ, оскільки підстави його подання виникли до початку перебігу строку для подання ним декларацій, визначених ч. 14 ст. 45 Закону.

Приклад 2

21.09.2023 суб'єкт декларування придбав квартиру (вартістю понад 50 ПМ) та здійснив видаток (розміром понад 50 ПМ). У такому випадку ПСЗ не подається, оскільки підстави подання ПСЗ (придбання майна, здійснення видатку) виникли в період з 24.02.2022 до 11.10.2023 включно.

Коли стосуються та коли закінчуються спеціальні строки звільнення від повинні ДСЗ, ПЗВР

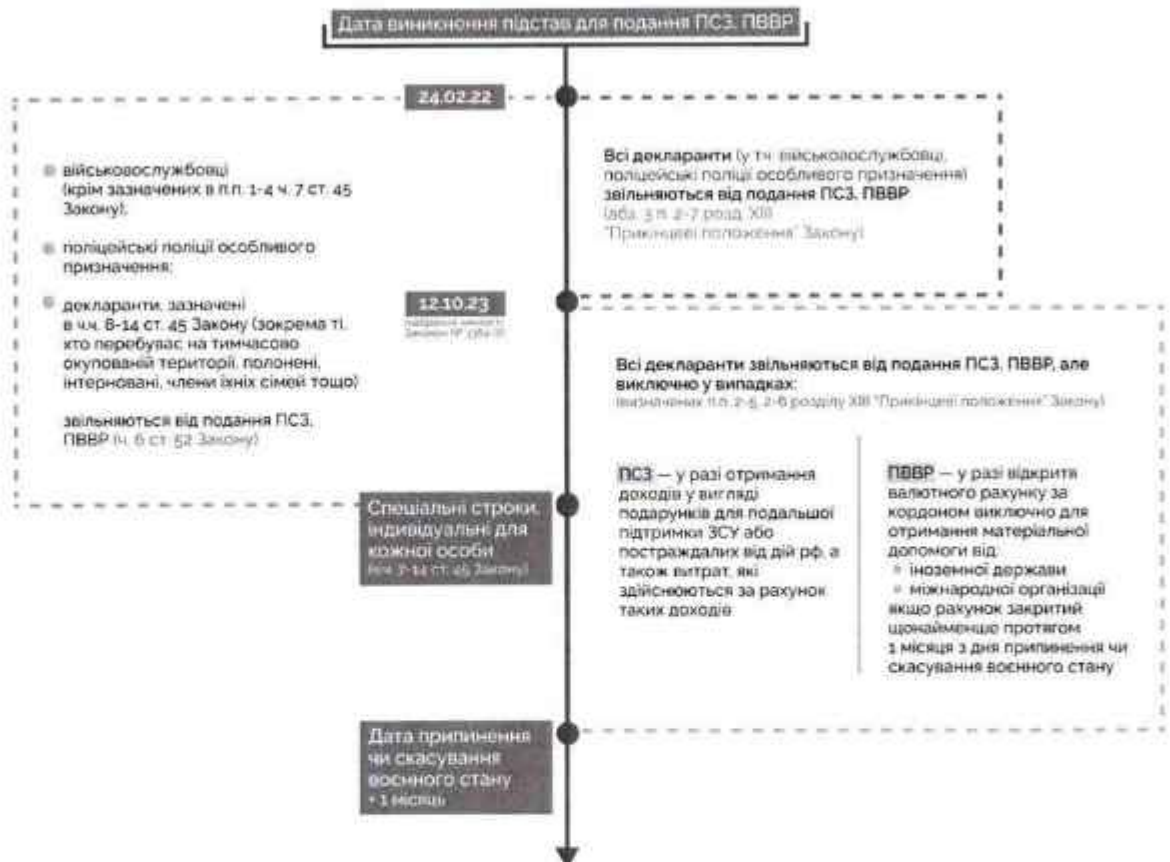
спеціальні строки закінчуються з моменту настання найпершої з обставин (п. 14 ст. 45, п. 6 ст. 52 Закону)

Хто і за яких обставин звільнений від подання ПСЗ і ПВВР?

ПСЗ - повідомлення про суттєві зміни у майновому стані

ПВВР - повідомлення про відкриття валютного рахунку

Закон - Закон України "Про запобігання корупції"

XXIII. Повідомлення про відкриття валютного рахунка (ПВВР)

225. За якою формою та як слід подавати ПВВР?

Таке повідомлення подається в електронній формі.

Суб'єкт декларування зобов'язаний повідомити Національне агентство про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента у 20-денний строк з дня:

- коли суб'єкт декларування або член його сім'ї відкрив валютний рахунок;
- коли суб'єкту декларування стало відомо або повинно було стати відомо про відкриття такого рахунка членом його сім'ї (п. 3 Порядку № 451/21).

Суб'єкт декларування **особисто** заповнює відповідну електронну форму повідомлення про відкриття ним або членом його сім'ї валютного рахунка в установі банку-нерезидента після автентифікації у персональному електронному кабінеті Реєстру (п. 4 Порядку № 451/21).

Подання ПВВР до Реєстру підтверджується листами на електронну пошту суб'єкта декларування та у персональному електронному кабінеті суб'єкта декларування.

ПВВР подається незалежно від того, перебуває суб'єкт декларування в Україні чи за її межами.

ПВВР в паперовій формі не подається (п. 7 Порядку № 451/21).

225-1. Про відкриття яких рахунків слід повідомляти?

ПВВР подається лише про відкриття валютних рахунків, відкритих в установах банків-нерезидентів.

Повідомлення про відкриття інших рахунків, які обслуговуються юридичними особами, які не є установами банку-нерезидента, до Національного агентства не подаються.

Суб'єкт декларування зобов'язаний повідомити Національне агентство про відкриття ним або членом його сім'ї **валютного рахунка** в установі **банку-нерезидента** (ч. 1 ст. 52 Закону).

Валютний рахунок – будь-який рахунок суб'єкта декларування або члена його сім'ї, відкритий в установі банку-нерезидента в будь-якій валюті (п. 2 Порядку № 451/21).

Установа банку-нерезидента – юридична особа-нерезидент будь-якої організаційно-правової форми, яка є банком, її відокремлені підрозділи (філії, відділення), що створені і діють відповідно до законодавства іноземної держави та з місцезнаходженням за межами України (п. 2 Порядку № 451/21).

Банк – юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги (ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність»).

Валюта – національна валюта України та іноземна валюта.

Національна валюта (гривня):

а) грошові знаки грошової одиниці України – гривні у вигляді банкнот, монет, у тому числі обігових, пам'ятних та ювілейних монет, і в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені або такі, що вилучаються з обігу, але підлягають обміну на грошові знаки, що перебувають в обігу;

б) кошти на рахунках у банках та інших фінансових установах, виражені у гривні;

в) електронні гроші, номіновані у гривні;

г) цифрові гроші Національного банку України (п. 6 ст. 1 Закону України «Про валюту і валютні операції»).

Іноземна валюта:

а) грошові знаки грошових одиниць іноземних держав у вигляді банкнот, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави або групи іноземних держав, а також вилучені або такі, що вилучаються з обігу, але підлягають обміну на грошові знаки, що перебувають в обігу;

б) кошти на рахунках у банках та інших фінансових установах, виражені у грошових одиницях іноземних держав і міжнародних розрахункових (клірингових) одиницях (зокрема у спеціальних правах запозичення), що належать до виплати в іноземній валюті;

в) електронні гроші, номіновані у грошових одиницях іноземних держав та (або) банківських металах (п. 5 ст. 1 Закону України «Про валюту і валютні операції»).

226. Як зазначати інформацію, якщо в один день відкрито декілька валютних рахунків?

Якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї відкрив в один день декілька валютних рахунків в одній установі банку-нерезидента, суб'єкт декларування подає одне ПВВР із зазначенням номерів відповідних валютних рахунків і місцезнаходження установи банку-нерезидента.

Якщо валютні рахунки відкриті в один день як суб'єктом декларування, так і членом його сім'ї, або якщо валютні рахунки відкриті в різних установах банку-нерезидента, подаються окремі ПВВР стосовно кожної особи чи кожної установи банку-нерезидента (п. 5 Порядку № 451/21).

227. Чи відображаються ПВВР в публічній частині Реєстру?

Ні.

228. Коли у суб'єкта декларування припиняється обов'язок подавати ПВВР?

Після припинення виконання ним функцій держави або місцевого самоврядування або перебування на посаді, що зумовлює здійснення діяльності, яка передбачає обов'язок подання декларації.

Це може бути звільнення суб'єкта декларування або переведення на іншу посаду, яка не передбачає виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

! Суб'єкт декларування зобов'язаний подати ПВВР, якщо підстави для його подання виникли до дня припинення або в останній день виконання ним функцій держави або місцевого самоврядування або перебування на відповідній посаді.

229. Чи повідомляти про відкриття брокерського, інвестиційного рахунка?

Ні.

Детальніше див. відповідь на запитання 225-1 цих Роз'яснень.

229-1. Чи повідомляти про відкриття рахунка для зберігання електронних грошей (на сервісах Wise, Skrill, Neteller та подібних)?

Ні, якщо компанії, які володіють відповідними сервісами для зберігання електронних грошей (наприклад, Wise), не є банками.

Зазвичай це фінансові установи.

Детальніше див. відповідь на запитання 225-1 цих Роз'яснень.

229-2. Чи потрібно подавати ПВВР, відкритого для отримання матеріальної допомоги під час дії воєнного стану?

Ні, за наявності в сукупності таких обставин:

- суб'єктом декларування або членом його сім'ї відкрито валютний рахунок в установі банку-нерезидента під час дії воєнного стану;

- такий рахунок використовувався виключно для отримання матеріальної допомоги, передбаченої законодавством іноземної держави (крім держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором), виплаченої за рахунок коштів іноземної держави (крім держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором) або міжнародної організації;

- такий рахунок закритий протягом одного місяця з дня припинення чи скасування воєнного стану.

У випадку недотримання принаймні однієї із вищезазначених умов суб'єкт декларування зобов'язаний подати ПВВР (п. 2-6 розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону встановлено особливості обов'язку, передбаченого ч. 1 ст. 52 Закону).

229-3. Хто звільняється від подання ПВВР?

Більшість суб'єктів декларування:

- звільняються від обов'язку подання ПВВР, підстави для подання яких виникли у період з 24.02.2022 до 11.10.2023 включно (абз. 3 п. 2-7 розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону).
- зобов'язані подавати ПВВР з 12.10.2023.

Суб'єкти декларування, які мають право на відтермінування подання декларацій:

- звільняються від обов'язку подання ПВВР, підстави для подання яких виникли з 24.02.2022 до припинення / скасування воєнного стану або іншого визначеного Законом строку (абз. 3 п. 2-7 розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону, ч. 6 ст. 52 Закону).
- зобов'язані подавати ПВВР з моменту відновлення у них обов'язку подавати декларації.
Додатково про строки див. відповідь п. 2-3 цих Роз'яснень.

Приклад 1

01.11.2023 суб'єкт декларування, у якого член сім'ї військовослужбовець ЗСУ, відкрив валютний рахунок в установі банку-нерезидента.

У такій ситуації суб'єкт декларування не повинен подавати ПВВР, оскільки підстави його подання виникли до початку перебігу строку для подання ним декларацій, визначених ч. 14 ст. 45 Закону.

Приклад 2

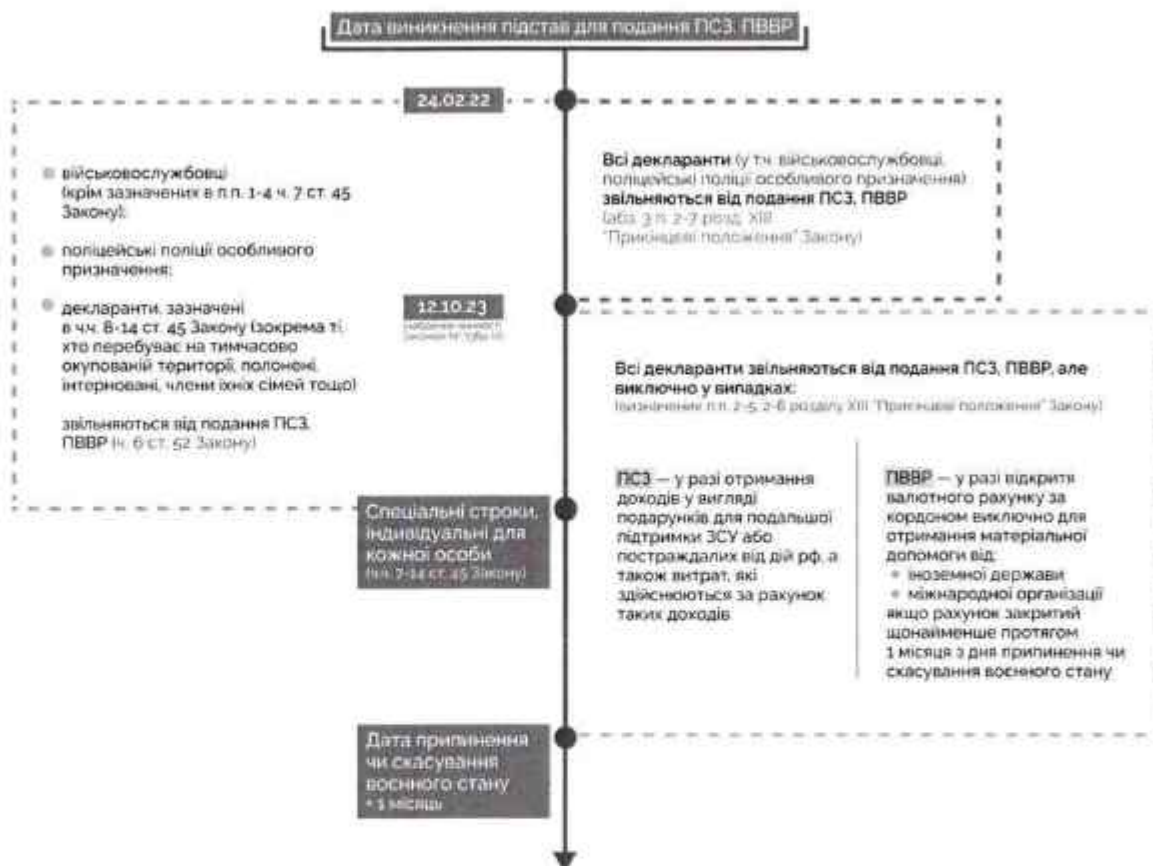
21.09.2023 суб'єкт декларування відкрив валютний рахунок в установі банку-нерезидента. У такому випадку ПВВР не подається, оскільки відкриття рахунку в установі банку-нерезидента відбулося в період з 24.02.2022 до 11.10.2023 включно.

Хто і за яких обставин звільнений від подання ПСЗ і ПВВР?

ПСЗ - повідомлення про суттєві зміни у майновому стані

ПВВР - повідомлення про відкриття валютного рахунку

Закон - Закон України "Про запобігання корупції"

XXIV. Відповідальність за порушення вимог фінансового контролю

230. Яка відповідальність передбачена за неподання або несвочасне подання декларації?

Кримінальна відповідальність за ст. 366-3 КК України, адміністративна відповідальність за ч. 1 ст. 172-6 КУпАП.

За умисне неподання суб'єктом декларування декларації передбачена кримінальна відповідальність у вигляді штрафу від 2500 до 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадських робіт на строк від 150 до 240 годин, або обмеження волі на строк до 2 років, або позбавлення волі строком на 1 рік, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років (ст. 366-3 КК України).

За несвоєчасне подання без поважних причин декларації передбачена адміністративна відповідальність у вигляді накладення штрафу від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ч. 1 ст. 172-6 КУпАП).

Суб'єктами адміністративної або кримінальної відповідальності за неподання або несвоєчасне подання декларації є особи, які зазначені у п. 1, пп. «а», «в» – «г» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону, які відповідно до ч.ч. 1, 2 ст. 45 Закону зобов'язані подавати декларацію.

! Відомості про осіб, яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, підлягають внесенню до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення (Реєстру корупціонерів).

231. Яка відповідальність передбачена за неповідомлення або несвочасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента (ПВВР) або про суттєві зміни у майновому стані (ПСЗ)?

За неповідомлення або несвочасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни в майновому стані передбачена адміністративна відповідальність у вигляді накладення штрафу від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ч. 2 ст. 172-6 КУпАП).

! Відомості про осіб, яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, підлягають внесенню до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення (Реєстру корупціонерів).

232. Яка відповідальність передбачена за подання недостовірних відомостей?

За подання недостовірних відомостей у декларації особа може притягатися до кримінальної, адміністративної та дисциплінарної відповідальності в установленому законом порядку.

1. Відповідно до ст. 366-2 КК України:

- умисне внесення суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей до декларації, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму від 500 до 2000 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, карається штрафом від 3000 до 4000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від 150 до 240 годин або обмеженням волі на строк до 2 років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років;
- умисне внесення суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей до декларації, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму понад 2000 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, карається штрафом від 4000 до 5000 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від 150 до 240 годин, або обмеженням волі на строк до 2 років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років.

2. Відповідно до ч. 4 ст. 172-6 КУпАП подання завідомо недостовірних відомостей у декларації тягне за собою накладення штрафу від 1000 до 2500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Відповідальність за цією статтею за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації стосовно майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість, настає у випадку, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму від 100 до 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

3. У разі зазначення у декларації недостовірних відомостей, які відрізняються від достовірних на суму до 100 прожиткових мінімумів для працездатних осіб до суб'єкта можуть бути застосовані заходи дисциплінарного впливу.

Особа, яка вчинила корупційне правопорушення або правопорушення, пов'язане з корупцією, однак судом не застосовано до неї покарання або не накладено на неї стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, пов'язаними з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або такою, що прирівнюється до цієї діяльності, підлягає притягненню до дисциплінарної відповідальності у встановленому законом порядку (ч. 2 ст. 65-1 Закону).

Суб'єктами адміністративної та кримінальної відповідальності за подання недостовірних відомостей є особи, які відповідно до ч. ч. 1, 2 ст. 45 Закону зобов'язані подавати декларацію.

! Відомості про осіб, яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, підлягають внесенню до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення (Реєстру корупціонерів).

У разі виявлення у декларації недостовірних відомостей після 30-денного строку для подання виправленої декларації, суб'єкт декларування може звернутися до Національного агентства з листом та через персональний електронний кабінет Реєстру із поясненням причин, що призвели до внесення недостовірних відомостей та неподання виправленої декларації у 30-денний строк, додавши підтвердні документи. Подані таким чином відомості мають бути розглянуті Національним агентством під час повної перевірки декларації – у випадку їх подання до початку проведення Національним агентством такої перевірки (абз. 3 ч. 4 ст. 45 Закону).

233. Чи повідомляють керівника органу, в якому працює суб'єкт декларування, про декларування ним недостовірних відомостей?

Так.

У разі встановлення за результатами повної перевірки декларації відображення у декларації недостовірних відомостей Національне агентство письмово повідомляє про це керівника відповідного державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, їх апарату, юридичної особи публічного права, у якому працює відповідний суб'єкт декларування (ч. 2 ст. 51-3 Закону).

234. Який порядок перевірки факту подання та своєчасності подання декларацій?

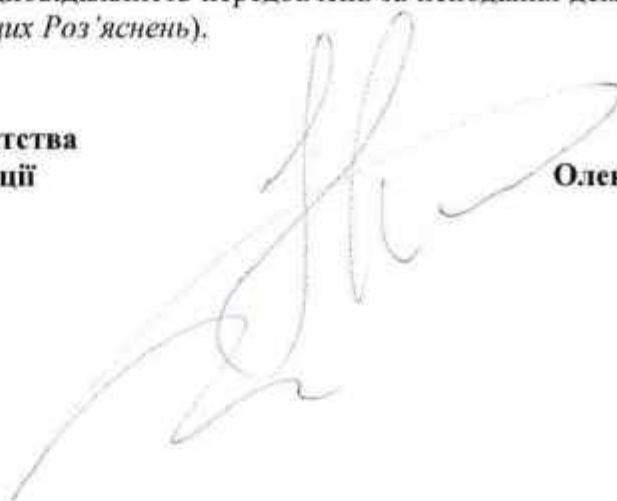
Державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, а також юридичні особи публічного права зобов'язані перевіряти факт подання суб'єктами декларування, які в них працюють (працювали), декларацій та повідомляти Національне агентство про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій у визначеному ним порядку. Порядок здійснення такого контролю та порядок інформування Національного агентства про виявлені факти неподання або несвоєчасного подання декларацій визначаються Національним агентством (ст. 51-2 Закону, наказ Національного агентства від 20.08.2021 № 539/21).

Якщо за результатами контролю встановлено, що суб'єкт декларування не подав декларації, Національне агентство письмово повідомляє такого суб'єкта про факт неподання декларації, і суб'єкт декларування повинен протягом 10 календарних днів з дня отримання такого повідомлення подати декларацію в порядку, визначеному Законом.

У разі неподання декларації суб'єктом декларування Національне агентство письмово повідомляє про це керівника відповідного органу та спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

Інформація про те, яка відповідальність передбачена за неподання декларації, викладена у відповіді на *запитання 230 цих Роз'яснень*).

**Голова Національного агентства
з питань запобігання корупції**

Олександр НОВІКОВ